

CASPARI SIBELII

Homiliæ sex

In MATTH. XVIII. vers. 10. 11. 12. 13. 14.

De

VITANDO CONTEMPTU PARVORVM.

I. CORINTH. I. vers. 28.

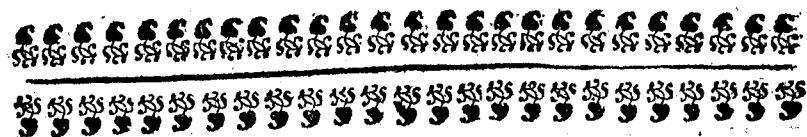
*Quæ ignobilia sunt in mundo, & pro nihilo habita-
elegit Deus, & ea quæ non sunt: ut ea quæ
sunt aboleant.*

DAVENTRIÆ;

Typis CONRADI THOMÆI, & sumptibus JOANNIS
JANSSONII, Bibliopolæ Amstelredamensia.

ANNO MDC. XLVII.

Magnifico, Nobilissimo, ac Strenuissimo

DOMINO,

D. ERNESTO

ab

INTERSSUM,

Hæreditario in NYENHUIS

& LAER, Satrapæ ISELMUDENSI,

Domino & Mecænati perpetuâ observantiâ colendo,

*Gratiam, pacem, salutemque externam, internam, &
eternam ex animo precor.*

MAGNIFICE AC NOBILISSIME
DOMINE,

Ietas & Iustitia, summa & præ-
stantissima Nutritiorum Ecclesiæ,
& Reipublicæ Columnarum sunt

(1) 2

orna-

ornamenta: Magistratus pii & Dei timen-
tes, & ipsi Deum ex præscripto Verbi ve-
ritatis colunt, & ad ejus cultum subditos,
piis monitis, exemplis ac jussis, invitant, in-
flamment, atque animant. Iustitia, suum cui-
que tribuens, Reipublicæ fulcrum est; quam,
absque personarum respectu, administrantes
Dei vicarii, meritò terræ scuta, populi pasto-
res, patriæque patres indigitantur. Feli-
cem ergo populum, qui Te Gubernatore,
Duce, & Protectore gaudet! Nam pietatis
atque justitiæ avitæ ac paternæ hæres es haud
degener, sectatorque ac cultor incorruptus
& indefessus.

Eapropter hæc meas sacras Meditationes
generoso tuo Nomini submisce & officiose
inscribo & dedico. Neque enim oblivisci
possum pronunciati Aristidis: Deo quidem
templa consecranda, viri autem eximii libro-
rum dedicatione honorandi sunt. Stat illud
Regii Vatis & Psaltis: In cujus oculis con-
temptus est reprobus; timentes verò Iehovæ
honorat; is commoraturus est in tentorio
Iehovæ,

Iehovæ; & habitaturus in monte ejus
sancto.

Hoc unum obnixè rogo, ut Nobilissima
Tua Magnificencia, patrocinium hujus
sanctæ meæ operæ benigne suscipiat, Meque
ac meos, eodem propenso atque stabili af-
fectu & favore prosequatur, quo Me, quoad
vixit, dignatus est Magnus, Nobilissimus
ac Strenuissimus Dominus, D. ROBERTUS
ab I T T E R S S U M, Hæreditarius in Nyen-
huis, Tubantiæ per multos annos Satrapa
honoratissimus atque vigilantissimus,
optimus Tuus ac præstantissimus Geni-
tor; cujus memoria est benedicta. Hoc Te,
Magnifice & Nobilissime Domine Satrapa,
Patrone magne, pro Tua singulari pietate,
& incomparabili erga fidos Dei servos bene-
volentia, facturum confido.

Ita Tibi Tuisque omnibus Deus, omnis bo-
ni fons, uberrimè benedicat, Teque in Eccle-
siæ & Reipublicæ commodum atque salutem
quàm diutissime sospitet, ut non nisi matu-
râ cum canitie corporis tui tabernaculum
(?) 3 deponas,

deponas, & cum electis omnibus immarcescibilem gloriæ coronam reportes, A M E N.
Dabam Daventriæ, I X. Calend. Mart. Anno, supra millesimum sexcentissimum, quadragesimo septimo, qui est sacri mei Ministerii annus tricesimus octavus.

Nobilissimæ Tuæ Magnificentie ob-
servantissimus,

CASPARUS SIBELIUS.

CONCIO PRIMA

I N

M A T T H. XVIII. vers. 10.

Videte ne contemnatis aliquem ex parvis istis.

Uemadmodum gutta cavat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo: Ita doctrina veritatis hominum animis non simul semel instillatur, sed crebra ejusdem verbi divini repetitione atque inculcatione. Faber ferrarius crebris incudem ferit ictibus, ac perpetuo labore rigorem & duritiem ferri tandem vincit: Sic Ecclesiæ pastores in sanæ doctrinæ iteratione indefatigabili assiduitate perseverantes, tandem ad resipiscentiam dura corda emolliunt, veritatis cognitionem stupidis mentibus instillant, ac torpidis & negligentibus auditoribus Dei voluntatem inculcant. Scientia rerum divinarum sæpe, instar scintillæ, cineribus terrenarum cogitationum atque solitudinum obregitur & obscuratur. Ibi tum flabellis crebrarum admonitionum excitanda & exsuscitanda est atque exsufflanda. Filij Dei in sacris Paginis *discipulorum* nomine insigniuntur: Act. 11. 26. quibus religionis capita identidem in schola Christi sunt inculcanda. Obliviosi illi sunt: ideoque Dei mandata ac partes officij ipsorum frequenter eis in memoriam revocandæ. Hoc consilio Philippensibus ait Paulus: *Eadem scribere vobis, me quidem hæud piget, vobis autem tutum est.* q. d. Quum mihi non sit molestum, iterum vos atque iterum hæc de re, quod cautiore sitis, commonefacere; multo minus vobis molestum esse debet

debet, quod moneo, iterum atque iterum audire, ac memorie mente retinere. Philip. 3. vers. 1. Sic Petrus pios, ob periculum quod illis ab illusoribus impendebat, sæpius ejusdem exhortationis repetitione excitandos duxit: *Haſce*, inquit, *jam alteras vobis literas ſcribo, dilecti, quibus ſinceram mentem veſtram per ſubmonitionem exſpergefacio: ut memores ſitis verborum quæ prædicta ſunt à ſanctis Prophetis, & præcepti illius noſtri qui ſumus Apoſtoli Domini & Servatoris*, 2. Epist. 3. 1. 2. Eadem de cauſa Chriſtus mandatum ſuum de non obſceniendo parvulis ſcandalo, deque ambitione ac proximi contemptu cavendo, toties in brevi hac verborum periochâ & ſerie repetit atq; inculcat. Nimirum altè animis infixâ hæret radix ambitionis, ut multo hîc labore crebrisque monitis opus ſit, quo ex eis evellatur. Surdæ etiam hominum ſunt aures, & præcluſæ his qui monent, nemini ac ne minimo quidem atque abjectiſſimo offendiculum eſſe præbendum. Frequentibus ergo hortatibus pullandæ illæ ſunt, ut homines humiliter de ſemetiſſis, ac honeſtè & convenienter de alijs ſentire diſcant. Duo autem agit Chriſtus:

I. Mandatum de non ſcandalizandis & contemnendis puſillis repetit.

II. Cauſas impulſivas tres mandato ſubnectit.

Quod ad *Mandatum* (de quo impræſentiarum) ejus tres ſunt conſiderandæ circumſtantiæ:

I. Quàm ſolicite, *videte*.

II. Quid, *ne contemnatis*.

III. Circa quos fugiendum, *Aliquem ex parvis iſtis*.

Faxit Deus, ut quàm hæc exhortatio neceſſaria eſt atque utilis, tam eam dexterè explicemus, diligenter expendamus, altèque animis noſtris inſigamus. *A. M. E. N.*

I. QUAM

I. QUAM SOLICITE.

Oportet, inquit Servator. Non dicit ſimpliciter: *Ne contemnatis aliquem ex parvis iſtis*. Sed; *Videte ne contemnatis*. Adeoque indicat, ſolicitâ hîc vigilantîâ, affiduâque curâ opus eſſe. Nam iſtis quoque ſanctis perdifficile eſt, ab omni puſillorum contemptu abſtinere ſibi que cavere, quum parvi hi plerumque in hoc ſeculo æſtimentur. Sublimia ſpectant homines, & non contenti ſorte ſuâ ad altiora ſubinde contendunt. Protoplaſti cum ſoli eſſent, omnibusque creaturis terreſtribus dignitate antecellerent, ſuæ ſortis pertæſi, impulſore Diabolo, *sicut Deus eſſe* voluerunt. Gen. 3. 5. 22. Commune hoc eſt vitium mortalibus, etiam optimis, & ab injuriis facilè abſtinentibus, ut alios præ ſe faſtidiant, quos inferiores ſe eſſe cernunt, atque ut id faciant, licere ſibi arbitrantur. Intuentur enim homines alios in æſtimatione ſui ac aliorum, ſpretâ & neglectâ Dei lege, quæ clariffimum atque limpidiſſimum eſt ſpeculum, ad quod toti conformari debemus. Neque incorruptiſſimum & acerrimum Dei morantur judicium, qui cor, non externam conditionem ſpectat, & ſæpe optimum, ſummum & utiliſſimum ducit, quem homines inſimum, viliſſimum & inutilem æſtimant. Pauli verbis dicam: *Ipi ſe ſe metiuntur ſeipſis, & ſibiipſis ſe ſe comparant*. 2. Cor. 10. 12. Alios omnes contemnentes, nihil aliud pro menſurâ adhibent, quàm ſeipſos. Quod perinde eſt, atque ſi quis pigmæus aut deformior Theſſite, de ſui corporis ſtaturâ aut formâ gloriari volens, ſe ſolum intueatur, non autem alios ſpectet, qui ipſo proceriores ſunt & formoſiores. Quàm vero nobis animæ ſalus chara eſt, tam ſedulò *videndum*, Chriſto monitore, ne locum huic vitio demus. Hoc enim *ἀπὸν*, non oculorum eſt, ſed animi. Quo etiam ſenſu Chriſtus verbo iſthoc utitur

4 CONCIO PRIMA
tur Matth. 16. 6. *Videte & cavete à fermento Phariseorum & Sadduceorum.*

Ufus ad *παιδείαν*.

OMnes sibi à Christo dictum existiment, videte, ut ab aliorum, ac imprimis pusillorum contemptu abstinatis. Singulari hinc & accuratâ circumspeditione, vigilantia & prudentiâ opus est, quum facile in eo impingatur. Samuel erat iudex populi incorruptus, Propheta sanctissimus, Sacerdos maximus, speculum pietatis & justitiæ, jubar sinceritatis, hostis omnis *προσωποληψίας* acerrimus; & tamen hac de re admonendus erat in unctione Davidis. Nam *respicere volebat ad speciem, & ad altitudinem stature Eliabi* fratris Davidis, quem Deus respuerat. Et quum David ingrederetur; opus habuit admoneri per Spiritum Domini, eo quodd hic esset *minimus* & postremus inter fratres. 1. Sam. 16. Verè ut Iehova pronunciet: *Non specto quod spectare solet homo. nam homo spectat quod est ob oculos, sed Iehova spectat quod est in animo.* Ibid. vers. 8. Ergo ne errore hinc labamur, cogitandum:

I. Non decere nos in Dei partes involare: Deus antè & retrò plenus est oculorum, *renumque & cordium est scrutator.* Apoc. 2. 23. Nobis congenita est coecitas & ignorantia. Etiam cum acutè nobis cernere videmur, allucinamur, & erramus. Deum ipsum audi: *Non sunt cogitationes meæ ut cogitationes vestre, neque ut viæ vestre viæ meæ, dictum Iehovæ: Sed ut altissimi celi supra terram: ita altæ sunt viæ meæ supra vias vestras, & cogitationes meæ supra cogitationes vestras.* Esai. 55. v. 8. 9. Solius Dei est, de hominis corde & interiori constitutione judicare. Gravissimè Paulus in temerarios & festucarios proximorum iudices invehitur: *Tu quis es qui condemnas alienum famulum? proprio domino perstat aut cadit, stabilietur autem:*

IN MATTH. XVIII. v. 16.

autem: potest enim Deus eum stabilire. Rom. 14. 4. Necessaria omnino & salutaris exhortatio. Non convenit, nos temerè judicare de eorum personis, aut facta eorum sub censuram vocare, in quos nihil juris habemus. Legibus id prohibitum, neque in foro licitum. Christus etiam prohibuit: *Ne judicate, nempe alienos, ut ne judicemini.* Matth. 7. 1. Quid verò juris nos in alios habemus? Domini eorum non sumus, sed conservi, pari jure Domino coelesti subiecti. Iniquum est, servum judicare servum alienum. Importunus & iniquus meritò censetur, qui in aliena familia sibi jus vendicat, & famulos alienos pro suo arbitrio regere aut judicare vult. Quanto ergo magis reprehensione dignus est, qui sibi hoc in Dei servos permittit, & in eos curiosius inquirat, qui nullo ad ipsum jure pertinent. Stat illud Apostoli: *Novit Dominus eos qui sunt sui.* 2. Tim. 2. 19. Et obtinet hinc istud ejusdem Pauli: *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunditates Dei.* 1. Cor. 2. v. 10. Sæpe Deuseos ut oculi pupillam diligit, quos homines *tanquam mundi purgamentum, & tanquam omnium ramentum æstimaunt.* Ibid. cap. 4. 13. Id quod liquet Lazari, mendici abjectissimi, exemplo, quem *canibus suis* vilior rem & pejorem judicabat Epulo dives: sed Deus ei stipatores adjunxit *sanctos Angelos*; & quem Epulo *projectum ad vestibulum suum*, contemptim negligebat, Deus *ab Angelis in sinum Abrahami asportari* curavit. Luc 16. 20. & seqq. Paulus ut homo abjectus habitus à Corinthiis, quodd nihil externi splendoris haberet, nihil temeraria eorum judicia moratus, Domini se iudicio permisit, dicens: *Mihi pro minimo est quodd à vobis dijudicer, aut ab humano iudicio: imò nec ipse me dijudico.* Nullius enim rei mihi conscius sum: sed non per hoc justificatus sum. Dominus autem est qui me dijudicat. 1. Cor. 4. v. 3. 4. Nec prætereundum quodd subicit Apostolus: *Proinde ne ante præstitutum tempus quicquam judicate, id est, usque dum venerit Dominus, qui & illustraturus est res tenebrarum.*

occultatas, & manifesta faciet consilia cordium: ac tunc laus erit unicuique à Deo. q. d. Dei est æstimare unumquemque suo pretio, ut qui nōrit cordis latebras, quæ sæpissime homines fallant. Vestrum itaque hoc iudicium non est. Ibid. vers. 5. Contrā sæpe Dei iudicio pessimus est, vilissimus atque nocentissimus, qui in oculis mundi optimus, honoratissimus, ac utilissimus videtur. Certè Herodem, quem in Dei folio collocabant, Deiq; nomine salutabant adulescentes, Deus homine quovis viliorē æstimavit. *Illico enim percussit eum Angelus Domini, eo quod non tribuisset gloriam Deo, & erosus à vermibus, exanimatus est.* Act. 21. 22. 23. Quanta apud Iſraēlitas olim fuit autoritate Achitophel, Davidis consiliarius? Difertè historia sacra: *Consilium Achitophelis, quod consulebat diebus illis erat ac si quis consulisset verbum ipsum Dei: ita erat quoque consilium Achitophelis tam Davidi tàm Absalomo.* 2. Sam. 16. 23. Verum iudicium Dei de hoc vaferrimo Diaboli organo & bipedum nequissimo, ex veritate fuit, qui animo ejus consilii pessimi desperatione occupato, manum ab eo retraxit, unde ad laqueum compulsus est miserum hoc Satanæ mancipium. Ibid. cap. 17. v. 23.

2. Cor nostrum, glorioſe & altum de nobis dotibusque, quibus ornati sumus, sentiens, reprimamus, ac omnium nos indignissimos atque infimos æstimemus. Quo enim quis major est in oculis suis, eo minor est in oculis Dei. E contrario quo vilior quis & minor est in oculis propriis, eo major atque dignior in Dei est oculis. Neque enim fallit istud Christi pronunciatum: *Quicumque se extollit, deprimetur; & qui sese deprimat, extolletur.* Luc. 18. 14. Eodem respicit illud Siracidae: *Quod major es, eo magis teipsum abijce, & coram Domino consequeris gratiam. Multi sunt excelsi & gloriosi supra modum: sed mansuetis revelantur arcana: nam magna est potestas Domini, sed ab hominibus gloriam adipiscitur.* cap. 3. 19. 20. Nihil obest tibi, & nihil de honore tuo decedit, si omnibus te in-

te inferiore judices. Audite Paulum, magnam illam Evangelij tubam, quique Apostolorum non minus primus quam ultimus exstitit: quā ille demissè de se sensit & locutus est? *Ego sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, propterea quod persequutus sum Ecclesiam Dei.* 1. Cor. 15. 9. Item: *Peccatorum primus sum ego.* 1. Tim. 1. 15. Rursus: *Mihi longè minimo omnium sanctorū data est hæc gratia, evangelizandē inter Gentes impervestigabiles illas opes Christi.* Eph. 3. 8. Ad eandem animi demissionem pios omnes seribit cohortatur: *Explete, inquit, meum gaudium, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, & sententiis uni: nihil gerentes per contentionem aut per inanem gloriam, sed ex animi submissione alii alios existimantes sibi præcellere.* Phil. 2. 2. 3. Quam rara hæc est virtus, tam necessaria: ut sic donis Dei utamur, nequid nobis, despectis aut fastiditis cæteris, insolentiū arrogemus, ad corporis Christi mystici utilitatem omnia accommodantes. Verum enim verò, tam longè absumus ab eo quod hīc Paulus præcipit, ut ægrè quisquam ferat alios sibi æquales. Nemo enim est, qui non eminere cupiat: nemo est qui non sibi mirum in modum placeat, & ex stulta sui admiratione alios non despiciat. Clamant plerique, qui fieri possit, ut qui reapse præ aliis excellit, eos existimet præstantiores, quos procul à se distare novit? Sed nōrint illi, hoc totum à rectā æstimatione donorum Dei & nostrarū infirmitatum pendere. Nam utcunque præclaris quis dotibus polleat, reputare debet, non in hoc sibi esse collatas ut sibi placeat, se efferat, vel etiam in pretio habeat. Rursū, se exerceat in excutiendis & agnoscendis suis vitiis, & largā habebit humilitatis materiam: in aliis contrā, quicquid est virtutum, honore prosequetur, peccatorum multitudinem (quoad ejus salvā Dei gloriā & conscientia illa fieri potest) charitate operiet. 1. Petr. 4. 8. Hanc regulam quisquis tenet, haud difficulter alios sibi præferet. Non ergo stultam hæc

hic humilitatem præcipit Apostolus: veluti si quis sciens pingere literas, debeat existimare ignarum literarum melius scire pingere: aut quis mediocriter prudens, hominem naturam fatuum se sapienterem judicare debeat. Sed vera animi demissio est, quâ nihil temerè nobis præ aliis arrogamus, non alta apud nos sapimus, non gloriamur in donis nobis à Deo tributis: sed peccatores nos coram Deo esse agnoscimus, & humilibus obsecundamus. Rom. 12. 16. Exitiosum est, si vel minimo quis se anteferat. Hoc nomine in Evangelio perstringuntur, qui sibi persuaserant se justos esse, & pro nihilo habebant reliquos. Luc. 18. 9. Ac inter maxima & turpissima Pharisei peccata numeratur, quod reliquis omnibus hominibus, ac sigillatim misero Publicano sese antetulerit. Dura Deoque & hominibus inimica hæc ipsius vox est: *Deus, gratias ago tibi quod non sim ut reliqui homines, rapaces, iniusti, mæchi, vel etiam ut iste Publicanus.* Ideoque Christus Publicanum inflato huic utri prætulit: *Dico vobis, descendit iste justificatus domum suam potius quàm ille.* Ibid. vers. 11. 14.

3. Ne parvi æstimemus, sed magnificamus virtutes quibus alii homines, præsertim pii, decorati sunt. Nam ille demum commoraturus est in tentorio *Levovæ*, ac habitaturus in monte sanctitatis ejus, qui timentes *Iehovæ* honorat. Plal. 15. 1. 4. Nec aliorum tendit illud Salomonicum: *Pro ratione intellectus sui laudabitur vir.* Prov. 12. 8. Hujus mundi filii tantum sibi decedere putant, quantum proximo tribuitur. Virtutes politicas, si quibus ornati sunt, talenta ducunt; virtutes veras, quibus alii pollent, ne terentii quidem faciunt. Aliter sinceri virtutum proximi æstimatores, qui ad lancem veritatis eas appendunt. Debora prophetissa, cæcis hostibus Israëlitarum, militiæ duces, gregarios milites, principes Israelis, ipsosque commueantes, ob fortitudinem & itrenuitatem, summis extulit laudibus. *Animus meus inclinatur*

clinatur ad eos qui mandata habent in Israele, ad eos qui se sponte offerunt in populo: ad equitantes asinas nitidas, residentes in judicio, & ad vos qui proficiscimini per viam, confabulamini. Judic. 5. 9. 10. Dignis quoque laudibus condecoravit Jabelem, magni animi foeminam, quæ Siseram, hostilis exercitus Imperatorem, infixo in tempora ejus paxillo, straverat & interemerat: *Benedictor præ foeminis Iabel uxor Cheberi Kenai: præ foeminis in tentorio degentibus benedictor. Aquam petierat ille, lac ipsa dedit simpulo magnificorum obtulit lac pingue. Manus sinistra ejus ad paxillum, dextera autem ejus ad tuditem laborantium sese extenderunt: & tudit Siseram, abrasit caput ejus, & fregit ac transverberavit tempora ejus. Inter pedes ejus incurvavit se, cecidit, jacuit: inter pedes ipsius incurvavit se, cecidit ubi incurvaverat se, ibidem cecidit vitâ spoliatus.* Ibid. v. 24. 25. 26. 27. Sic quum Saul Rex impius, malo spiritu agitatus, prospici sibi vellet de perito citharædo, qui animi perturbationem pelleret, Jonathan filius ejus natu maximus, summè Davidem à varijs animi & corporis dotibus commendavit: *Ecce prospexi, filius est Iischai Bethlechemita, sciens pulsare, & valens robore, & vir bellicosus, rerumque intelligens, ac vir formosus: denique Iehova est cum eo.* 1. Sam. 16. v. 19. Idem Jonathan, cognito consilio patris sui Saulis de interficiendo Davide, innocentiam intimi sui amici tuitus est, laudes ejus dixit, eumque patri suo reconciliavit: *Alloquens Jonathan de Davide bonis verbis Saulem patrem suum, dicebat ei, ne peccet Rex in servum suum, in Davidem, quia non peccavit in te, quinimò facta ejus bono sunt tibi valde. Nam quum exponens vitam suam in manu sua percussisset Pelischthæos, comparavit Iehova salutem magnam toti Israeli; vidisti & letatus es: & quare peccares contra sanguinem innoxium, morte afficiendo Davidem immeritò?* 1. Sam. 19. vers. 4. 5. Subditi etiam Davidis honorificentissimè de rege suo senserunt, ac magni eum ob præclaras & verè regias dotes fecerunt. Nam processuro in prælium contra Ab-

CONCIO PRIMA

salomum dixerunt: *Non es processurus. nam siue plane fugeremus, non apponerent ad nos animum: siue morerentur dimidium nostri, non apponerent ad nos animum, jam ut sumus, decies mille essemus: quare nunc melius erit, si fueris nostrâ causâ pervigil ad ferendum opem.* 2. Sam. 18. v. 3. Galatæ quoque optimè de Paulo Apostolo existimarunt: *Me, inquit, ut Angelum Dei, ut Christum Iesum excepistis.* Gal. 4. 14.

4. Denique reputemus nobiscum, quinam & quales illi sint, quos nobis inferiores æstimamus. Homines sunt, ejusdem nobiscum naturæ consortes. Clamat Propheta: *A carne tua non abscondas te.* Elai. 58. 7. Hæc consideratio Iobum cohibuit ab oppressione servorum & ancillarum suarum: *Si brevi jus servi mei, aut ancillæ meæ, quum litigarent mecum: faciat mihi Deus hoc & istud. Quid enim facerem, si surgeret Deus? & si visitaret, quid responderem ei? Nonne in ventre qui fecit me, fecit & illum? & nonne aptavit nos in utero unus atque idem?* cap. 31. v. 13, 14, 15. Adhæc ejusdem gratiæ divinæ sunt participes, quippe *domestici fidei*, Gal. 6. 10. *concives sanctorum ac domestici Dei.* Eph. 2. 19. *filij Dei.* Rom. 8. 16. Uti quæ ista propinquitas atque spiritualis necessitudo omnem excludere debet contemptum. Stat enim illud Ioannis: *Quisquis diligit eum qui genuit, diligit etiam eum qui ex eo genitus est.* 1. Epist. 5. 1. Porro eodem gaudemus Redemptore & Mediatore Iesu Christo: *Vnus est Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus.* 1. Tim. 2. 5. Denique ad eandem vitæ æternæ spem à Deo vocati sumus; quippe *hæredes Dei, cohæredes autem Christi.* Rom. 8. vers. 17. Hanc rationem vehementer urget Apostolus, ad mutuam conjunctionem & charitatem nos hortaturus, omnemque contemptum proximi dissuadens: *Precor vos, inquit, ego vinculus iste in Domino, ut ambuletis ita ut convenit vocationi quâ vocati estis: cum omni animi submissione & lenitate, cum iræ cohibitione, sufferentes alij alios per charitatem: studentes conservare unitatem*

tem spiritus per connexum pacis. Vnum est corpus, & unus spiritus, sicut & vocati estis in unam spem vocationis vestræ. Vnus Dominus, una Fides, unum Baptisma: unus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnes, & in omnibus vobis. Ephel. 4. 1—6. Næ qui probè ista considerat, ille videt, sibi quæ cavet, ne vel minimum contemnat.

II. QUID.

VIdete, inquit Christus, *ne contemnatis.* Antea ferid edixerat, *ne offendiculo simus uni ex parvis.* v. 6. Nunc addit: *Ne contemnatis aliquem ex parvis istis.* Atque ita obthurat fontem omnium offendiculorum quæ pusillis ponuntur, ac docet quæ cavere possimus, ne eos dicto vel facto lædamus. Contemptum pusillorum prohibet, qui scandalizandi audaciam generat: quum videlicet tanti non æstimatur proximus, ut propter illum à re aliqua abstinendum sit, aut aliquid faciendum. Dicitur enim *καταφρονεῖν*, h. e. *contemnere* aliquem, tum qui corde humiliter de eo atque abjectè sentit, minusque & infrà quàm de semetipso: tum qui hoc ipsum reapse demonstrat, eum, tanquam amore & auxilio suo indignum, prorsus negligendo. Hoc qui facit, certè facillimè ed deveniet, ut & offendiculum objiciat, ac lædat eum quem contemnit. Contrà si neminem contemnamus, ambitio facile extinguetur, & singuli modestiâ animique submissione inter se certabunt. Hoc si fiat, jam etiam omnia scandalorum fomenta sunt sublata. Quod ipsum in semetipsis experti sunt Apostoli. Unde enim temeraria & turpis ipsorum de primatu disceptatio exorta est, nisi quoddam alij alios præ se contemserunt, seque ipsis præstare sibi persuaserunt? Unde item provenit, quoddam non sequenti Christum cum ipsis interdixerunt, ne amplius in nomine ejus demonia ejiceret, nisi quoddam ipsum præ se contemserunt. Luc. 9. 49. 50. Ex his verò multiplicia scandala enata fuissent, nisi maturè Christus suis monitionibus occurrisset.

At scrupulus hic movetur: Qui cum Christi hoc præcepto, *Videte ne contemnatis aliquem*; stare & conciliari possit illud Davidicum: *Is in cujus oculis contemptus est reprobus, nunquam demovebitur?* Psal. 15. 4. 5. Sed facile scrupulus hic potest eximi. Contemnendi sunt impii eodem planè modo, quo sunt odio habendi, quatenus sc. sunt impii. Ipsius Davidis exemplo & facto id probo & illustro. Ait Is: *Annon oſores tuos, ô Iehova, odio habeo? & de insurgentibus in te fastidio me ipsum torqueo? Perfecto odio odi illos: inimicorum loco sunt mihi.* Psal. 139. 21. 22. Hæc dicendo & faciendo David non peccat in regulam charitatis: *Diligite inimicos vestros.* Matth. 5. 44. Neque enim personas, sed vitia personarum odit justus. Ideo *subducit se ab omni fratre qui inordinate ambulat.* 2. Theſſ. 3. 6. Et tamen, si videat eum egere, ex charitatis lege eum sublevari; memor hortatus Paulini: *Si esurit inimicus tuus, ciba eum: si sitit, da ei potum: hoc enim si feceris, carbones ignis coacervabis in caput ejus. Ne vincitor à malo, sed vince bonum malo.* Rom. 12. 20. 21. Sic Samaritanus *misericordiâ usus est erga Iudeum*, qui in latrones inciderat, ac ab eis exspoliatus, & plagis impositis semineis relictus erat. Luc. 10. 37. Atqui ex Evangelica historia constat, non fuisse usum necessitudinis Samaritanis cum Judæis. Ioan. 4. 9. Ejusmodi ergo odium fuit ex dilectione inimicorum: quemadmodum imaginem quis potest amare, qui maculam ei ab alio aspersam odit. Non sunt honorandi, sed contemnendi impii, tum quia impii sunt, tum ne impietas eorum honoris delatione ametur, alatur atque confirmetur. Appositè ad hanc rem Salomon: *Vt nix æſtati, & ut pluvia messi: Ita non convenit stulto honor.* Prov. 26. 1. Quemadmodum nix in æſtate non modò frugibus incommodo est & noxia, sed & mali ominis: Sic eum qui poenâ & infamiâ dignus est, honore maximo cumulâti, præter damnum præſens, gravius aliquid præſagit.

Hinc:

Hinc quædam signa honoris, cæteroquin debiti, propter impiorum nequitiam, jure eis denegari possunt. Elifæus Ioram, impio Israelitarum regi, à quo consulebatur, intrepidè dixit: *Quid mihi tecum est? abi ad prophetas patris tui, & ad prophetas matris tue. Vt vivit Iehova exercituum ante quem adſto, nisi personam Iehoschaphati regis Iehudæ susciperem; non intuerer te, neque aspicerem te.* 2. Reg. 3. 13. 14. Mardechajus Hamanem, populi Dei capitalem hostem, & calumniatorem improbum, Regis Aſſueri jussu ab omnibus adoratum, honore hoc indignum judicans, *non flexit, neque incurvavit se coram eo.* Esth. 3. 2. His adſidet & illud Salomonicum: *Vt qui applicat lapidem balistæ, ita qui præbet stolido honorem facit.* Prov. 26. vers. 8. Qui stolidi personæ factis aut verbis honorem habet indebitum, gladium porrigit manui furiosi, & ei quodammodo arma subministrat ad nocendum, eumque confirmat in malo: perinde ac si quis lapidem aut missile quodvis gravissimum imponeret tormento illius qui temerè ejaculaturus esset. Imò quemadmodum margarita inter vulgares lapides (quibus nihil vilius. 1. Reg. 10. 27.) non est collocanda: Sic nec honor stultis est deferendus. Hoc esset ephippium bovi imponere, & porcum aureis catenis & armillis ornare. Verè Boëthius: *Collata improbis dignitas, non modò non efficit dignos, sed prodit potiùs & ostentat indignos.* Libr. 2. de Consolat. Philosoph. pr. 6. Nulli facilius efferuntur, nisi quos inopinati & indebiti honoris culmen extollit. In rebus domesticis ritè ordinandis iudicio utendum est, ut pro rei cujusque dignitate honestiorem locum obtineat: Num quis æquè ferat, aulæ pretiosa in coquina appendi: aulæ verò & triclinii parietes nudos & inornatos conspici? Quis matulam ferat in loco eminente & conspicuo collocari: gutturnium autem vel cyathum aureum humi jacere? Quod si in privatis ædibus & rebus leviusculis hoc ferendum non fit

B 3

quanto

quanto minus in Republ. aut Ecclesia, qui dedecore digni sunt, honore erunt afficiendi? Hoc tamen intelligendum est de insigniter improbis, in quibus honoris causæ turpitudine opposita quasi obruuntur, & cum illâ moderatione, ut animus monstretur paratus ad omnem honorem exhibendum, si impietatis obstaculum removeatur. Quatenus verò impii boni aliquid habent, justum ejus testimonium non est ipsis denegandum. Paulus servos fideles, qui nacti erant infideles dominos, hortatur: *Quicumque sub jugo sunt servi, suos dominos omni honore dignos ducunto, ne Dei nomen & doctrina blasphemetur.* 1. Tim. 6. 1. Nec aliter Petrus: *Servi, subditi estote cum omni timore dominis, non solum bonis & æquis, sed etiam pravis. Hoc enim cedit gratiæ, si quis propter conscientiam Dei, suffert molestias injuste afflictus.* 1. Epist. 2. 18. 19. Quid? quod Deus ipse impii regis Achabi temporariam poenitentiam, temporario beneficio, nempe prorogatione executionis sententiæ in ipsum latæ, compensavit. Sic enim textus facit: *Fuit quum audisset Achab verba ista Eliæ, (qui ipsi & Izebelæ cum tota posteritate excidium denunciarat) ut laceratis vestibus suis, & imposito cilicio carni suæ jejunaret: cubaret etiam cum cilicio, & ambularet lentè. Quapropter fuit verbum Iehovæ ad Eliam Thischbitem, dicendo: Videsne Achabum se abjecisse ante faciem meam? eo quod abjecit se ante faciem meam, non inducam malum illud diebus ejus: diebus filij ejus inducam malum illud super domum ejus.* 1. Reg. 21. 27. 28. 29.

Usus ad *παίδειαν*.

Quisquis ergo ab offendiculorum objectione cavere sibi volet; omnem proximi contemptum & ambitionem, ceu pestem, fugiat; bene & honorificè de quolibet homine sentiat, præsertim de Dei timente. Ubi *charitas est minime simulata*;

mulata, & ubi fraternâ charitate alij ad alios amandos propensi sunt; ibi honore alij aliis præeunt, Apostolo teste. Rom. 12. 9. 10. Nec aliorum vergit illud ejusdem Apostoli: Nihil gerite per contentiorem aut per inanem gloriam: sed ex animi submissione alij alios existiment sibi præcellere. Philip. 2. 3. Exemplo nobis præit idem Paulus, qui infirmos fratres usu rerum adiaphorarum scandalizare nolens, ejusmodi rationes addit, ex quibus luculenter apparet, quàm honorificè de illis senserit. Vocat eos *fide infirmos, famulos Dei, à Deo assumptos fratres, opus Dei.* Gratias eos Deo agere asserit, Dominoque vivere ac mori, ac Domini proprios esse, qui pro eis mortuus sit. Rom. 14. 1. & seqq. Affirmat eis unum nobiscum esse Deum, Patrem illum à quo omnia, & nos in ipso: & unum Dominum Iesum Christum, per quem omnia, & nos per ipsum. 1. Cor. 8. 6. Equidem talia ista & tanta sunt, ut facile à contemptu fratres infirmos vindicare queant. Ideoque mirum haud est, Paulum ex ista eorum dignitate & prærogativâ isthanc texere exhortationem: *Ne amplius igitur alij alios judicemus: sed hic potius adhibete iudicium, ut ne fratri proponatis quidpiam ad quod impingat vel offendant.* Rom. 14. 13. Quin & hoc proposito animum suum obfirmat pium pectus: *Si esca offendiculo est fratri meo, non edam carnes in æternum, ne sim offendiculo fratri meo.* 1. Cor. 8. 13. Qui infirmos & in mundi oculis abjectos, fratres agnoscit, eos non est contemturus aut scandalizaturus. Ecceur Jebusæi contumeliâ Davidem affecerunt? Verbo dicam: contemserunt eum, nihilque æstimârunt. 2. Sam. 5. 6. Et Nabal noluit amici officium præstare Davidi exuli, sed servos ejus, donum aliquod modeste petentes, contumeliosè dimisit: eo quod Davidem hominem nauci & abjectissimum duceret. Audite contumeliosissimè in Davidem debacchantem: *Quis est David? aut quis est filius Ischabab? hodie multi sunt servi qui erumpentes deficiunt: quisque à domino suo. h. e. qui perrumpunt officii sui fines, &*

in dominos suos justos perfidè invehuntur, deniq; tanquam si fluenta retro properarent, ita contra jus naturæ veniunt adversantes magistratui suo. Neque hic stetit ignominia. Subnectit enim: *Scilicet acciperem panem meum, & aquas meas, & mactatas carnes meas quas mactavi pro consoribus ovium meorum, & darem hominibus quos non novi undenam sint.* 1. Sam. 25. 11. 12. Conspicuum quoque in hanc rem est exemplum Iobi, cui uxor, servi, amici, liberi obedientiam, servitia, & auxilium in necessitatibus negarunt, quodd eum fastidirent, nec Deo curæ esse putarent. Hinc afflictissimo & ab omnibus deserto nati sunt tristes illi & flexanimi questus: *Fratres meos procul à me amovit: & familiares mei tantum alienant se à me. Desierunt propinqui mei: noti mei obliti sunt mei. Habitatores domus meæ, & ancilla meæ, extraneum reputant me: alienigena eis videor. Quum servum meum inlamo, non respondet: eisi ore meo supplico ei. Habitus meus alienus est uxori meæ: utcunque supplicem ei per filios ventris mei. Etiam parvuli spernunt me: quum surgo obloquuntur mihi. Abominantur me omnes homines intimi mihi, & quas diligo convertunt se contra me. Cuti meæ & carni meæ adhærent ossa meæ: denique evasi cum cute dentium meorum. Miseremini mei: miseremini mei, vos amici mei, quia manus Dei tetigit me. Quare persequimini me sicut Deus? & carne meâ non potestis saturari?* cap. 19. 13—22. Huc animos advertite Principes & Magistratus: Ne contemnitis subditos, sed magni eos aestimate. Neque enim subditi propter vos, sed vos propter subditos à Deo creati & constituti estis. Sic nunquam nusquamve quidpiam illis proponetis ad quod impingant aut offendant. Tam charos subditos suos duxit David Rex, ut pestem tribus diebus in eos grassantem, in se familiaresque suos abiis avertere præoptarit: *Alloquens enim Iehovam videndo Angelum qui percutiebat populum, dixit: Ecce ego peccavi, & ego iniquè feci: hi autem hæc oves quid fecerunt? sit, quæso, manus tua contra me & contra domum paternam*

paternam meam. 2. Sam. 24. 17. Uti pastor oves, ita subditos permagno aestimavit. Disertè Psaltes: *Pavit eos pro integritate animi sui, & summâ prudentiâ manuum suarum deduxit eos.* Psal. 78. v. 72. Ideoque magnam adhibuit cautionem, ne offendiculum eis præberet, sed ut exemplis bonis eos ædificaret: *Indesinenter, inquit, ambulabo in integritate animi mei intra domum meam.* Psal. 101. 2. Memorabilis & præclara dignaque Cæsare vox est Ulpii Trajani, quâ monuit, *Principem erga subditos talem esse debere, quales erga se velit esse ipsos subditos.* Nam exemplo suo princeps trahit subditos. Ergo non animis eorum duntaxat, sed oculis etiam servire ipsum oportet, ut in mores ejus laudabiles & pios, velut unici exempli, formare se possint. Et sane æquè carè Christo constitit subditus, atque princeps. Ut hîc obtineat illud Pauli: *Ne illum perditio pro quo Christus mortuus est.* Rom. 14. 15. Consimiliter verbi divini ministri auditores fidei suæ commissos magni faciant, neque præ se contemnant: sic non tantum providè ab offendiculis objicendis sibi cavebunt, sed etiam objecta removebunt. Petrus ab Ecclesiæ pastoribus exigens, *ne superbè cleris dominantur, sed ut sint exemplaria gregis;* hoc fundamentum subternit hortationi, *quod grex Dei sit.* 1. Epist. 5. v. 2. 3. Id ipsum Presbyteris Ephesinis Miletum vocatis Paulus inculcat: *Attendite animum ad vos ipsos & totum gregem, in quo vos Spiritus ille sanctus constituit episcopos, ad pascendam Ecclesiam Dei, quam suo illo proprio sanguine acquisivit.* Act. 20. 28. Et vos parentes ne despiciate liberos vestros, qui ex lumbis vestris prodierunt. Agnoscite cum Davide, *possessionem Iehovæ esse liberos, mercedem esse fructum ventris.* Psal. 137. 3. Liberi, vitâ ipsa cariora sunt pignora. Hinc ille: *Instituente naturâ plus ferè filios quàm nosmetipsos diligimus.* Sux ergo liberorumque salutis prodigi sunt, qui scandala eis præbent: Qui dignè & ex veritate liberos aestimant, eos in disciplina & admoni-

admonitione Domini enutriunt. Eph. 6. 4. Hanna Samuelem filium precario sibi datum inter maxima Dei dona duxit, Dei ministerio consecravit, & in pietate enutriendum sollicitè curavit. Dixit enim ad Helin: *Pro puero isto supplicabam; præstititque mihi Iehova petitionem meam, quam petebam ab eo. Quam ob rem ego quoque precario datum sisto eum Iehovæ omnibus diebus quibus fuerit, ipse rogatus precario est Iehovæ.* 1. Sam. 1. 27. 28. Sed nec heri heræque servos ac ancillas suas pro vilibus habeant mancipiis, neque contemnunt, neu injuriâ afficiant, nec scandalis objectis perdant, neque in afflictionibus, morbis & periculis destituant, nec ex ædibus extrudant. Servi sunt consortes salutis. Gal. 3. 28. adeoque herorum suorum *conservi.* Matth. 18. 28. Piè Siracides: *Si est tibi famulus, age eum ut fratrem, quia est tanquam tu ipse.* cap. 33. 31. Notum id Senecæ, qui ita scribit ad Imperatorem *Φιλόδωλον*, Epist. 47. *Libenter ex his, qui à te veniunt, cognovi, familiariter te cum servis tuis vivere: hoc prudentiam tuam, hoc eruditionem decet. Servi sunt? immò homines. Servi sunt? immò contubernales. Servi sunt? immò humiles amici. Servi sunt? immò conservi.* Graviter Paulus: *Domini, inquit, jus & æquum servis præstate: ut qui sciatis vos quoque habere Dominum in cælis.* Col. 4. 1. Domini plerumque nihil non audent in servos suos, quòd illos solos servos esse putant, se dominos absolutos, & nihil aliud quàm dominos. Iubet ergo Paulus eos scire & meminisse, se etiam servos esse supremi Domini, ac proinde servorum suorum conservos. Est autem à ratione alienum, ut servus, quamvis paulò honoratior, injustè ac tyrannicè agat cum conservis suis; quia non vult ut ipse Dominus eodem modo secum agat. Ac quum ideo insolenter se domini adversus servos gerant, quòd plerumque nec illis adsit resistendi facultas, nec adesse videatur ullus iudex aut defensor, qui injurias servis illatas ulciscatur: cogitare, monente Apostolo, domini debent, habere

bere se quoque Dominum, eumque non mortalem, sed coelestem, h. e. justum, omnipotentem, omniscium, uno verbo, Deum, qui non patietur illos impunè abuti delegatâ in servos autoritate. Summatim, personent omnium aures animique monito hoc Petrino: *Omnes honorate.* 1. Epist. 2. v. 17.

Ergo ne contemnamus parvos. Qui fecerint, impune non fereant. Ratum, firmum, fixumque est illud Salomonis: *Qui contemnit proximum suum, futurus est peccator,* h. e. peccati atrocissimi condemnabitur. Prov. 14. 21. Et sanè peccatores gravissimi sunt contemtores proximi; quia nec proximi, quem contemnunt, nobilitatem atque excellentiam, nec propriam vilitatem & infirmitatem reputant. Communis obliviscuntur miseriam, qui in proximi miseriam facile & uno veluti momento devolvi & impelli possunt: sicut & proximus in ipsorum prosperam & fortunatam conditionem (si quâ utantur) subito & repente attolli potest. Neque verò in proximum modò istiusmodi contemtores superbi sunt & insolentes: sed porrò contumeliosi in Deum existunt. Nam qui proximum, quòd miser & affictus sit, contemnit; Deum, qui miseriam & afflictionem ei intulit, contemptui habet. Et hoc ex Salomone discere est: *Qui, ait, subsannat pauperem, probro afficit Opificem ejus.* Prov. 17. 5. Quibuscunque & quantiscunque calamitatibus, infirmitatibus, imperfectionibus circumdatus proximus pauper, ægrotus, ignobilis, indoctus; non desinit esse proximus noster, h. e. arctissimis nobis vinculis conjunctus. Nam primum easdem divinæ imaginis reliquias, quas nos gestamus, ipse circumfert, quo uno nomine amore complectendus est, ut alia omnia abessent. Si quis occurreret, qui me, te, vultu & corporis staturâ plurimum exprimeret, in eum certè benevolâ quâdam voluntate præ cæteris propenderemus. Qui ergo nos animâ, præstantissimâ nostrâ & nobilissimâ parte, expri-

exprimit, nedum illum complecti debemus, maximè, cum, quà nostrī similis est, Dei Patris nostrī imaginem referat: deinde deformitate, & turpi Adami effigie, nos ad vivum repræsentet. Quæ res, ut amorem non conciliet, contemptum sanè cohibere atque fugare debet, & ad miserationem nos inflectere. Quodd si fide proximus Christo insitus, ejus etiam imaginem induerit, novo & fortissimo propinquitatis nexu nobis conjunctum eum interius & ardentius amare debemus; nisi, ut Deum in sua imagine, sic Christum in suâ effigie contemptui habere placuerit. Quodd si, nobis ad Dei imaginem conformatis, ipse ab ea alienus sit, *quis* tamen (obsecro) *nos discrevit*? 1. Cor. 4. 7. Num nos hoc fecerimus, an Deus? Et quamobrem discrevit? Num propter nostra merita, aut operum dignitatem? aut ex mera atque gratuita gratia? Ex gratiâ certè, & liberrimâ suâ voluntate hoc fecit. Expressè Apostolus: *Gratiâ estis servati per fidem: (Et hoc non est ex vobis: sed Dei donum est) Non ex operibus, ut ne quis gloriatur.* Eph. 2. 8. 9. Summa huc redit: neminem ed miseriorum & peccatorum devolvi posse, quin impressa habeat illa gloriæ divinæ vestigia, quæ eum apud homines meritò à contemptu vindicent. Semper auribus nostris isthæc insonet Esaïæ Prophetæ vox: *A carne tuâ non abscondas te.* cap. 58. 7.

III. CIRCA QUOS?

HOc Christus indicat, prohibens *unum ex parvis istis* contemnere. *Parvi* seu *pusilli* plerumque in hoc seculo contemptui magis obnoxij sunt, quàm qui magni videntur. Ideo suos Christus præmonet, ne pusillum aliquem contemnant, propterea quodd pusillus est. *Pusilli* seu *parvi* qui sint, versu sexto explicatum est: Non tantum *parvi* ætate vel staturâ; sed etiam æstimatione, animi submissiōe, infirmitate,

mitate, fide, qui toti à Christo pendent, & propterea contempti sunt in mundi oculis. Quamvis autem ex eo, quodd non simpliciter dicit Christus: *Vnum ex parvis*; sed addit, *istis*; colligi possit, de pusillis ætate dictum hoc esse, qualis erat puerulus, quem *advocatum in medio discipulorum statuerat*: vers. 2. Attamen quum suos ad qualitatem talium ætate pusillorum revocet (quodd intelligi non potest de ætatis parvitate & humilitate, sed necesse est ut ad animi demissionem atque modestiam referatur) ideo quodd hîc dicitur, exponendum est de utrisque tam æstimatione quàm ætate pusillis. Nihil enim coram Deo discriminis adfert ætas, sed magis animorum qualitas. Infans erat Esavus, quum adhuc in matris utero constitutus à Deo odio haberetur: Iacobus verò non solum infans, sed & senex Deo dilectus erat. Apostolum adeamus, ex quo quidd hujus rei sit haurire possumus: *Rebecca*, inquit, *quum ex uno concepisset, nempe ex Isaac, ac patre nostro, hæc experta est. Nondum enim natis pueris, quum nihil fecissent boni vel mali, ut præstitutum Dei quodd est secundum ipsius electionem, id est, non ex operibus, sed ex vocante, firmum maneret, dictum est ei, Major serviet minori. Sicut scriptum est: Iacobum dilexi, Esavum autem odio habui.* Rom. 9. 10-13

Usus ad *parvos*.

Mandati Servatoris nostri memores, ne *unum quidem ex parvis*, imò minimis Dei servis contemnamus. *Parvi* ætate non sunt contemnendi. Quot *ἄσπογοι* & in Deum ingrati parentes inveniuntur, qui liberos suos, non pro singulari Dei dono & benedictione, sed pro rejectamentis quasi & gravi onere habent, aut saltem eos negligunt & fastidiunt? Certè multi parentes, non humili tantum sed honesto etiam atque illustri loco nati, majorem curam atque rationem pecorum suorum vel equorum generosorum, vel

canis venatici, quàm liberorum habent. Iste liberorum contemptus in varios se ramos diffundit. Ac primò quidem turpis ille neglectus & procrastinatio pædobaptismi satis superque arguit, quàm liberi fastidio sint pluribus parentibus. Nonnulli enim liberorum Baptismum in dies, septimanas, & menses aliquot differunt. In Veteri Testamento *omnis mas, octo dies natus, circumcidendus erat, ex Dei instituto.* Gen. 17. v. 12. Hujus instituti violatores, pro *federis ruptoribus* Deus habuit, ac *ex populo suo excindi voluit.* Ibid. vers. 14. Expertus Moyses, qui filiolus sibi natus circumcisionem negligens, præsentissimum sibi accersivit periculum. Nam *Lebba occurrens ipsi quesivit morte eum afficere.* Exod. 4. v. 24. Atqui circumcisioni successit Baptismus. Col. 2. v. 11. 12. Huic fundamento innititur pathetica illa Augustini exhortatio: *Rogo vos, fratres, ut quicumque aut filium, aut vernaculum suum baptizari desiderat, jam nunc eum Ecclesie offerre non differat: quia non est justum, ut res quæ tam magna, tam præclara creditur, negligenter aut tardius quàm expedit requiratur.* Serm. 71. de Tempore, qui est de immolatione Isaac. Vestras appello conscientias, parentes, quid vobis animi fore putatis, si interea citâ morte infantes non baptizati occumbant? Equidem salutem ipsorum non desperamus, edocti per Ezechielem, *filium non moriturum propter iniquitatem patris sui.* cap. 18. 17. sed fieri haud potest, quin vestra conscientia, dummodo cauterio non sit resecta, graviter torqueatur, quòd vestro defueritis officio. Nec video, quomodo facti vestri rationem Deo sitis comprobaturi, qui vanitates & luxum mundi sectantes, Dei mandatum in liberis vestris negligitis, eosque coelesti hæreditate & federis gratuiti promissione, quantum quidem in vobis est, privatis. Næ vindices Dei manus hoc nomine non effugietis. Vicissim dulce parentibus Baptismi infantum suorum maturatio solatium præbet, si statim Deus eos hinc evocet. Mandatum enim

enim Dei exhauserunt: officium liberis debitum exolverunt, de infantum salute, ex federis sigillo atque testimonio certi. Tam enim in signo, quàm in promissione federis, Deus est verax. In hanc contemptorum infantum, & violatorum Baptismi classem etiam referendi sunt illi parentes, qui turpi pudore confusi, aut superbiâ, fastidiòve divinæ institutionis correpti, ipsi infantes Christo in Baptismo non offerunt, sufficere rati, si uno alteròve teste adhibito, cum obstetrice illum in templum ablegent. Ecqui, dic amabò, decentius aut magis ex officio debent & possunt *parvos*, per Baptismum consecrandos, Deo sistere, quàm ipsi parentes? Ut & sanctâ suarum totiusque Ecclesiæ precum *συνωνία*, infantem sacrosanctæ Triadi commendent: & fidem testificentur, non quam infans, sed quam ipsi habent in Christum Servatorem, in quam infantem obsignari petant, ac in qua eundem enutrire velint & instituere. Cogitare hîc etiam atque etiam decebat parentes, liberorum suorum Baptismum nullo alio firmiori nitî fundamento, quàm federis gratuiti, cum parentibus à Deo initi atque icti: aded ut dubitari non immeritò queat, quo jure Baptismo infantes eorum tingi possint, qui federis hujus contemptores palàm se declarant. Hoc ipsum sanè, Legis ministerio adhuc vigente, fieri à parentibus consuevisse, non dubiis rerum argumentis probari potest. Quis enim Christum infantem, ex Legis de primogenitis præscripto, *Hierosolymam adduxit, ut sisteret eum Domino?* Nonne virgo Maria, comitata Iosepho, qui cum patris vices gereret, suo hîc officio etiam satisfacere voluit? Luc. 2. 22. Samuel puer non nisi ab Hanna matre & patre Elkana, Deo oblatus est & consecratus, *postquam educatus esset.* 1. Sam. 1. 24. Lucas certè author est, Ioannis Baptistæ cognatos & accolas, ad ipsum octavo die circumcidendum convenisse; nihil verò de nomine infanti imponendo, sine patris consilio, autoritate, & voluntate, aulos

ausos fuisse. cap. 1. 59. & seqq. Et Christus ipse verbis factoque probavit pietatem parentum, qui *pueros suos ipsi offerebant, ut tangeret eos.* Marc. 10. 14. Adhæc sædo liberorum contemptu se obstringunt parentes, qui adultiores ad scholam non mittunt, ut in pietate, humanioribusque literis & bonis moribus erudiantur. In hanc incuriam & ἀσέπλιαν parentum gravissimè invehitur Chrysostomus: *Vt fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, eumque fideli viro magno cum studio tradimus, & agasem atque mulionem, procuratoremque ac dispensatorem, qui nobis magnâ benevolentia afficiatur, inquirimus. Cæterum quod nobis charissimum omnium est, omnino negligimus, neque curamus quo pacto filium nostrum fideli cuipiam viro permittamus, qui ipsius tueri ac servare pudicitiam possit. Et certè nulla nobis possessio, nullus fundus æquè nobis gratus atque charus esse debet: quippe hæc omnia filiis quærentur. Igitur major nobis possessionum cura est, quàm eorum, quorum illæ gratiâ comparantur, quod profectò stolidissimum atque absurdissimum est.* Homil. 9. in 1. Timoth. cap. 2. Sicut nulla fere arbor est, quæ non sterile scat & tortuosa fiat, si cultura desit: Ita nullum tam felix est ingenium, quod citra institutionem & rectam educationem non degeneret. Scholæ seminaria sunt, in quibus teneræ plantæ panguntur, ut quum excreverint, in hortum Ecclesiæ, Reipublicæ, aut Oeconomix transferantur. Quantus vir evasit Samuel, disciplinæ Helis sacerdotis à parentibus traditus? 1. Sam. 1. vers. 24. & seqq. Præterea rei sunt contemptus liberorum suorum parentes, qui à primis annis eos in disciplina & admonitione Domini non enutrient, sed fræna eis innatæ malitiæ, impietatis, & petulantiae laxant. Pecudes suas bovesque & oves curant, ac agros colunt: Liberos possessionem optimam & pretiosissimam negligunt. Utique satius esset, ipsorum porcum, quàm filium esse. Provident omnibus liberorum corporibus necessariis: animas eorum perire sinunt: de cibo potuque

tuque vitæ, vestibus justitiæ, ac virtutum ornamentis parum solliciti. Pietas lautissimum atque amplissimum est patrimonium, quod relinquere liberis suis parentes possunt. Serio Deus parentibus edicit: *Erunt verba ista quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, eaque acutè ingeres filiis tuis, ac loqueris de eis quum sedes domi tuæ, & quum ambulas per viam, quum cubas, & quum surgis, etiam alligabis ea in signum manus tuæ, & erunt pro frontalibus inter oculos tuos: denique inscribes ea postibus domus tuæ, & portis tuis.* Deut. 6. 6—9. Nimirum instar cotis est paterna institutio, quæ ad pietatem liberorum animi acciuntur. Et quemadmodum palum, ut in durissimam terram defigi possit, acuimus: Ita liberis acuenda est & identidem inculcanda reverentia Jehovæ, ut eâ etiam tardissima ingenia imbuantur. Nec excusare se de liberorum contemptu possunt illi parentes, qui eos labori, & honesto alicui opificio non assuefaciunt, ut justam ætatem consecuti, ipsi sibi suisque victum acquirere possint. Hi pulvinar Diaboli, otium, liberis suis substernunt. Otio nulla liberis præsentior pestis. *Nam multum malum docuit otium,* Siracide teste, cap. 33. 28. Viderunt hoc olim protoplasti ipsi, qui quamvis universi mundi domini essent, ab otio tamen liberos suos abstraxerunt. *Fuit enim Abel pastor gregis, & Cain fuit agricola.* Gen. 4. 2. Et filii Iacobi Patriarchæ rei pastoritiæ studio commendantur. Nam interrogati à Pharaone rege Ægypti: *Quæ sunt opera vestra?* responderunt: *Homines pecuarij fuerunt servi tui ab adolescentia nostra, tùm nos, tùm majores nostri.* Gen. 46. 33. 34. Denique & illi parentes liberos contemnunt, qui tanti eos non faciunt, ut propter eos à scandalis dandis cavere sibi velint. Hi, quod horrendum & detestabile scelus, liberis suis authores sunt maleficiorum, fortiusque eos exemplis pravis, quàm monitis trahunt. Funes sunt exempla mala, quibus post parentes liberi trahuntur. Unde natum proverbium: *Qua-*

lis mater, talis filia ejus. Ezech. 16. v. 44. Ast si proba sint parentum exempla, pedamentorum instar habent, quibus liberi & domestici, velut novellæ vites, statuminantur, ut in solidam pietatem & virtutemadolescere possint.

Parvi cognitione Dei, & infirmi fide non sunt contemnendi. Paulus eos qui, *libertatis Christianæ abusu, in fratres fide infirmos peccant, & conscientiam ipsorum infirmam vulnerant, in Christum peccare* affirmat. 1. Cor. 8. 12. Tria hîc mala Apostolus cumulat per *ἀνεγνω*. Parvorum & infirmorum fide contemptores, & offendiculorum authores *peccant in fratres*. Grave hoc peccatum est & contra naturam: quia fratres non lædere, sed diligere jubet naturæ instinctus. *Vulnerant conscientiam ipsorum infirmam*. Gravius hoc & crudelius facinus. Quid enim inhumanius existimari potest homine, qui ægrotum vulnerat? & quidem non corpus aut faciem, sed conscientiam ejus, cujus læsio mors est? Addit Paulus: *Peccant in Christum*. Næ hoc longè gravissimum, lædere & vulnerare ipsum Christum, à quo redempti sumus. Triplici autem ratione, quod in fratres infirmos peccatur, in Christum ipsum redundat: tum quia quæ servis suis fiunt, Christus pro in se factis imputat: *Qui, inquit, vos aspernatur, me aspernatur*. Luc. 10. 16. tum quia in corpus Christi mysticum sæviunt, qui membra ejus percutiant. Sauli dicit: *Saul, Saul, quid me persequeris? Ego sum Iesus quem tu persequeris*. Act. 9. 4. 5. tum denique quia opus Christi, quod propriâ morte absolvit, illi quantum in se est, contemptu & propriâ ambitione destruunt. Parvi & infirmi, in quibus vel scintilla fidei est, non sunt contemnendi, sed magni æstimandi, *quippe opus Dei*, Rom. 14. 20. non prorsus dejectiendi, sed erigendi; non scandalizandi, sed ædificandi, exemplo Christi, *qui arundinem quasi satam non confringit, & linum fumigans non extinguunt*. Matthe. 12. 20. Atque huc tendunt hortatus isti Apostolici: *Eum qui*

qui fide est infirmus, assumite, non tamen ad altercationes disceptationum. Rom. 14. 1. *Debemus nos, qui firmi sumus, infirmitates imbecillorum portare, ac non indulgere nobis ipsis. Itaque unusquisque nostrum proximo placeat in bonum, id est, ad ejus edificationem*. Ibid. cap. 15. 1. 2.

Porro qui parvi sunt donis nobisque inferiores, propter istorum donorum paucitatem non sunt fastidiendi. Plura illis dona Spiritus sanctus non dedit. Quare quum Deus in illa donorum mensurâ acquiescat; acquiescere nos quoque meritò in illa debemus. Pie Apostolus: *Omnia hæc agit unus ille & idem Spiritus; distribuens privatim dona singulis sicut vult*. 1. Cor. 12. v. 11. Coelestis paterfamilias servis suis dedit, *huic quidem quinque talenta, alij autem duo, alij verò unum: unicuique secundum ipsius facultatem*. Matth. 25. v. 15. Quodd si pluribus te & uberioribus donis Deus ornavit atque ditavit, demissiore atque gratiore animo coelestis Largitoris munificentiam agnosce & prædica. Pluraque accepit, de pluribus rationem reddere cogetur. Etiam ille, *qui in exiguo fidelis fuerit, fidelis & bonus servus* audiet, *per multa constituetur, & in gaudium Domini sui ingreditur*. Matth. 25. 21. Fieri potest ut tu proximum superes cognitione & eruditione, sed fortassis ille tibi anteit charitate, vita pietate, & diligentia. Verbo dicam: nulli, ne abjectissimi quidem & vilissimi in hominum oculis, contemnendi sunt. Quod illi jam sunt, tu fieri potes: vicissim quod tu es, illi fieri possunt. Deus hanc ipsis sortem tribuit; si lautior tibi obtigerit, gratiorem te Deo præbe. Multa qui accepit, ab eo multa Deus reposcet. Quum olim Philosophi Græciæ Ecclesiam Corinthiacam riderent & contemnerent, eo quodd ex ignobilibus & plebejis, idiotisq; & indoctis magna ex parte constaret; Apostolus eam hac consolatione erexit: *Cernitis vocationem vestram, fratres: vos videlicet non esse multos sapientes secundum carnem, non multos potentes, non multos nobiles*.

nobiles. Verum quæ stulta sunt mundo, elegit Deus, ut pudefaciatur sapientes: & quæ sunt infirma mundi, elegit Deus, ut pudefaciatur valida: & quæ ignobilia sunt in mundo, & pronibila habita, elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt aboleat: ut ne gloriatur ulla caro in ejus conspectu. 1. Cor. 1. 26—29. Huc, huc aures advertite mundi filii, qui sapientiam, potentiam, & nobilitatem jactatis, vestroque fastu parvos contemnitis. Sapientia hujus mundi, stultitia est apud Deum. Ibid. cap. 3. v. 19. Ille demum verè sapiens, est, qui cognoscit Iehovam; five is magnus sit, five parvus in oculis hominum. Ieremi. 9. 24. Actu potens ne gloriare in potentia tua. Ibid. vers. 23. Etiam infirmissimus potentior te est, per cujus infirmitatem potentia Domini consummatur. 2. Cor. 12. 9. Ac quamvis generis nobilitate quis superet Dei filium, obscuris natum parentibus, at, Spiritu sancto iudice, generosiores sunt, qui sermonem Dei cum omni alacritate recipiunt. Act. 17. vers. 11. Eapropter Apostolus Iacobus gravissimè in προσηγορία invehitur, qui cum parvorum & pauperum contemptu atque contumeliâ divites ac magnates colunt. Fratres mei, inquit; ne cum acceptione personarum habete fidem Domini nostri Iesu-Christi gloriosi. Nam si quis in cætum vestrum ingrediatur, aureum gestans annulum, veste splendida, ingrediatur autem & pauper cum sordida veste: & respexeritis ad eum qui vestem gerit splendidam, & dixeritis ei, Tu sede hîc pulchrè: pauperi verò dicatis, Tu sta illic, aut sede hîc subter scabellum meum: nonne discrimen feceritis apud vos, & facti fueritis iudices malè disceptantes? Audite fratres mei dilecti, nonne Deus elegit pauperes mundi hujus ut fierent divites fide, & heredes regni quod promisit iis qui ipsum diligunt? At vos contumeliâ afficistis pauperem. Nonne divites per tyrannidem opprimunt vos, & trahunt vos ad tribunalia? Nonne blasphemant præclarum illud nomen à quo estis cognominati? Quod si Legem regiam præstatis secundum Scripturam, Diliges proximum tuum ut teipsum, bene

benefacitis; Sin verò personam respicitis, peccatum committitis, & redarguimini à Lege veluti transgressores. cap. 2. v. 1.—9. Fidem cum acceptione personarum habet, qui divites & magnates honore prosequitur; pauperes autem & pios parvos despicit, aut probrosè tractat: adeoque vel hominem, vel hominifidem, religionem & dignitatem, ex habitu externo aestimat, nihili faciens veram causam, ex qua de homine pronunciari oportet. Iniquam fert sententiam, qui aurum virtuti, facultates fidei, & divitias sanctimonix præfert. Christus habitat in omni fideli ac pio Christiano, pauperne sit, an dives nihil refert. Is igitur Christum contemnit, qui pauperem Christianum contemnit. Fides non est censenda ex divitiis: Christus non est excipiendus propter mundi bona: virtus non est amanda propter aurum: sed contrà tùm divites, tùm pauperes honorandi sunt propter fidem, virtutes, & Christum, cujus sunt membra & confesores. Qui parvos honorat, Christum in parvis honorat. Qui verò Christum honorat, ab ipso vicissim honorabitur. Immotum enim stat ejus promissum: Honorantes me honorabo. 1. Sam. 2. 30. Ipsi sit honor & gloria in secula seculorum. A M E N.

CONCIO SECUNDA

I N

M A T T H. XVIII. vers. 10.

*Dico enim vobis, quod Angeli eorum in caelis
semper vident faciem Patris mei qui in caelis est.*

Ecce atque ex veritate Deus gerit nomen *Videntis*; Gen. 16. 13. five eum ut Deum omniscium, five ut Patrem clementissimum consideremus. Quatenus *Deus omni- sciens*; omnia omnium hominum cogitata, dicta, & facta, tam mala quam bona videt. Testes in hanc rem omni exceptione majores sisto; Deum ipsum: *Ego*, inquit, *Iehova scrutator cordis, probator renum; idque ut dem cuique secundum vias suas, secundum fructum actionum suarum.* Ierem. 17. v. 10. Neque sequitur Ioannes, illæ Christi Servatoris deliciæ: *Ipse Iesus non credebat eis semetipsum, eo quod nosset omnes; nec opus esset ut quisquam ei testaretur de homine; ipse enim sciebat quid esset in homine.* Ioan. 2. v. 24. 25. His adijunge testimonium Pauli, Gentium in fide Doctoris: *Non est ulla res creata non manifesta in conspectu ipsius: imò omnia sunt nuda & intime patentia oculis ejus quicum nobis est negotium.* Hebr. 4. vers. 13. Quatenus *Pater clementissimus*; Deus respicit fideles oculo benignissimo & misericordissimo, omnesque eorum pressuras atque necessitates videt, ad hoc ut eis opituletur:

I N M A T T H. XVIII. v. 10.

31

letur. Ipsum adi & audi: *Enim manibus sculpti te: muri tui & regione mei versantur jugiter.* Esai. 49. 16. Inde cluet fidelis animarum nostrarum inspektor, quas contra omnes insidiatores atque exploratores custodit, ne in prædam eis cedant. 1. Petr. 2. vers. 25. Verum enimverò uti Philistæi utrumque Simsoni oculum effoderunt: Iudic. 16. 21. Ita impij irrisores Deum oculo omniscientiæ ac gratiæ orbare satagunt. Nec mirum. Nam, Davide teste, *dicunt stulti cum animo suo, non est Deus.* Psal. 14. 1. Ubi pessima quæque designant, Deum ea latere existimant. Quin blasphemata illa verba eructare non verentur, brutissimi & stultissimi: *Non respicit Iah; neque animadvertit Deus Iacobi.* Psal. 94. 7. Quando pios, omni injuriarum genere à se aliisve pressos, malis suis ingemiscere vident, in risum effusi, virulentum illud ingeminant: *Quomodo cognosceret Deus fortis? aut esset notitia in Excelsis?* Psal. 73. v. 11. Experientia clamat. Impij parvis ætate, conditione, Dei cognitione & fide, affectu & sensu proprio, judiciove aliorum, offendicula ponentes; eosque alto supercilio contemnentes; securi sunt; ac Dei se providentiam effugere, nec debitas pœnas soluturos existimant. Tanti enim Deum parvos istos non facere putant, ut injuriam illis illatam vindicaturus sit. Sed miserè miseri falluntur. Testatur enim Christus, pro pusillis curam agere;

I. DEUM PATREM.

II. SANCTOS ANGELOS:

III. SEMETIPSUM.

De cura Dei Patris ac bonorum Angelorum pro parvis, hæc Con-
cione differemus.

Deum Ter Optimum Maximum rogo, ut nobis Spiritu *πνεῦμα*, roboris, intelligentiæ, fidei, obedientiæ, ac timoris sui adesse dignetur. AMEN.

I. C U

I. CURA DEI PATRIS PRO PARVIS.

Coelestis Pater ad ministerium parvorum sanctos Angelos constituit. Christus supra satis argumentorum posuerat, cur pusilli non sint scandalizandi & contemnendi, sed magnificandi: utpote, quod ingressus in regnum coelorum non nisi pusillis pateat: quod pusilli maximi sint futuri in regno coelorum: quod qui puerulum aliquem nomine Christi excipit, Christum ipsum excipiat: quod praestiterit alicui ut demergatur in profundo maris, quam ut uni ex pusillis sit offendiculo. Verum ut altius hortatio Christi animis nostris inhæreretur, nosque à contemptu parvorum abstraheret, hæc subjungit: *Dico enim vobis, quod Angeli eorum in caelis semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est.* Verba hæc accuratius expendenda sunt. Servator ita inquit: *Dico enim vobis.* Quicquid pusillorum contemptores de sua autoritate, dignitate, atque impunitate, & pusillorum in oculis Dei vilitate ac fastidio sibi imaginentur; at Christus, cujus os, veritatis os est; cujus verba, verba vitæ; cujus monita, via coeli; cujus iussa, servandorum exercitia; Deum sollicitam pro eis curam gerere, ac Angelos suos custodes fidos, vigiles & fortes eis constituisse asserit.

Quod Angeli) De bonis Angelis Christus loquitur. Nam Angeli mali æquè filiorum Dei ac Christi membrorum, atque adeo pusillorum capitales & infensissimi hostes sunt, atque Dei Patris ac Filij ipsius Jesu Christi. *Angeli boni* quid sint, perspicuâ hâc atque dilucidâ descriptione explico. Sunt Dei creaturæ, spirituales, per se subsistentes, eximio intellectu, liberâ voluntate, ac singulari robore & potentiâ instructæ, in suâ integritate confirmatæ, Dei gloriæ & electorum salutis servientes. Descriptionis hujus singula membra

Scripturæ

Scripturæ sacre testimoniis confirmo. Angelos bonos esse *Dei creaturas*, in confesso est apud omnes Christiani nominis professores. Quum enim sint substantiæ, utique à Deo creati sunt. Nihil enim præter solum Deum, à seipso est. Hoc ipsum confirmat David dicens: *Spiritus oris Iehovæ totus exercitus caelorum factus est.* Psal. 33. 6. Davidi suffragatur Paulus: *Per eum, sc. Filium Dei, condita sunt omnia, quæ in caelis sunt, & quæ in terra, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominia, sive imperia, sive potestates, omnia, inquam, per eum, & ejus respectu condita sunt.* Col. 1. 16. Esse autem Angelos *spirituales* creaturas per se subsistentes; Paulo magistro didicimus, qui ait: Angelos esse *Spiritus ministerij munere fungentes.* Hebr. 1. vers. 14. Christus disertè asserit, esse eos *spiritus*, qui *carnem & ossa non habeant.* Luc. 24. 39. Quod verò Angeli sint hypostates, seu substantiæ separatim & per se subsistentes; nemo sanæ mentis inficiabitur. Neque enim Deus ulla accidentia separatim creavit. Idipsum evincunt, tum actiones & opera, quæ passim ipsis tribuuntur: tum apparitiones eorumdem in corporibus assumptis: tum præmia quæ ipsis assignantur. Eximium intellectum Angelis bonis tribuimus, edocti à muliere Thekohæ, cujus hæc extant verba ad regem Davidem: *Dominus meus sapiens est, quasi sapientia Angeli Dei, ad cognoscendum quicquid fit in hac terra.* 2. Sam. 14. 21. De liberâ bonorum Angelorum voluntate Daniel loquitur, ad totum confessum coelestium Angelorum eorumque consensum provocans: *Ex decreto vigilum verbum hoc est.* cap. 4. 17. Et Petrus Angelos in mysterium redemptionis nostri introspicere cupere affirmat. 1. Epist. cap. 1. 12. Robore Angelos & potentiâ singulari valere, astruit David, dum eos *valentissimos robore* nuncupat. Psal. 103. 20. & Paulus, qui quoque expresse ipsos *Angelos Domini Jesu potentes* vocitat. 2. Thess. 1. 7. Esse verò eos in integritate suâ confirmatos, satis arguit elogium electorum

E

Angelo-

Angelorum, quo decorantur 1. Tim. 5. 21. Et huc facit illud Christi: *Angeli in celis per omne tempus intuentur faciem Patris mei*: hinc. *Servire Angelos bonos Dei gloriæ*, ex Davidis liquet testimonio, ita eos alloquentis: *Benedicite Iehovæ angeli ejus*. Psal. 103. v. 20. Nec aliud sibi vult phrasis isthæc à Christo hinc usurpata: *Angeli intuentur per omne tempus faciem Patris mei, qui in celis est*: de quâ infra latius. Denique bonos Angelos invigilare & inservire *saluti electorum*, totidem verbis Apostolus testatur: *Nonne*, inquit, *omnes sunt ministerij munere fungentes spiritus, qui ministerij causâ emittuntur propter hæredes salutis futuros*. Heb. 1. 14.

Hosce Angelos Christus describit, tùm à loco habitationis, tùm ab officio eorum.

1. *A loco habitationis*; vocat *Angelos in celis*. Atque ab hoc habitaculo alibi appellantur *exercentis celi adstantes Deo*, à *dextera ejus* & à *sinistra ejus*. 1. Reg. 22. 19. item *celi*, seu *caelites*. Iob. 15. 15. & *Angeli à calo*. Gal. 1. 8. Etsi enim Angeli aliquando à Deo in terram mittuntur; ordinariùm tamen eorum domicilium est coelum, in quo Deo adstant, laudibus eum celebrantes, & parati ad capiendum & exequendum ejus jussa.

2. *Ab officio*, Christus appellat Angelos eorum, h. e. *parvorum*. Non quod cuivis homini ab infantia duo Angeli divinitus assignati sint; bonus, ad tutelam; & malus, ad flagellum: quæ superstitiosorum quorundam sunt somnia. Neque enim dicitur, *Angelum unum dæmone huic vel illi perpetuò adjunctos atque addictos esse*; sed generatim *Angeli parvorum* dicuntur. Notum verò est ex sacris Literis, Angelos Dei modò omnes, modò singulos, ex nutu Dei, castra metari in circuitu piorum. Unum Angelum pro multis Dei domesticis excubare, ex variis Scripturæ testimoniis manifestò liquet. Davidis est illud: *Castra metatur Angelus Iehovæ circa timentes ejus, & eripit eos*. Psal. 34. vers. 8.

Unus

Unus quoque Angelus pro Hiskia & populo Judaico contra Sancheribum ac numerosissimum ejus exercitum pugnavit. *Prodiens Angelus Iehovæ percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia hominum*. Esai. 37. vers. 36. Vicissim multos Angelos unum pium tutari, illique servire, Spiritus sanctus testatur. Ac primò quidem se oggerit Davidicum illud: *Deus Angelis suis præcipiet de te, ut conservent te in omnibus viis tuis: ambabus palmis sustineant te, ne offendas ad lapidem pedem tuum*. Psal. 91. v. 11. 12. Adhæc exempla idem loquuntur. Iacobo Patriarchæ itinere suo abeunti, obviam venerunt Angeli Dei. Dixitque Iacobus quum videret eos, *Actus Dei hæc est*. Gen. 32. v. 1. 2. Elifæus Prophetæ circumcinctus exercitu Syrorum, qui ad capiendum eum venerant, præsentia atque præsidio sanctorum Angelorum ministrum suum meticulosum consolatus est: *Ne metuito*, ait, *nam plures sunt qui nobiscum quàm qui cum illis sunt. Et aperiente Iehovâ oculos pueri illius, vidit quod ecce mons ille plenus erat equis & curribus igneis circa Elifæum*. 2. Reg. 6. 16. 17. Nec obstat illud Iacobi Patriarchæ: *Angelus ille qui vindicat me ab omni malo, benedicat pueris istis*, Ephraïmo & Menaschi. Gen. 48. 16. Nam quum eadem ab hoc Angelo Iacobus petat quæ ab ipso Deo petierat, & acceperat, Gen. 28. 15. & cap. 31. 9. Angelumque pari honore dignetur; non potest Angelus simpliciter, id est, creatus spiritus esse, à quo nefas fuisset pueris benedictionem precari. Ad solum Christum, Iehovam, hoc referendum est, qui dicitur *Angelus federis* Mat. 23. Quem admodum Angelus qui antecedeat castra Israelitarum, Exod. 14. 19. idem dicitur *Iehova*. Ibid. cap. 13. vers. 21. & cap. 14. v. 14. Christi autem mentionem Iacobus in loco allegato facit, quia illius federis cum Patribus ad nostram cum Deo reconciliationem icti, Christus author, mediator & conservator est, solusq; bona in federe promissa confert, & mala contraria depellit. Neque contrarium probatur ex

Act. 12. 15. Ubi Christiani in domo Mariæ matris Ioannis congregati, Petro ostium vestibuli pullante, dicunt: *Angelus ejus est*. Sunt enim qui existimant Christianos hos simplices, ex opinione Judæis receptâ, à Christi verò doctrina alienâ, locutos esse de Angelis privatis. Alij hinc apparere putant, Ecclesiam eo tempore, præterquam quod ex Dei verbo nōrat, fideles præsidio Angelorum esse circumseptos, etiam hujusmodi visis assuevisse. Loquuntur enim de Petri Angelo, ut de reminiñe novâ aut ambigua. Sed potest & alia esse sententia: *Angelus ejus est*; pro; Angelus aliquis ejus nomine missus à Deo, ut nunciet nobis aliquid de Petro. Illud certum, *Angeli* vocem sæpe etiam significare *nuncium*. Discipuli duo, quos ad Christum miserat Baptista, vocantur *nuncij*, ἀγγελοι, Joannis. Luc. 7. 24. Atque adeo commodè locus hic ita converti potest: *Nuncius est ab eo*, ut ἀγγελος non pro spiritu, sed pro homine accipiatur, qui nuncius Petri, h. e. à Petro missus, aut de Petro aliquid nunciaturus venerit: sicut *Angelus Domini* dicitur, nuncius missus à Domino. Sed pergo ad cætera.

Christus *Angelos parvorum* vocat coelestes illos spiritus, quod horum custodiæ & salutis essent assignati, & peculiariter adhibiti, ut eos tuerentur adversus Satanam, impurosque spiritus, ac omnium hostium vim atque insidias. Atque hoc congruit effato illi Apostolico: *Nonne omnes Angeli sunt ministerij munere fungentes spiritus, qui ministerij causa emittuntur propter heredes salutis futuros?* Hebr. 1. v. 14. Solidum hoc est argumentum, & ad scopum Christi accommodatissimum. Equidem *contemnti non sunt parvi*, quicquid tam providos & validos habent defensores, Deum putâ & sanctos Angelos, qui eos à contemtoribus vindicent.

Quod enim *ad Deum*, is injuriam pusillis illatam, sibi factam æstimat. Huc enim imprimis quadrat illud Prophetæ:

Qui tangit vos, tangit pupillam oculi ipsius. Zachar. 2. 12. Res tenera est pupilla oculi, cujus læsionem omnes studiose præveniunt & avertunt. Hinc illud natum votum Davidicum: *Iehova, serva me tanquam nigrum pupillæ oculi.* Psal. 17. v. 8. Ideo Saulo Ecclesiam persequenti occinit terribile illud: *Saul, Saul, quid me persequeris?* Act. 9. 4. Ac maximè quidem promptus est Deus ad opitulandum pusillis. Quod dilucidè David exprimit: *Quis est par Iehovæ Deo nostro? qui altissimè habitat: qui demissimè perspicit, in cælis & in terra; erigens è pulvere tenuem, & sterquilinio elevans egentem.* Psal. 113. 5. 6. 7. Ecquis verò Deo potest resistere? Graviter atque nervosè Paulus: *An provocamus ad æmulationem Dominum? validiores eo num sumus?* 1. Cor. 10. v. 22. Hoc præsidio fretus Abija Rex Judæ, animosè dicit Ieroboamo Regi Israël: *Ecce nobiscum est in principiis Deus ipse, & Sacerdotes ejus cum tubis clangoris ad clangendum contra vos; filij Israelis, ne pugnetis contra Iehovam Deum majorum vestrorum, non enim secundaremini.* 2. Chron. 13. 12. Eodem respiciunt isthæc Salomonis: *Nulla est sapientia, nullaque intelligentia, & nullum consilium, ex adverso Iehovæ.* Prov. 21. 30. Quemadmodum acies oculorum, quamvis firma & valida, directo in Solem intuitu, hebetatur: Sic humana sapientia & potentia, utcumque instructa, liquefcit, cum in Deum stringitur. Memorabilis admodum & conspicua in hanc rem est historia, quam ex annalium monumentis cognovimus. Cum Fridericus Elector Saxoniæ Antistiti Magdeburgico Joanni, è Comitibus Beuchlingii nato, bellum facturuss esset, exploratorem miserat, qui de apparatu & consiliis ejus cognosceret. Is renunciabat, nihil bello opportunum parari, nec ullum conscribi militem: Antistitem præterea dixisse, *causam se commissurum Deo, qui pro se arma sit sumpturus.* Quod ut Elector audivit: *Alius, inquit, ita insaniat, ut bellum inferat ei, qui confidit, se Deum defensorem habiturum.*

Laudandus Antistes, qui Dei patrocinio filius est: laudandus Princeps, qui Deum veritus, arma deposuit.

Quod verò ad *Angelos*, qui parvis assignati sunt, nihil contra hos possunt mortales. Quid? quòd Simsonis parentes, ex solo *Angeli conspectu*, morituros se profitentur. Judic. 13. v. 22. *Unus Angelus in castris Assyriorum percussit centum octoginta quinque millia hominum.* Esai. 37. 36. Quid non possent tot Angeli, parvulis additi? Quà verò potentia pollent Angeli, eà etiam celeritate pusillis præstò sunt ad defendendum eos. Inde *venti* vocantur Psal. 104. v. 4. quia instar ventorum celerrimè moventur, ad expedienda sibi demandata negotia. Et Scriptura sacra sub figura Cherubim & Seraphim alatos eos depingit, ut certè statuamus, incredibili celeritate ad ferendum auxilium eos præstò futuros.

Ufus I. ad ἐλεγγιν

SAdducæorum & Libertinorum, qui dicebant, *Non esse Angelum, neque spiritum.* Act. 23. 8. Ac ne nunc quidem desunt inter Iudæos, quos non pudet affirmare, Angelos esse causas naturales, Dei jussu, vel bona, vel mala effecta producentes. Similia, & quidem absurdiora, de bonis & malis angelis nugatur David Georgius hæresiarcha, libr. 2. Mirabil. cap. 27. 28. 29. Sunt quoque, qui Angelos tantùm inspirationes, vel motus & affectus, vel eventus bonos aut malos esse asserunt. Contrà ex verbis Christi liquet, & esse Angelos, & veras substantias atque hypostasales esse. Quum enim *semper videant Patris cælestis faciem*, veræ utique sunt substantiæ. Hoc ipsum ex eo quoque liquet, quòd Angeli numero differentes *coram Deo stant*, ut jussa ejus capebant. Dan. 7. v. 10. Nominibus etiam propriè insigniuntur Angeli, quæ veras significant substantias. Nominantur *Angeli*,

geli, h. e. nuncii, per quos Deus aliquid hominibus nunciat, item filii Dei, custodes, vigiles. Atqui tales esse non possunt nisi *ὑποστάσεις*. Adhæc *facti propriè sunt à Deo & creati* Angeli. Psal. 104. v. 4. Sunt autem substantiæ propriè à Deo creatæ, & accidentia concreata. Præterea Angeli edunt actiones, solis veris hypostasibus propriè competentes. Nam serviunt Deo, exequuntur ejus mandata, celebrant Deum, loquuntur, interrogant, respondent, docent, consolantur, abeunt, redeunt, assumerunt humana corpora, deportant animas fidelium in cælum. Verùm actiones sunt *ὑποστάσεις*, seu suppositorum. Ex operationibus colligimus rerum essentias. Denique quum præditi Angeli sint vitæ cum intelligentiâ & voluntate, veras illos esse substantias necesse est.

Ufus II. ad διδασκαλίαν.

Deus pusillis assignat & adjungit sanctos Angelos, qui eos à contemptu & injuriis vindicant & defendunt. Pusillos *etate* tutantur Angeli. Misertus Deus est pueri Ismaelis sitibundi & vagientis in deserto, & matris ejus Hagaræ, quæ moribundum abjecerat. Ita enim historia sacra: *Audivit Deus vocem ipsius pueri: quapropter inclamans Angelus Dei Hagaram à cælo, dixit ei, Quid tibi est Hagar? ne timeas; attendit enim Deus ad vocem ipsius pueri in loco ubi est.* Gen. 21. v. 17. Sic extincto Herode tyranno, Deus Josephum in somnio per Angelum monuit, ut *Agypto relicta una cum puerulo Iesu & matre ejus in regionem Israelis proficisceretur*, ut hac occasione Nazarethæ Christus educeretur. Matth. 2. 19. & seqq. Et experientia clamat, tot tamque gravia pericula infantes nostros singulis momentis circumstare, ut illis depellendis & amoliendis nulla parentum, famulorumque & ancillarum cura par sit, nisi Angeli custodes illis præ-

fidē adessent. Pusillos quoque *conditione, & opinione hominum* sancti Angeli defendunt. Eliam exulem contemptum, & infidias Iesabelis & Achabi fugientem, Deus, missō Angelo, consolatus est & refocillavit. *Recumbens obdormivit sub junipero quadam: quum ecce quidam Angelus tangens eum dixit ei, surge, comede. Eo intuente, ecce ad locum capitis ejus placenta carbonibus tostā, & ampulla aquæ: unde comedit ac bibit, postea rursus recubuit.* 1. Reg. 19. 5. 6. Lotum summo fastidio habitū à Sodomitis, Angeli coelitus missi periculo liberarunt. Gen. 19. Petrum incarcerationum & postero die occidendum, Angelus Domini è carcere eduxit. Act. 12. Pusillos *cognitione Dei & fide in Christum*, non destituunt boni Angeli. Apostolos, mysteriorum coelestium adhuc rudiores, Angeli de certitudine tum ascensionis Christi in coelum, tum reditus Christi ad iudicium universale erudierunt. Act. 1. vers. 10. 11. Pusillis quoque *in suis oculis*, & animo demissis opitulantur Angeli. Christo ipsi, sese propter nos exinanienti, & in angore constituto, ac cum ira Dei & æternæ mortis terroribus luctanti, *conspectus est Angelus è caelo corroborans eum.* Luc. 22. v. 43. Neque verò pusillos duntaxat tutantur sancti Angeli, sed etiam omnes electos & dilectos Dei filios *salutisque heredes.* Hebr. 1. 14. Quoties nos ex gravissimis & præsentissimis periculis, quæ nos ipsos latent, Angelorum ministerio subducimur? Non tantum Abrahamus famulo suo dicere potuit: *Lehova mittet Angelum suum ante te, ut accipias uxorem filio meo inde.* Gen. 24. 7. Neque solus Jacobus summi beneficii loco prædicare quivit illud: *Angelus vindicavit me ab omni malo.* Ibid. cap. 48. 16. Neque Tobias junior solummodò Angelam comitem fidum itineris habuit. Nec unus Petrus pronunciare potuit: *Nunc verè scio Dominum emisisse Angelum suum, & eruisse me è manu Herodis, & ex omni expectatione populi Iudeorum.* Act. 12. 11. Sed etiam singuli credentes gratulari sibi de bonorum Angelorum ministerio possunt.

possunt. Atque hinc in mentem mihi venit insignis ac magnifici tituli *Regum*, quo Dei filij, à Patre suo coelesti, Rege illo regum, & Christo Mediatore, Capite, ac Fratre suo, Rege illo gratiæ ac gloriæ, decorantur. Apoc. 1. 6. Equidem non sunt reges terreni. Disertè Christus Apostolis suis edicit: *Reges gentium dominantur eis; & qui auctoritatem habent in eas, benefici vocantur. Vos autem non ita estote: sed qui maximus est inter vos, esto sicut qui minimus est: & qui ductor est, sit ut qui ministrat.* Luc. 22. 25. 26. Nec mirum. Christus ipse, qui regio honore filios & fratres suos dignatus est, de suo regno pronunciat: *Regnum meum non est ex hoc mundo.* Ioan. 18. 36. Spirituales sunt reges. Nam post hanc vitam in regno coelesti, tanquam membra Christi, gloriā & honore coronabuntur, juxta illud: *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Apoc. 2. v. 10. Imperium etiam, cum Christo, in omnes creaturas, ac in primis in hostes suos, obtinebunt. Huc spectat amplissimum illud Christi promissum: *Vos y estis qui permansistis mecum in tentationibus meis. Ego verò pacifcor vobis, prout pactus est mihi Pater meus, regnum: ut edatis & bibatis in mensā meā in regno meo, & sedeat in super thronos, judicantes duodecim tribus Israël.* Luc. 22. 28. 29. 30. Neque sequitur Paulus: *Si subriterimus cum Christo, etiam coregnabimus.* 2. Tim. 2. 12. In hac quoque vitā revera reges sunt filij Dei, quamvis abjectissimi sint in oculis mundi, quippe tanquam purgamenta mundi facti, & tanquam omnium ramentum nunc usque. 1. Cor. 4. 13. Etenim Christus ipsis imputat & donat, quicquid pro eis & fecit & passus est. Ipse Rex noster est. *Puer natus est nobis, filius datus nobis.* Esai. 9. 6. Hinc inferit Paulus: *Is quidem qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum eo omnia nobis gratificabitur.* Rom. 8. 32. Hæc reges Christi suos in ecclesias constituit, quia virtute lapcti sui Spiritus efficit, ut peccatum, mortem, Satanam, mundum,

carnem, omnesque hostes vincant, ac de iis triumphent. Testis Apostolus, qui recensitis variis & catenatis filiorum Dei adversitatibus, subjicit: *Imò in his omnibus amplius quàm victores sumus per eum qui dilexit nos.* q. d. Non modò tantis malis non frangimur, sed etiam plusquam victores sumus omnium eorum. Rom. 8. v. 37. Nec aliorum tendunt hæc ejusdem verba: *Deus pacis conteret Satanam sub pedes vestros citò.* Ibid. cap. 16. vers. 20. *Deo habetor gratia, qui dat nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.* 1. Cor. 15. v. 57. His adjungo istud Ioannis: *Hæc est victoria quæ vicit mundum, nempe fides nostra.* 1. Epist. 5. 4. Arma regalia Paulus describit: *Assumite universam illam armaturam Dei, ut possitis obistere tempore aduersa, & omnibus confectis stare. Stante igitur lumbis circumcinctis veritate, & induti thorace iustitia. Calceatis pedibus præparatione Euangelij pacis. Supra omnia assumto scuto fidei quo possitis omnia jacula Mali illius ignita extinguere. Galeam etiam salutis recipite, & gladium Spiritus, hoc est, verbum Dei: Omni prece & deprecatione, orantes omni tempore per Spiritum, & illi ipsi rei excubantes cum omni perseverantia & supplicatione pro omnibus sanctis.* Eph. 6. v. 13—18. Denique verè reges sunt pii; quia regium ipsis comitatum, præconesque & custodes regio coelestis Pater & Rex adjungit, qui ipsis inserviunt, ac contra omnes hostes eos tutantur. Atque hoc illud est beneficium quod Christus hîc deprædicat. Nimirum ministrarunt Angeli Christo, Capiti fidelium, dum in his terris ageret. Angelus annunciavit ejus conceptionem, Luc. 1. 31. & nativitatem, Ibid. cap. 2. 10. 11. Angeli monitu Iosephus fugit cum Iesu & matre in Ægyptum. Matth. 2. 13. Angeli ipsi à Diabolo tentato in deserto inservierunt. Ibid. cap. 4. 11. Angelus eum in mortis agone consolatus est. Luc. 22. 43. Angelus confirmavit fidem resurrectionis ejus. Matth. 28. 5. 6. Angeli testes fuerunt ascensionis ejus. Act. 1. 11. *Omnes sancti Angeli venient cum*

ad judicium extremum. Matth. 25. 31. Quemadmodum Christo in diebus carnis suæ ministrarunt sancti Angeli: Ita quoque solliciti sunt de omnibus illis, qui per fidem Christo sunt insiti. Quomodo inservierunt Capiti, eodem modo inserviunt etiam membris. Gaudent ministrare eis in terris, quos socios aliquando habituri sunt in coelis. Iacobus Patriarcha in patriam remeans, Angelico præsidio, ceu *castris*, cinctus fuit. Gen. 32. 2. Et piis in hac vita, quæ via est ad coelestem patriam, Angeli, fidissimi custodes, adduntur. *Deus misit Angelum suum, qui occlusit os leonum ut non læderent Daniele.* Dan. 6. 23. Sic ab insidiis infernalis Leonis omnes pios tutos Angeli præstant. Angeli Lotum ex Sodomorum eripuerunt incendio. Gen. 19. Ita sanctis inspirationibus, & contra Diabolicas tentationes protectionibus, ex infernalibus flammis sæpe nos eruunt. Ut distinctè dicam: Angeli electis ministrant & ministrabunt in vita, in mortis agone, in fine seculi. *In vita*, nam pios dirigunt, protegunt, custodiunt. Perspicue Psaltes regius: *Castrametatur Angelus Iehovæ circa timentes ejus, & eripit eos.* Psal. 34. 8. Eadem sermonis limpидitate alibi: *Deus, inquit, Angelis suis præcipiet de te, ut conservent te in omnibus viis tuis: ambabunt palmis sustineant te, ne offendas ad lapidem pedem tuum.* Psal. 91. 11. 12. Elisæum Prophetam Angeli contra vim hostilem exercitus Syrorum custodiverunt. 2. Reg. 6. 15. 16. 17. Sæpe etiam Angeli pro fidelibus judicia Dei adversus hostes Ecclesiæ exequuntur: uti videre est in excidio Sodomorum, Gen. 19. in clade exercitus Assyrii. Esai. 37. & in percussione atque interemtionem Herodis. Act. 12. v. 23. Mentibus quoque fidelium pias cogitationes suggerunt, ad pietatem eos incitant, & studia eorum provehant. Angelus Cornelium Centurionem jubet accersere Petrum, ut ab eo in fide & pietate instituatur. Act. 10. *In mortis agone* boni Angeli pijs præsto sunt, & animas eorum ex corpore migrantes

in sinum Abrahami asportant: uti liquet exemplo Lazari. Luc. 16. 22. Denique in fine seculi mittet Christus Angelos suos cum tubæ voce magnâ, & cogent electos ejus à quatuor ventis, à cælorum extremo ad eorum extremum. Matth. 24. 31. Separabunt etiam Angeli malos à justis, & projicient illos in fornacem ignis, hos verò introducent in regnum Patris cælestis. Ibid. cap. 13. 42. 43.

Uſus III. ad *tridilav* tergemina.

I. **G**Ratis animis agnoscamus & celebremus Dei infinitā bonitatem, qui non tantum terrestres creaturas in nostri ministerium deputavit, sed etiam coelestes spiritus, robore valentissimos, superaddidit, ut tanto minus de ipsius bonitate dubitarem. Coelestis Pater Filium suū unigenitū misit, ad nos liberandos: Filius Dei humanam naturam in personæ suæ unitatem assumpsit, ad nos servandos: Spiritus sanctus nos regenerat, sanctificat, consolatur & docet: Angeli à Deo mittuntur ad nos protegendo. Adeoque tota coelestis Curia nobis quasi inservit, & sua ad nos traducit beneficia. Haud mirum creaturas omnes inferiores propter hominem conditas esse, quum ipsi Angeli, longè digniores & præstantiores creaturæ, sua nobis non denegent ministeria. Nec mirum, coelum lucem nobis ministrare interdum ut laboremus, & tenebras noctū ut quiescamus; quum ipsi coelestis regni cives ministeria nobis non recusent. Haudquaquam etiam mirum, aërem nobis vitalem præbere flatum, & omne genus avium ad esum & obsequium, quum coelestes spiritus vitæ nostræ conservandæ invigilent. Denique nequaquam mirum, aquam subministrare nobis potum, expurgare sordes, aërentia rigare, & varia piscium genera præbere; quum nobis æstu calamitatum & tentationum defatigatis ipsi Angeli præsto sint, ut

recre-

recreent. Ecquis hîc non exclamet cum Psalte: Iehova Domine noster, *quid est mortalis, quod memor sis ejus? aut filius hominis, quod visites eum?* Psal. 8. 5. Quod si princeps terrenus belli tempore ad nos belli ducem mitteret, qui aedes nostras tueatur, magni id æstimarem: Quanta verò gratia, quod Deus ad nos nostraque custodienda ipsos coelestes exercitus emittit?

II. Ne contemnamus parvos, qui Deo sanctisque Angelis tutoribus & custodibus gaudent. De Tyriis & Sidoniis scriptum reliquit Lucas: *Herodes infenso animo erat in Tyrios & Sidonios: at illi concorditer venerunt ad eum, & persuaso Blaſto qui præerat cubiculo regis, petebant pacem: eò quod aleretur regio ipsorum ex regis agro. Act. 12. v. 20.* An verò nos, parvos contemnendo & lædendo, Deum ipsum infensum nobis reddemus, *in quo vivimus, & movemur, & sumus: Act. 17. 28.* ejusque Angelos, quorum custodiā ne momento quidem carere possumus, quin præsentissimo nos periculo objiciamus? Stultus meritò habetur, qui cum potentiore litigat & belligerat. Quis verò Deo ejusque Angelis potentior? Quid contra nobis imbecillius? *Deus noster ignis consumens est. Deut. 4. v. 24. Angelos suos fecit ignem flammantem. Psal. 104. 4.* Nos verò stipula sumus. Mal. 4. v. 1. Magni ergo faciamus pusillos, quos Deus tam charos habet. Sic etiam nos, uti pusilli, Deo gaudebimus protectore, & sanctis ejus Angelis, custodibus.

III. Sollicitè caveamus, ne vel sermonibus obscænis, vel vitæ impuritate, hosce sanctos custodes à nobis abigamus, sicq; nos ipsos necessario eorum & fortissimo præsidio spoliemus. Cogitemus perpetuò illos nobis præsentibus adesse, ideoque quæ pudet nos coram honestis hominibus dicere aut facere, multo minus dicamus aut faciamus in eorum conspectu & præsentia, quos custodes nobis Deus addidit. Paulus jussit *mulierem* in sacris cætib; *habere potestatem, h. e. vela*

velamen, quod sit subjectionis symbolum, *in capite, propter Angelos*. 1. Cor. 11. 10. Quanto magis nobis cavendum, ne coram his fidis sanctisque custodibus quicquam vel proloquamur vel designemus, cujus nos coram honoratis hominibus pudere queat? Sancti sunt Angeli; sanctitati ergo studeamus, si eos habere velimus socios. Casti sunt hi spiritus; igitur spurcis abiguntur actionibus. Apes expellit fumus, fœtor columbas: vitæ custodes Angelos lacrymabile & graveolens peccatum fugat. Amisissis verò per peccata fide hisce præfidiis, quomodo tutus quis erit à Diaboli insidiis? Coelestis & spiritualis naturæ sunt Angeli: coelestia ergo & spiritualia meditemur, ut nobis adesse ipsis volupe sit. Humiles sunt Angeli, & superbia penitus eis est exosa, quum tenellis pueris intervire haud dedignentur. Quid ergo superbit terra & cinis, quum tantopere se submittant spiritus coelestes?

Usus IV. ad παρακλήσιν.

In hoc Dei & sanctorum Angelorum præsidio nos solemur contra Diaboli insidias & potentiam, omniumque hostium impetum atque violentiam. Magno animo invictæque fiduciâ Paulus exclamat: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Rom. 8. vers. 31. Eodem spiritus ardore David: *Iehova lux mea & salus mea est, à quo timerem? Iehova robur vite meæ est, à quo exprovescerem?* Psal. 27. vers. 1. Rursus: *Iehova adest mihi, non timebo, quid faciat mihi homo? Iehova adest mihi cum auxiliatoribus meis: ideo ego despicio osiores meos.* Psal. 118. 6. 7. Nec leviori spiritu Ioannes: *Potentior est qui est in vobis, quam qui in mundo est.* 1. Epist. 4. v. 4. Pater noster coelestis, uti misericordissimus, sic juxta potentissimus est ac sapientissimus, quippe *magnus consilio, & amplius actione*; Jerem. 32. 19. ut nos possit, velit, & nô-

rit servare. Angeli quoque ejus nobis semper præsto sunt, herôes illi *valentissimi robore*. Psal. 103. v. 20. Hi castramentantur circa nos, ut inferorum exercitus vereri non habeamus opus. Hi ambabus nos palmis sustinent, ut ex hostium manibus facile elabi possimus. Idem animas nostras portabunt in sinum Abrahami. Tandem *voce Archangeli* in extremo die suscitati, *semper cum Domino erimus*. 1. Thess. 4. 16. 17. Tunc *futuri sumus ut Angeli Dei in celo*: Matth. 22. vers. 30. *die ac nocte sine intermissione cum electis Angelis dicturi: Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus ille Omnipotens, Erat, & Est, & Venturus est.* Apoc. 4. 8.

II. CURA SANCTORUM ANGELORUM PRO PARVIS.

Sancti Angeli non tantum à Patre coelesti destinati sunt custodiæ parvulorum; sed etiam hoc suo munere promptè atque alacriter funguntur. *Semper*, inquit Christus, *vident faciem Patris mei qui in caelis est*. Ponderosa hæc sunt verba, & accuratiore consideratione dignissima. Ac primò quidem *Patris sui* meminit Christus. Is est Deus Pater, prima Deitatis persona. Vocatur etiam & revera est *nostris Pater*; Ioan. 20. v. 17. sed ex gratia & jure adoptionis propter Filium suum proprium & naturalem. *Quotquot enim eum exceperunt, dedit eis hoc jus ut filij Dei sint facti, nempe iis qui credunt in nomen ejus.* Ioan. 1. 12. Christi autem Pater est, per æternam generationem, cujus modus nobis incomprehensibilis est atque ineffabilis. Disertè coelestis Pater Filio suo dicit: *Filius meus es; ego hodie genui te.* Psal. 2. 7. Æterna hæc generatio duabus similitudinibus ab Apostolo illustratur: Filius Dei, inquit, *est effulgentia gloriæ, & character personæ Patris.* Hebr. 1. 3. Quemadmodum Sethus Patris sui Adami character seu imago erat, Gen. 5. 3. non tantum quia peccati

veneno infectus, sed etiam quia verus & naturalis homo erat, corpore & animâ, ac utriusque essentialibus proprietatibus constans: Ita Christus est *character* Patris, non solum quia sapientiâ, justitiâ, bonitate Patrem nobis repræsentat; sed etiam quia ejusdem est essentiæ cum Patre, h. e. quia æquè Christus Deus est, ac Pater. Ac ut Solis effulgentia, quæ terram collustrat, ejusdem naturæ est cum luce, quæ ipsi corpori solari inest: Ita in Christo eadem relucet Deitas, quæ & Patris est; sicut dicitur: *Speclavimus gloriam ejus, gloriam, inquam, ut unigeniti egressi à Patre.* Joan. 1. 14. Appositè autem hoc Christus addit, ut monstraret atque aperiat fontem, ex quo assidua ista & intensissima cura Angelorum pro parvulis dimanat. Is est inexhaustus ille amor, quo cælestis Pater, erga æternum suum Filium fertur. Quum enim Filius Patrem nobis reconciliaret, omnes quoque ejus ministri nobis per Filium sunt reconciliati. Testis Paulus: *Libuit Patri ut pax per sanguinem crucis Christi faceretur, per eum reconciliaret omnia sibi, per eum, inquam, tum quæ in terra, tum quæ in cælis.* Col. 1. vers. 20. Inde Angelus dicit Ioanni Apostolo: *Conseruus tuus sum & fratrum tuorum qui habent testimonium Iesu.* Apoc. 19. v. 10. Propter peccatum Angeli nobis erant infensi, Hinc Moyses: *Quum expulisset Iehova hominem, instituit à parte antrope horti Eden Cerubos, flammamque gladij sese vibrantis, ad custodiendum viam quæ ferebat ad arborem vite.* Gen. 3. v. 24. At Christo nato, gaudium nobis & pacem annuntiaverunt; Luc. 2. 10. 14. hoc ipso indicantes, Christum inimicitias inter nos & ipsos exortas sustulisse.

Porro non solum Deum Patrem suum vocat Christus; sed etiam addit: *Qui in cælis est.* Deus ubique est, *Cæli ipsi, & cæli colorum non capiunt ipsum.* 1. Reg. 8. 27. *An non cælos & terram ego impleo?* dictum Iehovæ. Jerem. 23. v. 24. At autem Christus, Patrem suum in cælis esse, ut hoc pacto, inter

ter se & alios homines, qui naturalem in terris Patrem habent, discernat. Nam Christus secundum humanam naturam in terris erat *ἀνθρώπος*. Heb. 7. 3. Disertè & sanctè mater ejus asserit: *Virum non novi.* Luc. 1. 34. *Mulieris semen* est Christus. Gen. 3. 15. Iisdem quoque verbis Christus potentiam Patris sui subindicat, quâ sanctos suos Angelos contra omnes parvulorum hostes munit. Eapropter David Dei omnipotentiam cum ejus in cælis existentia conjungit, dicens: *Deus noster in ipsis cælis est, quicquid placet facit.* Psal. 115. 3. Homines etiam fortissimi, quia in terris sunt, finitam habent potentiam. Deus, qui in cælis est, ejusque Angeli invictâ præditi sunt potentiâ. Quanto enim cælum terrâ sublimius: tanto Deus ejusque Angeli creaturis omnibus sunt potentiores.

Adhæc cælesti suo Patri Christus *πρόσωπον*, faciem, tribuit. Deus propriè corporeum vultum non habet. *Est enim Spiritus.* Ioan. 4. 24. Atqui *spiritus carnem & ossa non habet.* Luc. 24. v. 39. Metaphoricè hæc *facies* Patris cælestis duo notat: 1. Ipsum Deum, quem Angeli vident, h. e. cognoscunt in cælis. Moysi Deus dicit: *Non posses videre faciem meam: quia non potest me homo videre & vivere,* videlicet in hac mortali vita. Nam sicuti est, videri Deus in illa tantum vita potest, ubi ut vivatur est vitæ huic mortali moriendum. Exod. 33. 20. Hoc Angelis cum omnibus beatis in cælis commune est, qui Deum *cernunt facie ad faciem.* 1. Cor. 13. v. 12. seu (ut Ioannis verbis utar) *qui vident eum sicuti est.* 1. Epist. 3. 2. 2. *Facies Dei* significat splendorem divinæ gloriæ in cælis potius, quàm in terra, vel ubivis, resplendentem. Cælum Dei arx est & palatium regium, in quo splendorem & maiestatem suam faciemque serenam gloriosissimè & immediate sanctis Angelis manifestat. Hinc David: *Satietas gaudiorum est coram facie tua; ammontates sunt ad dexteram tuam in æternum.* Psal. 16. 11.

Hanc faciem Patris sui sanctos Angelos *videre* Christus affirmat. Phrasis isthæc sumta est ex consuetudine hujus seculi; ac præsertim regum Orientis, qui præcipuis ministris, per quos regnum suum gubernabant, aditum dabant, ut viderent faciem suam. Esdras meminit *septem consiliariorum*, h. e. summorum Satraparum, qui inde à resecta Magorum fraude, septem regibus Persiæ adfuerunt, & soliorum conspectu liberè usi sunt. cap. 7. 14. Author libri Estheræ eos vocat *septem principes Persidis & Mediæ, videntes faciem regis, sedentes primos in regno*. cap. 1. 14. Consistere autem sic in conspectu Regis, faciemque ejus perpetuò videre posse, signum est domesticæ intimæque familiaritatis. De servis Salomonis regina Schebæ: *Beati homines tui, ait, beati servi tui isti, qui stantes coram te jugiter, audiunt sapientiam tuam*. 1. Reg. 10. 8. *Vident ergo Angeli faciem Patris qui est in cælis*, h. e. adstant illi tanquam Regi, semperque ipsis aditus ad thronum Dei patet, ut mandata accipiant de puerulis defendendis, ac puniendis illis qui eos contemnunt, offendunt, aut opprimunt. Daniel infinitam Dei majestatem describens, ait, *millies mille ministrare ei, & myriadem myriadam stare coram eo*. c. 7. 10. Zachariæ patri Baptistæ dicit Angelus: *Ego sum Gabriel, qui adsto in conspectu Dei, paratus ad capeienda ejus imperia: missusque sum ut te alleluar, & hæc tibi lata nunciem*. Luc. 1. vers. 19. Sic Ioannes: *Vidi septem illos Angelos qui adstant in conspectu Dei*, h. e. qui coram eo apparent ut ministri. Apoc. 8. 2. Quare uti summæ principis erga subditos suos clementiæ signum est, si eos illis deputet custodes & præfectos, quos perpetuò secum habet intimos & conjunctissimos: Ita infinitæ Dei Patris benevolentiae erga pusillos suos est argumentum, quòd de spiritibus suis coelestibus, qui semper in conspectu ejus comparent, illis assignat custodes. Atque ut illi haud impune læduntur, qui suos præfectos habent ex iis, qui principi

cipi sunt quàm proximi, & quibus liber ad eum est aditus, ut commodè omnia ad ipsum referre possint: Ita impunitatem sibi polliceri non debent pusillorum contemtores, quum pusilli tam fortes Deoque familiares habeant tutores, qui injurias clientibus suæ fidei commissis illatas, ad Deum deferunt atque ulciscuntur.

Denique subjicit Christus: Angelos Patris faciem videre *semper*, seu *per omne* tempus. Stant enim in conspectu regum primarij ministri; sed non semper. Nam & somnum & cibum capiunt, resque suas necessarias expediunt. At sancti Angeli *semper* in conspectu Dei adstant, *non habent requiem die nec nocte*. Apoc. 4. 8. Semper spirituales eorum oculi ex intuitu faciei cælestis Patris desiderio & voluptate sanctissimâ incenduntur, ad Deum laudandum, & mandata ejus exequendum. Semper canunt *τῷ ᾄοντι* illud: *Sanctus, sanctus, sanctus est Iehova exercituum: implet totam hanc terram gloria ejus*. Esai. 6. 3. Semper expectant Dei jussa; ideo *spiritus ministerij munere fungentes* cluent. Hebr. 1. 14.

Ufus I. ad *παίδειαν* triplicem.

I. **P**ER animam caveamus, ne parvos contemnamus. Subditi, præsentibus magnatibus, consiliariis & primariis servis regum ac principum, concives & conterraneos suos principi ejusque aulicis & ministris charos, injuriâ afficere non audent. Nôrunt enim eos hoc ad dominum suum delaturos, & vindictam de injuriosis in subditos ejus sumtuos. Ita nimirum & nos cogitemus, Angelos, intimos Dei ministros, & mandatorum ejus executores, tum nostra videre facta, tum faciem Patris in coelis. Quare salutem nostræ consuluerimus, si parvulis non fuerimus offendiculo, neu injuriam illis fecerimus. Quòd si eos scandalizaverimus aut contemserimus, Angeli ad Patrem coelestem rem omnem referent, ac ab ipso emissi & jussi,

laelos defendent & laedentes punient. Hoc se solatio erexit David Saulē fugiens: Deus fortis, inquit, *mittet ē cælis ut servet me, afficiens eum probro, qui me anhelus persequitur vehemētissimē*. Ps. 57. 4. Daniel, à Dario Medo, urgentibus proceribus, leonibus obtrusus, & à Deo servatus, regi dicit: *Deus meus misit Angelum suum, qui occlusit os leonum ut non læderent me: propterea coram eo puritas invenitur in me; etiamque coram te, o Rex, maleficium non commisisse me*. Dan. 6. 23. Quum Ptolomæus Philopater, rex Ægypti, Iudæos per elephantos concalcaturus esset; *Iudæi magnum clamorem in cælum extulerunt, aded ut adjacentes convalles ipsæ unā personantes castris totis necessarium solum excuterent. Tunc gloriosissimus, omnipotens, & verax Deus ostendens sanctam faciem suam aperuit portas cæli, & quibus gloriā instructi duo formidabilesque aspectu Angeli omnibus manifesti præter Iudæos descenderunt. Et resistentes impleverunt adversariorum copias perturbatione & metu, immotisque ligarunt pedicis, aded ut ipsum regis corpus horresceret, & obliuio audaciam ipsius quæ tam graviter inflammata fuerat occuparet. Bestiæ verò conversæ in copias armatas quæ subsequēbantur, proculcabant & profligabant illas*. 3. Maccab. 6. 16—19. Rursus David Deum in dandis sibi victoriis usum esse ministerio sanctorum Angelorum, prædicat: *Curruum Dei erant duæ myriades, millia multiplicia: Dominus cum illis erat, Dominus Sinai, Dominus in sanctuario*. Psal. 68. 18. Per currus Dei sanctos Angelos intelligit. Solebant enim milites, saltem præstantiores, curribus vehi quum præliaturi essent: ut videre est Jos. 1. 4. & cap. 17. 16. Judic. 4. v. 3. & alibi. Et sanè, si unus Angelus in castris Assyriorum stragem edere potuit *centum octoginta quinque millium hominum*; Esai. 37. 36. quid dicendum de tot myriadibus, pusillis defendendis destinatis?

II. Quum sancti Angeli se, ex mandato Dei, ad ministeria parvulorum demittere non erubescant; nec nos minimis inservire pudeat. Paulus Apostolus, qui *intertium us-*
que

que cælum raptus fuerat, 2. Cor. 12. 2. omnibus seipsum servum fecit. 1. Cor. 9. 19. Hunc & nos imitari decet, & sancto huic ejus monito animos advertere: *Nihil gerite per contentionem aut per inanem gloriam; sed ex animi submissione alij alios existiment sibi præcellere*. Philip. 2. 3. Quid? quod ipse Christus, Angelorum Creator, Dominus & Caput, *se inaniavit, & formam servi accepit*. Ibid. vers. 7. Ipsum audite: *Servitute premis me propter peccata tua, fatigas me iniquitatibus tuis*. Esai. 43. vers. 24. Item: *Filius hominis non venit ut sibi ministretur, sed ut ministret*. Matth. 20. vers. 28. Quidni ergo nos ex charitate serviremus alij aliis? Gal. 5. vers. 13. Sancti Angeli, heroës illi fortissimi, ne minimum quidem fastidiunt: imò ne Lazari quidem, pauperrimi mendici, *animam in sinum Abrahami asportare* dedignantur. Luc. 16. vers. 22. Et nos fastidiremus eos, qui ortu & morte nos referant? qui eodem cœlesti Patre, Salvatore, Consolatore gaudent? ejusdemque fidei, spei, & vitæ æternæ confortes iunt? Piè Petrus: *Ut quisque accepit donum, ita alius in alium illud subministret, ut boni dispensatores variæ Dei gratiæ*. 1. Epist. 4. 10. Hoc sibi dictum reputent Magistratus. Honore, ad quem evecti sunt, ne superbiant: sed potiùs ad inserviendum omnibus vocatos se cogitent. Revera enim magistratus, splendida est servitus. Ideo Antigonus Rex Macedonum conspiciens filium suum eos in quos habebat imperium ferociùs tractantem atque insolentiùs: *An ignoras, inquit, fili, regnum nostrum esse splendidam servitutem?* Nam princeps non minus servire cogitur populo, quàm populus principi: nisi quod id princeps facit cum dignitate: alioqui recepta vera mutua servitus est. Sæpe vigilant reges, quum securè dormiunt subditi. Sæpe curis variis in lecto distrahuntur principes, quum subjecti, cubitum euntes, curas, quod adjungunt, in calceis relinquunt. De Assinero, (qui regnum obtinebat ab India usque ad Æthiopiam, centum viginti septem provinciis)

vinciarum. Eft. i. 1.) *historia sacra: Nocte illa fugiente (62) minoregis, edixit afferri librum commentariorum, Chronica, quæ fuerunt lecta coram eo.* Ibid. cap. 6. v. 1. Sed & vos Ecclesiæ pastores vobiscum hoc recogitate. *Angelorum nomine vos dignatus est Deus.* In Veteri Testamento *Angelus Iehovæ exercituum*, vocatur *Sacerdos.* Malach. 2. 7. In Novo *Angeli dicuntur ministri septem Ecclesiarum Asiaticarum.* Apoc. 1. 20. Munus quod *eis dedit Deus*, est *ministerium reconciliationis.* 2. Cor. 5. 18. Sit ergo hoc singulorum Symbolum: *Aliis inserviendo consumor.* Planè uti candela aliis lucens, & ignis aliis ardens, seipsa lucendo & ardendo consumunt. Denique omnes & singuli Christiani, non sibi duntaxat, sed & proximo se natos esse cogitent. Cainica vox est, quæ Dei filios dedecet: *An custos ego sum fratris mei?* Gen. 4. 9.

III. Exemplo sanctorum Angelorum, qui Dei iussa capessere atque exequi parati sunt, nos quoque promptè ac alacriter Dei mandata excipiamus & exauriamus. Etenim si tam excellentes creaturæ nullum Dei imperium detrectant; utique fædum & turpe fuerit, nos naturâ perditos, & per Christum liberatos, non solum non obsequi, sed etiam resistere Dei voluntati. David, postquam ad laudes Dei provocasset Angelos dicendo: *Benedicite Iehovæ, Angeli ejus, valentissimi robore, efficientes verbum ejus, auscultantes voci verbi ejus;* mox subjicit: *Benedic anima mea Iehovæ.* Psal. 103. vers. 20. 22. Et Christus orare nos docuit Patrem coelestem: *Fiat voluntas tua, sicut in cælo, ita etiam in terra.* Matth. 6. 10. Sed iussa Dei in speciem exequi satis non est; ad imitandum ergo nobis proponamus Dei Angelos. Hi promptè & alacriter Dei voluntatem faciunt: unde *Cerubini alati*, vocantur Exod. 25. 18. Nos Davidi succinamus: *Facere voluntatem tuam, Deus mi, Alector.* Psal. 40. 9. Populus Christi, *populus est summè voluntarius.* Ps. 110. 3. Adhæc Angeli ardenter magnoque zelo iussa Dei exequuntur: inde

Sera-

Seraphimi, urentes, nuncupantur. Esai. 6. 2. Sic *spiritu ferventis nos esse oportet.* Rom. 12. 11. David de se: *Zelus, ait, domus tuæ exedit me.* Psal. 69. 10. Non ita Laodicensiū Antistes, in quem Christus invehitur: *Novi opera tua, nempe te neque frigidum esse, neque fervidum: utinam frigidus esses, aut fervidus.* Itaque quoniam *tepidus es, nec frigidus nec fervidus, futurum est ut te evomam ex ore meo.* Apoc. 3. v. 15. 16. Porro non ex parte, sed perfectè Dei mandatis parent sancti Angeli. *Efficiunt verbum Iehovæ, auscultant voci verbi ejus, faciunt placitum ejus.* Ps. 103. 20. 21. Ita & nos perfectè, h. e. sincere, non quædam, sed omnia Dei mandata peragere oportet. Facem integritatis nobis præfert Rex Hiskias: *Obsecro, inquit, Iehovæ, recordare jam me indesinenter ambulasse coram te fideliter & animo integro, & quod bonum videtur in oculis tuis fecisse.* Esai. 38. 3. Denique Angeli semper Dei faciem vident, & voluntatem ejus faciunt. Id ipsum & nos decet. *Serviamus Deo, cum sanctitate & justitia in ipsius conspectu, cunctis vitæ nostræ diebus.* Luc. 1. 75. Ita de se David: *Benedicam Iehovæ omni tempore, jugiter laus ejus erit in ore meo.* Psal. 34. 2.

Ufus II. ad παρακλησιν.

Nihil incommodare & nocere salutis nostræ possunt corporales & spirituales hostes, quum Deus sanctos Angelos nostræ defensionis destinavit, qui perpetuò adsunt in conspectu ejus ad exequendum iussa de nobis tuendis, & hostibus coercendis. In primis verò solatium hoc auget id quod Esaias Propheta de piorum Israëlitarum per Christum contra hostes protectione scriptum reliquit: *In omni angustia eorum non affectit eos angustia, sed Angelus faciei ejus servavit eos; dilectione sua, & clementia sua ipse vindicavit eos, & imponens eos sibi bajulavit eos omnibus diebus sæculi.* cap. 63. 9. Christus Mediator Dei ac hominum, An-

gelo-

gelorum caput, est *Angelus ille faciei Iehovæ*, de quo Deus ad populum Israeliticum per Moſen : *Ecce, ego mitto Angelum ante te, ad ſervandum te in hac via, & ad introducendum te in locum illum quem præparavi. Cave tibi ob præſentiam ejus, ne exacerbetur eum : quia non feret defectionem veſtram, quia nomen meum eſt in eo. Nam ſi ſedulo auſcultaveris voci ejus, & feceris omnia quæ edicam : plane inimicabor inimicos tuos, & hoſtiliter agam cum hoſtibus tuis.* Exod. 23. 20. 21. 22. Vocatur autem Chriſtus *Angelus faciei Iehovæ*, tum quia tanquam Sacerdos æternus miniſtrat coram facie Dei, & intercedit pro nobis, atque adeo eſt in ſinu Patris. Ioan. 1. v. 18. Unde *Angelus federis* dicitur. Mal. 3. 1. tum quia nobis eſt à Patre imago Dei inviſibilis, Col. 1. 15. quem *qui vidit, vidit Patrem.* Ioan. 14. v. 9. Næ hæc Angelus fortior eſt omnibus qui in mundo ſunt. Inde eſt illud uberrimum ejus ac conſolatione pleniffimum promiſſum : *Ego vitam æternam do omnibus meis, nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quiſquam è manu mea. Pater ille meus, qui mihi dedit eas, major omnibus eſt : neque quiſquam poteſt eas eripere è manu Patris mei. Ego & Pater unum ſumus.* Ibid. cap. 10. 28. 29. 30.

Uſus III. ad ἐλεγεῖν geminam.

I. **R**edarguendi hæc ſunt, qui ex verbis hiſce Chriſti colligunt, ſanctos Angelos eſſe invocandos. Iſtis Apoſtolorum temporibus ſerpere nefandus iſte & hæreticus error cœpit : ideo Paulus contra eum Coloffenſes præmonuit : *Nemo adverſum vos rectoris partes ſibi ultrò ſumat in religioſo cultu Angelorum.* cap. 2. 18. Ac quamvis Synodus Laodicens hanc ſuperſtitionem & idololatriam damnaret, duo tamen adhuc tempore in Phrygia & finitimis locis Oratoria ſancti Michaëlis viſa fuiſſe, Theodoretus Cyri Epico- pus teſtatur, Meminit etiã Auguſtinus *Angelicorum in cultu*

Angolorum inclinatorum. De Hæref. cap. 39. Pontificii, idololatræ & Angelorum cultores penitiſſimi, certas habent preculas ad Angelum cuſtodem directas. Inter quas una eſt quam adſcribam ex Hortulo animæ, Antverpiæ apud P. Bellerum cum Privilegio excuſo, pag. mihi 152. *Obſecro te, Angelice ſpiritus, cui ego indignus peccator ad providendum commiſſus ſum, ut indefinenter protegas, defendas, mundes, munas me ab omni incurſu Diaboli, vigilantem, dormientem, ac ubicunque fuero. Repelle à me per virtutem ſanctæ Crucis omnem tentationem Satanae : & quod mea non exigunt merita, tuis precibus obtine apud altiffimum Iudicem, ut nihil loci in me habeat.* &c. Et quidem non ideo invocandi ſunt Angeli, quia vident faciem Patris : quin potiùs hoc nomine invocandi non ſunt, quod tantùm adſtant Deo ut miniſtri. Neque enim honor ſoli domino debitus, ſervo eſt tribuendus. Graviter Jehova ipſe : *Gloriam meam alteri non dabo.* Eſai. 42. 8. Solus Deus invocandus eſt : quia ille ſolus gemitus cordis, & cogitationes noſtras novit. Huic ſolido fundamento preces ſuperſtruedas eſſe docet regum omnium ſapientiſſimus Salomon : *Tu exaudito è cælis, ſtatione habitationis tuæ, ut condonans facias aut des unicuique ſecundum omnes vias ejus, quas agnoſces apud animum ejus : tu enim noſti ſolus animum omnium filiorum hominis.* 1. Reg. 8. 39. In ipſo, tanquam omnium rerum ſcientem & potente, tutò & plenè poſſumus confidere. Atque huc vergit illud Pauli : *Quomodo invocabunt eum in quem non crediderint?* Rom. 10. 14. Fides & invocatio pari paſſu eunt, atque in unum idemque objectum feruntur. Clariffimè Chriſtus : *Dominum Deum tuum adorabis, & ei ſoli ſervies.* Matt. 4. 10. Angeli non modò Deo, ſed & Chriſto homine ſunt inferiores ; utpote qui Caput eſt & Dominus Angelorum. Imò *Chriſtum adorant omnes Angeli Dei nobiſcum.* Heb. 1. 6. Creaturæ ſunt Angeli, quas invocare haud decet. Ipſum Dei Angelum teſtem apud Ioannem audiamus : *Ego, inquit*

Ioan-

H

Joannes, *proci di ut adorarem ante pedes Angeli qui mihi hac ostendebat. Is vero dixit mihi: Vide ne feceris: conservus enim tuus sum, & fratrum tuorum Prophetarum, & eorum qui observant verba libri hujus. Deum adora. Apoc. 22. vers. 8. 9.* Certè Apostolus salutis nostræ spem collocat, non in eo quodd Angelum conservum nostrum, sed in eo quodd *Fili- um Dei ad dexteram Patris sedentem habemus pro nobis inter- cessorem. Rom. 8. 34. Stat illud: Unus est Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus. 1. Tim. 2. v. 5.* Nec est quodd quis Angelorum religiosum cultum humilitatis prætextu ob- trumat, quasi nimirum nobis, indignis qui rectè ad Deum accedamus, ambiendæ sint Angelorum intercessionem, iique invocandi ut ad Deum nos perducant. Etenim non abs re est, quodd Paulus *animi submissionem & religiosum Angelorum cultum* conjungat. Col. 2. 18. Nempe non vera & lauda- bilis, sed præpostera & superstitiosa illa est *demissio*, quam patroni invocationis Angelorum *animis* simpliciorum inji- ciunt. *Præpostera* appello; quia in eo homines dejicit, in quo erecti esse debebant. Minuit atque extenuat confiden- tiam ipsorum eâ in re, in qua laudabile est maximam habe- re confidentiam. Etenim propter nostram indignitatem, non Angelorum, sed Christi Iesu Mediatoris nostri *Deum- opatorum* opem atque subsidium protinus implorare debemus. Ille enim *semper vivit ut interpellet pro nobis. Hebr. 7. v. 25.* *Semper comparet apud faciem Dei pro nobis. Ibid. cap. 9. 24.* *In Christo Iesu Domino nostro habemus loquendi libertatem & a- ditum cum fiducia, per fidem ipsius. Eph. 3. 12.* Ideo enim se exinanivit, & carnem nostram assumpsit, ut liberum ad ip- sum, tanquam fratrem nostrum primogenitum, accessum haberemus. Dulcissimè Augustinus: *Tutius & jucundius lo- guar ad meum Iesum, quàm ad aliquem sanctorum spirituum Dei.* De visitat. infirm. libr. 2. cap. 2. Quare ista animi demissio est ableganda, quæ nos à Mediatore Christo abducit.

Valeat

Valeat hac in parte illud Ioannis: *Quodd si quis peccarit, Ad- vocatum apud Patrem habemus, Iesum Christum justum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Epist. 2. v. 1. 2.* Non adoramus religioso cultu aut reges & magistratus terre- nos, aut verbi divini ministros, quamvis illi externo suo imperio corpora & bona nostra, hi suo ministerio a- nimas nostras in via salutis dirigant: Sic nec Angelos a- dorare debemus, licet eadem nobis officia arcano atque in- visibili modo præstent.

II. Tetrum errorem errant Ubiquitarii, qui hinc col- ligunt, coelum esse ubique, etiam in terris, non sursum tan- tum. Ubique, inquit, sunt Angeli videntes faciem Patris, ibi est coelum. Sunt autem sæpe in terris circa cu- stodiam parvulorum. Ergo etiam in terris est coelum. Al- terum autem, cælum, terram, infernum, non locorum in- tercedinibus, sed tantum beatitudinis & infelicitatis re- spectu, distingui. Sed facilis est responsio. 1. Ne hinc quidem sequitur, cælum esse ubique: quum terra non sit ubique, in cælo, in inferno. 2. Quando Angeli mittuntur in terram, utique in cælo non sunt. Ex Evangelica historia id liquet. *Missus est Angelus Gabriel à Deo in urbem Galilæa cui nomen Nazareth, ad virginem Mariam, ut nunciaret ei Chri- sti conceptionem & nativitatem. Legatione defunctus, abi- it ab ea Angelus. Luc. 1. 26. 27. 38.* Rursus: Angeli descen- derunt è cælo, & adriterunt pascoribus in agro Bethleëmi- tico, afferentes nuncium de Christo nato: postea *ab eis dis- cesserunt Angeli in cælum. Luc. 2. v. 9. 13. 15.* Ascensus & descensus Angelorum motum localem ad opposita loca de- monstrat. Nec vident Angeli in terris faciem coelestis Pa- tris gloriosam, quæ in cælo duntaxat resplendet: licet vi- deant faciem Patris essentialem, quæ ubique est. Semper ve- rò dicuntur videre faciem Patris gloriosam in cælo, quia semper aliqui eorum manent in cælo, ablegatis aliis. 3.

Cælum

Cœlum non esse ubique, in terra, in inferno, sacra Scriptura passim clarissime docet. Cœlum *sursum* esse dicitur, terra *deorsum*: quæ locorum sunt differentię. Col. 3. 1. 2. Ita loca hæc distinguit David: *Ipsi cœli, cœli sunt Iehovæ; terraque, quam dedit filiis hominum.* Plal. 115. 16. Et ipse Christus, docens nos orare Patrem suum: *Fiat voluntas tua, sicut in cœlo, ita etiam in terra.* Matth. 6. v. 10. His adsidet Pauli istud: *Ipse Dominus cum hortationis clamore, cum voce Archangeli, & cum Dei tuba, descendet è cœlo: & qui mortui fuerint in Christo, resurgent primum. Deinde nos vivi, qui reliqui erimus, rapiemur simul cum eis in nubes, in occursum Domini in aëra: & ita semper cum Domino erimus.* 1. Theff. 4. 16. 17. Separatus utique est locus beatorum à loco damnatorum. Diserte Abrahamus ait Epuloni: *Inter nos & vos hiatus ingens constitutus est, ut ij qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque istinc huc transire.* Luc. 16. vers. 26. Ibidem infernus locus tormenti appellatur. vers. 28. Et angeli lapsi suum domicilium reliquisse dicuntur. Judæ Epist. vers. 6. 4. Denique per cœlum non ipsa beatitudo intelligitur, quâ cœli incolæ fruuntur; sed certus locus. Ipsum nomen loci sæpe cœlo tribuitur. Salomon Deum precatur: *Tu auscultato è cœlis, statione habitationis tuæ,* 1. Reg. 8. 43. Sic Esaias: *Ecce Iehova proditurus est è loco suo, id est, è cœlis.* cap. 26. 21. Inde enim revelatur ira Dei in omnem impietatem & injustitiam hominum. Rom. 1. 18. Christus cœlum vocat domum Patris sui, habitationes, locum in quo futuri sunt omnes sancti. Joan. 14. 2. 3. Appellatur etiam cœlum cœlorum. 1. Reg. 8. 27. *tertium cœlum:* 2. Cor. 12. 2, *quod est supra omnes cœlos.* Eph. 4. vers. 10. Manifestè quoque cœlum ipsum à cœlesti gloria distinguitur. Pauli est illud: *Spes, id est, sperata gloria, reposita est vobis in cœlis.* Col. 1. v. 5. Petri istud: *Hereditas quæ nec corrumpi potest, nec contaminari, nec marcescere, vobis in cœlis servata est.* 1. Epist. 1. v. 4.

Jam

Jam desino, & Concionem ob signo voto Apostoli Judæ, quod extat in Epistola ejus vers. 24. 25. *Ei qui potest vos custodire à lapsu immunes, & statuere in conspectu gloriae suae inculpato cum exultatione: id est, soli sapienti Deo Servatori nostro, gloria esto, & magnificentia, robur & auctoritas, & nunc & in omnia secula.* A M E N.

CONCIO TERTIA

I N

MATTH. XVIII. vers. 11.

Venit enim Filius hominis ut servet quod perierat.

Imirum ita est, uti de unico nostro Servatore atque fidelissimo amico, Christo Jesu, pronunciat Joannes Apostolus & Euangelista: *Quum dilexisset suos illos qui erant in mundo, usque ad finem dilexit eos.* cap. 13. 1. Inter homines amor ad tempus fervet, post refrigescit, si quis importunus sit & molestus amico, eumque frequentius adeat. Et hoc est quod volebat Salomon dicens: *Mel inveniens comedis quod satis est tibi, ne saturatus illo evomas illud: Studiosè contine pedem tuum à domo proximi tui, ne saturatus tui odio habeat te.* Prov. 25. 16. 17. Sicuti mel immoderatè comedentes, regurgitant & evomunt, ac ejus, quod tantopere amarunt & appetierunt, fastidio & nausæa ducuntur: Sic ex nimis crebrâ

H 3

crebrâ aut intempestivâ amici aditione, ut dulcissimis ejus sermonibus & suavissimâ consuetudine fruaris, vel te ejus tædium, vel ipsum tui fastidium facile capiet. Fieri enim potest, ut illi occupatori, & rem familiarem, aliâve necessaria sedulo procuranti, obstrepens, offensionis sis, maximè si nullum modum sumptu eum onerandi statuas. Contrâ Christus, amicorum optimus atque fidissimus, in amore atque affectu erga suos constans est: quemadmodum ipsâ essentia divinâ immutabilis est; Iacobo teste: *Apud ipsum non inest transmutatio, aut conversionis obumbratio.* cap. I. v. 17. Istam amoris Christi erga suos constantiam, immutabilitatem, atque perpetuitatem Deus ipse declarat: *Dilectione perpetua diligo te, idcirco extendo erga te benignitatem.* Ierem. 31. vers. 3. Hoc ipsum dilucidè Paulus exprimit: *Dona illa & illa vocatio Dei ejusmodi sunt, ut eorum ipsum penitere non possit.* Rom. 11. 29. Nec mirum hoc æquo rerum æstimatori videri debet. Quum enim Christi erga nos amor initio caruerit, ut qui nos ante jactum mundi fundamentum dilexerit; finem certè habere nequit; citiusque ipse Deus esse desineret, quàm sibi adunatos abdicet, aut odio habeat. Hinc tantâ *tristitia* exclamât Paulus: *Quis nos separabit à charitate Christi? num afflictio, num angustia, num persecutio, num fames, num nuditas, num periculum, num gladius? Imò in his omnibus amplius quàm victores sumus per eum qui dilexit nos.* Nam mihi persuasum est neque mortem, neque vitam, neque angelos, neque principatus, neque potestates, neque præsentia, neque futura, neque sublimitatem, neque profunditatem, neque ullam rem aliam conditam posse nos separare à charitate Dei quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Ibid. 8. v. 35. 37. 38. 39. Egregium atque illustre hujus sui constantis & æterni erga electos suos amoris specimen in verbis prælectis Christus edit. Neque enim Deus Pater duntaxat & sancti Angeli pro pusillis curam gerunt; sed ipse quoque Dei Filius, qui ex immerito & im-

menso amore pusillos perditos servavit, Deoque reconciliavit, intentissimâ eos curâ ad finem usque defendit, ne eis contemptus aliorum, & offendicula ab aliis objecta noceant. Atque hæc tertia est causa, cur non sint contemnendi parvi, sumpta à fine adventus Christi in hunc mundum, nempe *ut servet quod perierat.* Et sanè, quum Christus de cœlo descenderit, ut perditos servet, parvulosque, & demissos animo, ac fide infirmos custodiat; quicumque Christi esse volent, summopere sibi cavere debent, ne eos contemnant, vel rursus perdant, quos ipse salvos esse voluerit. Nos verba Christi in tria dispartimus membra:

I. QUIS.

II. AD QUID.

III. QUOS servatum venerit.

Dominus Jesus, virtute atque gratiâ sancti sui Spiritus, verbum suum prædicatum & auditum in cordibus nostris vivificet. AMEN.

I. QUIS?

Filius hominis venit. Hoc nomine se Christus appellat, quia verus & naturalis est homo, animâ rationali & corpore constans, ex Maria virgine natus. De quo ne quis ambigat, Paulum adeat atque dicentem audiat: *Quoniam pariter participes sunt carnis & sanguinis, ipse quoque consimiliter particeps factus est eorundem, ut per mortem aboleret eum penes quem est mortis robur, hoc est Diabolum.* Hebr. 2. 14. Per omnia hominibus similis factus est Christus, in omnibus ut homo tentatus est, solo peccato excepto. Ibid. cap. 4. 15. Quemadmodum enim Christus, quatenus proprius & naturalis Dei Filius, verus atque æternus est Deus: Ita quatenus *Filius hominis*, verus homo est. Qualis enim quisque est, tales generat.

nerat. Dicebat olim Christus Nicodemo: *Quod genitum est ex carne, caro est: & quod genitum est ex Spiritu, spiritus est.* Ioan. 3. 6. Dicimus & nos: Quod natum est ex homine, homo est. Ac in coelesti grammatophylacio synonyma sunt, *homo & filius hominis*. Ex Davidis verbis hoc liquet: *Quid est mortalis, vel homo, quod memor sis ejus? aut filius hominis, quod visitas eum?* Psal. 8. 5. Itemque ex illo Dei pronunciato: *Quæ es tu quod timeas ab homine morituro, & à filio hominis qui ut fœnum reddetur?* Elai 51. 12. Qui primo loco appellatur *mortalis* vel *homo*, idem mox *filius hominis* nuncupatur. Res ipsa loquitur. Debuit nos *servare* Christus, adeoque morte suâ Deo reconciliare. At *absque sanguinis effusione non fit remissio*. Hebr. 9. vers. 22. Erat autem Christus, quâ Filius Dei, atque aded verus Deus, ἀπαθής: nulla apud ipsum inest *transmutatio*. Iacob. 1. 17. *Immortalitatem habet*. 1. Tim. 6. vers. 16. Quâ Mediator pati & mori debuit: atque ideo ex homine, id est, Maria virgine, verus homo natus est, humanamque naturam in personæ suæ unitatem assumpsit. Atque sic Dei tum veritati tum justitiæ satisfactum est. *Veritati*, dixerat enim & promiserat Deus: *Semen mulieris conteret serpenti caput*. Gen. 3. vers. 15. *Justitiæ*, quæ postulabat, ut eadem natura humana, quæ peccârat, ipsa pro peccato dependeret. Disertè Deus: *Anima, inquit, quæ peccat, ipsa morietur*. Ezech. 18. 4. Hæc talia ante animi oculos habuit Paulus, cum diceret: *Sicut per contumaciâ unius HOMINIS, peccatores constituti sunt multi: Ita per unius obedientiam, justi constituentur multi*. Rom. 5. 19. Et: *Quia per hominem mors, per hominem quoque resurrectio mortuorum*. 1. Cor. 15. vers. 21. Quorsum verò hæc? Fontem nimirum statim Christus aperit, ex quo ipsius cura pro pusillis emanat. Homo propter eos factus est, ex merâ dilectione, ut perditos servaret. Atqui horrendum est eos contemnere & perdere, ad quos servandos Filius Dei se exinanivit, & humanam natu-

ram

ram assumpsit. Adhæc quum homo verus sit Christus, non potest non sensu affici injuriarum pusillis, illatarum, & commiseratione duci, quoties illi, quos tanto pretio emit, contemnuntur & scandalizantur.

Ufus I. ἀδελφὴν geminam.

I. **H**ic refutantur Platonici & deliri isti disputatores, qui mulieres, homines esse, impiè negant. Christus est *Filius hominis*. At cujus hominis? Utique non viri, sed *mulieris* appellatur *semen*. Gen. 3. 15. Nam virgo Maria, quæ virum non noverat, Luc. 1. 34. in utero ex Spiritu sancto concepit. Perspicuè Angelus Domini: *Quod in ea, h. e. ex ejus substantia, genitum est, ex Spiritu sancto est*. Matth. 1. 20. Atque ita eventus respondit prædictioni: *Ecce Virgo concipiet & pariet filium, & vocabis, ô virgo, nomen ejus Immanuel*. Elai. 7. 14. Nimirum ἀπάτωρ est Christus secundum humanam naturam. Hebr. 7. 3. *Fructus est uteri Mariæ*. Luc. 1. 42. Dubitationem omnem Moyses tollit dicens: *Creavit Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem, inquam, Dei creavit eum: marem & fœminâ creavit eos*. Gen. 1. 27. Utrûque ad *imaginem Dei creatum esse* asserit: & utrumq; tam fœminam quàm virum, *hominis* appellatione decorandû censet. Bestiarum, non hominum, nomine digni sunt, quotquot ab homine in lucem se editos agnoscere volunt. Ergone mulieres per Christum non sunt servatæ? Hominum enim duntaxat Servator est Christus. Certè Petrus *mulieres unâ* heredes esse *gratiæ vitæ*, expressis verbis affirmat. 1. Epist. 3. 7. Paulus *mulieres*, perinde ut viros, servandas esse asserit, si manserint in fide ac charitate, & sanctificatione cum modestia. 1. Tim. 2. 15. At non est in alio quoquam salus nisi in Christo. nec enim aliud nomen est sub cælo quod datum sit inter homines, per quod oporteat nos servari. Act. 4. v. 12. Verbo dicam: Mulieres

I

Mulieres qui homines esse negant, Christum verum hominem, adeoque hominum Servatorem esse, juxta inficias eunt.

II. Coarguitur coecus & intolerabilis error Valentianorum, qui docuerunt, Christum à Patre missum, spirituale vel coeleste corpus secum attulisse, nihilque assumpsisse de virgine Maria, sed per illam tanquam per rimam, aut per fistulam sine ulla de illa assumpta carne transisse. August. de hæres. cap. 11. Hanc hæresin ex inferis revocarunt Anabaptistæ. Sed os illis obstruit Christus ipse, *Filium se vocans hominis*, id est, mulieris. *Semen mulieris* est Christus, h. e. ejusdem essentiae ac substantiae cum muliere secundum carnem. Gen. 3. 15. quemadmodum Sethus *Evae semen* nuncupatur, quoddam ejus quoque semine procreatus, ejusdem cum illa esset substantiae. Ibid. cap. 4. 25. Nam Creator hominibus juxta atque omnibus & singulis animantibus indidit, non alienum semen, verum *unicuique semen suum, ut edant fructum in species suas*. Gen. 1. v. 11. 12. 28. Et disertè Christus *fructus uteri Mariae* dicitur Luc. 1. 42. Ast aqua transiens per canalem, non est fructus canalis. Hoc ipsum Paulus confirmat dicens: *Debuit Mediator per omnia fratribus similis fieri*, h. e. ejusdem cum ipsis esse substantiae, ad expiandum peccata populi, h. e. ut victimam passionis & mortis suae iustitiae Dei pro reatu & offensis peccatorum fratrum satisfaceret. Hebr. 2. 17. Neque enim Apostolus loquitur de *similitudine*, vel communione, quæ in edendo, bibendo, dormiendo, vigilando &c. consistit. nam hoc pacto non magis hominibus, quam brutis similis esset. Ita piè & firmiter Ecclesia Orthodoxa semper credidit, cujus fidem bonâ fide exposuit Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. pag. mihi 26. *Crede hunc unigenitum Dei Filium, propter nostra peccata de caelis in terram descendisse, adsumptâ humanitate iisdem affectibus obnoxia quibus afficitur nostra, ex sancta Virgine atque Spiritu sancto natum esse, non opinione & phantasia hominum factum, sed revera: neque per Vir-*
ginem

ginem, quasi per canalem, transisse, sed veram carnem ab ea habuisse, verè comedentem ut nos comedimus, verè bibentem ut bibimus. Nam si humanae naturae assumptio, phantasma & imaginatio fuit, phantasma quoque salus est.

Ufus II. ad *παιδαγωγ.*

NE scandalizemus aut contemnamus pusillos, quos tanti Christus fecit, ut homo propter illos factus, tot tantisque afflictiones & tentationes pro eis corpore atque animâ sustinuerit. Vehementer & seriò argumentum hoc urget Apostolus, Corinthios dehortans ut ab impuris Gentilium epulis abstineant, neque prætectu scientiae imaginariae charitate viduae, Christianâ libertate, in perditionem infirmorum, abutantur: *Si quis viderit te*, inquit, *illâ cognitione præditum, in idoleia accumbere, nonne conscientia ipsius qui infirmus est instruitur ad edendum ea, quæ sunt idolis mandata? Et tuâ istâ cognitione frater infirmus, propter quem Christus est mortuus, peribit? Ita autem peccantes in fratres & vulnerantes ipsorum conscientiam infirmam, in Christum peccatis*. 1. Cor. 8. 10. 11. 12. Eodè & hoc ejusdem spectat: *Nesci tuâ illum perditum pro quo Christus mortuus est*. Rom. 14. 15. Cogitemus, & nos homines esse, ex uno eodemque sanguine ortos, Act. 17. 26. fratres, naturâ & gratiâ. Nullus autem unquam suam ipsius carnem odio habuit. Eph. 5. 29. Ergo nec nos nostram, id est, pusillos. Summæ inhumanitatis est, homines salutem mutuam non promovere: At salutem, quam Christus provexit, impedire, Diabolicum est & Antichristianum. Christus omnibus contendit nervis, ut perditos servaret: ideoque naturam nostram assumpsit, crucemque & paupertatem subivit. Quare quicumque parvos contemnunt, in ipsum Christum sunt injuri. Nam sicut beneficia, quibus fideles afficiuntur, Christus sibi præ-

stata reputat, juxta illud: *Amen dico vobis, quatenus id fecistis uni ex istis fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Matt. 25. 40. Ita mala Christi membris illata, in Christum ipsum redundant. Saulo, minas ac caedem adversus discipulos Domini spiranti, Christus coelitus dicit: *Saul, Saul, quid me persequeris? Ego sum Iesus quem tu persequeris. Durum fuerit tibi contra stimulos calcitrare.* Act. 9. 4. 5. Christus gloriam sibi datam contempsit, ut pusillos fervaret. Et nos honoris nostri causa ea faceremus, quae scandalum praebent? Christus universi mundi Dominus, pauperrimam & tenuissimam conditionem delegit, ut ab interitu nos assereret. Pauli dictum est: *Nostis beneficentiam Domini nostri Iesu Christi, eum videlicet propter vos pauperem factum esse, quum esset dives, ut vos illius paupertate ditesceretis.* 2. Cor. 8. 9. Stultissimi ergo sunt, qui lucrum se ex pusillorum contemptu collecturos existimant. Christus gaudio sibi proposito se nudavit, ut tristitiam nostram in gaudium converteret. Hebr. 12. 2. Et nos voluptatem ex proximi interitu caperemus? Christus se submisit, ut pusillos exaltaret. Et nos eos quos Christus extulit, contemptu, offendiculis, malisque exemplis rursus deprimeremus?

Ufus III. ad παρακλησιν.

Solidum hic & vividum solatium habemus adversus peccati angores. Filius Dei factus est *Filius hominis*, ut culpam quae in hominibus residebat, morte luere & piare posset, ne quae fraus divinae justitiae fieret. Hoc solatio Paulus erigit Colossenses: *Christus vos quum essetis quondam ab alienati, & hostes, mente operibus malis intenti, nunc sane reconciliavit, in corpore illo carnis suae, per mortem: ut listat vos sanctos, & inculpatores, & irreprehensos in conspectu suo.* Col. 1. 21. 22. Itemque Romanos: *Quae legis erat impotentia, quum viribus esset destituta in carne*

carne, Deus suo ipsius Filio misso in forma consimili carni peccata obnoxia, idque pro peccato, condemnavit peccatum in carne: ut jus illud Legis compleatur in nobis. Rom. 8. 3. 4. Sensus est: Deus Filium suum carne, huic nostrae peccatrici simili, induit, in qua penitus nostram vitiositatem abolevit. Verè ergo, cum eodem Apostolo, concludimus: *Nulla igitur nunc est condemnatio iis qui sunt in Christo Iesu.* Ibid. v. 1.

Hæc *Filij hominis* appellatio firmam quoque consolationem nobis suggerit in cruce & miseriis, quam Pauli verbis exprimam: *Non utique Angelos, h. e. angelicam naturam, assumpsit Christus, sed semen Abrahami, id est, veram naturam humanam, assumpsit. Unde debuit per omnia fratribus similis fieri, ut misericors esset & fidelis Pontifex in iis quae apud Deum agenda forent, ad expiandum peccata populi.* Nam ex eo quod perpassus fuit quum tentatus est, potest & iis qui tentantur succurrere. Hebr. 2. vers. 16. 17. 18. Pauperum exulique causam frigidius apud principem agunt, qui eandem ipsi fortunam nunquam experti sunt. minus enim illorum miseria afficiuntur. Christum igitur iisdem, quibus conflictamur, tentationibus exercitum oportebat, ut tantè acriorem intercessorem & patronum apud Deum haberemus. Talem se praestitit in ardentissima illa pro Apostolis & omnibus credentibus Oratione. Ioan. 17. Item pro Petro, cui dicit: *Simon, ecce, Satanas appetiit vos quos ventilaret sicut triticum: sed ego deprecatus sum pro te, ne deficiat fides tua.* Luc. 22. 31. 32. Idipsum etiamnum pro nobis & omnibus afflictis praestat. *Est enim ad dexteram Dei, & interpellat pro nobis.* Rom. 8. vers. 34. Tentatur quis paupertate, persecutione, mundique contemptu? Eadem Christi, *Filij hominis*, fors fuit. Egentior vulpibus & coeli volucribus factus est. Loquatur ipse: *Vulpes habent lustra, & volucres caeli nidos: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Matth. 8. v. 20. In infantiâ, patriâ pullus, exulavit in Aegypto cum Iosepho & ma-

re sua. Matth. 2. v. 14. 15. Totā suā vitā cum contemptu conflixit & ignominia: *Ego*, inquit, *sum vermis*, id est, non pluris apud homines fio, *ac non vir*; *opprobrium hominum*, & *contemptus populo*. Psal. 22. v. 7. Iudæi populares ipsius, de eo pronunciant: *Non est forma ei, neque decor*: & *quando intuemur eam, non inest species cur desideremus eum*. *Contemptus* & *abjectissimus virorum*, doloribus affectus; & *familiaris morbo*; & *velut homo abscondens faciem à nobis*, id est, quasi leprosus, ab hominum consortio separatus, & faciem obvelans: *contemptus ita ut non aestimemus illum*. Elai. 53. v. 2. 3. Itaque probè, quid nos premat, intelligit, veròq; ærumnarum nostrarum sensu tangitur.

Ulus IV. ad *ἐναντιώμεν*.

Hic retunditur fastus eorum, qui ob natalium splendorem, aliāve ingenij corporisque dotes insolenter se effecerunt, vel aliis præferunt. Ipsum Christum non puduit appellationis *Filij hominis*, quæ omnibus mortalibus est communis. Ortus erat stirpe antiquissimā & regiā: adeoque *Davidis* se *filium* appellare poterat: sed maluit in nomine *Filij hominis* acquiescere: Sicut, *quo major es, eo magis te ipsum abjice*; & *coram Domino consequeris gratiam*. Sirac. 3. vers. 19. Ab hac causa Paulus clamat: *Quis te ab aliis discernit? quid autem habes quod non receperis? quod si etiam accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* 1. Corinth. 4. vers. 7. Næ optima hīc Paulus & efficacissima arrogantia remedia præscribit. Cogita, mi homo, quo jure te ex aliorum numero eximas, quum & ipse homo sis. Quod si quid præter alios habeas, hoc non nisi ex Dei liberalitate te habere considera. Quis autem sanus de alieno gloriatur, & quidem adversus Dominum? Si quis princeps egenum aliquem domo suā exceptum, & intra mediocritatem ab se auctum & orna-

tum, biennio vel triennio possit opulentissimum videret, maximam pecuniæ vim fœnori collocantem, numerofo satellitio stipatum, ac ingentes sumptus facientem; annon iustā de causā suspectum furti haberet? Ita nos, quum indigi ac nudi domum Dei ingrediamur, squalore, vermibus & ignominia cooperti, si postea superbè nos geramus, nonne tantum de gloria Dei detrahimus ac suffuramur? Qui majores nostri? homines in peccato concepti & nati, *peregrini coram Deo*. Psal. 39. 13. *pulvis & in pulverem reversi*, Gen. 3. 19. *natura filii iræ*. Eph. 2. 3. Quod nobis est (Deus bone!) patrimonium, quæ bona parta, ob quæ gloriemur? hæreditas à parentibus nobis relicta est, peccatum, miseria, mors & maledictio. Verè & sanctè olim cecinit Maria Christi mater: *Deus dissipavit superbos cogitatione cordis ipsorum, detraxit potentes à thronis, & extulit humiles*. Luc. 1. v. 51. 52. Et sanè, homines natalium splendorem insolentius jactantes, aliosque amicos & consanguineos præ se contemnentes, plerumque de gradu deturbantur, ac ad tantam calamitatem & paupertatem depelluntur, ut ne minimus quidem propinquorum eandem sortem optaret. Et quales ut plurimum sint, qui supra alios se extollunt, arcemque, quod dicitur, ex cloaca faciunt, experientia clamat. Sunt homines nauci, parum autoritatis habentes, donorumque Dei vacui. Sicuti enim inanissima dolia acutissimè resonant: Sic nihil magis virtutis penuriam & ingeniorum inanitatem indicat, quàm insolens gloriatio. Modestiam ergo & humilitatem sectemur. *Filios hominum* nos esse meminerimus, neque ullum hominem præ nobis contemnamus. Paulus istud hoc humilitatis Christi, *Filij hominis*, exemplum ad imitandum nobis proponit, obtestans nos ut nihil humilitate prius habeamus. Verba ipsius commemoratu sunt dignissima: *Nihil gerite per contentionem aut per inanem gloriam, sed ex animi submissione alij alios sibi præcellere existiment. Ne sua quisque spectate.*

ſpectate, ſed unusquisque etiam quæ ſunt aliorum. Itaque is ſe affectus in vobis qui fuit & in Chriſto Ieſu: qui quum eſſet in forma Dei, non duxit eſſe rapinam, parem eſſe cum Deo: ſed ipſe ſe inaniuit formæ ſervi acceptæ, ſimilis hominibus factus: & habitu inventus ut homo, ipſe ſe ſubmiſit, factus obediens uſque ad mortem, mortem autem crucis. Philip. 2. 3—8.

II. AD QUID?

Filius hominis venit ut ſervet. Sacræ literæ triplicis Chriſti adventus meminerunt. Primus eſt adventus ejus in carnem; cujus prænunciuſ Zacharias Propheta exclamat: *Exulta valde filia Tyjonis, clange filia Jeruſchalaimorum, ecce Rex tuus adveniet tibi, juſtus & ſalute præditus eſt.* cap. 9. 9. Secundus eſt adventus gratiæ, de quo ipſe: *Si quis diligit me, ſermonem meum obſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & apud eum habitabimus.* Joan. 14. 23. Tertius eſt adventus Filij hominis ad iudiciuſ extremuſ. *Futurum eſt.* (verba ipſius Chriſti ſunt) *ut Filius hominis veniat cum gloria Patris ſui cum Angelis ſuis: & tunc reddet unicuique ſecundum facta ipſius.* Matth. 16. 27. De primo Chriſti adventu hic ſermo eſt. Ided enim in carnem venit, ut homines perditos ſervet. Diſertè Angeluſ Iehovæ Joſepho dicit: *Vocabis nomen ejus Ieſum. Ipſe enim liberabit populuſ ſuum ex peccatis ipſius.* Matth. 1. 21. Simeon, Chriſto nato, canit: *Viderunt oculi mei ſalutem tuam.* Luc. 2. 30. Egregiè quoque & ſignatè Petruſ: *Non, inquit, eſt in alio quoquam ſaluſ. nec enim aliud nomen eſt ſub cælo quod datum ſit inter homineſ, per quod oporteat noſ ſervari.* Act. 4. v. 12. *Servat* autem noſ Chriſtuſ dupliciter; merito, & meriti applicatione. Merito; quia morte & paſſione ſua nobiſ peccatoruſ remiſſionem, Spirituſ ſanctuſ, & vitam æternam acquiſivit. Inde eſt illud Zachariæ Sacerdotiſ: *Servavit noſ ex inimicis noſtris,*

ſtris, & è manu omnium qui oderunt noſ. Luc. 1. 71. Significanter quoque Ioanneſ: *Chriſtuſ eſt propitiatio pro peccatis noſtris.* 1. Epift. 2. 2. *Servat* etiam noſ Chriſtuſ efficaci meriti ſui applicatione; quatenuſ per Spirituſ ſanctuſ in nobiſ efficit fidem & ſtuduſ pietatiſ. Explicatè dicam: Chriſtuſ nobiſ meritum ſuū efficaciter applicat; 1. quia nobiſ Patrem coeleſtem ejuſque voluntatem revelat. Ex Ioanne hoc diſcimuſ. *Deuſ nemo vidit unquam: unigenituſ ille Filiuſ qui eſt in ſinu Patriſ, ille nobiſ expoſuit.* Joan. 1. 18. 2. Spirituſ ſanctoſ noſ donat, qui noſ regenerat, Ioan. 3. 5. *& ſine quo nemo Ieſuſ Dominuſ poteſt dicere.* 1. Cor. 12. 3. 3. Fidem in nobiſ accendit; quā meritum ipſuſ & ſalutem ab ipſo partam nobiſ applicamuſ. *Eſt enim fideſ Dei donuſ.* Eph. 2. v. 8. 4. *Studuſ pietatiſ* in nobiſ excitat. *Sumuſ enim ipſuſ opuſ conditi in Chriſto Ieſu ad bona opera, quæ præparavit Deuſ ut in eiſ ambulemuſ.* Eph. 2. v. 10. 5. *Virtutiſ ſue præſidio per fidem noſ cuſtodit ad ſalutem.* 1. Petr. 2. v. 5. 6. Tandem ad vitam æternā noſ ſulcitabit. Ideo inquit: *Hæc eſt voluntas ejuſ qui miſit me, id eſt, Patriſ, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, ſed ſuſcitem illud in ultimo illo die.* Ioan. 6. 39.

Atque hiſ verbis Chriſtuſ aliam cauſam exponit, cur non ſint contemnendi aut perdendi parvi, quia videlicet ipſe eoſ ſervavit. Nemo opuſ ſuū, quod multo ſudore & magno labore perfecit, perdituſ vult. Vinitor, audiens excindendam ficuſ ſterilem, patriſ familieſ pro ea ſuppliat: *Domine, ſine eam etiam hoc anno, uſquequo fodero circum eam, & miſero ſtercuſ.* Et ſi quidem tulerit fructuſ, ſine eam. Luc. 13. 8. 9. Quidni Chriſtuſ ægerrime ferret, eoſ contemni & perdi, pro quibuſ ipſe tanta fecit, & tantā paſſuſ eſt? Audite conquerentem: *Servitute præmiſ me propter peccata tua, fatigaſ me iniquitatibuſ tuiſ.* Eſai. 43. 24. *Clamoreſ, augoreſ, queſtuſ, & gemituſ Chriſti loquuntur,*

quanti ipsi constiterit salus nostra. In horto cum maledictionis Dei horrore terribiliter luctans, suspirat: *Vndiquaque tristis est anima mea usque ad mortem.* Matth. 26. v. 38. Imò sudor ejus, in angore constituti, erat quasi grumi sanguinis descendentes in terram. Luc. 22. 44. In cruce pendens exclamat voce magnâ: *Deus mi, Deus mi, cur deseruisti me?* Matth. 27. 46. *Exsecratio pro nobis factus est, ut nos ab exsecratione Legis redimeret.* Gal. 3. 13.

Ufus I. ad *paradeisum* duplicera.

I. **N**E contemnamus eos neu objectis offendiculis perdamus, quos Christus *servatum venit*: ne diruamus, quod ille ædificavit: ne interficiamus, quos ipse vitæ restituit. *Si non esse cum Christo, adversum ipsum esse: non congregare cum ipso, spargere:* & non ædificare, demoliri cenleatur: Luc. 11. 23. quid de iis dicemus, qui non tantum otiosi opus intuentur, sed etiam, utrâque manu admorâ, Christi opus atque ædificium destruant? Quotquot sincere Christum Servatorem & ab eo servatos amant, Apostolico illi parent. monito: *Fratres, si quis inter vos aberrarit à veritate, & converterit eum quispiam, sciat eum qui averterit peccatorem ab errore viæ suæ, servaturum animam à morte, & operturum multitudinem peccatorum.* Iacob. 5. 19. 20: Hoc ipsum Petro Apostolo seriò commendat & inculcat Christus: *Tu aliquando quum te converteris, stabili fratres tuos.* Luc. 22. 32. Semper aures corporis animique nostri feriant exhortationes istæ Apostolicæ: *Ne illum perditio pro quo Christus mortuus est. Ne destrue opus Dei.* Rom. 14. 15. 20. Quid verò audio? inquires: An illi, quos Christus *servavit*, & pro quibus *mortuus est*, *perdi* possunt & *perire*? Resp. Imò verò possunt *perdi* & *perire*, tùm ratione sui, quum nihil ipsis in hac vita sit infirmius: tùm ratione Satanæ, cujus potentia etiam electis

etis & fidelibus est formidabilis. Nam *ut Leo rugiens*, Petro teste, *obambulat, quærens quem absorbeat.* 1. Epist. 5. 8. tùm ratione scandalorum, quæ piis sæpe obijciuntur insuperabilia, nisi sustentarentur à Deo. Certè per scandalorum aucthores non fiat, quominus electi & credentes pereant. Et de hoc *perditionis* modo verba Pauli intelligenda sunt. Verùm *perdi* & *perire* non possunt, quoad Deiconsilium, qui morte Christi sunt redempti, & per fidem ipsi verè insiti. Sunt enim ab æterno à Deo in Christo electi. At fieri non potest ut electi *seducantur*. Matth. 24. 24. Adhæc Christi sunt oves. Ait autem cœlestis Pastor: *Ego vitam æternam do ovibus meis, nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam è manu mea.* Ioan. 10. 28. Præterea intercessione Christi sustentantur: *Pater sancte, serva eos per nomen tuum, quos dedisti mihi.* Ibid. cap. 17. 11. Asseveratè ergo Augustinus: *Firmissime tene & nullatenus dubita, omnes quos vasa misericordiæ gratuita bonitate Deus fecit, ante constitutionem mundi, in adoptionem filiorum Dei prædestinatos à Deo, neque perire posse aliquem eorum, quos Deus prædestinavit ad regnum cælorum.* De fide ad Petrum Diaconum, cap. 35 Rursus: *Electorum si quisquam perit, fallitur Deus. Sed nemo eorum perit, quia non fallitur Deus. Electorum si quisquam perit, vitio humano vincitur Deus: sed nemo fidelium perit, quia nullâ re vincitur Deus.* De corrept. & grat. cap. 7.

II. Gratiâs, quas possumus, maximas Deo agamus, quod Christum nos *servatum miserit*. Mirabatur olim Elisabetha, Baptistæ mater, quum visitatione suâ eam dignaretur Maria, & exclamabat: *Vnde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?* Luc. 1. 43. Miremur nos, quod Dominus ipse in assumpta humana natura ad nos venit: idque ut perditos servaret, peccatores purificaret, tristes solaretur, mortuos vivificaret. Et quidni nos miraremur? Ipse Christus miratur. Ita, inquit, *Deus dilexit mundum, ut Filium suum il-*

lum unigenitum dederit, ut quisquis credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Joan. 3. 16. Nec aliter Paulus, divinæ charitatis & coelestium beneficiorum æstimator optimus atque incorruptus: *Christus, quum nullis adhuc viribus essemus, præstituto tempore pro impiis mortuus est. Etenim vis pro iusto quisquam moriatur (nam pro bono viro forsitan aliquis etiam mori sustineat.) Commendat autem suam erga nos charitatem Deus, eo quod quum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus sit.* Rom. 5. v. 6. 7. 8. Verum enim verò mirari non sufficit, nisi gratis quoque animis ingens hoc beneficium prædicemus. Legamus ergo vestigia Zachariæ, patris Baptistæ, qui sancto Spiritu repletus, in Servatore hoc exultans, honorâ voce & læto corde cecinit: *Benedictus Dominus Deus Israël, quod inviserit & redemerit populum suum: & erexit cornu salutis nobis in domo Davidis pueri sui: prout loquutus est per os sanctorum qui à seculo fuerunt, Prophetarum suorum, fore ut nos servaret ex inimicis nostris, & manu omnium qui oderunt nos.* Luc. 1. v. 68. 71. Inprimis verò vita ita est instituenda servatis, ne gratiâ Dei frustra se coronatos reapse declarent: Quum Christus nos à peccatis servârit, ne regnet amplius peccatum in mortali nostro corpore, ut auscultemus ei in cupiditatibus corporis: neque sistamus membra nostra arma iniustitiæ peccato: sed sistamus nos Deo, ut ex mortuis vivos, & membra nostra arma justitiæ Deo. Peccatum enim nobis non dominabitur. Hanc hortationem ex beneficio liberationis Paulus trahit. Rom. 6. v. 12. 13. 14. Eodem etiam hoc piissimum ejusdem monitum vergit: *Illuxit gratia illa Dei salutifera quibusvis hominibus: erudiens nos ut abnegata impietate & mundanis cupiditatibus, temperanter & justè & piè vivamus in præsentī seculo: expectantes beatam illam spem & illustrem illum adventum gloriæ magni illius Dei ac Servatoris nostri, nempe Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & purificaret sibi ipsi populum peculiarem, accensum studio bono-*

rum:

rum operum. Tit. 2. 11—14. Christus nos servavit ex potestate Sathanæ; ergo caveamus nobis, ne rursus ab eo illaqueemur, ab eo captivi facti, ad ipsius libitum. 2. Tim. 2. vers. 26. Clamat Petrus: *Sobrii estote, vigilate. nam adversarius ille vestester Diabolus, ut Leo rugiens, obambulat, quærens quem absorbeat. Cui obstitite firmi per fidem.* 1. Epist. 5. vers. 8. 9. Jacobus Petro luc clamat: *Obstitite Diabolo, & fugiet à vobis.* cap. 4. 7. Libertate sunt indigni, qui miserâ durâque servitute ab alio erepti, ultro se tyranno crudeli in servitutem rursus addicunt. Idem statuendum de illis, qui ex potestate Diaboli à Christo liberati, denuò ejus mancipia fiunt. Hi in Christum ingrati sunt, suæque libertatis ac salutis prodigi: Christus nos restituit in statum gratiæ; in hac igitur gratia stemus immoti. Rom. 5. 2. Et pretio quum emti simus, glorificemus Deum in corpore nostro, & in spiritu nostro, quæ sunt Dei. 1. Cor. 6. vers. 20.

Ufus II. ad ελεγχὺν geminam.

I. **C**Adit blasphemus error Socinianorū, qui negant Christum nos servasse; & nostro loco pro peccatis nostris satisfecisse: sed eum sanctissimâ suâ vitâ, morte & passione viam saltem salutis aperuisse affirmant, adeoq; mortem ejus exemplar duntaxat tolerantiae & obedientiæ esse, quod imitari nos deceat, ut coram Deo justificemur & æternum servemur. Imò verò servavit Christus quod perierat; neque salutis duntaxat viam vitâ & passione suâ monstravit. Sponsor noster est Christus, Hebr. 7. 22. qui rependit, quod non rapuerat, nec debebat. Psal. 69. 5. Sponsor non tantum rationem & viam ostendit, quâ liberare se ære alieno debitor possit, sed ipse debitum, loco debitoris, solvit: & solutio à sponsore præstita debitori imputatur, tanquam ipse satisfecisset. Atque ita mysterium satisfactionis Christi pro nobis

Viri

K. 3

Viri Dei explicant. Esaiæ ista vox est: *Ipsè vulneratur propter transgressiones nostras, atteritur propter iniquitates nostras, castigatio pacis nostræ incumbit ei, & vibicibus ejus fit curatio nobis.* Propter transgressionem populi mei plaga fuit ipsi. cap. 53. vers. 5. 8. Neque aliter Paulus: *Christus est traditus morti propter offensas nostras.* Rom. 4. v. 25. Alibi animam suam in redemptionis pretium pro nobis dedisse dicitur. Matth. 20. 28. 1. Tim. 2. 6. In Græco sunt voces *λύτρω* & *ἀντιλύτρω*, quæ *διαρρήδην* repugnant errori hostium verissimæ redemptionis: qui, sicut ex Mediatore Christo, Dei interpretem; ita ex *λύτρω*, qualecumque impendium faciunt, etiam quo ad liberandum nemo moveatur. Compensatio notatur, & tale pretium, in quo liberator simile quiddam subit ei malo, quod ei imminabat, qui liberatur. Estque harum vocum quasi *περίφρασις*: *Christus ἐξηγόρασε, redemit nos ab exsecratione, factus pro nobis exsecratio.* Gal. 3. vers. 13. Neque aliâ formâ Græci dicuntur *ἀντάφωχοι*, qui pro altero morti se devotent, ut ipsum liberent. Hinc Scriptura sacra toties inculcat illa: *Christus peccata nostra ipsemet sursum tulit in corpore suo super lignum.* 1. Pet. 2. 24. *Christus est propitiatio pro peccatis nostris.* 1. Ioan. 2. 2. & cap. 4. 10. *Deus fecit, ut qui non novit peccatum, pro nobis peccatum esset, ut nos efficeremur iustitia Dei in eo.* 2. Cor. 5. 21. *Christus tradidit semetipsum pro nobis oblationem ac victimam Deo.* Eph. 5. v. 2. *Victimam, inquam, ad peccatum per immolationem sui ipsius è medio tollendum.* Hebr. 9. v. 26. Atque hæc causa est, cur meritum Christi peccatis suis opponant credentes. Paulus: *Christus Iesus venit in mundum ut peccatores servaret, quorum primus sum ego.* 1. Tim. 1. 15. *Filius Dei tradidit semetipsum pro me.* Gal. 2. 20. *Joannes: Sanguis Iesu Christi Filij Dei purificat nos ab omni peccato.* 1. Epist. 1. 7. Petrus: *Redempti sumus pretioso sanguine, utpote Agni inculpatis & incontaminati, nempe Christi.* 1. Epist. 1. 19. *Christus semel pro peccatis passus fuit, iustus pro iniustis, ut nos ad Deum adduceret.* Ibid. cap. 3. 18.

II. In-

II. Injurij in Christum sunt Pontificij, qui extra Christum alibi salutem suam quærunt. Ipsi enim Christi solum conscendunt, ac suæ justitiæ suorumque operum meritis salutem, sacrilegâ arrogantia, adscribunt. Hoc est reapse Christum ejusque meritum negare. Paulum testem cito: *Sed, inquit, per Legem est iustitia, igitur Christus sine causâ mortuus est.* Gal. 2. 21. Et Apostoli uno ore, unoque corde affirmant: *Per gratiam Domini Iesu Christi credimus nos servatum iri.* Act. 15. 11. Bona opera, non merita, sed debita sunt servatorum. Clarissimè Christus: *Quum feceritis omnia quæ edicta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus: nam quod debui- mus facere, fecimus.* Luc. 17. 10. In sanctorum quoque meritis atque intercessionibus Pontificij spem ac fiduciam salutis collocant: qui tamen & ipsi per Christum servari sunt. Certè Maria *θεοτόκος* in hoc Servatore suo exultat. Luc. 1. 47. Stat illud Christi: *Torcular calcavi solus, nam ex populis nullus vir mecum fuit.* Esai. 63. 3. Ingenue & pie Esaias: *Quum tu sis Pater noster (siquidem Abraham nos non cognoscit, neque Israel nos novit) tu Domine Pater noster es, redemptor noster, nomen tuum ab æterno.* Ibid. vers. 16. Magna etiam ex parte salutis proram puppimque in Papæ indulgentiis Papicolæ ponunt. Ut jure ad illos applicari possit, quod de seductoribus Petrus ait: *Per avaritiam fidei sermonibus vos negotiabuntur.* 2. Epist. 2. 3. Sanguis & meritum Christi unicus & sufficientissimus Ecclesiæ est thesaurus. Nam in Christo sunt omnes thesauri sapientiæ ac notitiæ absconditi. Col. 2. 3. Ne verè Paulus asserit: *Is quidem qui proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum eo nobis omnia gratificabitur?* Rom. 8. 32. Quæ quum ita sint, meritò in propudiosam hanc Pontificiorum idololatriam, Christique Servatoris negationem, invehimur: *Obstupecite cali de hac re, & horrescite, desolemini valde, dictum Jehovah. Nam duo mala fecit populus meus: me dereliquerunt (scaturiginem aquarum perennium,*

ut effoderent sibi cisternas, cisternas fractas, quæ non capiunt aquas. Jerem. 2. 12. 13.

Uſus III. ad παρακλησιν.

EX hoc adventus Christi fine, qui fuit ut nos *ſeruet*, multigenam haurimus consolationem. Quod si nobis insultet Satanas, ac ignitis suis nos adoriatur tentationibus; ne animo frangamur. Nihil in nos juris, potestatis nihil habet Diabolus, quum & ille à Christo victus sit, qui nos quoque ſervavit, ac sibi proprios vindicavit. Nam *ad hoc manifestus factus est Filius Dei, ut dissolvat opera Diaboli.* 1. Ioan. 3. v. 8. Clarius Paulus: *Quoniam pueri participes sunt carnis & sanguinis, ipse sc. Christus quoque consimiliter particeps factus est eorumdem, ut per mortem aboleret eum penes quem est mortis robur, hoc est, Diabolum.* Hebr. 2. v. 14. Christus est fortis ille Leo ex tribu Iuda, Apoc. 5. 5. qui infernalem Leonem vicit. Nec dubium, quin *Deus pacis contritus sit Satanam sub pedes nostros citò.* Rom. 16. 20. Si peccatorum sensu atque conscientia stimulati, cum desperatione confligamus; succurrat illud Apostoli: *Certus est hic sermo; & dignus modis omnibus qui recipiatur: Christum Iesum venisse in mundum ut peccatores ſervaret, quorum primus sum ego. Verum ideo misertus est mei, ut in me primo ostenderet Iesus Christus omnem iræ suæ cohibitionem, ut essem exemplar credituris in eum ad vitam æternam.* 1. Tim. 1. vers. 15. 16. Peccatorum nostrorum magnitudini & multitudini opponamus pronunciatum ejusdem Pauli: *Vbi amplificatum est peccatum, ibi superabundavit gratia.* Rom. 5. v. 20. Si metuamus iram Dei omnia confluentem; mox recordemur sententiæ illius sacræ: *Iesus nos eruit ab ira illa ventura.* 1. Theſſ. 1. 10. Si mortis angoribus & terroribus exanimemur, in mentem nobis veniat huius effati Christi: *Filius hominis venit ut ſervet quod perierat. Absorpta est mors ad vitam.*

victoriam. 1. Cor. 15. 54. Mors credentibus est porta cœli. Suavissimè Christus: *Amen amen dico vobis, qui sermonem meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in condemnationem non veniet: sed transivit à morte in vitam.* Ioan. 5. 24. Iobus, nil nisi atram mortem & sepulcri tenebras ob oculos videns, hoc solatium fidei speique certæ manu firmiter tenuit: *Equidem, ait, ego novi redemptorem meum vivere, & posteriorem super pulverem resurrecturum: & postquam vermes confoderint istud, evigilante me; tum carne meâ me visurum esse Deum. Idem qui sum, ac non alienus visurus sum mihi, & oculi mei aspecturi.* cap. 19. 25. 26. 27.

III. Quos?

Tὸ ἀπολλός. h. e. eos qui perierant. Peccata generant contemptum. Et quum pusilli atque infirmi, multis obnoxii sint vitiis atque infirmitatibus, contemptui vulgò haberi solent. Ostendit ergo Christus, non esse pusillos suarum virtutum pretio æstimandos, sed solâ suâ gratiâ. Non, inquam, ampliùs ut perdit, sed ut à Christo ſervati, sunt considerandi. Næ atrocissimum est peccatum, eos rursum velle perdere, quos Christus à perditione ſervavit. Diaboli hoc est proprium: Is primò perdidit hominem: & homo Diabolo auscultans, semetipsum posterosque suos perdidit, atque ex Dei gratiâ in ejus iram, ex paradiso in infernum, ex luce in tenebras, & à vita in mortem temporalem, spirituales, & æternam prolapsus est. Christus pastor ille bonus fidusque est, qui perditas oves quæſivit & ſervavit: de quo infra latiùs. Cave autem putes, Christum omnes omnino perditos ſervasse. Nihil minus. Multi sunt perdit, de quibus Paulus: *Iis qui pereunt, sumus odor mortis ad mortem.* 2. Cor. 2. 15. 16. Non minus memorabile, quàm notum est pronunciatum Baptistæ: *Qui non assentitur Filio,*

non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum. Ioan. 3. v. 36. Equidem verbum *manendi* actum notat continuum. Nunquam increduli Deo per Christum reconciliati fuere. Nunquam Christus eos novit. Matth. 7. 23. Diserte Christus: *Pro mundo non rogo.* Ioan. 17. 9. Ergone pro mundo improborum Christus se obtulisset, eumque Patri suo reconciliasset? Nequaquam, Insolubili nexu in Pontifice nostro copulara sunt redemptionis & intercessionis beneficia. Loquitur processus judicialis, quem in novissimo die Christus, mundi iudex, instituturus est. *Cogentur coram eo omnes gentes, & separabit eos alteros ab alteris, ut pastor separat oves ab hædis. Et statuet, oves quidem ad dexteram suam, hædos autem ad sinistram.* Matth. 25. vers. 32. 33. *Et abibunt iniusti ad supplicium æternum: iusti verò ad vitam æternam.* Ibid. vers. 46. His qui obstrepunt, omne discrimen fidei & incredulitatis, iustitiæ & iniustitiæ, pietatis & impietatis, promissionum & comminationum Dei, præmiorumque ac pœnarum perfidè tollunt. Solos electos, qui in se ipsis perierant, Christus servavit. Patri suo dicit: *Quos dedisti mihi sc. servandos, ego custodivi, & nemo ex iis periit.* Ioan. 17. 12. *Pro ovibus suis animam suam deposuit.* Ioan. 10. 15. *Populum suum liberavit ex peccatis ipsius.* Matth. 1. v. 21. *Ecclesiam dilexit, & semetipsum pro ea exposuit.* Eph. 5. v. 25. Impetratio salutis, ejusdemque applicatio æquè latè patent. Perspicuè & nervosè Paulus: *Morte mediatoris ad redemptionem transgressionum intercedente qui vocati sunt promissam æternam hereditatem accipiunt.* Hebr. 9. 15. Ecce, individuo nexu cohærent redemptio per mortem Christi & possessio promissæ æternæ hæreditatis. Hoc ipsum sibi volunt ista ejusdem Apostoli: *Christus factus est nobis sapientia à Deo, iustitiaque, & sanctificatio, & redemptio.* 1. Cor. 1. v. 30. Ecquis solvet ac separabit ista beneficia Christi, quæ arctissimo vinculo Deus copulavit? Quos Christus *per sanguinem suum*

ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione redemit; eos quoque, Joanne teste, facit reges & sacerdotes Deo ipsorum. Apoc. 5. 9. 10. Haud etiam hîc prætermittendum illud Pauli: *Gratias agamus Patri, qui idoneos nos fecit ad participandam sortem sanctorum in luce: qui, inquam, eripuit nos ex potestate tenebrarum, ac transtulit in regnum Filij sui dilecti. In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, id est, remissionem peccatorum.* Col. 1. 12. 13. 14. Quo quid clarius atque evidentius dici queat, equidem non video. *Qui habent redemptionem per sanguinem Christi, & remissionem peccatorum: iidem participant sortem sanctorum in luce, erepti sunt ex potestate tenebrarum, ac translati in regnum Filij Dei.*

Usus I, ad διδασκαλίαν

OMnes homines in primis parentibus perierunt, ac in peccato concipiuntur & nascuntur. *Mortui sumus in lapibus & peccatis.* *Natura sumus filij iræ,* confitente Gentium Doctore. Eph. 2. vers. 1. 3. Fontem hujus mali altij aperit, dicens: *Per unum hominem peccatum in mundum intravit, ac per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pervasit in quo omnes peccarunt.* Rom. 5. 12. Aded ut ipsi etiam infantes, qui non peccaverunt ad similitudinem transgressionis Adam, h. e. secundum eam formam, quâ peccant adulti, cum cupiditatibus obsequantur, naturâ corrupti sint & perditî. Ibid. vers. 14. Davidem ingenuè id agnoscentem audite: *Entum iniquitate genitus sum: & cum peccato concepit me mater mea.* Psal. 51. 7. Neque sequi Iobus: *Quis det mundum ex immundo? Ne unus quidem.* c. 14. 5. Quemadmodum fons impurus aquam impuram fundit: arbor mala malos fructus edit: venenatus serpens serpentem venenatum sibi similem, & lupus lupum rapacem, non ovem, generat: Ita etiam homo pravus & peccato inquinatus, liberos a peccato immunes procreare non potest.

test. Ipsæ hominum cogitationes, sermones, actiones, studia & conatus, firmant veritatem pronuntiatorum horum Mo-
saicorum: *Omne figmentum ac cogitationes cordis hominis, tantummodo malum est omni tempore.* Gen. 6. 5. *Figmentum cordis hominis malum est à pueritia ipsius.* Ibid. cap. 8. 21. Quibus congruenter Jeremias: *Fraudulentum est cor ipsum supra omnia, & mortiferum est, quis cognoscat ipsum?* cap. 17. 9. Quod si singulas hominis nondum regenti, nec à perditione servati, ætates percurramus; manifesta pravitas & perditionis non indicia duntaxat & stillicidia; sed spumantia & limosa flumina videbimus. Quid aliud infantia & pueritia est, quàm patris arbor, quæ nil nisi furculos stultitiæ, ramos petulantię, fructusque inobedienciæ protert? *Alligata est stultitia animo pueri,* Salomone teste. Prov. 22. 15. Nempe non tenuibus filis appensa est stultitia, sed vinculis quasi & funibus densissimis atq; arctissimis ita animis puerorū astringitur, ut difficillimè, & non nisi forti Dei manu, ac efficace Spiritus sancti virtute, avelli possit. Quod si hisce naturalis corruptelæ vinculis accedant educatio mala, prava parentum exempla, & perulantium puerorum consortia; stultitia ipsorū cordibus triplice hoc fune, ruptu difficillimo, firmitus adhuc alligatur. Pergo ad adolescentiam & juventutem; quæ instar indomitæ bestię est, cujus actiones & studia inconsiderata & temeraria sunt, consilia salutaria fastidit, ac veluti simiæ, nugis, tricis, & ineptiis delectatur, affectibus ferocibus abripitur, prona est ad ambitionem, superbiam, & arrogantiam, facis se libidinibus dedit, ac (ut verbis utar Augustini) *presumit viribus, formæ dignitate jactatur, pompæ rerum temporalium præfulgere aut optat aut gaudet.* Itaque cum juventuti malorum venenum est quicquid veritas præcepit, esca est quicquid Diabolus suggerit. Serm. 246. de Tempore. Porro in virili hominis ætate oculi sunt fenestræ, per quas se fundit vanitas; aures, canales, per quos rivi injustitiæ influunt; sensus, sulphura-

ta ad

ta ad accendendas concupiscentias; cor, incus super quam Satanas horribilem sædamque imaginem omnium turpium affectuum cudit. Viri iracundiā ardent, ex fraude, fallaciis & dolis toti constant, proximum opprimunt, & crescentibus annis malitiā & perversitate crescunt. Denique senectus nutrix est avaritiæ, mater morositatis vanarumque ac superfluarum sollicitudinum, dura est & intractabilis. Ita perieramus omnes, ut nunquam ad Deum redire potuerimus, nisi Christo viam nobis monstrante, oculos animi illuminante, voluntatem efficaciter renovante, viresque ad revertendum conferente, ac (ut verbo dicam) ex morte peccati nos suscitante. Inde est illud Servatoris: *Expositus sum eis qui non interrogabant: inventus sum ab eis qui non querebant me.* Elai. 65. 1. Cui meritò jungo Paulinum istud: *Deus nos, quum in offensis mortui essemus, unā vivificavit cum Christo, cujus gratiā estis servati.* Eph. 2. 5. Quando mortuus seipsum moverit, & vivificaverit; tum in nobis quoque boni ac salutare ad fidem & conversionem motus reperientur. Alibi Paulus rotundè profitetur, *Non esse nos idoneos per nos ipsos ad cogitandum quicquam.* Heu, quàm hoc minutum & exile! & tamen idonei non sumus ne cogitare quidem quidquam quod bonum est: sed quid idonei sumus cogitare bonum, id ex Deo est. 2. Cor. 3. 5. *Ipsè, ut velimus, operatur incipiens, qui volentibus cooperatur perficiens. Ut velimus, SINE NOBIS operatur, cum autem volumus, & sic volumus ut faciamus, nobiscum cooperatur.* Tamen sine illo vel operante ut velimus, vel cooperante cum volumus, ad bona pietatis opera nihil valemus. Verba sunt Augustini libr. de gratia & libero arbitrio, cap. 17. ex coelesti grammatophylacio hausta. Ita enim Spiritus sancti amanuensis, Paulus: *Deus, inquit, is est qui efficit in vobis, & ipsum agere, pro gratuita sua benevolentia.* Philip. 2. 13.

L 3

Uss

Ufus II. ad *παίδειαν*.

NE contemnamus neu perdamus pusillos. Ecquid enim indignius, quàm miserum, ex hostilibus manibus liberatum, rursus hosti tradere? quid turpius, quàm eum quem Christus ex potestate Satanæ servavit, iterum humani generis adversario prodere ac mancipare? quid lædus, quàm Christi, qui Servator est, vestigia averfari & odisse, ac Diaboli, qui ἀπολλύων, h. e. *perdens*, cluet, vestigiis insistere? Apoc. 9. v. 11. Equidem hoc est manifestè Christi consilio adversari. quod, utinam, apud se recogitarent parvorum contemtores, & offendiculorum authores! Ille enim, ut homines servaret, in mundum venit: Ipsi per hunc servatos perdunt, quantum in ipsis est. Christus item pro hominum salute vitam & sanguinem proprium depoluit: Ipsi verò ne rebus quidem superfluis, illicitis, & noxiis, moxque perituris abstinere volunt, ut fratrum salutem tueantur. Adhæc Christus pro nobis, qui à Dei natura alieni, adhæc inimici & filii iræ eramus, hoc fecit: Isti eos inhumaniter negligunt, qui ejusdem naturæ consortes, & non uno nomine ipsorum fratres sunt. Præterea Christus, quum Deus sit verus & æternus, propter miseros nos se eò usque demisit, ut extremum nobis servitium præstiterit: Illi verò, quum abjectissimi sint mortales, ita cristas attollunt, ut nemini cedere, neque in alicujus gratiam aliquid facere aut ferre velint, quod non ita multo labore fieri poterat. Verùm quicquid moliantur scandalorum authores, pusillorumque & infirmorum contemtores; ex voto tamen ipsis negotium haudquaquam succedet. Neque enim Christus pusillos, quos servavit, & à perditione liberavit, deserturus est. Clamant promissiones ipsius, ut amplissimæ, ita constantissimæ: *Hæc est voluntas ejus qui misit*

misit me, id est, Patri, ut quisquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitem illud in ultimo illo die. Ioan. 6. 39. Ego vitam æternam, de ovibus meis, nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam è manu mea. Pater ille meus, qui mihi dedit eas, major omnibus est: neque quisquam potest eas eripere è manu Patris mei. Ego & Pater unum sumus. Ibid. cap. 10. 28. 29. 30. Tandem redibit gloriosus, ac scandalorum authores pusillorumque contemtores sempiterno contemptu & supplicio puniet. Sicut enim colliguntur zizania, & igni exuruntur: Ita erit in consummatione sæculi hujus. Mittet Filius hominis Angelos suos, qui colligent ex ipsius regno omnia offendicula, h. e. homines qui vitam offendiculis plenam egerunt, & eos qui dant operam transgressioni legis, propicientque eos in fornacem ignis: illio erit fletus, stridorque dentium. Matth. 13. vers. 40. 41. 42. Parvulos verò manu prehensos, Patri suo cœlesti sistet, dicturus: Ecce ego & pueri quos mihi dedisti. Hebr. 2. 13. Et ita testamento paulò ante mortem cavit: Pater, quos dedisti mihi, velim ut ubi sum ego, & illi sint mecum: ut spectent gloriam illam meam quam dedisti mihi. Ioan. 17. 24. Etiam, veni cito, Domine Iesu. A M E N.

CONCIO QUARTA

I N

M A T T H. XVIII. vers. 12.

Quid vobis videtur? Si fuerint alicui homini centum oves, & erraverit una ex eis: nonne relictis illis nonaginta novem, profectus in montes, querit eam quæ erraverat?

QUum olim Zerubbabel, dux populi Dei, Templum Salomonis, à Nebucadnetzare rege Babylonæ desolatum & in cineres redactum, jussu Dei, reædificaturus esset; Deus ipse, opus ex sententia successurum, & ad optatum finem perducendum, hisce verbis promisit: *Manus Zerubbabelis fundaverunt domum istam, & manus ejus perfecturæ sunt.* Zachar. 4. 9. Uti prædictum, ita impletum. nam Templum Hierosolymitanum à Zerubbabele absolutum est. Fuit autem Zerubbabel typus illustris Iesu Christi, Regis nostri æterni. Coelestis enim hic architectus Ecclesiæ suæ, non tantum fundamentum ejus in *petra* solida, h. e. in seiplo jecit: Matth. 16. 18: sed etiam manu suâ spirituales hanc structuram perfecit. Neque enim sufficeret fideles semel per fidem Christo superstructos esse, nisi Deus suppositâ quasi manu, eos in fide custodiret, & contra quasvis tentationum procellas, peccati illecebras, mundi scandala & seductiones, & calamitatum fluctus, firmaret & immotos statue-

statueret. De quo ne quis ambigere possit, testimonio Apostolorum Christi, Pauli, ac Petri, confirmabo. Pauli est illud: *Persuasum habeo hoc ipsum, fore ut qui incepit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Iesu Christi.* Philip. 1. v. 6. Neque aliter Petrus: *Virtutis Dei præsidio custodimini per fidem ad salutem.* 1. Epist. 1. 5. Idipsum Christus calculo suo approbat. Dixerat non esse contemnendos, neu offendiculis objectis perdendos parvos, quos ipse servatum venisset. Ac nequis regereret, parvos sæpe à vero salutis, veritatis & pietatis tramite, in errorum peccatorumque avia deflectere, atque aded salute per Christum partâ excidere; Servator similitudine hominis quærentis ac invenientis ovem perditam declarat, se suumque coelestem Patrem, curam pro pusillis semel à se servatis, & ab aliis seductis, gerere, errantes quærere, amissos invenire, hæsitantes & vacillantes in fide, veritate, & pietate confirmare, à reliquo fidelium grege avullos, ad eum reducere, ac de eorum reductione & conversione ex animo lætari. In speciem & superficietenus humilia ista apparent & gregaria, neque sagaciore indagine digna. Quemadmodum enim is qui urbem egregiam & amplam eminens à montis vertice aspicit, non putat, tot tamque splendidis ædificiis, latis plateis, & honoratis civibus eam ornatam atque refertam esse: ubi verd eam ingressus, singula oculis perlustraverit, in admirationem rapitur, quum eam situ, descriptione ædificiorum, florentibus civibus, ac omnigenâ pulchritudine nobilem esse videt: Ita si quis verba Christi quæ prælegimus, obiter & quasi in transcurso perpendat, judicabit ea, quippe institutione & consolatione vacua, attentam considerationem non mereri: malèque nos tempus collocare, quod eorum explicationi immoremur. Agi enim in eis de ovium pastore, de quo hominum genere sacræ Paginæ: *Abominabili erat Egypto omnis pastor gregis.* Gen. 46. v. 34. item-

que de ovibus, de quibus differere opilionem potius & agricolam deceat, quàm Ecclesiæ ministrum & pastorem animarum. Sed heus, mi homo, urbem ipsam ingrediamur, omnesque (fas sit ita loqui) horum verborum vias & angulos accuratè perlustrèmus, & comperiemus, verba isthæc, attentius paulò considerata, fructuū salutaris doctrinæ, dulcissimæ consolationis, & necessariæ institutionis esse feracissima. Quinimodò verba hæc, utut ambitu contracta & brevialia, epitome sunt doctrinæ coelestis, totiusque salutis summa, quæ in cognitione tum nostræ infirmitatis, tum Christi pastorem principis personæ, officii, & sollicitudinis pro nobis consistit. Quandoquidem ergo Christum non puduit, parabolam hanc perspicuè & integrè proponere, ac proposito suo suaviter & pulchrè accommodare; tædiosum & onerosum nobis esse non debet, explicationi ejus diutius inhærere, singulaque ejus membra ad nostram institutionem, correctionem, doctrinam, & consolationem applicare. Partes verborum Christi duæ sunt:

I. Similitudo ipsa, vers. 12. & 13.

II. Eiusdem applicatio ad curam Dei Patris pro parvis, vers. 14.

Impræsentiarum ipsius Similitudinis explicationem aspiciamus: cujus quatuor sunt membra:

Ovis I. Acquisita:

II. Amissa & errans:

III. Quæsitæ:

IV. Inventæ à Pastore & Patrefamilias coelesti.

Tria priora membra hæc Concione interpretatione nostrâ illustrabimus.

Tu, Christe Iesu, summe animarum Pastor, aures nobis & corda adaperito, ut suavissimam tuam vocem in Verbo divi-

divino sonantem, libenter audiamus, dexterè intelligamus, sapienter acquamur. AMEN.

I. OVIS ACQUISITA.

O Rationem Christus ita exorditur: *Quid vobis videtur?* Hæc præmittit, ut ad attentionem discipulos exciter. Est enim attentio instar cotis, quæ zelum docentis & diligentiam audientis acuit. Qui testis in rem aliquam citatur, aures arrigit: quanto magis, qui iudex de re gravissima constituitur? Tandem autem dicit Servator: Vos ipsos iudices appello: ingenue sententiam dicite de re quam propositurus sum: nullus dubito, quin idem mecum pronunciaturi sitis atque sensuri. Annon in re familiari usu venire solet, ut si quis rem perditam, puta ovem, rursus inveniat, magis gaudeat, quàm super reliquis omnibus, quæ non amiserat? Neque enim res domestica in eo consistit tota, ut quæ hanc augent & ornant acquiramus: sed non minus opus est, ut quæ nobis parva sunt & acquisita, tueamur, aut amissa recuperemus. Etsi major ille ovium & rerum non amissarum numerus patrifamilias gratus quoque & acceptus est; dolor tamen & anxietas, quæ ex amissione oborta fuerat, gaudium ex recuperatione acceptum augere potest. Ita, inquit Christus, *non vult Pater vester qui in celis est, ut pereat ullus ex parvis istis.* vers. 4. q. d. Non vult Pater meus, ut unus ex electis, qui oves ejus sunt, quantumvis pusillus & abjectus videatur, pereat: sed potius seductum ab aliis singulari curâ quærît, & reliquis electis rursus adjungit, quumque repertus, & ab interitu revocatus fuerit, tum eximio gaudio Pater coelestis afficitur. Atque aded probare eos nequit, qui superbo contemptu parvos & infirmos ita negligunt, ut eis scandalorum aut lapsus auctoritas sint.

Ufus ad *παιδείαν*.

EA Ecclesiae ministros in asserenda doctrinae veritate, & refutandis erroribus, perstringendisque peccatis, decet integritas, ut iudicium ipsis auditoribus deferre non refugiant. Istius sinceritatis & integritatis faciem Christus, hoc loco, fidei probisque pastoribus praefert. Sic reprehensis Judaeis, faciem coeli terraeque explorare guaris; praestitutum autem gratiae tempus non explorantibus, subjicit: *Hypocritae, faciem terrae & coeli nostis explorare: hoc autem praestitutum tempus quid sit ut non exploretis? Cur autem & vos per vos ipsos non discernitis quod justum est?* Luc. 12. 56. 57. Ipse Deus Pater, enumerata beneficiorum, quibus populum Judaicum ornarat, magnitudine & multitudine, ad iudicium ingratorum, quos perstringit, provocat: *Nunc autem habitatores Ierusalaimorum, imo viri Iehudae singuli, iudicate quaeso inter me & vineam meam. Quid faciendum amplius vineae meae, quod non fecerim in ea? Quamobrem quum expectassem ut ederet uvae, edidit labruscas?* q. d. Vestram appello conscientiam, vos ipsi cognoscite, & bona fide statuete, per utrum sciretur, quominus fructum conditione sua dignum vinea mea protulerit: si vel tantillum merito a me desiderabitur, ego praestabo: sed quum partibus meis plane defunctus sim, quid superest, nisi ut vinea in culpa esse dicatur? *Est. s. 3. 4.* Illustre quoque ingenuitatis suae specimen Paulus edidit apud Corinthios, qui Coenae sacrae doctrinam corruperant, & invitati ad convivia idololatrarum & mensam daemoniorum comparebant: *Ut intelligentibus, ait, loquor: iudicate vos quod ajo. Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne communio sanguinis Christi est? panis quem frangimus, nonne communio corporis Christi est? Quoniam unus est panis, unum corpus nos illi multi sumus: nam omnes ex uno illo pane participamus.* 1. Cor. 10. 15. 16. 17. Idem

Apo-

Apostolus, iubens viros retectis, mulieres velatis capitibus orare, ad sensum communem ipsorum; Corinthiorum iudicium provocat: *Apud vos ipsos iudicate, num decorum est mulierem non opertam Deum orare? An ne natura quidem ipsa hoc vos docet, quod viro quidem comatum esse dedecori sit: contra mulieri, comatam esse decori sit? Nam coma pro velamine data est ei.* Ibid. cap. 11. 13. 14. 15. Istorum vestigia premant pastores, ac veritatem tam explorate cognitam habeant, tantaeque *παιδείας* proferant, ut nec auditorum iudicia extimescant atque refugiant. Scelera grassantia veritatis penicillo ita suis coloribus pingant, ut pronunciare audent, non dubitare se, quin ipsi peccatores sententiam contra se singlaturi. Sic Nathan Propheta, proposita Davidi parabola, quid juris esset expiscatus, eum ad adulterii & homicidii conscientiam revocavit, atque hanc ei vocem, verae respicientiae indicem, expressit: *Peccavi Iehovae.* 2. Sam. 12. 1. & seqq.

Jam pergo ad parabolam ipsam: in qua primò occurrit **OVIS ACQUISITA**, de qua Christus summus ovium Pastor: *Si fuerint alicui homini centum oves.* Ubi in antecessum notandum, nullà commodiore & faciliore ratione pios & simplices in veritatis cognitionem duci, quam per aptas & concinnas similitudines. Ita enim à terrenis ad coelestia, à visibilibus ad invisibilia, à corporalibus ad spiritualia, manu quasi ducuntur. Atque hac de causa, ista docendi ratione summus noster Propheta, Christus ipse usus est. Expresse Evangelista: *Haec omnia loquutus est Iesus per parabolas ad turbam: & absque parabola nihil loquutus est eis.* Ut compleretur quod dictum fuit per Prophetam, dicentem: *Aperiam per parabolas os meum: eructabo occultata à jacto n. undi fundamento.* Matth. 13. 34. 35. Acquum in vera Christi cognitione vita aeterna consistat, Joan. 17. 3. ideo Christus ipse passim in sacris Literis nobis cognoscendus, considerandus & in-

M 3

tuen-

trendus sub appositis similitudinibus proponitur, quæ ipsius officium & proprietates adumbrant. Comparatur enim ob mansuetudinem summam, & tolerantiam maximam ovi, Elai. 53. 7. & agno, Joan. 1. 29. ob ardentissimum desiderium salutis hominum, & sollicitam pro eis curam, gallinæ congreganti pullos suos sub alas. Matth. 23. 37. ob infinitam potentiam, & fidelem suorum defensionem, aquilæ. Deut. 32. 11. ob agilitatem & incredibilem promptitudinem afflictis & oppressis opitulandi, capræ, & hinnulo cervorum. Cantic. 2. 9. ob robur & animositatem in quovis conflictu cum hostibus nostris, leoni. Apoc. 5. 5. Hoc loco confertur, ob sollicitudinem piam & indefessum studium, quo suorum, etiam pupillorum ac infirmorum salutem promovet, eosque ab exitio liberat, fido ac bono pastori. Nam nos, qui oves erratice & Deo exosæ naturæ sumus, pretioso suo sanguine redemit, in fide vitæque titubantes atque errantes quærit & confirmat, ac in humeros suos sublatos ad gregem reducit. Sed Pastorem ipsum audiamus, de Ove acquisita differenter: Si, inquit, fuerint alicui homini centum oves. Hic tres considerandæ veniunt circumstantiæ: I. Quid. II. Quas. III. Quot oves habeat.

I. Quid? Ἀνθρώπος τις, Homo aliquis. Hic paterfamilias & pastor, Christus ipse est. Ego, inquit, sum pastor ille bonus, Ioan. 10. 11. Paulus eum magnum illum ovium pastorem appellat. Hebr. 13. 20. Petrus pastorem principem ipsum salutatur. 1. Epist. 5. 4. Pastorem hunc Deus in Veteri Testamento promiserat per Esaiam Prophetam: Velut pastor gregem suum pascet, in brachium suum congregabit agnello, & in sinu suo portabit; fœtas ducet commodè. cap. 40. 11. Item per Ezechielem: Excitabo eis pastorem unum qui pascat eas: servum meum Davidem, id est, Christum, Davidis semen, ipse pascet eas, & ipse erit eis pastor. cap. 34. 23. Præfiguratus etiam fuit hic pastor in majoribus suis, qui in ejus genealogia

gia recensentur. Matth. 1. Rei pastoritiæ dediti fuerunt, Abrahamus, Gen. 13. 2. Isaacus, Ibid. cap. 26. 14. Iacobus; cujus filii Pharaoni interroganti, quæ essent opera ipsorum, responderunt: Pastor gregis est quisque servorum tuorum, tum nos, tum majores nostri. Gen. 47. 3. Fuit etiam inter Christi majores David Rex, de quo Psaltes: Deus elegit Davidem servum suum, & accepit eum à caulis ovium. A tergo fœtarum adduxit eum, ad pascendum Iacobum populum suum, & Israelem, hereditatem suam. Qui pavit eos pro integritate cordis sui: & summam prudentiam manuum suarum duxit eos. Psal. 78. v. 70. 71. 72. Verè ut pronunciare possimus, Christum pastorem natum esse, à quatuor atavis suis.

Hominem autem se vocat Christus, quia verus quum Deus esset, homo factus est, & naturam humanam in unitatem personæ suæ assumpsit: 1. Ut ab ovibus suis melius cognosceretur, & ardentius diligeretur. Deus enim lucem habitat inaccessam. 1. Tim. 6. 16. Ignis consumens est. Deut. 4. v. 24. coram cujus indignatione nemo consistere potest. Nahum. 1. 6. Pastores terreni, ut ab ovibus citius faciliusque agnoscantur, & magis amentur, velleribus induuntur, posito elegantiore vestitu. Christus, Pastor coelestis, quum esset in forma Dei, ipse nostræ causæ sese inaniavit, formam servi acceptam: & habitu inventus est ut homo. Philip. 2. 6. 7. 8. Paucis, sed evidentibus verbis id explicat Joannes: Sermo ille factus est Caro, & commoratus est inter nos. Ioan. 1. v. 14. 2. Christus factus est homo, ut oves suas redimere posset, & sanare. Divulsæ illæ erant à Deo, & ab illo aberrarant, palantes per senticera & vepreta ignorantie & peccatorum. Rotundè Elaias: Omnes nos, ut ovis erravimus, quisque in viam suam nos convertimus. cap. 53. 6. In fauces & laqueos infernalis lupi, Diaboli, inciderant miseræ oves, ab eo captivæ factæ, ad ipsius libitum. 2. Timoth. 2. 26. Erant morbo affectæ, egrotæ, confractæ, depulsa, dispersæ, (uno verbo) perierant. Ezech. 34. 4. 5. At

verò servari ac liberari non poterant, nisi ab eo, qui ejusdem cum ipsis naturæ esset. Stat enim illud: *Anima que peccat, ipsa morietur*. Ezech. 18. 4. Factus ergo homo est Filius Dei, ut *gregem & Ecclesiam Dei suo proprio sanguine acquireret*. Act. 20. 28. & *ut tunice ejus fieret curatio nobis*. Esai. 5. 53. Memorabilia prorsus sunt verba Petri: *Scitis vos non corrumpibilibus rebus, argento vel auro, fuisse redemptos: sed pretioso sanguine, utpote agni inculpati & incontaminati, nempe Christi*. 1. Epist. 1. vers. 18. 19. Dilucidè hoc ipsum expressit Paulus: *Quoniam pueri participes sunt carnis & sanguinis, ipse quoque consimiliter particeps factus est eorundem, ut per mortem aboleret eum penes quem est mortis robur, hoc est, Diabolum*. Hebr. 2. 14. Vix crediderim, pastorem ovem humeris ulnisve portantem, si à lupis undique cinctus sit, periculo se pro ove obiecturum: quin potius onus illud abjecturus est, & ad prædam lupis propositurus, ut ipse discrimen evadat. Aliter Christus, qui ovibus suis gravatus, ac inferni doloribus circumdatus, vitam profundere maluit, quàm oves lupo, h. e. Diabolo, dilaniandas tradere. Adeoque non est mercenarius, qui non Dei, sed suam ipsius gloriam, non ovium, sed suum ipsius pabulum & saginam quærit. Atque huc propriè facit illud Pastoris nostri: *Bonus pastor animam suam deponit pro ovibus. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oves propriæ, spectans lupo venientem, relinquit oves & fugit: lupo autem eas rapit & dispergit ovile. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, non est illi cura ovium*. Ioan. 10. 11, 12. 13. Adeoque in Christo impletum fuit, quod olim in Davide opilione præfiguratum fuit. Dixit hic Sauli regi: *Pascente servo tuo patri suo gregem, quum accedens leo aut ursus, auferret parvam pecudem è grege, egressus persequerbar illum, ut percuterem eum; aut eriperem ex ore ejus; insurgentem verò in me prehenderam eum barbâ, & percutiens morte afficiebam eum. Tum leonem, tum ursum percussit servus tuus*. 1. Sam. 17. 34. 35.

v. 34. 35. 36. 3. *Homo* Christus factus est, ut miseriarum nostrarum sensu posset affici. Nullas oves sentiant ærumnas, nulla mala, solo peccato excepto, quin iisdem Pastor ipse obnoxius fuerit: adeoque optimè novit, quo animo simus adversis pressi, & ad opem ferendam accurrit. Huic fundamento illa Pauli innituntur: *Debuit Christus per omnia fratribus similis fieri, ut misericors esset & fidelis pontifex in iis quæ apud Deum agenda forent, ad expiandum peccata populi. Nam ex eo quod perpeffus fuit quum tentatus est, potest & is qui tentantur succurrere*. Hebr. 2. 17. 18. A quibus non sunt separanda illa ejusdem: *Non habemus Pontificem qui non possit affici sensu infirmitatum nostrarum, sed tentatum in omnibus similiter, absque tamen peccato. Accedamus igitur cum loquendi libertate ad thronum gratiæ, ut consequamur misericordiam, & gratiam inveniamus ad opportunum auxilium*. Ibid. cap. 4. 15. 16. *Non ignara mali miseris succurrere disco*: inquit Dido apud Virgilium. Atqui Christus totâ suâ vitâ, paupertate, ignominia, tentationibus & calamitatibus conflictatus est: ut probè quid nos premat, intelligat. Evangelistæ sanè passim nobis Christum depingunt *πλαγχιζόμενον*. *Intimâ commotus commiseratione, docuit turbam & oves non habentes pastorem*: Marc. 6. 34. *sanavit egrotos*: Matth. 14. v. 14. *elurientes pavit*: Marc. 8. 1. 2. 3. *flevit cum flentibus*. Ioan. 11. 33. 35. Ac ne olim tantum putemus ita affectum fuisse, nunc verò gloriâ suâ elatum, minus nos curare: etiam post ascensionem, cum oppressa gemeret Ecclesia, oppressorem coelitus inclamabat: *Saul, Saul, quid me persequeris?* Act. 9. 4. satis ostendens, etiam in coelesti gloria se eundem erga nos animum retinere, omnesque nostras misérias suas ducere. Verè ergo pastor noster, homo est.

Sed quo jure ad ipsum pertinent oves? Sunt oves ejus, non tantum jure creationis, quod eas unâ cum Patre suo ac Spiritu sancto creavit, juxta illud Ioannis: *Omnia per eum facta*

facta sunt, & absque eo factum est nihil quod factum sit. cap. 1. 3. Quod ipsum Paulus quoque confirmat, dicens: *Per eum condita sunt omnia quæ in cælis sunt, & quæ in terra, visibilia & invisibilia. Omnia per eum consistunt.* Col. 1. v. 16. 17. Hoc ovæ cum hædis & lupis ipsis commune habent: quorum Creator & Conservator Deus Trinus est. Sunt ovæ Christi propriæ jure singulari, eoque quadruplici, electionis, redemptionis, passionis, & conservationis. 1. Jure electionis gratiæ; quod ab æterno à Deo electæ, ipsi servandæ datæ sint. Ipse dicit Patri suo cœlesti: *Manifestum feci nomen tuum hominibus quos dedisti mihi selectos è mundo: tui erant, & mihi eos dedisti.* Joan. 17. 6. Dicens, *tui erant*, æternam illam electionem declarat in ipso Dei beneplacito absconditam, quæ totius nostræ salutis est basis. Addens, *Mihi eos dedisti*, indicat æterni illius & absconditi propofiti declarationem in Christo factam, per quem demum fide apprehensum justificati sumus, & sanctificati, ut electionis gratiam tandem consequamur. Paulus nos à Deo *in Christo electos* asserit, putà tanquam Capite nostro, ut per eum servaremur. Eph. 1. 4. 2. Jure redemptionis; *Ego*, inquit, *animam meam depono pro ovibus.* Ioan. 10. 15. *Emti estis pretio*, ait Paulus 1. Cor. 6. v. 20. id est, Petro interprete, *redempti pretioso sanguine. Agni inculpati & incontaminati, nempe Christi.* 1. Epist. 1. 18. 19. Lupus infernalis; Diabolus; corporibus & animabus nostris insidiabatur, nosq; totos à Deo jam avulserat, ita ut omnes in immani ipsius rictu hærentes, jamjam in æternū exitium deglutiendi essemus. Ibi tūc superveniens Christus cœlestis Servator & Pastor, lupo se opposuit, & in mortem, imò & in infernum usq; se demersit, & quemadmodum eripit pastor ex ore leonis ambo crura aut particulam auritam, sic Christus nos eripuit. Am. 3. 12. 3. Jure passionis; quia ducit & antegreditur ovæ suas egredientes atque ingredientes potum pastumque, Ioan. 10. 3. 4. Hinc lætè suaviterque

que canit David: *Iehova pastor meus est; non possum egere. In caulis herbidis facit ut recubem, secundum aquas lenes deducit me: animam meam quietam efficit, ducit me per orbitas justitiæ; propter nomen suum. Etiam quum ambula rem per vallem lethalis umbræ, non timerem malum, quia tu mecum es: virga tua & pedum tuum ipsa consolantur me.* Psal. 23. 1.—4. Rursus: *Agnoscite Iehovam esse Deum, ipsum effecisse nos (non autem nos ipsos) populum suum & gregem pastus sui.* Psal. 100. 3. Quid? quod clementissimus noster Pastor oviculas suas carne & sanguine suo nutrit & reficit, ne spiritali animæ fame atque siti pereant: quum alij pastores ovem potius mactaturi sint & carnem ejus comesturi, quàm fame confecti pereant. Ipsum audiamus: *Ego*, inquit, *sum panis ille vivus qui è cælo descendi. Siquis ederit ex hoc pane, vivet in æternum: panis autem quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vitæ. Qui edit carnem meam, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego suscitabo ipsum ultimo ille die. Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Ioan. 6. v. 51. 54. 55. 56. 4. Denique ovæ Christi sunt jure conservationis. *Ego*, ait, *vitam æternam, do ovibus meis, nec peribunt in æternum, neq; rapiet eas quisquam è manu mea.* Ioan. 10. 28. Multos ac infensissimos hostes ovæ Christi habent. Diabolus, adversarius ille noster, ut Leo rugiens, obambulat, quærens quem absorbeat. 1. Petr. 5. 8. Satanas ipsos Christi *Apostolos appetijt quos ventilaret sicut triticum.* Luc. 22. v. 31. Mundus Christi ovæ odit, persequitur, occidit. Cantant flebile illud Dei filij: *Tui causa occidimur totum diem: reputati sumus velut ovæ destinatæ mactationi.* Rom. 8. vers. 36. Impij pravis exemplis, & offendiculis objectis, ovæ in avia abducere satagunt. Sed præstò est Pastor Christus: Is oviculas tentatas consolatur, seductas quærit, errantes reducit, persecutionem patientes liberat, lapsas erigit, morbo affectas

confirmat, ægrotas curat, contractas obligat, mortuas vivificat.

Ulus I. ad παῖδες.

IN eo gloriemur, exulemus, nobisque gratulemur, quod Christi propriæ simus oves. Nulla enim res condita nos, verâ fide ipsi infitos, à charitate Dei quæ in ipso est separare potest. Rom. 8. 38. Fidus bonusque pastor non deferit oves suas. Ergo nec Christus suas. Non relinquam vos orbos; ait Ioan. 14. 18. Nos ipsius animâ pariter & corpore proprii sumus, siue vivamus, siue moriamur. Tribus verbis Paulus: Vos, inquit, Christi estis. 1. Cor. 3. 23. Quod quid sit, alibi dilucidius idem Apostolus exponit: Nullus nostrum sibi ipse vivit, & nullus sibi ipse meretur. Nam siue vivimus, Domino vivimus: siue morimur, Domino morimur. Siue igitur vivamus, siue moriamur, Domini sumus. Ad hoc enim Christus & mortuus est & resurrexit, & revixit, ut & mortuis & viventibus dominetur. Rom. 14. 7. 8. 9. Immutabilis est Deus, ut essentiâ, sic etiam voluntate & dilectione erga electos suos. Dilectione perpetuâ diligo te, idcirco extendo erga te benignitatem, dictum Jehovah. Ierem. 31. 3. Et de Christi constante amore Ioannes: Quum dilexisset suos illos qui erant in mundo, usque ad finem dilexit eos. cap. 13. 1. Nunquam ita potens futurus est Satanas ad nos perdendum, quàm Dei est electio & Christi dilectio ad servandum. Fieri non potest ut seducantur electi. Matth. 24. 24. Istâ consolatione Deus ipse nos armat animatque Esai. 42. 26. 27. 28. Nunc verò sic ait Iehova creator tuus, ô Iacob, & formator tuus, ô Israel: ne timeto; nam vindicavi te, & vocavi te nomine tuo; meus es. Quum transis per aquas, tibi adsum, & per flumina, ne inundent te; quum ambulas per ignem, non ureris, & flamma non incendit te. Nam ego Iehova Deus tuus, sanctus Israël, servator tuus sum.

Ulus

Ulus II. ad παῖδες.

CHristi oviculæ quum simus, piè & sanctè vitam, ad Pastoris gloriam, instituamus. Hic finis est æternæ nostrum electionis. Perspicue Paulus: Deus elegit nos in Christo ante jactum mundi fundamentum, ut simus sancti & inculpati in conspectu ejus cum charitate. Eph. 1. 4. Eodem fine creati sumus ac recreati. Clarissime Deus: Filios meos & filias meas ad gloriam meam creavi, formavi, feci. Esai. 42. 31. 32. Quibus congruenter Paulus: Dei sumus opus conditi in Christo Iesu ad opera bona, quæ præparavit Deus ut in eis ambulemus. Eph. 2. 10. Ad hunc ipsum scopum Christus collimavit in nostri redemptione, ut sc. sine metu, à manu inimicorum nostrorum liberati, serviamus ipsi cum sanctitate & justitia in ipsius conspectu, cunctis vitæ nostræ diebus. Luc. 1. 74. 75. Pulchrè Paulus: Vos non estis vestri juris. Nam emti estis pretio: glorificate igitur Deum in corpore vestro, & in spiritu vestro, quæ sunt Dei. 1. Cor. 6. 20. Cui & illud ejusdem addo: Christus dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret nos ab omni iniquitate, & purificaret sibi ipsi populum peculiarem, accensum studio bonorum operum. Tit. 2. 14. Hujus rei etiâ commonemur appellatione & proprietatibus ovium, quibus nos Christus assimilât. Audite enim

II. QUA s habeat? Oves. Ovibus sæpe comparantur homines nondum regenerati, quod oves stultitiâ, errandi proclivitate, & miserâ referant, de quâ materiâ dicendi amplissimum campum habituri sumus, ubi ad ovem perditam pervenerimus. Verum hoc loco per oves Christus intelligit electos, redemptos à faucibus infernalis Lupi, & per Spiritum sanctum regenitos, quæ similitudo frequentissima est in sacra Scriptura, & à Christo ipso illustratur, & ad electos applicatur. Ioan. 10. Ovibus, inquam, filii Dei comparantur, non canibus protervis, obsecenis, invidis, contentiosis

N. 3.

&

& irritabilibus: non felibus, ex insidiis mordentibus & nocentibus: non porcis lutulentis & grunientibus: non pavonibus superbis & caudam rotantibus: non lupis rapacibus & voracibus: non vulpibus astutis & versipellis: non uris trucibus, & prædæ astutis: non asinis pigris: nec tauris torvis, minacibus, & furibundis. Rationes hujus similitudinis variæ dari possunt respectu, tum Pastoris, tum totius gregis, seu proximi, tum ovium ipsarum.

Respectu *Pastoris*, appositè Christi affectu ovibus comparantur. 1. Oves pastorem suum ejusque vocem optimè norunt. Si vel mille homines uno in loco consisterent, oves tamen ex omnibus vocantem pastorem nossent. Et oves Christi, pastorem hunc suum, quoad personam atque officium, cognoscere rectè debent. Ipse ait: *Ego agnoscor ab ovibus meis.* Ioan. 10. 14. Summè hoc est necessarium. Præclare coelestis Pater: *Cognitione sui justificabit justus servus meus multos.* Elai. 53. 11. His paria Pastor noster: *Hæc est vita æterna, ut te cognoscant esse illum solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Ioan. 17. v. 3. Gnarum hoc Apostolo Paulo: itaque ingenuè ait: *Non statui quicquam scire inter vos, nisi Iesum Christum, eumque crucifixum.* Et sanè,

Si Christum bene scis, satis est si cætera nescis.

Si Christum nescis, nihil est si cætera discis.

Felices Apostoli, quorum nomine Petrus Christo dicit: *Nos credidimus, & cognovimus te esse Christum illum Filium Dei viventis.* Ioan. 6. 69. 2. Oves vocem pastoris audiunt, maximè quando ad pascua & fontes ab eo ducuntur. Sic Christus de ovibus suis: *Oves illæ meam vocem meam audiunt.* Ioan. 10. v. 27. Et sanè *qui ex Deo est, verba Dei audit*, eodem Christo recte. Ioan. 8. 47. Nec frustra. Nam *beati sunt qui audiunt sermonem Dei, & eum observant.* Luc. 11. 28. A quo non abit alterum illud Christi promissum: *Si quis diligit me, sermonem meum observabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum ve-*

niet.

nietus, & apud eum habitabimus. Ioan. 14. 23. 3. Oves pastorem suum sequuntur. Est & hæc vera ovium Christi nota, quod *eum sequuntur.* Ibid. cap. 10. 27. Huc vergit & istud Servatoris: *Ego sum lux illa mundi: qui sequitur me, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vite.* Ibid. cap. 8. 12. Sequuntur oves pastorem in humilitate & obedientia, ex monito Paulino: *Is sit affectus in vobis, qui fuit & in Christo Iesu: qui habitu inventus ut homo, ipse se submitit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Philip. 2. 5. 8. Sequuntur eum in tolerantia. Inde est istud Petri: *Si bene agentes, & tamen afflicti, subsistatis, hoc cedit vobis gratiæ apud Deum.* Nam ad hoc etiam vocati estis, quoniam & Christus passus est pro nobis, relinquens nobis exemplar, ut subsequeremini vestigia ipsius. Qui conviciis affectus, non vicissim conviciabatur: quum malis afficeretur, non minabatur: sed committebat causam suam ei qui justè judicat. 1. Epist. 2. 20. 21. 23. Sequuntur eum in promptitudine aliis inferviendi. Ita enim monet Paulus: *Vnusquisque nostrum proximo placeat in bonum, id est, ad ejus ædificationem. Et enim Christus non placuit sibi ipsi.* Rom. 15. v. 2. 3. Sequuntur in charitate. Significanter Servator: *Ex hoc omnes cognoscent vos esse discipulos meos, si charitatem habueritis alij in alios.* Ioan. 13. 35. Nec aliter Paulus: *Ambulate in charitate, sicut & Christus dilexit nos.* Eph. 5. v. 2. Sequuntur pastorem suum in afflictionibus & persecutionibus, juxta illud: *Si quis vult ponere me venire, abiciet semetipsum, & attollat crucem suam, & sequatur me.* Mat. 16. 24. Deniq; in morte eum sequuntur oviculæ: & sicut ipse in manus Patris sui spiritum suum deposuit: Luc. 23. 46. Ita illæ animam agentes cum Stephano dicunt: *Domine Iesu, recipe spiritum meum.* Act. 7. 59. 4. Oves foecunda admodum sunt animalia. Hinc natum vortum illud: *Oves nostræ millenis pariant, imò myriadibus, in choribus nostris.* Ps. 144. 13. Pii divites sunt operibus bonis. 1. Tim. 6. 18. Omnis operis boni fructum proferunt, & crescunt in agnitione Dei. Col. 1. 10.

Huc

Huc tendunt effata Christi: *In hac re glorificatus fuerit Pater meus, ut fructum multum adferatis: & eritis mei discipuli.* Item: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & constitui vos ut abeuntes fructum feratis, & fructus vester maneat.* Ioan. 15. vers. 8. 16. A quibus haud separo hortationem istam eiusdem: *Ita splendeat lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, glorificentque Patrem illum vestrum qui est in cælis.* Matth. 5. vers. 16.

Respectu totius gregis, seu proximi, pij concinnè ovibus assimilantur. 1. Oves placidæ sunt atque pacificæ: non mordent dentibus, ut canes: non lacerant unguibus, ut feles: non feriunt calcibus, ut equi: non petunt cornibus, ut tauri: non lædunt proboscide, ut elephanti: nec pungunt caudâ, ut scorpiones. Ac licet aliquando oves capitibus concurrant, mox tamen reconciliatæ in iisdem pascuis unâ pascuntur. Eodem ingenio pij sunt. Semper ipsis obversatur exhortatio Apostolica: *Si fieri potest, quantum in vobis est, cum omnibus hominibus in pace vivite.* Rom. 12. v. 18. Recogitant secum dulcisonum illud pronuntiandum Davidicum: *Ecce quàm bonum & quàm amenum est, habitare fratres etiam unâ.* Psal. 133. vers. 1. Omnibus prodesse cupiunt filij Dei; nocere nemini: memores mandati divini: *Ne quis opprimat, & habeat quæstui in negotio fratrem suum, nam vindex est Dominus omnium istorum.* 1. Thess. 4. 6. At ut aliquando exacerbentur, irritentur, ac cum aliis in contentionem veniant; at iræ non sunt servantes, nec hostili odio & crudelitate sunt in adversarios: sed Apostolico parent hortatui: *Ira scimini; & ne peccate: Sol ne occidat super exacerbationem vestra. Neque date locum Diabolo.* Eph. 4. v. 26. 27. 2. Oves utilitati & commodis dominorum ac pastorum suorum variis modis servant: imò ne minimum quidem in ovibus est, quod sine usu sit; carnibus ovium pascuntur esurientes: lacte sitim restinguunt sitentes: fimo stercoreantur agri ad promovendâ eorum

rum fertilitatem: ex intestinis fides conficiuntur, quibus moesti recreantur: lanâ & pellibus vestiuntur nudi: atque sic rectè regulam Baptistæ servant: *Qui habet duas tunicas, impertiat non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.* Luc. 3. 11. Ita mutua charitatis officia sibi præstant oviculæ Christi: nulli incommodant, omnibus prodesse desiderant. Atque hoc nomine eas in novissimo die laudaturus est Pastor cœlestis, & ad dexteram statuturus, ac dicturus: *Esurivi, & dedistis mihi quo vescerer: sitivi, & dedistis mihi potum: hospes eram, & collegistis me: nudus, & amplexastis me: egrotavi, & invisistis me: in carcere eram, & venistis ad me. Amen dico vobis, quatenus id fecistis uni ex istis fratribus meis minimis, mihi fecistis.* Matt. 25. 35. 36. 40. Serio pios hortatur Apostolus: *Beneficentiæ & communicationis ne obliviscimini: talibus enim victimis delectatur Deus.* Heb. 13. 16. Fructum uberiorum beneficiæ passim prædicant Dei viri in sacris paginis. David canit: *Beatus est qui prudenter se gerit erga attenuatum: nã tempore mali liberabit eum Iehova. Iehova custodiet eum, & in vita conservabit eum: beatus reddetur in terra: nec trades eum desiderio inimicorum ejus. Iehova sustentabit eum decumbentem super sponda languoris: totum cubitum ejus in morbo ejus mutaturus est.* Psal. 41. 2. 3. 4. Item: *Bonus vir gratiosè largitur, & mutuetur: moderatur res suas ex officio. Certè in seculum non dimovebitur: in memoria perpetua erit justus. A rumore malo non timebit: stabile est cor ejus, confisus est in Iehova. Fultum est cor ejus, ideo non timet: sed expectat, donec videat malum in hostibus suis. Dispergit, dat egentibus: justitia ejus perstat in æternum: cornu ejus elevatur honore.* Psal. 112. 5-9. Huc & illa Pauli spectant: *Qui serit benignè, benignè etiam metet. Quisque sicut præoptat corde, ita agat: non ex tristitia aut ex necessitate, nam hilarem datorem diligit Deus.* 2. Cor. 9. 6. 7. Ejusmodi fructuosa ovicula Jobus fuit: *Si, inquit, cohibeam a desiderio tenuium, aut oculos viduæ consumi sive: aut si co-*

*medi fructum meum solus, ac non comedit pupillus ex eo: faciat mihi Deus hoc & illud. Quia à pueritia mea adolevit apud me tanquam patrem: & à ventre matris meae duxi illam. Si aspexi pereuntem, quid non esset ei vestimentum; & non dedi tegumentum egenti: Si non benedixerunt mihi lumbi ejus, & de vellere agnorum meorum non incaluit. cap. 31. 16—20. 3. Ovis est animal sociale, libenter se ad gregem aggregat, à quo si aberraret continuò balat, donec ad eum redierit. Pii summo desiderio & gaudio ad templum & publicos Ecclesiae catus properant, ut ibi gregatim vocem Pastoris sui audiant. Et hoc sibi volunt illa Pauli: *Observemus alij alios, ut nos acuamus ad charitatem & bona opera: non deserentes aggregationem nostri mutuum, sicuti mos est quibusdam, sed adhortantes alij alios.* Heb. 10. 24. 25. Exemplo Davidis exulis liquet, quàm molestim & cruciabile sit Dei filiis, si à publicis pietatis exercitiis divinoque cultu abesse cogantur. Audiamus suspiria, vota & desideria pii pectoris: *O Iehova, diligo habitaculum domus tuae: & locum habitationis gloriae tuae.* Pl. 26. 8. *Vnum petij à Iehova, id ipsum requiro, ut habitem in domo Iehovae omnibus diebus vitae meae, ad videndum amenitatem Iehovae, & ad inquirendum in templo ejus.* Pl. 27. 4. *Sicut cervus glocitat ad alveos aquarum: sic anima mea glocitat ad te, Deus. Sitit anima mea Deum, Deum viventem, dicens, Quando introibo ut appaream ante faciem Dei?* Psal. 42. 2. 3. *Quàm amabilia sunt tabernacula tua, ô Iehova Deus exercituum! Desiderio afficitur, etiamque desicit anima mea, propter atria Iehovae: cor meum & caro mea vociferantur propter Deum vivum. Etiam passer invenit domum, & hirundo nidum sibi, in quo ponat pullos suos: altaria tua desidero, ô Iehova Deus exercituum, Rex mi & Deus mi. Beati qui inhabitant domum tuam, qui perpetuò laudant te.* Psal. 84. v. 2—5. Nec mirum. Ubi à grege sese separat ovis, faciliè eam rapit & lacerat lupo. Christianus, cultum divinum negligens, & ex sacris cætibz absens, in magnum se periculum conjicit, & Diaboli insidiis ac violentiæ*

lentiæ expositus est. Expertus Thomas Apostolus: aberat ille à cætu discipulorum, cum se redivivum illis Christus exhiberet. Malè factum: ipso Paschatis die Thomam demisisse congregationem sanctorum. Sed & malè cessit hæc absentia. Hinc enim octiduana de Christi resurrectione dubitatio. Ioan. 20. 24. & seqq.

Denique respectu sui ipsorum eleganter ovibus comparantur pij. Etenim 1. Oves fido bonoque egent pastore, quum ad errorem proclives sint, & luporum furumque insidiis obnoxia. Salus piorum à Christo Pastore & Custode pendet. Hinc in laudes ejus erumpit David: *Nisi Iehova adfuisset nobis, quum insurgerent contra nos homines: Tunc vos deglutivissent nos, quum exardesceret ira eorum in nos. Benedictus sit Iehova, qui non exposuit nos prædæ dentibus eorum.* Ps. 124. v. 1. 2. 3. 6. Neque secus Paulus: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Rom. 8. 31. Quibus illud Ioannis addo: *Potentior est qui est in vobis, quàm qui in mundo est.* 1. Ioan. 4. vers. 4. 2. Ovis est animal simplicissimum, doli & astutiæ expers: Pij quoque simplices sunt atque sinceri: non ore aliud profitentur, & corde aliud premunt. Auscultant monito Pastoris sui: *Ecce, ego mitto vos ut oves in medio luporum: estote igitur prudentes ut serpentes, & simplices ut columbae.* Matth. 10. 16. Sic innocentiam, & integritatem & fidelitatem suam probavit Jacobus, duro suo & iniquo socero Labani, qui decies mercedem ipsi immutabat. Gen. 31. vers. 41. Jobus, Deo ipso iudice, fuit vir integer, & rectus, timensque Dei. Job. 1. v. 1. Christus videns Nathanaëlem venientem ad se, dixit de eo: *Ecce verè Israëlita in quo dolus non est.* Ioan. 1. v. 48. Sit ergo hoc nostrum omnium votum: *Integritas & rectum custodiant me.* Psal. 25. vers. 21. 3. Oves paucis sunt contentæ, macrisque & tenuibus pascuis delectantur: imò si in nimis pinguis pascua incidant, morbidæ ferè fiunt, ut pulmones & jecinora ipsarum putrescere incipiant. Et pios

valde ornat atque commendat *αὐτάφρατα*. Unde Paulus: *Est questus magnus pietas cum anima sua sorte contento. Nihil enim intulimus in mundum, videlicet nec efferre quicquam possumus. Sed habentes alimenta, & quibus tegamur, hæc nobis satis erunt.* 1. Tim. 6. 6. 7. 8. Ioannes Baptista edebat locustas & mel sylvestre. Marc. 1. 6. Et Paulus de se: *Ego, ait, didici, in quibus sum, iis ipsis contentus esse. Novi autem deprimi, novi etiam abundare: ubique & in omnibus initiatus sum, & ad saturitatem & ad esuritionem, id est, tum ad exundantiam, tum ad penuriam: omnia valeo per eum qui me corroborat, nempe Christum.* Philip. 4. 11. 12. 13. *Quum opulentia crescit, & divitiis affluunt homines, cor apponere solent, teste Davide. Plal. 62. 11. Atque tunc omnis pietas putrescere in illis incipit. Ex Paulo hoc haurire est: Qui volunt ditescere, incidunt in tentationem & laqueum, & cupiditates multas amentes & damnosas, quæ demergunt homines in exitium & perniciem. Siquidem radix omnium malorum est amor pecuniæ: quam quidam dum appetunt, aberrarunt à fide, & se ipsos undiquaque transfixerunt doloribus multis.* 1. Tim. 6. 9. 10. *Qui mediocri sunt conditione, & sua sorte contenti vivunt, quietissime & tutissime vivunt. Haud ignarum id Salomoni, cuius hoc fuit votum: Paupertatem aut divitias ne des mihi, ale me cibo demensi mei. Ne saturatus abnegem Deum, ac dicam; Quis est Iehova? neve pauper factus furer, denique abutar nomine Dei mei.* Prov. 30. v. 8. 9. 4. Oves pura & munda sunt animalia: non volutantur in eocero, ut suæ lutulenti. Sic pij, cultores sunt puritatis & munditiæ. Et merito quidem. Sic enim Paulus: *Hæc est voluntas Dei, inquit, nempe sanctificatio vestri, id est, ut abstinatis à scortatione: ut sciat vestrum unusquisque suum vas possidere in sanctificatione & honore.* 1. Theff. 4. v. 3. 4. Sanè sine sanctimoniam nemo videbit Dominum. Hebr. 12. 14. Atque hoc ipsum Christus confirmat, dicens: *Beati qui sunt mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt.* Matth. 5. 8. *Æquum atque honorificum*

rificum est, oves munditiæ atque castitate Pastorem suum referre. Testis Ioannes: *Quisquis habet hanc spem in eo sitam, castum se conservat, sicut & ille castus est.* 1. Epist. 3. vers. 3. 5. *Humiles sunt oves: non exultant ferocitate, ut equi: non superbiunt lanâ, ut pavones pennis: nec in sublimi ascendant, ut capræ: Pij humilitati student: nec obliviscuntur exhortationis Petrinæ: Submissione animi estote intus ornati: nam Deus superbis obstitit, submissis autem dat gratiam. Submittite vos igitur robustæ manui Dei: ut vos opportuno tempore extollat.* 1. Epist. 5. 5. 6. *Accommodant se ostio ovilis, quod ipse Christus est. Ioan. 10. vers. 7. Ostium hoc humile est, ut per illud ingressuri submittere se cogantur. Discite à me, inquit, quod mitis sim, & humilis corde.* Matth. 11. v. 29. *Nimirum caulæ non sublimibus altisque portis, sed humilibus & depressis ostiis muniuntur. Et tales nobis Spiritus sanctus passim depingit Christi oves. Abrahamus, omnium credentium Pater, submisit de se: Ego, inquit, sum pulvis & cinis.* Gen. 18. vers. 27. *Iacobus, à quo Dei populus nomen Israël accepit, humiliter Deo supplicat: Impar sum omnibus his beneficijs, totique illi fidei quam præstitisti servo tuo.* Genes 32. vers. 10. *David, piissimorum regum decus atque ocellus, ex intimâ animi submissione exclamat: Quis sum ego, Domine Iehovi, & quæ est familia mea quod deducis me eousque?* 2. Sam. 7. 18. *Centurio Capernaemicus, vir magnæ apud suos authoritatis, modestissime Christo dicit: Domine, non sum dignus ut sub tectum meum ingrediaris.* Matth. 8. 8. 6. *Ovis est animal ruminans: quod raptim & cursim interdiu in pascuis comedit, illud postea ad rumen revocat. Pij cibo divini verbi in templo pasti, domi audita cum liberis & domesticis repetunt, ex Dei mandato: Erunt verba ista quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: eaque acutè ingeres filiis tuis, ac loqueris de eis quum sedes domi tuæ, & quum ambulas per viam, quum cubas, & quum surgis; etiam alligabis ea in signum manui tuæ, &*

erunt pro frontalibus inter oculos tuos: denique inscribes ea postibus domus tue, & portis tuis. Deut. 6. 6—9. Ita Maria, Domini mater, conservabat omnia ista, quæ ipsi dicta fuerant à pastoribus Bethleëmiticis, conferens ea in corde suo. Luc. 2. 19. 7. Quando oviculis adversi aliquid accidit, altà voce balant, sicque metum suum produnt: pij afflictionibus pressi, ad Pastorem suum cœlestem clamant, ejusque opem implorant: idque jussi à Deo: *Invoca me tempore angustia: eripiam te, ut glorifices me.* Psal. 50. v. 15. Ita quoque Paulus: *Sine intermissione orate.* 1. Thess. 5. 17. Item Iacobus Apostolus: *Eger est animo aliquis inter vos? oret.* cap. 5. v. 13. Apostoli, tempestate magnà factà in mari, & navi fluctibus operta, Christum inelamant: *Domine, serva nos, perimus.* Matt. 8. 25. 8. Oviculæ sunt patientes; ad mactationem ductæ, non grunniunt ut porci, non reluctantur ut tauri, non recalcitrant ut equi; sed prorsus obmutescunt, nec os suum aperiunt, nec vim vi repellunt. Sic tolerantia summum ovium Christi est ornamentum. Hoc ipsis antidotum omnium malorum præscripsit Pastor ipse: *Per tolerantiam vestram possidete animas vestras.* Luc. 21. 19. Idem sonant Pauli hæc: *Tolerantiâ vobis est opus, ut voluntati Dei obsequuti, reportetis promissionem illam.* Hebr. 12. 36. Quod aliis remedium Paulus commendavit, illud ipse cum collegis suis, rebus adversis, adhibuit: *In omnibus, ait, nos approbamus, ut Dei ministros, tolerantia multâ in afflictionibus, in necessitatibus, in angustiis & verberibus, in carceribus, in exagitationibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis.* 2. Cor. 6. 4. 5. Ita animum suum patientiâ muniverat Iobus, omnibus suis liberis & facultatibus orbatus: *Iehova, inquit, dedit, & Iehova abstulit, sit nomen Iehova benedictum.* cap. 1. 21. *Scilicet bonum acceperimus à Deo, & malum non acciperemus?* cap. 2. 10. Et David malis confictans, animum suum hoc obfirmavit proposito: *Obmutescam, non aperiam os meum: quia tu, Iehova, fecisti.* Psal. 39. 10.

III.

III. QUOT? Centum oves fuerunt homini huic. Nimirum definitus est numerus electorum, qui nec augeri potest, nec minui. Non quodd *centum* duntaxat sint. (infinita enim millia sunt.) Sed quodd, perinde atque pastor oves *centum* habens, certum earum numerum habet: Sic etiam Deus suos habeat electos certo numero. Pelagiani & Remonstrantes, Dei electionem ad certas & singulares se personas extendere negant: quod tantundem est, ac si nullam omnino electionem esse affererent. Imò verò Pastor cœlestis oves suas vocat nominatim. Ioan. 10. v. 3. *Vocavi te nomine tuo,* ait Deus electo Israeli. Esai. 43. 1. Et quid Christi hisce pronuntiatis evidentius: *VOBIS datum est nosse mysteria regni cœlorum; ILLIS autem non est datum.* Matth. 13. 11. *Gaudete quodd NOMINA VESTRA scripta sunt in cœlis?* Luc. 10. 20. Nihil etiam clarius dictis illis Apostolicis: *QVOS prædestinavit, EOS etiam vocavit.* Rom. 8. 30. *Novit Dominus EOS qui sunt SUI.* 2. Tim. 2. 19. Exemplis confirmo. Elegit Deus Petrum, non Iudam proditorem. *Non de omnibus vobis loquor,* inquit: *ego scio quos elegerim.* Ioan. 13. 18. *Iacobum dilexit; Esavum autem odio habuit.* Rom. 9. 13. Et sanè non major causa est, cur piæ mentes conturbentur, cum audiunt nos pronunciantes, definitum esse ovium Christi, h. e. electorum & scriptorum in cœlis, numerum, id est, Deo sic constare de numero filiorum ac domesticorum suorum, ut neminem suorum non agnoscat, & ut nemo exotericus eundem fallat: quàm si dicamus, optimo & prudentissimo patri de numero suorum liberorum, & cordato hero de domesticorum serie sic constare, ut neuter falli possit. Nisi fortè putare convenit, minus esse Deum suarum rerum suorumq; familiarium conscium & memorem, quàm sint ἰσχυροὶ φρονήσας homines, nimium non raro & insciant rerum suarum, & obliviosi. Quicumque autem scire avertat, an una sit ex *centum* hisce Christi oviculis, in seipsum descendat:

dat, ac probè se exploret, utrum notas ac proprietates ovium Christi, supra explicatas, in se deprehendat, nec ne.

II. OVIS AMISSA ET ERRANS.

Pergit Christus, & subicit: *Et erraverit una ex eis.* Errare quid sit, omnes norunt, videlicet à recta via descendere, & huc atque illuc vagari. Exemplis illustro. Hagara, dimissa ab Abrahamo, *vagabatur per desertum quod dicitur Beer-schebahi*, Gen. 21. 14. Iosephus, quærens fratres suos, *errabat per agrum*, Gen. 37. 15. Hinc sumptâ metaphorâ, *errare* dicuntur, qui à via mandatorum divinorum recedentes, in mundi ac peccati aviis vagantur, ac nisi à Deo reducantur, in æternum exitium ruunt. Phrasi hac David utitur, dicens: *Tu Deus perdis superbos, maledictos; qui errant à præceptis tuis.* Psal. 119. 21. Atque sic omnes, qui nondum per Spiritum sanctum regenerati sunt, errant. Disertè Esaias: *Omnes nos ut ovis erravimus, quisque in viam suam nos convertimus.* Esai. 53. vers. 6. Nam homo, à Diabolo seductus, Deo tergum obvertit, ac à via justitiæ in viam injustitiæ deflexit: quò verò longius progreditur, eo etiam longius à Deo recedit. Eundem Esaiam audite: *Iniquitates vestre determinant inter vos & Deum vestrum: & peccata vestra faciunt ut occultet faciem à vobis ne exaudiat.* cap. 59. vers. 2. Reduxit quidem Pastor cœlestis oves suas ab aviis in vias Dei, & à peccato ad justitiam: sed ea ovium est negligentia, atque imbecillitas, hostiumque eis insidiantium potentia, ut sibi relictæ, subinde in errorem relabantur. Expressè Iacobus: *In multis impingimus omnes.* cap. 3. 2. Alii errant in fide, alii in vita. *In fide* errant; qui vel veritatem agnitam, metu periculi, aut spe lucri, abnegant, ita erravit Petrus. Matth. 26. 70. *vel* impatientiâ in cruce, calamitatibus &

tentati-

tentationibus franguntur. sic Jobus ex angustiis, diei ortus sui maledicens; contra naturam, & contra Deum, propter vitam acceptam & conservatam, contendit. Iob. 3. *vel* nimium securi preces cum Christi discipulis negligunt. Matth. 26. 41. *Invita* errant; qui mundi confortia ambientes, ab eo decipiuntur. De Dema Paulus: *Demas me deseruit, amore inductus præsentis seculi.* 2. Tim. 4. v. 10. Item, qui animum ad semetipsos non attendentes, nec cor suum observantes & custodientes, à carne corrupta, mundo & Satanâ ad enormia peccata impelluntur. Exempla sanctorum passim obvia sunt. Obstrinxit se Noachus ebietate, Gen. 9. 21. Lotus incestu. Ibid. cap. 19. 34. 35. Simeon & Levi, filii Iacobi Patriarchæ, diram & indignissimam perpetrarunt cœdem. Ibid. cap. 34. 25. 26. David, irâ & indignatione percitus, in perniciem non tantum Nabalis, sed etiam omnium ejus domesticorum tam innocentium, quàm nocentium, temerè juravit. 1. Sam. 25. 22. Idem homicidio & adulteriose coinquinavit. 2. Sam. 11. 4. 15. ac instinctu Satanæ ambitiosè & arroganter populum numerari iussit. Ibid. cap. 24. 1. Salomon, multarum exterarum foeminarum consortio corruptus, in idololatriam lapsus est. 1. Reg. 11. 1. & seqq. Inter Paulum & Barnabam, optimos & conjunctissimos viros, & Ecclesiæ lumina atque columnas, tristis exorta fuit *exacerbatio, ut alter ab altero abcesserit.* Act. 15. 39. Petrus simulatione turpi se poluit. Gal. 2. 12. 13. Hujus erroris causa & culpa non est in Christo Pastore. hic enim oves suas amat, curat, educit, defendit. Imò licet aberrent, manum tamen ab eis non abstrahit, sed errantes quærit, amissas reducit, lapsas erigit, vulneratas obligat. Atq; hoc respectu fieri non potest, ut una ex oviculis ejus pereat. Firma enim est & immutabilis Dei electio. *Fieri non potest ut seducantur electi.* Matth. 24. 24. *Dona illa & illa vocatio Dei ejusmodi sunt, ut eorum ipsum per-*

nitere non possit. Rom. 11. 29. Ad istam electionis gratuitæ & æternæ immutabilitatem Pastor ipse provocat: *Hæc est voluntas ejus qui misit me, id est, Patris, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitem illud in ultimo illo die.* Ioan. 6. 39. Uberius adhuc: *Quos dedisti mihi, ego custodivi, & nemo ex iis perit.* Ibid. cap. 17. v. 12. *Æternâ quoque dilectione Christus oves suas prosequitur: Ego, inquit, agnosco oves meas, & ego vitam æternam do eis, nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam è manu mea.* Ibid. cap. 10. 27. 28. Certissimum hujus dilectionis pignus est, quod *semper interpellat pro suis*, Hebr. 7. 25. *ne deficiat fides eorum*, Luc. 22. 32. *sed ut Pater cœlestis eos ab impio illo conservet.* Ioan. 17. v. 15. Nunquam autem ista Christi intercessio fructu & effectu suo caret. Ipse Patri suo dicit: *Pater, gratias ago tibi quod me audieris. Ego verò sciebam me semper à te audiri.* Ibid. cap. 11. v. 42. Culpa erroris in hostibus ovium residet; qui sunt vel interni vel externi. Internus & domesticus ovium Christi hostis est vetus Adamus, seu caro corrupta cū suis affectibus, & cupiditatibus, quæ semper militant adversus animam, 1. Pet. 2. 11. & partem illam hominis quæ regenerata est. Profitetur Paulus: *Caro concupiscit adversus spiritū, spiritus autem adversus carnem; hæc autem inter se opposita sunt, ut non quæcunque volueritis, eadem faciatis.* Gal. 5. 17. Quod ipsum sibi quoque voluit Jacobi verba: *Vnusquisque tentatur, dum à propria cupiditate abstrahitur & inescatur.* cap. 1. 14. Quam molestus & infestus hic hostis Paulo fuerit, moestæ hæc querelæ ejus arguunt: *Novi non habitare in me (id est in carne mea) bonum. nam velle adest mihi, sed ut quod bonum est efficiam, non assequor. Non enim facio bonum quod volo: sed malum quod nolo, hoc ago. Quod si id facio ego quod ego nolo, non amplius ego id perpetro, sed peccatum quod in me habitat, id perpetrat. Invenio igitur volentē mihi facere bonum hanc legem impositam esse, quod mihi malum adjaceat. Dilector enim Lege Dei quod ad interiorem hominem: Sed*

gerit

cerno aliam legem in membris meis belligerantem adversus legem mentis meæ, & captivum reddentem me legi peccati, quæ est in membris meis. Ærumnosus ego homo: quis me eripiet ex isto corpore mortis? Rom. 7. 18—24. Equidem in magno civitas versator discrimine, quæ foris ab hoste oblecta, intus fovet proditores, omnium consiliorum factorumque conscios & eliminatores. Ejusmodi adversarium nos in sinu fovemus, qui nobiscum cubat, surgit, ad mensam sedet, quem palcimus, humaniter tractamus, defendimus, inque nos ipsos armamus. Semper Christi ovibus aliquid veteris & corruptæ naturæ adhæret, donec morte abripiantur. Res ipsa clamat. Ad errorem proclives sunt oviculæ, & semel in errorem ductæ, subinde longius aberrant, donec à pastore ad gregē reducantur. Proni & nos ad errores sumus, & ubi semel à regia via defleximus, redire ad caulā Domini nequimus, nisi cœlestis Pastor nos quærat & reducat. Haud ignarū Davidi, cujus hoc fuit votū: *Erro ut parva pecus quæ perit, require servum tuum.* Ps. 119. 176. Næ gradatim David ex peccato in peccata prolapsus est; ex otio in lascivum Bathsebæ intuitum, ex intuitu in fēdam concupiscentiā, ex concupiscentia in propositū eam viciandi, ex proposito in impudentem ejus sollicitationem ad adulterium, ex sollicitatione in adulterium ipsum, ex adulterio in homicidiū, ex homicidio in foetus suppositionē, & ex hac in torporem & securitatem, quæ integrū ferè annū duravit: donec à cœlesti Pastore per Nathanem Prophetam ad peccatorum conscientiam revocaretur. 2. Sam. 11. & 12. capp. Sic Petrus Apostolus, Christo Magistro capto, gregem deleruit, hinc curiositate ductus impiorum se confortio associavit, post ad ignem se calfecit Pontificis, mox Christum negavit, juramento deinde se falsò obstrinxit, denique Diabolo se devovit; donec Christus Pastor oculis eum gratiæ & misericordiæ intueretur. Luc. 22. 61. Adhæc oves terram & limum comedunt, unde morbo correptæ mor-

tem sæpe sibi consciscunt : Ita nobis, ex terra factis, terra adhuc grata est : pondus illud luteum corporis deprimit atque detrahit promptitudinem spiritus ad Deum in coelum volare parati. Nostis quid Christus discipulis somno sopitis exprobrarit : *Spiritus quidem est promptus, sed caro infirma.* Matth. 26. v. 41. Petrus, Christo transfigurato, coelum in terra quæsit, & gloriam perennem in monte Thabor. Dixit enim Jesu : *Domine, bonum est nos hic esse: si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, & Moysi unum, & Elie unum.* Matth. 17. v. 4. Aegrè eò pervenire possunt pii, ut dicant cum Apostolo : *Desiderio tendo ad dimissionem, & ut cum Christo sim.* Phil. 1. 23. Porro oves in ignem incurrunt, & ex eo extractæ, in exitium rursus præcipientes ruunt. Pii, sibi relictæ, viam amant & pergunt, quæ in ignem infernalem ducit : & quamvis à Christo erepti, ab exitio tamen sibi, eâ quâ par est solitudine, non cavent. Præterea stolidi admodum animalia sunt oves, ut in proverbium earum stoliditas abiit. Et nos stultitiam difficulter exuere possumus, sæpissimè se illa exerit. Viatores Emmaunticos, toties tantæque perspicuitate de morte & passione regnique sui qualitate eruditos, ob stultitiam Christus graviter perstringit : *O amentes & tardi corde ad credendum omnibus, quæ loquuti sunt Prophetae.* Luc. 24. 25. In Galatas acriter etiam Paulus invehitur : *O amentes Galatæ, quis vos fascinavit ne obsequeremini veritati: quibus ob oculos Iesus Christus prius fuerat depictus, inter vos crucifixus?* Gal. 3. 1. Et quis nostrum est, qui non aliquando stultitiâ erravit? Denique oves sunt imbecillia animalia, quæ ipsæ se à furum insidiis luporumque rabie tueri non possunt. Sic nos naturâ, nobisque relictæ, ad eò miseri & infirmi sumus, ut ne momento quidem contra Diaboli furores & mundi malitiam subsistere possimus. *Vanitas sumus.* Psal. 62. 10. *Pulvis sumus.* Psal. 103. 14. *Gramini similes sumus, & flori agri.* Esai. 40. vers. 6. Contra Diabolus, adversarius noster,

validus

validus est armatus, Luc. 11. 21. & *Leo rugiens.* 1^a Petr. 5. 8. Verè ut dictum sit à Principe pastorum: *Seorsim à me nihil potestis facere.* Ioan. 15. 5.

*Externi ovium Christi hostes duo sunt, Diabolus & mundus. Diabolus, lupus ille infernalis, insidiatur ovibus Christi ut Tentator, Acculator, & Tortor. Ut Tentator, eas ad peccata instigat. Matth. 4. v. 3. Paulum colaphis cecidit. 2. Cor. 12. 7. Ut Acculator, eas in conspectu Dei die ac nocte hypocritæ, & aliorum peccatorum in quæ eas præcipitavit, accusat. Apoc. 12. vers. 10. Id quod Iobi exemplo liquet, quem hypocritæ apud Deum insinulavit. Iob. 1. 11. & cap. 2. v. 5. Ut Tortor, oves Christi conscientia stimulis pungit, & ad desperationem adigere satagit. Matth. 18. 34. Diabolus omnes habet conditiones, quæ in hoste considerari solent. Veteranus est hostis, qui jam propemodum senilis annorum millibus hanc insidiandi artem exercuit, & ab hac veteratoriâ *Serpens antiquus* vocatur Apoc. 12. vers. 9. Callidus est & astutus, in angelum lucis se transfigurare novit. 2. Cor. 11. v. 4. Ipsam *Evam seduxit calliditate sua.* Ibid. vers. 3. Est fortissimus, unde Paulus : *Non est nobis lucta adversus sanguinem & carnem, sed adversus imperia, adversus potestates, adversus mundi principes, id est, tenebrarum seculi huius, adversus spirituales improbitates quæ sunt in sublimi.* Eph. 6. v. 12. Adamum vicit in naturæ integritate : quos non vinceret in ejusdem corruptione? Impudentissimus est hostis, qui semel victus non cedit, sed ad tentandum fortius insurgit. Ipsum Christum semel, iterum, tertium aggressus est. Matth. 4. vers. 3. 5. 8. Ab his pendent isthæc : *Quum impurus spiritus exierit à quoquam, ambulat per arida loca, querens requiem, & non invenit. Tunc dicit, Revertar domum meam, unde exivi. Et quum venit, invenit eam vacantem, versam & ornatam. Tunc abit & accipit secum septem alias spiritus peiores quam ipse sit : & ingressi habitant illic.* Ibid. cap.*

12. vers. 43. 44. 45. Denique imperterritus est hostis; quia maximos adoritur. Christum ipsum, Servatorem nostrum iustissimum, sapientissimum ac potentissimum, ad desperationem, temeritatem & idololatriam tentavit. Matt. 4. Protoplastos ad apostasiam sollicitavit & impulit. Gen. 3. Apostolos in schola Christi appetiit quos ventilaret sicut triticum. Luc. 22. 31. Et quam graviter Regem Davidem, virum illum secundum Dei cor, sauciarit, paulo antè commemoravimus. Nec colaphos ejus effugere potuit, Paulus, electum illud Dei Vas, quod in tertium usque coelum raptum fuerat. 2. Cor. 12. 7.

Alter externus ovium Christi hostis est *Mundus*, qui uti malus est, Gal. 1. 4. & totus in malo jacet; 1. Joan. 5. v. 19. ita pios ad mala quævis incitat & pellicit, ut Satanæ eos amicos, & Dei inimicos reddat. Graviter & nervosè Jacobus: *Adulteri, inquit, & adulteræ, nescitis amicitiam mundi, inimicitiam esse adversus Deum? Quicumque ergo voluerit amicus esse mundi, inimicus Dei constituitur.* cap. 4. 4. Inducit autem *Mundus* oviculas Christi in errorem tripliciter: 1. Malis exemplis, malitiosis blanditiis, & largis, sed fallacibus, promissis. Mundi escæ sunt *cupiditas carnis, & libido oculorum, & fastus vitæ*, quibus multi capiuntur. 1. Joan. 2. vers. 16. Ita illaqueatus Demas, de quo Paulus: *Demas me deseruit, amore inductus presentis seculi, & profectus est Thessalonicam.* 2. Tim. 4. 10. Vivam mundi imaginem in Joabo cernis depictam: *Dixit Ioab Hamasæ, tunc prosperè agis, frater mi? apprehenditque manus dextera Ioabi barbam Hamasæ, ut oscularetur eum. Quumque Hamasæ non caveret sibi à gladio qui erat in manu Ioabi, percussit eum illo in quinta costa, & effudit viscera ejus in terram, adeo ut iterato ei ictu moreretur.* 2. Sam. 20. vers. 9. 10. Quemadmodum Iudas osculo Servatorem nostrum prodidit, vendidit, tradidit: Ita mundus mellitâ blandiloquentiâ, fraudulentâ laudatione, arridente fa-

te facie, & splendidis promissis, quasi osculo, oves Christi sæpe mescat & prodit. Ab his mundi illicitis Salomon pios præmonet: *Fili mi, si pellicere volent te peccatores, ne acquiescito. Si dixerint, veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus nos contra innocentem impune: absorbebimus eos velut sepulcrum vivos, & integros ut descendentes in fossam: omnem substantiam pretiosam consequemur, implebimus domos nostras spoliis: sortem tuam conjicies inter nos: marsupium idem esto nobis omnibus. Fili mi, ne ambulato viâ communi cum illis, cohibe pedem tuum à semita illorum. Quia pedibus suis ad malum concurrunt, & festinant ad effundendum sanguinem.* Prov. 1. 10.—16. Atque in eo totus hætenus Christus in hujus decimi octavi Capituli serie fuit, ut ab offendiculis à mundo positis nos præmoneret. 2. *Mundus* spargit hæreses, quibus oves Christi corrumpantur, & à sanâ veritatis & pietatis doctrinâ avellantur. Hæretici fures illi sunt & latrones, qui falsis suis dogmatis animas ovium Christi furari & occidere satagunt. Joan. 10. 8. Quod respiciens Paulus, ait: *Ne simus amplius pueri, qui fluctuamus & circumferamur quovis vento doctrinæ, in hominum alea, per veteratoriam ad artificiosè fallendum versutiam.* Eph. 4. 14. In Veteri Testamento Diabolus excitavit falsos Prophetas, perfidosque Sacerdotes & Levitas, de quibus Esaias: *Popule mi, qui ducunt te, seducunt, & viam itinerum tuorum tegunt.* Esai. 3. v. 13. Tales in Novo Testamento illi de quibus Paulus: *Spiritus disertè dicit fore ut posterioribus præstitutis temporibus desciscant quidam à fide, attenti spiritibus deceptoribus, ac doctrinis demoniorum, per hypocrisin falso loquorum, quorum conscientia cauterio resecta est, prohibentium contrahere matrimonium, jubentium abstinere à cibis quos Deus condidit ad participandum cum gratiarum actione, fidelibus, & iis qui norunt veritatem.* 1. Tim. 4. vers. 1. 2. 3. Et hodie multi à Pontificiis, Socinianis, Pelagianis, Anabaptistis, aliisque hæreticis seducuntur. 3. Ubi hæc viâ

non succedit. mundus, exutâ vulpinâ, leoninam induit, ac tyrannidem in oves Christi exercet. Prædictum à Pastore nostro: *Si mundus vos odit, scitis me prius quàm vos, illis odio habitum. Si ex mundo essetis, mundus quod suum est amaret: quia verò ex mundo non estis, sed ego elegi vos ex mundo, propterea odit vos mundus.* Ioan. 15. 18. 19. Quot verò metu persecutionum à fide deficiunt, & Christum deserunt? Metus periculi Petrum & Thomam, Christi Apostolos, transversosegit; fidemque eorum labefactavit. Marc. 14. vers. 71. Ioan. 20. vers. 24. Idipsum hodieque fit in Germania superiori, Boëmia, provinciis Belgicis ab Hispano subjugatis, & alibi.

Uſus I. ad διδασκαλίαν.

NULLA in hac vita piorum & ovium Christi somnianda est perfectio. Errare possunt oves Christi, sibi relictæ, & sæpe errant. Semper enim caro spiritui, & spiritus carni repugnat: plagas hi hostes in piis alternant, ut nunc rectâ viâ hi incedant, nunc aberrent: nunc stent, nunc nutent, nunc cadant: nunc frigeant, modò caleant, mox tepcant: nunc vincant, nunc succumbant: nunc progrediantur, nunc regrediantur: nunc vigilent, nunc nictent, nunc dormiant; nunc arma capeſſant, tractent, expoliant, in hostes intentent: eademque mox abjiciant, aut rubiginem contrahere ſinant. Ingenuè de ſe Paulus: *Non quiddam jam metam apprehenderim, aut jam ſim consummatus: sed persequor experiens an quoque apprehendam, cujus etiam rei cauſa apprehenſus ſui à Christo Ieſu. Fratres, ego meipſum non reor metam apprehendiſſe.* Philip. 3. vers. 12. 13. De omnibus civibus Eccleſiæ militantis idem Paulus: *Ex parte, inquit, cognoscimus.* 1. Cor. 13. vers. 9. Ergo etiam ex parte diligimus. Nemo eſt, cui non ſit ingeminanda illa Orationis Dominicæ petitio: *Remitte nobis debita noſtra, ſicut & nos remittimus debitoribus*

vibus noſtris. Matth. 6. v. 12. Mendacio ſe obſtringit, quisquis purum ſe à peccatis jaſtat. Ioannem adi: *Si dixerimus, inquit, nos peccatum non habere, nos ipſos fallimus, & veritas in nobis non eſt. Si dixerimus nos non peccaſſe, mendacem facimus Deum, & ſermo ejus non eſt in nobis.* 1. Ioan. 1. 8. 10. Quàm facile oves à grege: tam facile nos à grege Dominico aberramus. Qui perfectionem ſomniant in terris, ſolos ſe in cœlum aſcenſuros, ſtultè exiſtimant.

Uſus II. ad παιδείαν variam.

I. **Q**UUM ad errorem tam proclives ſimus, grefſus noſtros ſtudioſè obſervemus, ſolicite nobis ab erroribus caveamus, hoſtium noſtrorum ingenium & inſidias penitus perſpectas planèque cognitās habeamus; ſemperque ſalutare illud Chriſti monitum mente memori recolamus: *Vigilate & orate, ne introëatis in tentationem. ſpiritus quidem eſt promptus, ſed caro infirma.* Matth. 26. 41. Neque unquam uſquamve nobis excidat iſtud Pauli: *Cum timore ac tremore veſtram ipſorum ſalutem conſecrite.* Philip. 2. 12. Et ſemper voto iſthuic Davidico noſtrum quoque jungamus: *Ex toto animo meo quero te, ne ſinas me errare à præceptis tuis.* Pſal. 119. 10. Iteremus petitionem illam: *Nam nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* Matth. 6. 13. Accum Petro identidem Deo ſupplicemus: *Deus omnis gratiæ auctor, qui vocavit nos ad æternam ſuam gloriam in Chriſto Ieſu, paulisper afflictoſ, is, inquam, perficiat nos, ſtabiliat, roboret, fundet.* 1. Epift. 5. 10. Moveant nos triſtes & acerbi errorum ac lapſuum fructus: Deus iis offenditur: reatus mortis contrahitur: Spiritus ſanctus contriſtatur: fidei exercitia interrumpuntur: conſcientia graviffimè ſanciatur: ſenſus gratiæ ad tempus amittitur. Hinc nata illa Davidiſ ſuſpiria: *Transgreſſiones meas ego agnoſco: & peccatam meum obverſatur mihi jugiter.*

jugiter. Contra te solum peccavi, & quod malum est in oculis tuis feci. Facito ut audiam gaudium & letitiam, exultent ossa que contrivisti. Absconde faciem tuam à peccatis meis: & omnes iniquitates meas dele. Ne abiciās me à facie tua: & Spiritum sanctum tuum ne auferas à me. Redde mihi gaudium salutis tue: & spiritus spontaneus sustentet me. Psal. 51. vers. 5. & 10. 11. 13. 14.

II. Quum tam facile oves Christi errent, sollicitè provideamus, ne malo eis exemplo, aut offendiculo objecto, erroris occasionem præbeamus. Deus coelitus tonat: *Maledictus qui facit ut cæcus erret in via: & dicet totus populus, Amen. Dent. 27. 18.* A quo non abludit vox illa Christi, quæ semper aures nostras ferire debet: *Vae homini illi per quem offendiculum evenit; Matth. 18. 7.* Qui pravo exemplo hominem in peccata illicitis quantum in se est, eum perdit; *Rom. 14. 15.* Uti contrà proximum servat, qui bono eum exemplo ædificat, in bono confirmat, & à malitia revocat. Id quum dicimus, cum Scripturâ sacrâ loquimur. Clarissimè Paulus: *Intentus esto tibi ipsi & doctrinæ: & permane in istis. id enim si feceris, & te ipsum servabis, & eos qui te audierint. 1. Tim. 4. 16.* His paria Iacobus: *Fratres, si quis inter vos aberravit à veritate, & converterit eum quispiam, sciat eum qui averterit peccatorem ab errore viæ suæ, servaturum animam à morte, & operturum multitudinem peccatorum. cap. 5. vers. 19. 20.*

III. Condoleamus lapsis & errantibus, memores communis infirmitatis & ad errandum proclivitatís, eosque magno conatu atque studio in viam veritatis ac salutis reducere satagamus. Atque hoc est quod Paulus tanto ardore spiritus inculcat: *Fratres, etiamsi præoccupatus fuerit homo in aliqua offensa, vos spirituales reconcinnate huiusmodi hominem cum spiritu lenitatis: considerans unusquisque temetipsum, & ne tu tenteris. Gal. 6. v. 1.* Ipse Christus, perspectâ summâ Iu-

dæorum nequitia & ingratitudine, à lacrymis sibi temperare nequivit. *Luc. 19. 41.* Afflictorum gemitus lacrymas nobis excutiant: & dolore in ipsorum miseriis angimur: quâ ergo ratione lapsus & peccata eorum enormia, & quæ hæc manet, perniciem, siccis oculis intueremur? Impii Caini vox est: *An custos ego sum fratris mei?* *Gen. 4. v. 9.* Verè pii Davidi succinunt: *Docebo defectores vias tuas, ut peccatores ad te convertantur. Psal. 51. 15.* Hæc de causâ Christus Petro edicit: *Tu conversus stabili fratres tuos. Luc. 22. vers. 32.*

IV. Ubi erraverimus, statim ad Pastorem nostrum & gregem redeamus. Semper enim verè resipiscentibus divinæ misericordiæ ostium patet. Audite Deum dulcissimis & flexanimis verbis errantes oviculas ad se revocantem, & propositâ certâ veniæ. spe invitantem: *Lavate vos, purificata vos, amovete malignitatē actionum vestrarum ex adverso oculorum meorum: desinite malefacere, discite benefacere, querite ius, beate oppressum, ius dicite pupillo, suscipite causam viduæ. Venite jam & disceptemus, inquit Iehova: si fuerint peccata vestra velut dibappa, tamquam nix exalbescent: si rubra fuerint velut coccineum, similia lana erunt. Esai. 1. 16. 17. 23.* Christus Euangelii prædicationem auspiciatus est ab hac hortatione: *Resipiscite. Marc. 1. 15.* Stat illa Dei juramento firmata promissio: *Ne vivam ego, dilectum Domini Iehovi, si delektor morte improbi, sed delektor quum revertitur improbus à via sua, ut vivat: revertimini ni, revertimini à viis vestris pessimis: cur enim moreremini domus Israel? Ezech. 33. 11.* Quum verò hoc in nostris non sit positum viribus; Deum precemur cum Davide: *Cor mundum crea mihi, & Deus: & spiritum firmum renova intra me. Psal. 51. 12.* Et cum Ieremia: *Converte me ut convertar, quia tu es Iehova Deus meus. cap. 31. 18.*

Ufus III. ad ἐκτρέφειν.

I. Pessimè sibi consulant securi, qui præposterâ quâdam carnis fiducia fascinati, stare se firmiter putant, nequaquam lapsuros vel erraturos. Malè id Petro cessit, qui longissimè se ab errore & lapsu abesse existimans, proximus ei erat. Matth. 26. 33. 34. Quare semper aures animique nostri monito illo circumsonent Apostolico: *Qui sibi videtur stare, videat ne cadat.* 1. Cor. 10. 12. Nemo excæcari se patiatur sanctitatis opinione; nam sanctissimus Rex & Propheta David erravit. *Erro*, inquit, *ut pecus quæ perit.* Psal. 119. 176. Item: *Errores quis intelligat? Ab occultis innocentem me pronuncia.* Psal. 19. 13. Nemo infletur jactatione sapientiæ; Salomon regum sapientissimus stultissimum factum admittit, quum idololatriâ se & vagis libidinibus pollueret. 1. Reg. 11.

II. Hic retunditur calumnia eorum, qui asserunt nos docere, nil quicquam obesse ovibus Christi, si ab ejus viis aberrant, & in gravissima peccata prolabantur. Portentosum hoc est mendacium. Imò verò statuimus, oves Christi sibi relictas æternum perire posse. Peccatum enim Deo displicet, tam in filiis suis, quàm in impiis. Etiam Ecclesia electa ingemiscit: *Indignationem Jehovah feram, quia peccavi in eum.* Mich. 7. 9. Atque idè studiosè sibi à peccatis cavent pii, & ad illa sollicitati Iosephi illud mox regerunt: *Quomodo facerem malum hoc maximum, & peccarem in Deum?* Gen. 39. 9. Et per solam coelestis Pastoris misericordiam stat, quominus in errore moriantur electæ ejus oviculæ. Ex nobis perditio est: ex Deo salus.

Non est prætereundum hîc, quod Christus addit, *Vnam* ex centum ovibus errasse. Hinc enim tria notatu & scitu dignissima colligimus:

I. Non

I. Non errare nec deficere totum gregem; sed nonaginta novem oves veluti in tuto collocatas esse; unâ duntaxat errante. Haud imus inficias, *justum* quoque *septies cadere*, Prov. 24. 16. & *in multis omnes impingere.* Iac. 3. v. 2. Ast paucae ex veris Christi ovibus ita aberrant, ut prorsus gregem deserant, & à Pastore suo fugiant. Major semper est numerus constantium, quàm deficientium. Nam ex deficientibus maxima pars hypocritas agunt. In domestica Servatoris Ecclesia, unus Petrus turpissimâ abnegatione se obstringit. Ecclesiam Corinthiacam unus incestuosus contristat. Ex duodecim filiis Jacobi & Patriarchis unus Ruben incestu sædissimo se paternumque thorum polluit, duo, sc. Levi & Simeon, cruentam & furialem cædem perpetrârunt. Reliquos Deus ab enormibus peccatis gratiâ & virtute sancti sui Spiritus conservat.

II. Hinc manifestum est, Christum observare & in numero habere singulas oviculas errantes. Neque enim in genere solum novit quid agant homines, sed etiam in specie singulorum facta, dicta & cogitata observat. Hinc toties ingeminat illud: *Novi opera TVA.* Apoc. 2. & 3. capp. Novit Pastor omniscius & omnipræsens, quid Ego, quid Tu, quid singulæ ejus oviculæ designent. Exactè novit, quo animo Ego hæc dicam, quo animo Vos eadem excipiat. *Nominatim vocat singulas suas oves.* Ioan. 10. vers. 3. Jobus exclamat: *Etiam nunc ecce in cælis testem meum, & conscium meum in excelsis.* cap. 16. vers. 19. Piè etiam Paulus: *Dominus is est qui me dijudicat.* 1. Cor. 4. vers. 4. Næ hoc acerrimum est peccatorum frænum. Ipsi pij quandoque necessariæ hujus exhortationis obliviscuntur. Neque enim, quâ par est, solitudine & reverentiâ Dei certissimam præsentiam semper cogitant. Ideo sæpe ea dicunt & faciunt audiente & vidente Deo, quæ coram hominibus, ac præser-

Q. 3.

ting

tim piis, ut Christiano nomini adversa, dicere aut facere e-
rubescerent. Graviter David; *An plantator auris, anon
audiat? aut formator oculi, anon intueatur? an castigat gen-
tium, anon reprehendat? qui docet homines scientiam, anon
agnosceret?* Plal. 94. vers. 9. 10. Hoc stimulo idem David
filium suum Salomonem ad pietatem excitavit: *Tu
Salomon fili mi, agnosce Deum patris tui, & cole eum corde integro,
& animo studioso, quia omnia corda exquirat Iehova, & quodque
figmentum cogitationum intelligit: si exquisiveris eum, prestò erit
tibi; sed si dereliqueris eum, rejiciet te in perpetuum.* 1. Chron.
28. v. 9.

III. Denique hinc liquidò apparet, *Unam* illam ovem
quæ erravit, esse & manere ovem, de quâ reducendâ & tu-
endâ coelestem Pastorem cura attingat. Nam in erroribus
& lapsibus illis conservat in ovibus semen illud suum im-
mortale, ex quo regnitæ sunt, ne illud pereat aut excutia-
tur. Petrus expressè *semen incorruptibile* appellat. 1. Epist. 1.
v. 23. Et Ioannes *in iis, qui ex Deo nati sunt, semen Dei ma-
nere* asserit. 1. Epist. 3. 9. Deinde per verbum & Spiritum
suum Christus errantes & lapsos certò atque efficaciter ad
resipiscentiam renovat, ut de admissis peccatis ex animo
& secundum Deum doleant: remissionem peccatorum in
sanguine Mediatoris per fidem, contrito corde, expetant &
obtineant: gratiam Dei reconciliati iterum sentiant: mi-
serationes & fidem ejus adorent: ac deinceps salutem suam
cum timore ac tremore studiosius operentur. Petrum, post
tristissimum lapsum, *Dominus Iesus conversus intuitus est: &
Petrus mox recordatus sermonis Domini, foras egressus, amare fle-
vit.* Luc. 22. 61. 62. De Salomone Deus: *Ego ero illi Pa-
ter, & ipse erit mihi filius: qui quum perversè egerit, corripiam
eam virgâ hominum, at plagis humanis: & benignitas mea non a-
moveritur ab eo.* 2. Sam. 7. 14. 15.

III.

III. OVIS QUÆSITA.

Addit porro Christus: *Nonne relictis illis nonaginta no-
vem, profectus in montes, quærit eam quæ erraverat?* Nem-
pe Christus, Pastor ille bonus & fidelis, ovem perditam
quærit I. Sollicitè: II. Citò: III. Fideliter & in-
defesse.

I. Sollicitè: *Relinquit nonaginta novem* oves, quæ veluti in
tuto collocatæ sunt. Duo hæc sollicitudinem & anxietatem
Pastoris arguunt:

Primò quòd *nonaginta novem* ad tempus *deserere* cogitur,
ut perditam persequatur & quærat: unde metus, ut solæ si-
bique relictæ, vel ipsæ quoque aberrent, vel à lupis aliisque
feris intestentur, vel à furibus abigantur, vel inedia pere-
ant. Verum quidem est, periculis hisce occurrere atque
mederi Christi, Pastoris animarum, omnipræsentiam &
omnipotentiam. Illâ ovibus suis semper adest, ex promissio:
*Ece, ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consumma-
tionem sæculi.* Matth. 28. v. 20. Hæc castuetur juxta illud:
*Ego vitam æternam do eis, nec peribunt in æternum, neque rapiet
eos quisquam è manu mea.* Ioan. 10. 28. Attamen humani-
tus hoc dictum intelligamus, ad exprimendum dolorem &
sollicitudinem Christi, quòd una perditâ ovis ipsum à reli-
quis *nonaginta novem*, quas tanto emit tantique facit, quasi
avellat. Sic fidus hic Pastor, cæteris suis discipulis quasi re-
lictis, exivit ad quærendum & reducendum errabundos du-
os illos viatores Emmaunticos. Luc. 24. Hoc consilio di-
scipulis suis dicit: *Eamus in contigua oppidula, ut & illic præ-
dicem. ad hoc enim sum egressus.* Marc. 1. 38.

Deinde & hoc sollicitudinem Pastoris augeat, quòd *unam*
illam ovem amiserit. Utcunque enim non magni pretij sit:
ad reliquas collata; tamen quia magno illi constitit, & eam
pera-

perditam dolet, sollicitè eam quærit: prout inter homines etiam amissa diligentius curantur, quàm illa quæ extra periculum sunt. Certè David pro ove perditâ, & à leone uroque sibi ereptâ, vitam ipsam periculo exposuit. 1. Sam. 17. v. 34. 35. 36. Hic affectus & sollicitudo nobis quoque depingitur in patre prodigi, qui filio erranti in occursum ivit, ac nihil non fecit, ut in domum suam eum reduceret, & ab exitio liberaret. Hanc sollicitudinem satis exprimit, cum filio natu majori obmurmuranti dicit: *Exhilarari & gaudere te oportebat, quod frater tuus hic mortuus erat, & revixit: perieratque, & inventus est.* Luc. 15. 32.

II. Citò Christus ovem perditam quærit. Nam *profectus quærit.* Non expectat aliquandiu, donec ovis ipsa ex se redeat. novit enim ovem semel in errorem & avia abductam, longiùs à pastore & grege recedere, sibi que relictam nunquam reverti. Novit præterea ovem nullius alterius animæ operâ ad gregem à quo aberravit, posse reduci. Ergo statim *profectus perditam quærit.* Id ipsum exemplo Dei Patris liquet, qui protoplastos à lapsu & aberratione mox insecutus est ac quæsit. *Inclamavit Iehova Deus Adamum, & dixit ei: Vbi es?* Gen. 3. vers. 9. Nec aliorum illud Dei effatum pertinet: *Expositus sum eis qui non interrogabant, inventus sum ab eis, qui non querebant me.* Esai. 65. 1. Quemadmodum nemo ad Christum venire potest, nisi Pater cælestis per Spiritum sanctum eum traxerit: Ioan. 6. vers. 44. Ita nemo qui aberravit, ad Christum redire potest, nisi ab eodem per eundem Spiritum retractus. Sic quoque citò ac summo manè coelestis Pastor prophetas & nuncios suos emisit ad quærendum Iudæos apostatas. Textum sacrum audiamus: *Misit Iehova Deus majorum ipsorum ad ipsos per nuncios suos, inde à diluculo continenter, eo quod clementer amplecteretur populum suum & habitaculum suum.* 2. Chron. 36. 15. Iehova ipse ait: *Inde à tempore quo exiverunt maiores vestri à terra Egypti usque*

usque ad diem hunc, nisi ad vos omnes servos meos prophetas quotidie diluculo & indefinenter. Ierem. 7. 25. Eapropter etiam pastoribus piis Deus mandat, ut mox peccatores in viam reducere satagant, neque tardent. Elaiæ Prophetæ edicit: *Exclama gutture, ne cohibeto, tamquam buccina extolle vocem tuam: & indica populo meo defectionem ipsorum, & domui Iacob peccata ipsorum.* cap. 58. v. 1. Et Paulus hortatur Timotheum: *Prædica sermonem illum, infra tempestivè, intempestivè, argue, oburga: exhortare cum omni re cohibitione & doctrinâ.* 2. Tim. 4. v. 2.

III. Denique fideliter & indefesso studio ovem errantem quærit Christus. Nam *profectus in montem, quærit eam quæ erraverat.* Molestum est per montes iterfacere, & cum summo periculo conjunctum, tum ob metum lapsus, tum ob vias invias & præcipientes, tum ob feras & latrones, qui viatoribus in desertis locis ac montibus insidiari solent. Ideo & hoc in parte miseriæ piorum deputatur, quod *errarent in desertis, & montibus ac speluncis, & cavernis terre.* Hebr. 11. 38. Ast his periculis neglectis, pastor fidelis in montibus & desertis ovem suam perditam quærit. Ut & huc non inconcinniter applicari possit illud Pastoris nostri pronuntiatum: *Servitute premis me propter peccata tua, fatigas me iniquitatibus tuis.* Esai. 43. 24. Nullam refugit molestiam, periculum nullum extimescit, nullum hostem reformidat, tantummodo ut oviculam suam perditam requirat & inveniat. Diabolo obsistit, qui *cribrare pios ut triticum* discupit; eique Petrum seductum & errantem eripuit. Luc. 22. 31. Mandum non curat, qui malis exemplis oves ab ipso avertit. *Confidite,* inquit, *ego vici mundum.* Ioan. 16. 33. Carnem nostrâ corruptâ & seductricè subigit, & omnem cogitationem in captivitatem redigit ad sibi obediendum. 2. Cor. 10. 5. Petrum errantem quæsit & invenit in irrisorum ac impiorum ministrorum coetui. Matth. 26. Verè ergo dictum à coelesti Pasto-

Pastore: *Ego pascam gregem meum: & ego faciam ut recubent; dictum Domini Iehovi. Pereuntem requiram, & depulsam reducam fractamque obligabo, & egrotam confirmabo. Ezech. 34. v. 15, 16.*

Uſus I. ad διδάσκαλον.

Tanta Christi, Pastoris animarum, clementia est, ut ne minimam quidem oviculam errantem perire sustineat. Leones feroces, sævos urſos, lues lutulentos, hircos fætidus, canes mordaces, lupos rapaces, vulpes astutas deferit & negligit. *nunquam eos novit.* Matth. 7. 23. His thesauros gratiæ & panem vitæ non vult objici. Exprimam ipsius verbis: *Ne date quod sanctum est canibus, nec projicite margaritas vestras coram porcis: nequando conculcent eas pedibus suis, & conversi lacerent vos.* Matth. 7. 6. *Non est bonum accipere panem liberorum & obicere catellis.* Ibid. cap. 15. 26. Ad hos reducidos non est missus, sed ad quærendas oves perditas domus Israël, h. e. Ecclesiæ ac populi sui. Matth. 15. 24. Harum salus in tuto est: *non peribunt in æternum: neque rapiet eas quisquam è manu ejus.* Ioan. 10. 28. *Requisivit Davidem, qui erraverat ut pecus quæ perit, dum errat à grege.* Psal. 119. 176. Hoc suum studium exprimit, dicens: *Eccce, stans ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit ostium, ingrediar ad eum, & canabo cum eo, & ipse mecum.* Apoc. 3. 20. Semper præsens est, ut conversionem ac salutem nostram promoveat. Haud id ignotum Sponsæ, Ecclesiæ: *Similis, inquit, dilectus meus capræ, aut hinnulo cervorum, ecce istum stantem post parietem nostrum, prospicientem è fenestris, emicantem ex clathris.* Cantic. 2. 9. Terrenis pastoribus sæpe vires desunt, quominus oves perditas persequi, juvare & reducere possint. Nostro Pastori *nihil est impossibile.* Luc. 1. 37. *Data ipsi est omnis potestas in cælis & in terra.* Matth. 28. vers. 18. Signa-

Signatè Ioannes: *Potentior est qui est in vobis, quàm qui in mundo est.* 1. Epist. 4. 4. Illi somno obruti, ovem perditam persequi & requirere nequeunt. De Pastore coelesti David canit: *Ecce non dormitabit, neque dormiet, custos Israël. Iehova custos tuus est. Iehova umbra tua est: ad manum dexteram tuam nssistit.* Psal. 121. 4. 5. Illi nesciunt, ubi vagentur oves, & ubi quærere ac invenire eas debeant. Non ita Pastor noster. *An Deus è propinquo sum ego? dictum Iehovæ, ac non Deus è longinquo? An delitescere potest quisquam in latebris, ut ego non videam ipsum? dictum Iehovæ: annon cælos & terram ego impleo? dictum Iehovæ.* Ierem. 23. 23. 24. Conspicua valde in hanc rem sunt verba Davidis: *Quid irem à spiritu tuo? & quid à facie tua fugerem? Si scanderem cælos, illic es: aut stratum ponerem in inferno, ecce ades. Si assumerem alas auroræ, & habitarem in extremitate maris: etiam illuc manus tua deduceret me, & teneret me dextera tua. Sin autem dicerem, utique tenebræ velut crepusculo obvolvent me: atqui nox lux est circa me. Ne tenebræ quidem ita obtenebrare possunt, quin tu pervideas: sed nox ut dies lucet, perinde sunt tenebræ atque lux.* Pl. 139. 7. — 12. Terreni pastores sæpe periculū metuunt, quominus errantem ovem quærant: Christus per montes, deserta, dumeta, senticeta currit, donec amissam ovem inveniat. Inde Sponsa, Ecclesia: *Vox, inquit, dilecti mei est, ecce illū, advenit, saliens super istos colles.* Cantic. 2. 8. Nullus tentationum & afflictionū mons tam est sublimis, nulla vepretatā perplexa, quæ non transiliat & transeat, ut erraticæ ovis saluti consulat, eamque reducat. Illi sæpe tanti ovem amissam non faciunt, ut pedem propter eam loco movere velint. Noster Pastor oves suas, quas non nisi pretioso suo sanguine fuso emere & redimere quirit, tanti æstimat, ut perruptis omnibus repagulis, cunctisq; obstaculis remotis & victis, quieti se dare non sustineat, tantisper dum palantes & dispersas congregarit, & in tuto collocarit.

Si quæras : Quomodo Christus oviculam amissam & errantem quærat atque reducat? Responso in promptu est: Quemadmodum pastor terrenus ovem perditam vocat, allecatur, baculo pastorali tardantem propellit & urget, glebâ el terræ particulâ percutit, imò & reluctantem cornibus trahit & protrudit : Ita Pastor cœlestis varia adhibet media, ut ovem errantem inveniat & ad gregem reducat: inter quæ excellent vox viva, facta efficacia, & placidus Spiritus sancti tractus. 1. Vox duplex est, una Legis, altera Evangelii. *Lege* Pastor perditis & errantibus ovibus erroris turpitudinem & peccatorum atrocitatem ob oculos statuit, pœnasque æternas, nisi maturè revertantur, interminatur. *Per Legem enim est agnitio peccati*, teste Paulo Rom. 3. 20. Ita reductus est David: Nam Nathan Propheta à Deo missus, propositâ Davidi parabolâ de agna una parva pauperi per vim à divite erepta, quid juris esset expiscatus, eum ad homicidii & adulterii conscientiam revocavit, ac hanc, seriæ resipiscentiæ indicem, vocem ei expressit: *Peccavi Jehovah*. 2. Sam. 12. 13. Hinc nata illa, commemorati-
one & laude dignissima, ejusdem sententia. *Percutiat me justus, beneficium erit, & corripiat me, id erit unguentum præstantissimum: ne prohibeat illud à capite meo. Nam quod amplius id fecerit, eo amplius oratio mea erit in malis eorum.* Psal. 141. 5. Tunc autem avidis arrectisque auribus vocem Legis oviculæ errantes audiunt, ubi illa temperata est & comitata suavissimâ atque consolatoriâ voce *Evangelij*, quâ erroris & transgressionum omnium venia, & omnigenæ benedictiones promittuntur. Paralyticum exhilarat Pastor noster dulcisonâ illâ voce: *Confide fili, remissa sunt tibi peccata tua.* Matth. 9. 2. Huc pertinet suavis illa & liberalis ejus invitatio: *Venite ad me omnes qui fatigati estis & onerati, & ego faciam ut requiescat is.* Ibid. cap. 11. 28. A quâ minimè divellenda flexanima isthæc & sancto jurejurando obfignata Dei.

Dei promissio: *Ne vivam ego, dictum Domini Jehovah, si delektor morte improbi; sed delektor quum revertitur improbus à via sua, ut vivat: revertimini, revertimini à viis vestris pessimis: cur enim moreremini domus Israelis?* Ezech. 33. 11. Næ illa Christi *charitas constringit* oviculas errantes, 2. Cor. 5. 14. ut redeant gemebundæ dicentes cum Davide: *Si iniquitates observaveris, Iah: Domine, quis poterit consistere?* Nam apud te est condonatio: ut timearis. Psal. 103. 3. 4.

2. Facta duo Christus voci jungit. 1. Oves errantes sæpe ingentibus variisque cumulat beneficiis, atque ita (ut phrasi sancti Spiritus utar) *carbones ignis in capita earum coacervat.* Rom. 13. 20. Tudet eas summæ ingratitudinis, & turpissimæ fugæ à tam benefico & longanimi Pastore. Atque hoc fine Deus eis exprobrat ingratum animum, ac beneficiorum suorum cumulum in memoriam revocat: *An estis Jehovah repensuri istud, popule stulte & insipiens? nonne ipse est Pater tuus, redemptor tuus? nonne ipse magnificavit te, & confirmavit te? Deut. 32. 6. Popule mi, quid feci tibi? & quo fatigavi te? testificare contra me. Quum educens te è terra Egypti, è domo servorum redemissim te: & pramissem tibi Moschen, Aharonem & Mirjamum, &c. Mich. 6. 3. 4. Hæc patris sui misericordiâ, occulatione, & beneficentiâ stimulat & motus filius prodigus, exclamat: Pater, peccavi in cælum & in tuo conspectu, neque dignus sum amplius vocari filius tuus: fac me ut unum ex mercenariis tuis.* Luc. 15. v. 19. 21. 2. Christus errantes oviculas, cruce immisâ, castigat, ut redire ad caulam cogantur. Hoc suum consilium ipse aperit, inquiens: *Abiens revertar in locum meum, donec reos peragant se, & quærant faciem meam, quum angustia fuerit ipsis, quærent me diluculo, dicentes: Agite, revertamur ad Jehovah. nam ipse rapuit & curaturus est nos: percussit & obligaturus est nos.* Hos. 5. 15. & cap. 6. v. 1. Exempla loquuntur. Deviarant Israëlitar, per obmurmurationem aliæque horrenda scelera, à Deo. at mors à serpentibus, ad se

redierunt, & venientes ad Moſem dixerunt: *Peccavimus quodd loquuti ſumus contra Iehovam & contrate: ora Iehovam ut amoveat à nobis hos ſerpentes.* Numer. 21. 7. Tale quid Scriptura commemorat de Iosephi fratribus, quodd audità durissimà conditione de novem ex se retinendis & in custodiam intrudendis, conscientia ſceleris in fratrem admiſſi excitata, poenitentiam & iuſti iudicii Dei confessionem hanc eis extorſerit: *Imò rei ſumus de fratre nostro, qui videbamus angustiam animæ ejus quum deprecaretur nos, nec tamen auſcultavimus: idcirco angustia hæc obvenit nobis. Et respondebat eis Ruben, dicendo, nōne alloquebar vos dicendo, ne peccetis in istum adolescentem? sed non auſcultastis: ideo etiam ſanguis ejus ecce reſoſcitur.* Gen. 42. 21. 22. Sic virgâ caſtigationis & perſecutionis Davidem à viis ſuis exorbitantem Deus in ordinem redegit atque reduxit. Ipſe David agnoſcit: *Antequam affligerer, errabam: nunc autem ſermonem tuum obſervo. Bonum mihi eſt quodd afflictuſ ſum: ut diſcerem ſtatuta tua.* Pſal. 119. 67. 71. Et triduanâ peſte in populum læviente, conscientia ambitionis, quâ in populi numeratione ſe obſtrinxerat, ſtimulatus & depreſſus, humiliter alloquutus Iehovam, dixit: *Ecce ego peccavi, & ego iniquè feci; hi autem, hæc oves quidd fecerunt? ſit, queſo, manus tua contra me & contra domum paternam meam.* 2. Sam. 24. 17. De Menasche quoque, qui peſſimè ſe in regno geſſerat, ſcriptum extat: *Quam ob rem adduxit Iehova contra eos principes exercitus qui erant regi Aſſyriæ, & ceperunt Menaschem in ſpinis quibusdam: quem vincientes chalybeis duobus vinculis deduxerunt Babylonem: ubi quum angustia afficeret eum, deprecatus eſt faciem Iehovæ Dei ſui; depreſſitque ſe valde coram Deo majorum ſuorum.* 2. Chron. 33. 11. 12.

3. Verum enimverò, nec voce Legis & Evangelii forinſecus inſonante, nec ſolis illis ſalutaribus factis, in viam & ad gregem oviculæ perditæ & errantes reduci poſſent: niſi efficax Spiritus ſancti gratia & tractus accederet. Huc ten-

dit

Ait illud Dei promiſſum: *Dabo vobis cor novum, & ſpiritum novum ponam in medio veſtri, & amovens cor lapideum è carne veſtra, indam vobis cor carneum: & Spiritum meum ponam in medio veſtri quo faciam ut in ſtatutis meis ambuletis, & jura mea obſervetis facientes ea.* Ezech. 36. 26. 27. Hoc Spiritu mentes diſcipulorum errantium aperuit, ut intelligerent Scripturas. Luc. 24. 45. Eſt enim Spiritus ſanctus dux viæ Chriſti oviculis in omnem veritatem. Ioan. 16. 13. Nōrat id Sponſa Chriſti, cuius hoc eſt vōtum: *Trahere me per Spiritum tuum poſt te, curramus.* Cantic. 1. 4. His meritò ſubnectimus illa Pauli: *Quotquot Spiritu Dei aguntur, ii ſunt filij Dei.* Et, *Spiritus autem ſublevat infirmitates noſtras.* Rom. 8. 14. 26.

Uſus II. ad *παράκλησιν*.

Conſcientiâ aberrationis & peccatorum exterriti atque deſecti, animum ne deſpondeamus, neu deſperemus. Neque enim Chriſtus, Paſtor miſericordiſſimus, ovem amiſſam præcipitem in exitum ruere ſinet. Haud fallit promiſſum divinum: *Arandinem quaſſatam non franget, & ellychnium ipſum fumigans non exſtinguet.* Elai. 42. 3. *Venit Filius hominis ut ſervet quodd perierat.* Matth. 18. 11. Scopo adventus ſui non excidit. Optimè id ſibi applicare nōrat Paulus: *Certus eſt hic ſermo, & dignus modis omnibus qui recipiatur: Chriſtum Jeſum veniſſe in mandum ut peccatores ſervaret, quorum primus ſum ego. Verum ideo miſertus eſt mei, ut in me primo oſtenderet Jeſus Chriſtus omnem iræ ſuæ cohibitionem, ut eſſem exemplar credituris in eum ad vitam æternam.* 1. Tim. 1. v. 15. 16. Erraſti ut ovicula? Ille te naſtus impoſitum in humeros ad gregem reportabit. Luc. 15. 5. Quotidie in peccata relaberis, novòque errore deciperis? Non ſiniuntur miſerationes ejus, novæ ſunt ſingulis matutinis. Thren. 3. 22. 23. Enormiter peccaſti, diutius longiuſque erraſti? Cogita illud: *Vbi amplificatum eſt peccatum,* ibi

ibi superabundavit gratia. Rom. 5. 20. Cave dicas cum Caino: *Major est iniquitas mea, quam ut remittatur mihi.* Gen. 4. 13. Inscribe in catalogo errorum ac peccatorum tuorum dictum Ioannis: *Sanguis Iesu Christi Filii Dei purificat nos ab omni peccato.* 1. Epist. 1. vers. 7. Noli hanc injuriam & ignominiam optimo tuo & misericordissimo pastori inferre, ut tua peccata pretiosissimo atque sufficientissimo ejus merito præponderare existimes. Ille *ablueret nos* potest, ut *præ nive albescamus.* Plal. 51. 9. *Si fuerint peccata nostra velut dibapha, tamquam nix exalbescent; si rubra fuerint velut coccineum, similia lanæ erunt.* Elai. 1. 18. *Glorietur misericordia ejus adversus damnationem.* Iac. 2. 13.

Ulus III. ad *παύδαυ* tergemnam.

Errantes, & quos perditos ducimus, ne contemnamus, neque de eorum conversione & salute desperemus. Christo enim curæ cordique sunt, qui eos tempore præstituto in veram viam reducturus est. Ratum, firmum, fixumque est illud Pastoris nostri: *Hæc est voluntas ejus qui misit me, id est, Patris, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitent illum in ultimo illo die.* Ioan. 6. v. 39. Istam in aliis damnandis temeritatem Paulus damnat, dicens: *Tu quis es qui condemnas alienum famulum? proprio domino perstat aut cadit? stabilietur autem: potest enim Deus eum stabilire.* Rom. 14. 4. Qui hodie à Christo non reducitur, cras reduci potest. *Neque enim brevior est manus Iehovæ quam ut servet.* Elai. 59. 1. Qui ex Saulo, ut dicere vulgo solemus, Paulum, ex lupo agnum, imò ovium pastorem, & ex persecutore fidei doctorem atque propagatorem fecit: 1. Tim. 1. 13. & seqq. itemque ex Zacchæo publicanorum magistro, filium Abrahami Luc. 19. 2. 9. is utique oviculam amissam invenire, & errantem reducere potest. Vix quicquam est quod aper-

tius & vehementius charitatis legi repugnet, atque hæc temeraria proximi condemnatio. Nam *charitas omnia tegit, omnia credit, omnia sperat: omnia sustinet.* 1. Cor. 13. 7. *Omnes defectiones obtegit charitas.* Prov. 10. 12.

II. Qui à via veritatis & pietatis aberrarunt, non sunt inhumaniter fugandi, abigendi, neu ex Ecclesia & caula ovium Christi mox exturbandi. In eam potius curam & cogitationem singuli incumbere debent, ut oves ex dispersione colligantur, & peccatores ad resipiscentiam adducantur. Legenda sunt vestigia Christi *ἀπὸ τοῦ μὲν*, qui ne unam quidem ex centum ovibus vult perditam, sed eam requirit & reducit. Lege olim Deus sanxerat: *Videns bovem fratris tui aut pecudem ejus devios, non occultabis te ab illis: sed omnino reducito eos ad fratrem tuum. Quid si frater tuus non erit propinquus tibi, aut non nosces eum: tum recipies illum intra domum tuam, ut sit apud te donec querat frater tuus illum, & illum restituas ei. Et sic facito asino ejus, sic etiam vestimento ejus: & sic facito omni re amisâ fratris tui, quum perierit ei & inveneris illam: non poteris te ipsum occultare. Videns asinum fratris tui aut bovem ejus jacentes in aliqua via, non occultabis te ab eis: omnino erigito cum illo.* Deuter. 22. 1. — 4. Hic cum Paulo quæro: Num boves curæ sunt Deo? An hoc propter nos omnino dicit? propter nos enim hoc scriptum est. 1. Cor. 9. 9. 10. Equidem præstantior ovibus & bobus homo est. Atque huc spectant mandata illa sacra, tum Christi, tum Apostolorum, Pauli & Iacobi. Christi est illud: *Si peccaverit in te frater tuus, ito, & argue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.* Matth. 18. 15. Cui consonat isthoc Pauli: *Fratres, etiamsi præoccupatus fuerit homo in aliqua offensa, vos spirituales reconcinnate hujusmodi hominem cum spiritu lenitatis: considerans unusquisque temetipsum, & ne tu tenteris. Alij aliorum onera portate: & ita complete Legem Christi.* Gal. 6. v. 1. 2. Ejusdem seminis & istud Iacobi est: *Fratres, si quis inter vos aberravit*

aberravit à veritate, & converterit eum quispiam, sciat eum qui averterit peccatorem ab errore viæ suæ, servaturum animam à morte, & operturum multitudinem peccatorum. cap. 5. 19. 20. David, peccatorum & errorum gravissimorum veniam à Deo consecutus, hoc se voto obstringit: Docebo transgressores vias tuas: ut peccatores ad te convertantur. Psal. 51. v. 15. Atque ita quidem omnes pios erga errantes & lapsos affectos esse decet: sed nominatim ac præcipuè populi pastores. Ideoque Petro speciatim illud sermone inculcat magnus ille ovium Pastor: Tu aliquando quum te converteris, stabili fratres tuos. Luc. 22. 32. Moveat eos uberrimum Dei promissum: Erudientes splendebunt quasi splendore expansi; & justificantes multos, ut stellæ, in sempiterna secula. Dan. 12. 3. Qui non fecerint, experientur, irreparabili suo damno, veritatem comminationum divinarum: Fili hominis, speculatorem dedit domui Israël; ut audias ex ore meo verbum, & admoneas eos à me. Quum dixero improbo, utique moriturus es; tu autem non admonueris eum, neque alloquutus fueris, ut admoneas improbum revocans à via ejus improbissima, ut serves eum: iste improbus in sua iniquitate morietur, & tu animam tuam eripueris. Et paulò post: Si avertatur justus à justitia sua, & faciat iniquitatem, me disponente offendiculum coram eo, morietur ille: quum non admonueris eum, in peccato suo morietur, neque recordationi erunt omnia iusta ejus opera quæ fecerit, sed sanguinem ejus è manu tua reposcam. Ezech. 3. 2. 3. 5. Fuit verbum Iehovæ ad me, dicendo: Fili hominis, propheta contra pastores Israël: propheta dicens istis, pastoribus ipsis, sic ait Dominus Iehovi, vae pastoribus Israël qui erant pasturi ipsos, annon grex est quem pascunt pastores? Adipem comeditis, & lanam induitis, quod optimum est macatis: gregem non pascitis. Morbo affectas non confirmatis, agrotamque non curatis, & confractam non obligatis, ac depulsam non reducit, pereuntemque non requiritis: sed vi dominamini in eas, & per sevitiam: adeo ut dispergantur destitutæ pastore, & sint cibo omni-

bus.

bus bestiis agri dispersæ: deerrent oves meæ in omnibus montibus, & super omnem collem excelsum; denique in superficie totius terræ dispersæ sint oves gregis mei, nemine reposcante & nemine requirente. Idcirco, ô pastores, audite verbum Iehovæ: Ne vivam ego, dum Domini Iehovi, nisi (ed quodd est grex meus direptioni, & sunt oves gregis mei cibo omnibus bestiis agri, destitutæ pastore, & non reposcentibus pastoribus meis gregem meum: pascunt enim pastores seipos, gregem autem meum non pascunt.) Idcirco, ô pastores, audite verbum Iehovæ: Sic ait Dominus Iehovi, ecce me contra istos pastores, ut reposcā gregem meum è manu ipsorum, & faciam ut cessent à pascendo grege, ut non pascant amplius isti pastores seipos: eripiam enim gregem meum ex ore ipsorum, ut non sint oves illis cibo, Ibid. cap. 34. 1—10. Quid si duo viatores eadem viâ iter facientes in puteum vel foveam inciderent, alter verò subito ex ea evaderet, & locio deserto abiret, annon meritò inhumatus ille & immisericors audiret? Atqui nos omnes eodem injustitiæ luto immergi fuimus: Deus verò, exercitæ gratiæ manu, nos extraxit: quicumque ergo manum à proximo retrahunt, omnem beneficii accepti memoriam se deposuisse, satis arguunt.

III. Quæsit à Christo, ne simus pertinaces in errore, nec gratiæ Dei reluctemur; sed pastorem reducentem mox sequamur. Sit idem nostrum, quod olim Davidis, votum: Erro ut parva pecus quæ perit, require servum tuum. Psal. 119. 176. Quære me, Domine, quia te per gratiam tuam requiro. Potes invenire, quem tu requiris: dignare suscipere, quem inveneris: impone humeris, quem susceperis. non est tibi proprium onus fastidio. Idque eo magis est necessarium, quia nemo errores suos intelligit. Psal. 19. v. 13. Libenter ergo reduci se patiatur, verè ut ingeminare cum Esaia Propheta possit: Dominus Iehovi aperit mihi aurem; & ego non rebello; retrorsum non averti me. cap. 50. 5. Sed defino, & Concionem voto Paulino, quod extat Hebr. 13. 20. 21. obsequio: Deus

pacis, qui magnū illum ovium, per sanguinem pacti eterni Pastorem, Dominum nostrum Iesum, ex mortuis reduxit, compingat nos ad omne opus bonum, ad præstandam ipsius voluntatem, efficiens in nobis quod gratum sit in conspectu suo, per Iesum Christum: cui sit gloria in secula seculorum. A M E N.

CONCIO QUINTA

I N

M A T T H. XVIII. vers. 13.

Et si acciderit ut inveniat eam; amen dico vobis, quod super eā gaudet magis, quam super illis nonaginta novem, quæ non erraverunt.

Os, primus ille mundi nascentis Historicus, Dei Propheta illustris, & Dux populi Israelitici fortissimus juxta atque prudentissimus, ex consideratione ac enarratione infinitorum, quibus Deus Pastor & Servator noster Ecclesiam suam prosequitur, beneficiorum, in admirationem raptus, exclamat: *Etiam valde diligis populos!* Deuter. 33. 3. Nam fortis ut mors est amor Christi erga electos. Cantic. 8. 6. Imò morte fortior est. Terrenos conjuges, quibus vix ulli homines amore & concordia conjunctiores sunt, mortem temporalis divelli t. De Christi erga Ecclesiam & quamlibet fidelem

fidelem animam amore Paulus: *Mihi, inquit, persuasum est neque mortem, neque vitam, neque angelos, neque principatus, neque potestates, neque præsentia, neque futura, neque sublimitatem, neque profunditatem, neque ullam rem aliam conditam posse nos separare, à charitate Dei quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Rom. 8. vers. 38. 39. Quid? quod mortem optant pii, ut arctius Christo Sponsio suo jungantur. Disertè Paulus: *Desiderio tendo ad dimissionem, & ut cum Christo sim.* Philip. 1. v. 23. Amor terrenus, quo familiarissimè se mutuo homines complectuntur, levissimà de causâ cum odio capitali commutatur. Adamabat Amnon sororem suam Thamaram, ita ut incesto atque sædo amore languens eam invitim compresserit: sed mox amor iste in rædium, atque odium versus est. Iestis historia sacra: *Deinde odit eam Amnon odio magno valde. majus enim erat odium quo odit eam, quàm amor quo deamârat eam.* 2. Sam. 13. 15. Christus, uti essentia, sic affectu, voluntate, & amore erga suos immutabilis est. Inde est illud Ioannis: *Quum Iesus dilexisset suos illos qui erant in mundo, usque ad finem dilexit eos.* cap. 13. 1. Omnium clarissimè id ipse cœlestis Amator docet, dicens: *Si dereliquerint filij ejus legem meam, & in juribus meis non ambulaverint: Si statuta mea profanaverint, & præcepta mea non observaverint: tunc visitabo virgâ transgressionem eorum, & plagis iniquitatem eorum. Sed benignitatem meam non irritam faciam ab eo, neque mentior contra fidem meam: non profanabo sedus meum, & pronunciatum labiorum meorum non mutabo.* Psal. 89. 31—35. Amor hic ignis est & flamma semper ardens, quam aquæ nullæ extinguere possunt. Exprimam Salomonis verbis: *Prunæ amoris prunæ sunt ignis, flammæque divine. Aquæ multæ non possent extinguere hunc amorem, ne flumina quidem inundarent eum, si daret quis totam substantiam domus sue pro hoc amore, planè contemneretur.* Cantic. 8. 7. Hujus immensi & æterni amoris Christi, cœlestis Pastoris, erga oviculas suas manifesta signa, luculentaque & indubitata

testimonia habemus in sollicitâ illâ & assiduâ curâ, quam pro eis gerit. Ex intimo & gratuito amore Filius Dei unâ cum Patre suo & Spiritu sancto oves suas ante jactum mundi fundamentum elegit. Ideo discipulis suis dicit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.* Ioan. 15. 16. Ex mero amore oves ab æterno sibi datas pretioso suo sanguine emit & redemit. *Ego, inquit, animam meam depono pro ovibus.* Ibid. cap. 10. 11. Ex ardentissimo amore oves errantes & lapsas non deserit, sed oculo vigilante observat, & à sempiterno exitio liberat atque custodit. Ex singulari amore oves perditas quærit & invenit, vulneratas sanat, infirmas confirmat, confractas obligat. Denique ex summo amore oves inventas ad gregem reducit, deque earum conversione ex animo lætatur. Id quod impræsentiarum explanabimus, differturi

I. De ove errante à cœlesti Pastore inventâ:

II. De gaudio super ove inventâ.

Tu, fidissime Pastor Christe Iesu, pascito nos verbo & Spiritu tuo, atque ab omni errore in viam veritatis reducito. *A M E N.*

I. OVIS INVENTA.

Verba Christi, quæ huc faciunt, ita sonant: *Et si acciderit ut inveniat illam.* Nimirum non cessat nec quiescit benignissimus & vigilantissimus Pastor, donec ovem amissam invenerit. Humano autem more dicit, *Et si acciderit* ut inveniat illam. Sæpe enim fit, ut pastor terrenus ovem errantem & amissam non inveniat: vel quia eâ, quâ par est, diligentiam & studio illam non quærit: vel quia nimis diu & longè aberravit ovis, ut eam persequi nequeat: vel quia in vepribus hæret, inque montibus, desertis & abditis locis vagatur, ut invenire eam haud possit: vel quia errans in aquam ruit &

sub

submersa est, aut à lupis discerpta, aut à furibus intercepta atque abacta: vel quia à feris & latronibus, à quibus viæ obfessæ sunt, pastor sibi metuit: vel quia tanti oviculam non facit, ut propter eam molestiam & pericula itineris subire velit: vel quia metuit, ut reliquæ oviculæ, interim dum ipse amissæ quærendæ intentus est, dispergantur, & damni quid patiantur: vel quia ovicula aliquoties amissa & reducta, identidem à grege aberrat, ut pastorem toties iterari quæsitus & reductionis tædeat. Hæc & similia sæpe obstant, quominus pastor ovem perditam inveniat. Ast quamcunque errantem ovem Pastor cœlestis serio quærit, eam certo, infallibiliter, & indubitatè invenit. Stat enim illud Davidis: *Deus noster in cœlo est: quicquid placet, facit.* Psal. 115. 3. Qui adjungit meretur Pauli istud: *Voluntati ejus quis obssit?* Rom. 9. vers. 19. Diligentiam ejus studiumque in quærenda ove amissâ si spectes, non cessat donec eam invenerit. Nullum desertum scabrum aded asperumque est, nulli tam alti & præcipites montes, nulla tam longa & molesta via, quæ omnia ille non superet. *Fidelis enim est ei qui ipsum constituit pastorem ovium.* Heb. 3. 2. Ipse ait: *Non sum missus nisi ad oves perditas domus Israël.* Matth. 15. 24. Et qui labori parceret is, ut ovem amissam inveniat ac recuperet, qui ad mortē pro ea acquirenda laboravit? Sollicitâ isthâc diligentiam studioque indefesso adhibito, invenit Davidem regem, qui diu longèque à grege per adulterium & homicidium aberrarat. Nam & tribunal in conscientia ejus erexit, sceditatemque peccati subinde ob oculos ei posuit: Nathanis Prophetæ ministerio ex peccati veterano eum expergefecit: denunciatione obitus filiorum, variorumque malorum, regno & domui ejus impendentium, cor ejus emolliit: exprobratione beneficiorum, quibus immerentem cumulaverat, ruborem ei incussit: ac spe veniæ ad caulam reduxit. 2. Sam. 11. & 12. capp. Nec viæ longitudine, neu aberrationis diuturnitate

tate

tate absterretur Pastor noster, quominus ovem amissam quærat, & inventam reducat. *Expandit manus suas toto die ad populum rebellem; qui ambulat in via non bona, sequendo cogitationes suas.* Elai. 65. 2. In eo exultat Ecclesia afflicta: *Summa benignitatis est Iehovæ quod non sumus absumti, quod non finiuntur miserationes ejus, novæ sunt singulis matutinis, amplissima fides tua.* Thren. 3. 22. 23. Quot itinera, conversationis suæ in his terris tempore, suscepit & perfecit, tantum ut miseras suas & palantes oviculas inveniret atque reduceret? Petrum audi: *Iesus ille obambulavit, beneficiis afficiens & sanans omnes sub Diaboli potestatem redactos, quoniam Deus erat cum eo.* Act. 10. 38. Quam longè atque periculose Petrus ipse aberrarat? attramen inventus est. Iacebat David in peccatorum sordibus, imò per integrum fere annum coeno adulterii & homicidii immerfus fuerat; nihilominus *præ nive aluit.* Psal. 51. 9. Salomon ex consortio idololatrarum extractus, mundi vanitatem & errorum atrocitatem detestatus est. Porro non possunt ita se oves errantes abscondere, neque tam longè lateque per montes, deserta, & abdita loca vagari, quin Pastor cœlestis eas indaget & inveniat. Est enim omniscius & omnipræsens. *Oculi ejus sunt ut flamma ignis.* Apoc. 1. 14. Acies oculorum ejus ad loca deserta, ad montes, ad tenebras densissimas, imò ad corda, renēs & cogitationes hominum penetrat. Clare David: *Ne tenebræ quidem ita obtenebrare possunt, quin tu pervideas: sed nox ut dies lucet, perinde sunt tenebræ atque lux.* Psal. 139. 12. Quibus congruenter filius ejus Salomon: *Coram oculis Iehovæ viæ cujusque sunt, & omnes orbitas ejus expendit.* Prov. 5. 21. Rursus: *In omni loca oculi Iehovæ sunt, speculantes malos & bonos.* Ibid. cap. 15. 3. Absconderat se Adam lapsus & uxor ejus à facie Iehovæ Dei inter arbores horti; sed deprehendit eos Deus, atque in regiam salutis viam reduxit. Gen. 3. v. 8. Ita errabundum se, & errores suos celantem atque exculantem, inventum à Deo testatur David:

David: *Quum silerem, inquit, inveterascebant ossa mea: etiam in rugitu meo, toto die. Nam interdum & noctu gravis erat super me manus tua: convertebatur præstantissimus humor meus in siccitates æstivas. Postea peccatum meum notum faciebam tibi, & iniquitatem meam non tegebam: dicebam, Confitebor de transgressi-
onibus meis Iehovæ: tunc tu abstulisti iniquitatem peccati mei.* Psal. 32. 3. 4. 5. Petrum quoque, qui societate improborum se implicaverat, flammeis suis oculis intuitus est Christus, atque ita radiis eorum ad cor ejus penetravit, ut deserto isto consortio foras egressus sit, & amare flens ad gregem redierit. Luc. 22. 61. 62. Adhæc neque à lupis rapacibus, nec à furibus & latronibus astutis ac validis, ullisve periculis impediri cœlestis Pater potest, quominus perditam suam ovem inveniat. Quod ovibus suis ille promisit, id fixum est: *Non peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam è manu mea.* Ioan. 10. 28. Nōrat id Paulus; ideo tantā fiduciā animique lætitiā triumphum hunc de omnibus hostibus agit: *Quis nos separabit à charitate Christi? num afflictio, num angustia, num persecutio, num fames, num nuditas, num periculum, num gladius? (Sicut scriptum est, Tui causâ occidimur totum diem: reputati sumus velut oves destinatæ mactationi.) Imò in his omnibus amplius quàm victores sumus per eum qui dilexit nos.* Rom. 8. 35. 36. 37. Petram eripuit ex faucibus & cribro Satana. Luc. 22. 31. Augustinum à Manichæis seductum, in ovile suum reductum, incomparabilem Ecclesiæ Doctorem, & invictum propugnatorem fecit. De quo verè non-nemo: *Quid habet orbis Christianus hoc scriptore vel magis aureum vel augustius? ut ipsa vocabula nequaquam fortuito, sed Numinis providentiâ videantur indita Viro. Auro sapientiæ nihil pretiosius: fulgore eloquentiæ cum sapientiâ conjuncta nihil mirabilius. Sunt aliæ aliæ dotes, prout visum est rō dōgōdōrō Spiritui, qui pro suo arbitratu partitur singulis juxta mensuram fidei. In Basi-
liao suscipimus seriam ac sedulam docendi perspicuitatem. In Ba-
silio*

filio præter subtilitatem exosculamur piam ac mitem suaviloquentiam. In hujus sodali Chrysostomo sponte profluentem orationis copiam amplectimur. In Cypriano spiritum veneramur, martyrio dignum. In Hilario grandi materie parem grandiloquentiam, atque, ut ita loquar, cothurnum admiramur. In Ambrosio dulces quosdam aculeos, & Episcopo dignam amamus verecundiam. In Hieronymo divitem Scripturarum penum, optimo jure laudamus. In Gregorio puram nulloque fucopicturatam sanctimoniam agnoscimus. In Augustino omnia: quasi voluerit opulentus ille Spiritus juxta ac benignus in una tabula vividum quoddam exemplar Episcopi representare, omnibus virtutum numeris absolutum. Hæc ille. Sic quoque filium prodigum ex brachiis & amplexu meretricum, ac ex consortio combibonum pastor hic eruit. Luc. 15. Nec est cur sibi ab hostium potentia metuat Pastor noster. Utique potentior est qui est in nobis, quam qui in mundo est. 1. Joan. 4. 4. Perrumpere omnia obstacula potest: meritò ut effractor & perruptor audiat. Mich. 2. 13. Diabolo, antiquo illi Serpenti, caput contrivit: Gen. 3. 15. mundum vicit: Ioan. 16. 33. in medio inimicorum suorum dominatur. Psal. 110. 2. Tantis insuper tamque fidus & ardens Pastoris hujus erga oves suas amor est, ut permagno eas æstimet, ac perniciem ab eis depellat. Agnoscite verba ejus: An filius charus mihi est Ephraim? an natus summa oblationis? est. nam ex quo loquutus sum contra eum, omnino recordor ejus adhuc: idcirco perstreperunt viscera mea propter eum, omnino miserebor ejus, dictum Jehovah. Jerem. 31. 20. Quibus addo illud ejusdem: Quomodo exponerem te, ô Ephraim? dederem te, ô Israël? quomodo disponerem te ut Adam? ponerem te ut Tzebojima? seversat in me animus meus, simul æstuant viscera mea penitentia. Non perficiam æstum iræ meæ, non perdam amplius Ephraimum: quia Deus fortis sum, ac non vir; in medio tui sanctus, non autem invasurus civitatem. Hos. 11. 8. 9. Humano more Deus loquitur, ac tantundem dicit: In dubio est animus, incertus

sum

sum quid agam, quum hinc atrocitas peccatorum vestrorum me ad supplicium sumendum provocet; inde paternus meus amor & misericordia ad sustinenda & inhibenda judicia compellat, gratiamque meam in Christo explicandam: denique quum certet virtus misericordiæ meæ cum vitiositate vestra, & me tanquam Patrem optimum filios castigantem ad faciendam gratiam flectat. Fecit hic amor, ut Pastor ipse mortem obire maluerit, quam ut oves perirent. Atqui si quum inimici essemus, reconciliati fuimus Deo per mortem Filii ejus; multo magis reconciliati servabimur per vitam ipsius. Rom. 5. 10. Redemit oves pretioso suo sanguine. 1. Petr. 1. 19. Equidem non vult perditas, quæ ipsi tam caræ constant. Tandem non deserit Christus ovem amissam, etiam si sæpius illa aberraverit. Qui jussit nos usque septuagesies septies remittere fratri peccanti in nos: Matth. 18. 22. durior ipse in oves suas errantes minimè est futurus. Vbi amplificatum est peccatum, ibi superabundavit gratia. Rom. 5. 20. Sæpius aberravit Petrus, quem erroris immunem jactant Pontificii. Etenim ter Dominum suum & Pastorem abnegavit. Matth. 26. videns Christum super mare ambulare, curiositate se & dubitatione obstrinxit. Matth. 14. v. 25. & seqq. ex intempestivo Zelo Christi passionem & mortem dissuasit. Ibid. cap. 16. 22. 23. stultè & præposterè tabernacula in monte Thabor facere voluit. Ibid. cap. 17. 4. ambitiosè cum condiscipulis de primatu contendit. Ibid. c. 18. 1. remissionem peccatorum ad numerum septenarium restrinxit. Ibid. vers. 21. carnalia præmia somniavit. Ibid. cap. 19. 27. pravâ peccavit devotione, nolens pedum lotionem admittere. Ioan. 13. 6. mendacii Christum desui abnegatione ipsum monentem arguit. Matt. 26. 33. jussus vigilare in horto obdormivit. Marc. 14. v. 34. 37. contra Christi interdictum distrinxit gladium suum, & Malcho abstulit auriculam. Matth. 26. 51. Domino suo capto, turpiter fugit. Ibid. vers. 56. Christum à mortuis

tuis resurrexisse non credidit. Marc. 16. v. 11. curiose de futuro Ioannis statu quærendo, lapsus est. Ioan. 21. v. 21. 22. denique non incessit recto pede Antiochiæ. Gal. 2. 11. & seqq. Attamen quavis vice à Christo quæsitus, inventus atque reductus fuit. Die amabo, quoties Christus M E, T E, nos omnes, errantes & lapsos, in gratiam recepit.

Uſus I. ad διδασκαλίαν.

Electæ Christi oves Dei gratiâ & æternâ salutē non excidunt. Errare possunt, in errore mori non possunt. Labuntur, sed non rejiciuntur. Ex Davide hoc discere est: *Quum cadit iustus, non deiicitur: quia Iehova sustentat manum ejus.* Psal. 37. 24. Obstat cœlestis Pastoris cura, qui oves palantes & amissas invenit atque reducit. Dilucidè ipse hoc exprimit, dicens: *Fieri non potest ut seducantur electi.* Matth. 24. 24. Non seducuntur finaliter; quia ante excessum ex hac vita resipiscunt, & redeunt ad Deum gemitundi, dicentes cum Davide: *Erro ut parva pecus quæ perit, require servum tuum.* Psal. 119. 176. Nec finaliter (fas sit vocibus his uti) seducuntur, quum *semen Dei in ipsis maneat.* 1. Ioan. 3. 9. Hyeme arbores emortuæ videntur, quippe foliis, floribus & fructibus destitutæ: at vere appropinquante, vita, quæ in radice conclusa delituerat, rursus se exoritur. Ignis cineribus obiectus, extinctus videtur, remotis cineribus scintillæ apparent, è quibus ignis accendi potest. Homines terrenos doni in ingratum vel indignum collati poenitere potest, ut illud reposcant. *At dona illa & illa vocatio Dei ejusmodi sunt, ut eorum ipsum poenitere non possit.* Rom. 11. 29. Mihi, tibi, electis omnibus Deus obtulit dona gratiæ suæ, & efficaciter nos vocavit, flectendo corda nostra. Ergo nunquam Deum poenitebit: adeoque fidem & gratiam Dei nunquam sic amitemus, ut in periculo salutis æternæ simus.

mus futuri. Omnipotens est Pastor noster, ut & errantes reducere, & demere illis mentis errores possit. Misericors est, ergo suos propter nœvos & errores non est abjecturus. Dulcissimè David: *Vt misereretur pater filiorum, sic misereretur Iehova timentium ipsum.* Nam ipse novit figmentum nostrum: *memor, pulvorem nos esse.* Psal. 103. 13. 14. Alibi, peccatis suis & erroribus ingemiscens, Deo dicit: *Si iniquitates observaveris, Iah: Domine, quis poterit consistere? Nam apud te est condonatio.* Psal. 103. 3. 4. Denique sapiens est, & omniscius; ut suos in rectam viam & ad gregem reducere possit. Unde Petrus: *Novit Dominus pios à tentatione eripere.* 2. Epist. 2. 9.

Uſus II. ad παρακλήσιν.

Solidam hîc nobis & efficacem consolationem Pastor cœlestis suggerit contra dubitationem de perseverantia, ortam ex variis multisque nostris lapsibus & aberrationibus. Non permittit Christus oves suas errori immori. Ergo, Petro monente, *omnem sollicitudinem nostram in eum coniciamus: nam illi cura est de nobis.* 1. Petr. 5. 7. Salus nostra, uti & nos ipsi, non in nostris, sed in ipsius manibus est. Verè autem canit David: *Tibi brachium est cum potentia: robusta est manus tua, elata est dextera tua.* Psal. 89. 14. Hinc est illud Pastoris: *Nemo rapiet oves meas à manu mea.* Ioan. 10. 28. Cui adjungi potest istud Petri: *Virtutis Dei præsidio custodi mini per fidem ad salutem.* 1. Epist. 1. 5. Hujus solatii constantiâ & soliditate fretus Paulus, nullatenus de sua in fide perseverantia, & certâ stabilique hæreditatis cœlestis possessione dubitat. Loquuntur sententiæ ejus: *Per suasum habeo hoc ipsum, fore ut qui incepit in vobis opus bonum, perficiat usque ad diem Iesu Christi.* Philip. 1. 6. *Deus is est qui efficit in vobis & ipsum velle, & ipsum agere, pro gratuita sua benevolentia.* Ibid.

Ibid, cap. 2. 13. Et uberius: *Novi cui crediderim, & mihi persuasum est eum posse depositum meum in illum diem custodire.*
 2. Tim. 1. 12. Arcissimum est vinculum fidei, quâ Christo copalati sunt electi. *Per fidem Christus inhabitat in cordibus vestris;* inquit Apostolus. Eph. 3. 17. Huc etiam spectat illud Christi: *Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem;* h. e. qui in me credit, *in me manet, & ego in eo.* Ioan. 6. 56. Credentes omnes Christi sunt membra. 1. Cor. 12. 12. & ad complementum ejus pertinent. Eph. 1. 23. Christus autem nunquam suis volet carere membris, & mutilum mancumve habere corpus.

II. GAUDIUM SUPER OVE INVENTA.

Gaudium Christus hisce verbis exprimit: *Amen dico vobis, quod super ea gaudet magis quam super illis nonaginta novem, quæ non erraverunt.* Tria hic nota.

I. Gaudii certitudinem:

II. Gaudium ipsum:

III. Gaudii magnitudinem.

I. Quod ad gaudii certitudinem; Christus consuetâ asseveratione, quam jurejuramentum dixeris, utitur: *Amen dico vobis,* Nequis existimet, fieri haud posse, ut tantopere Christus salute hominis perditici afficiatur: neque tanti esse faciendum hominem lapsum aberrantem, ut ad eum reducendum molestiam Servator subeat; Christus, foris asseveratione sanctoque jurejurando interposito, ostendit, se non tantum ovem perditam quærere & invenire, sed etiam super unâ perditâ, eâque inventâ, magis gaudere, quam super nonaginta novem, quæ non aberraverunt. *Hæc enim dicit Amen, testis ille fidelis & verax,* Apoc. 3. 14. *in cuius ore nunquâ inventus fuit dolus.* 1. Pet. 2. 22. *cujus omnia & singula verba sunt juramenta;*

menta, quum ipsissima sit veritas. Ioan. 14. 6. O misericordem Pastorem! qui fidem ovium suarum confirmaturus atque aucturus, fidem suam solenni jurejurando alligat, easque de suo erga eas affectu, curâ & amore certiores reddit. Felices nos, quorum causâ ipse jurat! At ô infelices, si ne juranti quidem credimus! Habuit hæc talia ante animi oculos Paulus quum diceret: *Quâ in re Deus volens ex abundantia hereditibus promissionis ostendere immutabilitatem consilij sui, si de jussu jurejurando: ut per duas res immutabiles, in quibus fieri non potest ut mentitus sit Deus, validam consolationem habeamus nos qui cursum eod corripuimus ut spem propositam retineamus.* Hebr. 6. v. 17. 18. Dei juramenta fidei nostræ sunt firmamenta, quibus tutò innitimur. Si quis peccatorum atrocitate stimulus, æternum exitium & condemnationem metuat; Dei se erigat & stet jurejurando: *Ne vivam ego, dictum Domini Iehovi, si deleor morte improbi; sed deleor quum revertitur improbius à via sua ut vivat: revertimini, revertimini à viis vestris pessimis; cur enim moreremini domus Israelis?* Ezech. 33. v. 11. Si quis inextricabilibus calamitatibus & malis immerfus, in ~~periculo~~ desperet; fiduciam in Deo liberatore, & Christo, fortissimo suo Pastore, collocet, qui hoc se obstrinxit juramento: *Vt aquæ Noachi hoc mihi est, qui juravi non transitaras aquas Noachi amplius super terram: sic juro fore ut non effervescam contra te, & non increpem te. Quamvis hi montes recederent, & hi colles dimoverentur; attamen benignitas mea à te non recedet, & fedus pacis meæ non dimovebitur, ait miserator tuus Iehova: O afflictâ, procellis agitata, consolatione destituta: ecce ego collocaturus sum cum ornamento lapides tuos, & fundaturus te sapphiris.* Esai. 54. v. 9. 10. 11. Siquis preces suas irritas esse putet; Christi promisso, gemino juramento firmato, fidat: *Amen amen dico vobis, quæcumque petieritis à Patre in nomine meo, dabit vobis.* Ioan. 16. v. 23. Si quem mortis terror exanimet; Christi se juramento sustentet: Amen

Amen amen dico vobis, qui sermonem meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in condemnationem non veniet: sed transiit à morte in vitam. Ioan. 5. 24. Quanto gaudio perfusum existimatis Latronem conversum, quum vox illa Christi insonaret auribus ipsius: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso?* Luc. 23. 43. Næ quum omnes promissiones Dei in Christo sint *Etiam & Amen;* 2. Cor. 1. 20. iniquissimum foret & impiissimum, ipsi juranti fidem denegare. *Homini-* bus, teste Paulo, *omnis controversiæ terminus, est iusjurandum ad confirmationem adhibitum.* Hebr. 6. 16. Cui consonat illud Legati Romanorum ad Cosroem, apud Procopium, lib. 2. Perfic. *Iuramentum inter homines supremum ac fideissimum fidei pignus est.* Quidni ergo Deo promissa sua iurejurando per seipsum firmanti crederemus? Homines ipsi fide digni non sunt, sed necesse habent maiorem aliquem testem in iuramentis adsciscere: & tamen creditur iuratis. Quanto magis Deo *auribus* iurato credendum? Fecit Abrahamus, de quo Paulus: *Deus pollicitus Abrahamo, quum non posset per quemquam maiorem jurare, iuravit per seipsum, dicens, Certè benedicens benedicam tibi, & multiplicans multiplicabo te. Atq; ita patiente animo fretus, nactus est promissionem.* Hebr. 6. 13. 14. 15. Hujus credentium omnium Patris insistamus vestigiis, fidemque nostram divinis promissis, sanctâ asservatione & iuramento stabilitis, superstruamus. Quam verò Dei iuramenta piis consolatoria, tam terribilia sunt impiis & contumacibus peccatoribus. Æquè enim verax Deus est in comminationibus, atque in promissionibus suis. Experti Israelitæ increduli in deserto, temerarij Dei tentatores, cor suum ad omnes Dei exhortationes & comminationes obdurantes. *His iuravit Deus in ira sua, dicens: Si ingressuri sunt in requiem meam, non ero Deus.* Psal. 95. 11. Minatur eis mortem in eremo, & à possessione Terræ promissæ exclusionem. Minarum certitudinem addito iuramento insinuat. Et veritatem

tem comminationis sensere Iudæi circa quietem tum terre-
nam, tum coelestem. *Terrenam;* Prohibiti enim sunt, ne in eam ingrederentur. Quadraginta namque annorum decursu, qui ex Ægypto exierant (at quanto numero!) omnes ad unum, eo quod Deum tentassent, gladio, peste, aliisque plagis absumti, perierunt, exceptis Iosua, Calebo &c. Ejecti rursus sunt ex illa quiete, postquam Deus peccatis ipsorum offensus, Hierosolymâ à Romanis vastatâ, Iudæos per totum Orbem dispersit, & ex quiete sua expulit. Per terrenâ quietem anagogicè adumbrata fuit *coelestis*, Apostolo teste: quæ est quies illa beatitudinis in coelis, quies Dei & sanctorum Angelorum: atque adeo æternus ille Sabbatismus: ad quem non pervenerunt qui voci Dei fidem in Christum exigenti non obediverunt, eoque spreto æternæ illius requiei fructu ne exciderunt. Hebr. 4. Rursus, severissimam ultionem Deus apostatis, & humanis mediis confidentibus, denunci-
ans: *Ne vivam, si expietur ista iniquitas vobis, donec moriamini, inquit Dominus Iehovi exercituum.* Esai. 22. 14. Et observatâ omnium ordinum malitiâ, Regum, principum, & populi, ita interminatur Deus: *Si non auscultaveritis verbis istis: per me iuro, dictum Iehovæ, in vastitatem abituram esse domum hanc.* Nam sic ait Iehova de domo Regis Iehudæ, velut Gilhad tu mihi fueras, ut caput Libani: *mentiar, nisi disposuero te ut desertum, ut civitates non habitabiles.* Jerem. 22. 5. 6. Idem totum populum Iudaicum rebellem & ingratum de obsidione arctissima Hierosolymæ eventura, denique fame, cædibus, deportatione, & totius Gentis exitio certiorum facturum: *Ne vivam ego, dictum Domini Iehovi, nisi eo quod sanctuarium meum impurasti omnibus rebus detestandis tuis; & rebus omnibus abominandis tuis; ideo tum ego succidam, ut non parcat oculus meus, tum etiam ego non utar clementiâ.* Ezech. 5. 11.

II. Gaudium ipsum colligitur ex istis verbis: *Gaudet super eam, sc. ovis perditâ.* Pastor bonus ovem inventam agresti

feritate terræ indignabundus non illidit: nec pugnis eam & calcibus ferit: nec lacerat, miseramque ad necem usque mulctat: sed ex animo super eam gaudet. Homines qui iacturam rei alicujus fecerunt, de eam inventam & recuperatam vehementer gaudere solent: & quos res perdita pretiosior est ipsique charior, eo majus est gaudium. Sic Christus incredibiliter lætatur de conversione peccatorum: id quod triplici parabolâ illustrat, videlicet gaudio pastoris, ob ovem receptam; mulieris, ob drachmam recuperatam; & patris, ob filium prodigum reducem. Luc. 15. Et quidni magno pere gauderet? Videt, gloriam coelestis Patris istâ peccatoris resipiscentiâ illustratam atque amplificatam; pretium redemptionis à se solutum bene collocatum; salutem oviculæ quæ aberrarat in tuto esse; tristitiam in gregem ob ejus aberrationem exortam, ex reductione depulsam atque finitam; & offendiculum, per lapsum atque errorem objectum, remotum.

Ufus ad *prophetas*.

Lætitiam & nos summam capere oportet ex inventu & reductione ovis amissæ. Elaias Deum *exaltari* asserit, quum *miseretur* electorum suorum, atque eos à peccatis ipsorum conversos, & à poenâ peccatis debitâ levatos, beneficiis ornat & cumulat. cap. 30. 18. Contrâ peccatis hominum Deus quasi humiliatur & contemnitur. Ex Pauli verbis hoc manifestè liquet: *Qui de Lege gloriaris, per Legis transgressionem Deum afficis contumeliâ. Nam Dei nomen propter vos blasphematur inter Gentes.* Rom. 2. 23. 24. *Dei benignitatis & tolerantie ac ira cohibita divitias* contumaces peccatores contemnunt, ignorantes benignitatem Dei ad resipiscentiâ ipsos deducere: verba sunt ejusdem Apostoli: Ibid. vers. 4. *Dei gratiam ad lasciviam transferunt, quasi illa peccatorum esset:*

esset pulvinar: Iudas Epist. vers. 4. Christum *Filium Dei si- bi rursum crucifigunt, & ignominie exponant.* Hebr. 6. 6. *eum- demque conculant, & sanguinem fœderis, per quem fuerant sanctificati, profanum ducunt.* Ibid. cap. 10. v. 29. *Spiritum gratie contumeliâ afficiunt, & tristant.* Ibid. & Eph. 4. vers. 30. Ubi verò ex divite suâ misericordiâ peccatores Deus convertit, & ex aviis atque erroribus in viam veritatis & salutis, atque ad electum gregem reducit, valde exaltatur. Atque hinc gaudium illud nascitur, quo ob ovem inventam compleri & exultare hic dicitur. Et sanè tota sacrosancta Trinitas de resipiscentiâ & reditu eorum qui aberrarant gaudet. Gaudet, inquam, Pater coelestis: Quod si pater prodigi *exhilaratus est & gavisus, quod inventus esset filius, qui perierat.* Luc. 15. 32. quanto maiorem Patri coelesti lætitiâ afferre putatis resipiscentiâ lapso- rum & errantium filiorum? Et hoc congruit cum pronun- ciato ejus: *An ullo pacto delector morte improbi? dictum Domini Iehovi: annon quam revertitur à viis suis, ut vivat?* Ezech. 18. 23. Gaudet Deus Filius, Agricola lætatur, laborem ir- rationis non esse inanem: & non lætaretur Christus, videns scopum redemptionis se assequutum esse? Gaudet Spiritus sanctus? Quemadmodum enim hominum contumaciâ & obstinatione ille perturbatur atque *tristatur*: Eph. 4. v. 30. Ita resipiscentiâ electorum exhilaratur: quum sic domici- lium & templum suum repetat. Uti princeps terrenus, de arce sua, hostibus bellicâ manu & virtute creptâ, gloriatur. Ita sanctus Spiritus gaudet, quod per ostium conversionis hominis resipiscents revertatur in templum suum, ex quo per peccata expellus videbatur. Porro gaudium est in conspectu Angelorum Dei super uno peccatore resipiscente, ipso Christo teste. Luc. 15. v. 10. tum propter gloriam Dei, cui gratulantur Angeli sanctum semen esse relictum: tum propter conver- sionem & salutem ipsorum electorum, quos locios habitu- ri sunt

ri sunt suæ beatitudinis. Hanc suam lætitiā sancti Angeli, nato Christo Salvatore & pastore nostro, abunde testari sunt. Tunc enim, præ magnitudine gaudii, coelo se continere nequiverunt, sed in terras turmatim delapsi, nuncium pacis & lætitiæ, per Christum acquirendæ nobisque conferendæ, omnium primi attulerunt. Prodit concionator Angelus dicens pastoribus Bethleemiticis: *Ne timeate: ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit toti populo: nempe natum esse vobis hodie Servatorem, qui est Christus Dominus in urbe Davidis.* Adest repente cum Angelo illo universa multitudo exercituum celestium, concionem ejus hymno cantuque læto excipientium: *Gloria in caelis altissimis Deo, & in terra pax, in homines benevolentia.* Luc. 2. 10. 11. 13. 12. Quem admodum Diabolus, hostis capitalis animarum nostrarum, cum angelis suis, effusè lætatur atque fidet, cum videt numerum resipiscere nesciorum & improborum augeri, eo quod multos in gehenna habiturus sit socios: Ita è contrario sanctis & electis Angelis major non potest oriri lætitia, quàm cum multos se in vita æterna socios habituros cernunt. Nec mirum. Quidni ingens ex hominum conversione & salute gaudium caperent illi, qui omnes sunt ministerij munere fungentes spiritus, qui ministerij causa emittuntur propter heredes salutis futuros. Hebr. 1. 14. Optimè non nemo: *Gaudet, inquit, Angeli in peccatorum conversione, salutem hominis sitientes. Lacrymæ enim penitentium, sunt vina Angelorum.* Denique pii omnes ex reductione & conversione errantium lætitiā complentur. Hi enim amici illi sunt & vicini, quibus convocatis dominus ovis perditæ & inventæ dicit: *Gratulamini mihi: nam inveni ovem meam quæ perierat.* Luc. 15. 6. Hæ itidem amicæ illæ & vicinæ, quibus mulier, recuperatâ drachmâ suâ amissâ, dicit: *Gratulamini mihi: nam inveni drachmam quam perdideram.* Ibid. vers. 9. Atque hæc natura est sinceræ charitatis, ut non gaudeat in iustitiâ, sed gratuletur

lesur veritati. 1. Cor. 13. 6. Omnes sumus unius corporis mystici membra, quæ Capiti Christo, quæ sibi, quæ membro male affecto & sanato gratulari debent. Significanter & signatè Gentium Doctor: *Ne sit dissidium in corpore, sed membra itidem sollicita sint alia pro aliis. Itaque sive patitur unum membrum, communiuntur omnia membra: sive honore afficitur unum membrum, congratulantur omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra particulatim.* 1. Cor. 12. 25. 26. 27. Oves Christi sumus: lætari ergo debemus de ove perditâ ad caulam reductâ. Fratres sumus, quorum aures circumsonare debent monito patetico Patris prodigi ad filium suum natu majorem: *Exhilarari & gaudere oportebat, quod frater tuus hic mortuus erat, & revixit: perieratque, & inventus est.* Luc. 15. 32.

III. Restat gaudij magnitudo, quam sic explicat Christus: *Magis gaudet super eâ, quàm super illis nonaginta novem, quæ non erraverunt.* Gaudet etiam pastor super ovibus nonaginta novem, quæ non erraverunt: imò magis gaudet super ove, quæ nunquam à grege aberravit, quàm super ea, quæ reducta est ex errore. Nam per se melius est, non errare & peccare, quàm ab errore in viam reduci, & à peccato converti. Verùm comparatè Christus loquitur: quum major hîc sit gaudii causa, major etiam misericordia, quâ oviculam errantem & indignam prævenit, & à longiori aberratione, gravioribusque malis pastor liberat. In tuto enim collocata est salus nonaginta novem ovium, quæ non erraverunt. Ex contrario id liquet, nimirum ex dolore, quem ex re amissa, quæ charissima nobis est, concipimus atque percipimus. Dolor ille excedere solet gaudium ex rebus non perditis acceptum. In exemplum subjicio Iacobum Patriacham, quantum illi quamque acerbum dolorem movit jactura filii Ioseph? Mosem audiamus: *Agnosce Jacobus tunicam versicolore dicit: Tunica filii mei est, bestia mala devoravit eum: omnino discreptus est Ioseph. Laceransque Jacobus vestimenta*

vestimenta sua, imposuit cilicium lumbis suis; luxitque propter filium suum diebus multis. Et quamvis surrexissent omnes filij ejus omnesque filiae ejus ad consolandum eum, renuit consolationem admittere: dicens, non faciam, nam descensus sum ad filium meum lugens in sepulcrum: flevit etiam illum pater ejus. Gen. 37. 33. 34. 35. Equidem vehementius doluit de uno Iosepho amisso, quam de undecim reliquis filiis retentis. Ideoque gaudium, ex nuncio de filio Iosepho superstitite conceptum, longissimè superabat lœtitiâ, quâ ex præsentiâ, conspectu & incolumitate reliquorum undecim perfruebatur. Quum enim hi ei renunciarent dicendo, *adhuc Ioseph vivit, & ipsum præesse universæ terræ Egypti: defecit animus ejus, quia non credebant eis. Sed quum eloquuti essent apud eum omnia verba Iosephi quibus erat alloquutus ipsos, vidissetque plaustra quæ miserat Ioseph ad deportandum ipsum, revixit spiritus Iacobi patris eorum; & dixit Israel, sufficit, adhuc Ioseph filius meus vivit: ibo & videbo eum, antequam moriar.* Ibid. cap. 45. 26. 27. 28. Et Davidem regem numerosa proles ita non potuit exhalare, quàm eum obitus infelicitissimus & tristissimus unius Absalom, filii degeneris, perturbavit & contristavit. Nam commotus rex; ascendens in cœnaculum illius portæ flebat; & ita dicebat eundo, *fili mi Absalom, fili mi, fili mi Absalom, utinam mortuus essem ego, utinam essem loco tuo, Absalom fili mi, fili mi,* 2. Sam. 18. 32. Quod si hodieq; unus ex decem liberis, quibus beati sunt parentes, ægrotaret, vel in summū discrimen incidisset, majori solitudine urgerentur districtiq; torquerentur parentes, quàm lœtitiâ ex reliquorum novè integrâ valitudine ac prosperitate afficerentur: & uno illo convalescente & periculis erepto, magis gauderent, quàm super cæterorum omnium incolumitate & integrâ conservatione. Et sanè sæpe accidit, ut illi qui ab atrocissimis peccatis resipuerunt, & à gravissimis erroribus liberati sunt, ferventiores sint in dilectione Dei ac proximi, & sollicitius sibi à peccatis caveant, quàm

quàm alii qui nunquam exorbitarunt, & in enormia scelera prolapsi fuerunt. Dux plus eum militem in prælio diligit, qui post fugam reversus, hostem fortiter premit, quàm eum qui nunquam terga fugæ vertit, & nunquam strenuum se & fortem militem præstitit. Agricola plus placet agri, qui spinis multis eradicatis jam faciunt fructum centuplum, quàm qui spinarum exortes minus fructificant. Ferrum ignitum calidius est ligno accenso: quo enim materia & substantia igni accensa frigidior est, & igni magis contraria, eo ferventior efficitur, caloremque diutius servat. Ita sæpe fit de filio Dei, qui à veritate & pietate aberravit, ut conversus, & ab errore viæ suæ aversus, majori & ferventiori zelo Dei gloriam, suamque & proximi salutem promotam cupiat. Pij in peccata prolapsi, seiplos agnoscere discunt, quàm sint infirmi, ne plus sibi tribuant quàm par est: condolent aliis, nec temerè de peccatoribus judicant: cautiùs imposterum ambulant, majorique studio ac fervore ad officium redeunt: singularem Dei misericordiam experiuntur & prædicant, Deoque ardentius supplicant, ut à malo ipsos abstrahat ac custodiat, Equidem multum Davidi commodi ex eo accessit, quòd *jugiter ipsi peccatum admissum obversatum fuit.* Psal. 51. v. 5. Hinc etiam serium illud piumque propositum illius natum: *Docebo transgressores vias tuas: & peccatores ad te convertentur.* Ibid. vers. 15. Abnegatio in Petro animi demissionem peperit, summamque sollicitudinem eum timore versandi reliquo conversationis suæ tempore. 1. Petr. 1. vers. 17. Præcipue vero ex lapsu suo & gratiosâ sui erectione didicit, quid sibi voluerit Christus, dicens: *Tu aliquando quum te converteris, stabili fratres tuos.* Luc. 22. 32. Graviter lapsi erant Corinthij, gravi etiam moerore Apostolus eos acerbis suis objurgationibus affecerat, & ad poenitentiam non poenitendam adduxerat: ut lapsus recordatio, & dolor ex eo conceptus salutaris illis & utilissimus fuerit.

Apostolum ipsum audiamus: *Etiam si, inquit, vos contristavi per epistolam, non me poenitet, etiam si poenituerit (video enim epistolam illam, tametsi ad tempus, vos contristasse.)* Nunc gaudeo, non quod contristati fueritis, sed quod contristati fueritis ad resipiscentiam. nam contristati fuistis secundum Deum, ut nulla in re damno affecti fueritis ex nobis. Nam quæ secundum Deum est tristitia, ea resipiscentiam efficit ad salutem, cujus nunquam poeniteat: at mundi tristitia mortem efficit. Ecce enim istud ipsum, quod secundum Deum contristati fuistis, quantum in vobis efficit studium? imò defensionem, imò indignationem, imò timorem, imò vehemens desiderium, imò zelum, imò vindicationem? 2. Cor. 7. vers. 8. — 11. Paulus ipse, quanto atrocius nomen Dei blasphemaverat, pios persecutus fuerat & contumeliosus vexarat: 1. Tim. 1. 13. tantò ardentius, ad Deum jam conversus, nomen ejus glorificavit, pios dilexit, & fidem in Christum prædicavit & propagavit. Ad Corinthios scribit: *Affecto vos Dei emulatione. Aptavi enim vos, quos uni viro, ut virginem puram sistam, nempe Christo.* 2. Cor. 11. v. 2. Confimiliter ad Galatas: *Eram ignotus facie Ecclesiis Iudææ quæ erant in Christo. Sed solum audierant qui dicerent, Qui persequeretur nos aliquando, nunc evangelizat fidem quam olim vastabat: & glorificabant Deum de me.* Gal. 1. 22. 23. 24.

Ufus I. ad *pauciores* duplicem.

I. **N**E aversemur neu contemnamus eos, qui ab errore in viam redeunt, & lapsi in peccata ad vitam novam resurgunt. Gaudeamus potius, gloriam Dei amplificari, quum novi ad Christum discipuli accedunt: & qui aberrarant, ad eum revertuntur. Vir fugiens rursus pugnabit. Piè Siracides: *Ne, inquit, ignominiam afficias hominem revertentem à peccato, memento nos omnes esse infestos increpationibus.* cap. 8. v. 6. Quum olim Corinthii duriore se præberent in-

ce-
tuq-

cestuoso resipiscenti, Paulus sermone eos ad sympathiam hortatur, & veniam ei dari obsecrat. Sufficit, ait, istiusmodi homini ista increpatio à pluribus illis profecta, ut è contrario potius vos ei condonetis, eumque consolemini, ne quo modo redundante tristitia absorbeatur vir huiusmodi. Quapropter precor vos ut ratam faciatis in illum charitatem. 2. Cor. 2. 6. 7. 8. Nimirum imitari nos decet exemplum Patris coelestis, qui apud Prophetam ait: *Quum improbus conversus ab omnibus peccatis suis quæ fecit, observabit omnia statuta mea, & exercebit jus & justitiam; omnino vivet, non morietur: omnes defectiones ejus quas commisit non commemorabuntur ei: in sua justitia quam exercet vivet.* Ezech. 18. 21. 22.

II. Quicumque à viis mandatorum Dei aberrarunt, gravibusque se peccatis obstrinxerunt, ad Christum Pastorem redeant, ut suam resipiscentiam coeleste illud gaudium excitent. Prodigus ad patrem suum reversus, magno eum gaudio affecit, ut præsentem omnes secum exhilarari voluerit atque gaudere: *Adductum, inquit, vitulum illum saginatum mandate, & edentes oblectemur. Quia filius ille meus mortuus erat, & revixit: perieratque, & inventus est. Caperunt igitur sese oblectare.* Luc. 15. 23. 24. Nec nos majori Salvatore nostro lætitiâ afficere possumus, quam si erroris nos poeniteat, & ad frugem bonam nos recipiamus. Et hinc cor nostrum veram lætitiâ completur. Nam justificati ex fide, pacem habent erga Deum apud Dominum nostrum Iesum Christum. Rom. 5. 1. Hic solidi gaudii fons perennis est: hæc coeli suburbia. *Non enim est regnum Dei esca & potus, sed justitia, & pax, & gaudium per Spiritum sanctum.* Ibid. cap. 14. 17. Atque hinc obtinet illud Salomonis: *Lati animo sunt convivium iuge.* Prov. 15. v. 15. David in erroribus & luto peccatorum hærens, distorquebatur, incurvabatur pervalde, toto die atratus & tristis incedebat. Psal. 38. 7. ossa ejus inveterascebant, convertebatur præstantissimus humor ejus in siccitates æstivas.

X

Psal.

Psal. 32. 3. 4. Ut primum verò ad Deum reversus, & à peccatis ablutus esset; præ nive aluit, fecitque Deus ut audiret gaudium & letitiam: exultarunt ossa quæ Deus contriverat. Psal. 51. 9. 10.

Uſus II. ad ἐλεγχον.

GRavissimum & dirissimum errorem, Novatiani errant, qui asseruerunt, eis qui post Baptismum acceptum vel in fide, vel in vita errarunt & lapsi sunt, non amplius fore misericordiam apud Deum, nec aditum ad Ecclesiam patere. Crebrò enim eveniebat grassantibus persecutionibus, ut vi cruciatuum aut mortis terrore quidam Christum negarent. Hos, si postea poenitentiam ducti, in Ecclesiam recipi peterent, recipiendos negabant Novatiani. Næ immisericordes hi fuerunt hæretici, interfectoresque resipiscen-
tiae, & proditores charitatis. Christus ipse, pastorum princeps, ovem amissam quæsit, invenit, reduxit, & super eam gavilus est. Hæc stante & obtinente doctrinâ, nemo nostrum servaretur. Nam in multis impingimus omnes. Iacob. 3. 2. Ut meritò Constantinus Magnus Imperator, Acesio Novatianorum Episcopo & promacho, in Concilio Niceno, dixerit: *Erigito tibi scalam, Acesi, & solus in cælum ascendito*. Sozomen. lib. 1. Hist. Eccles. cap. 21. Evertunt mandatum illud Apostolicum: *Fratres, si quis inter vos aberravit à veritate, & converterit eum quispiam, sciat eum qui averterit peccatorem ab errore viæ suæ, servaturum animam à morte, & operturum multitudinem peccatorum*. Iac. 5. 19, 20. Manifestè perniciosus iste error repugnat sacris Literis & promissionibus divinis de gratia Dei omnibus resipiscen-
tibus peccatoribus proposita. *An ullo pacto deleat morte improbi? dictum Domini Iehovi: annon quum revertitur à viis suis, ut vivat?* Ezech. 18. 23. Huius generis sexcenta alia afferri possent. Exempla etiam san-
ctorum

ctorum passim in Scripturis obvia sunt, qui ex lapsibus resipuerunt, & gratiam consecuti sunt. Davidi adultero & homicidæ resipiscen-
ti Nathan Propheta, Dei nomine, dicit: *Iehova transtulit peccatum tuum*. 2. Sam. 12. v. 13. Dominus Iesus intuitus est oculis gratiæ & misericordiæ Petrum, qui ter ipsum abnegaverat. Luc. 22. 61. Corinthiis præcipit Paulus, ut incestuoso resipiscen-
ti condonent, eumque consolentur. 2. Cor. 2. 7. Repugnat etiam dogma hoc Symbolo Apostolico, in quo credere nos profitentur remissionem peccatorum: & Precationi Dominicæ, quæ remitti nobis peccata nostra quotidie oramus. Denique meritum & intercessionem Christi pro nobis elidit, & miseros peccatores in barathrum desperationis præcipitat. Præclare Ioannes: *Quod si quis peccaverit, advocatum apud Patrem habemus, Iesum Christum, justum*. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris. 1. Epist. 2. vers. 1. 2.

Impietati suæ & teterrimo errori Novatiani prætexebant verba Pauli: *Fieri non potest ut qui semel fuerint illuminati, gustaverintque donum illud cæleste, & participes facti fuerint Spiritus sancti, gustaverintque bonum Dei verbum, ad virtutes futuri sæculi: si prolabantur, denud renoveantur ad resipiscen-
tiam, ut qui rursus crucifigant sibi Filium Dei, & ignominia exponant*. Hebr. 6. 4. 5. 6. Sed turpissimè detorserunt & adulterarunt sensum verborum Apostoli Novatiani. De ea enim defectione loquitur, quæ consultò & malitiosè, non metu aut infirmitate aliqua, sed deliberato consilio, & odio veritatis, animoque adversus eam hostili suscipitur. Hoc est, quod dicit Apostolus, tales rursus sibi crucifigere Filium Dei, & ignominia exponere. Notatur immane odium, quo in Christum feruntur tales apostatæ. Derurbarent de cælo Filium Dei, ac denud crucifixum omnium ludibrio exponerent, si possent. Et hoc demum est peccatum illud in Spiritum sanctum. Hic inexpressibilis ille lapsus, de quo Apostolus: *Fieri*
non

*non posse, ut qui ita prolapsi sunt, denuo renouentur ad resipiscen-
tiam.* Neque hoc novum. Christus enim ipse à spe veniæ
tales excludit: *Quisquis loquutus fuerit adversus Spiritum san-
ctum, non remittetur ei neq; in hoc seculo, neque in futuro.* Matth.
12. 32. Causa tam severi in apostatas iudicii, uno verbo, est
iustitia Dei, qui non patitur se irrideri. Hanc allegoricè A-
postolus effert, sub metaphora terræ bonæ & reprobæ: *Nam
terra, inquit, quæ imbrem sapius in se venientem combiberit, &
progenuerit herbam accommodatam iis per quos excollitur, parti-
ceps fit benedictionis à Deo: At quæ profert spinas & tribulos, re-
jectanea est, & maledictioni proxima: cuius exitus tendit ad exu-
sionem.* Hebr. 6. v. 7. 8. Quemadmodum divinæ bonitati
conveniens est, eos, qui instar terræ bonæ, post culturam &
humectationem cœlitus factam per verbum & spiritum
sanctum, gratam Deo colono segetem proferunt fidei, obe-
dientiæ, pietatis, constantiæ, ampliorem subinde benedi-
ctionem consequi, ad quotidiana incrementa, & salutem de-
nique æternam. Ita ex adverso non potest Deus, per iusti-
tiam suam, quin anathemate percutiat & exustioni æternæ
devoveat perfidos illos apostatas, qui reprobæ terræ instar
meras vitiorum spinas fundunt, & semen verbi divini, fideiq;
primordia malitiosè excutiunt. Et apertè ex ipso textu li-
quet, Paulo sermonem esse de peccato in Spiritum sanctum.
1. Ex scopo hoc patet. Est enim argumentum sumptum à
comminatione: cur Hebræi legnitiam excutere, & à rela-
psu sibi cavere debeant: quia nisi sedulò & sollicitè caveant,
fieri non possit ut prolapsi denuo renouentur ad resipiscen-
tiam: sitque de eorum salute actum & conclamatum. Præter-
gressi jam fuerant infantiam Hebræi: quippe jam pridem ele-
mentis Christianismi imbuti & fideliter instituti, adèd *ut pro-
temporis ratione doctores eos esse oportuerit.* Hebr. 5. 12. Segni-
tie tamen & socordia multi ex iis ad infantiam redierant,
quasi regressi & relapsi, ut in propinquo defectionis pericu-
lo ver-

lo versarentur: maximè propter afflictiones quibus à Genti-
libus premiebantur. Opportunè ergo eos de præsentis peri-
culo monet. 2. Ait Apostolus, *fieri non posse, ut prolapsi re-
nouentur denuo ad resipiscen-
tiam.* Atqui nullum peccatum est,
quod resipiscen-
tibus non remittatur, excepto solo peccato in
Spiritu sanctum: de quo etiam Ioannes: *Siquis viderit fra-
trem suum peccare peccato quod non est ad mortem, petet & dabit
ei vitam: peccantibus dico non ad mortem. Est peccatum ad mor-
tem: non pro illo dico ut roget.* 1. Epist. cap. 5. 16. De hoc igitur
peccato Apostolus loquitur. 3. Denique Paulus testa-
tur, se persuasum esse de Hebræorum salute, quod non es-
sent ita prolapsuri, & miserè perituri: quantumvis ita eos
terreat. *Persuasimus nobis, ait, de vobis, dilecti, quæ meliora sunt
& saluti adherentia, etiamsi ita loquamur.* vers. 9. De hujus-
modi ergo lapsus genere loquitur, qui in Hebræos cadere
non poterat. At omnis generis lapsus cadere in ipsos pote-
rant, & possunt in quosvis sanctos & electos, præterquam
peccatum in Spiritum sanctum. Ergo de hoc solo Apostoli
verba intelligenda sunt. Atque adèd illi qui tempore Nova-
tianorum ex infirmitate peccabant, eo ipso quod reverteban-
tur, satis ostendebant, se illud non perpetrassè peccatum,
quod resipiscen-
tiam non admittit. Quod superest, in tuto
est res & salus eorum, qui firmi stant per fidem, & quos Deus
ab errore & lapsu immunes custodit. Iudæ Epist. vers. 24. Post
eos certi de Dei gratia saluteque suâ sunt, quicumque erro-
ribus implicati, & in offensa aliqua præoccupati, mox ab er-
rore & peccatis ad Deum convertuntur. Omnia enim
potest Deus; peccatorem resipiscen-
tem abjicere & à se re-
pellere non potest. Testis David: *Sacrificia Dei sunt spiritus
fractus; animum fractum & contritum, & Deus non spernis,* Pl. 51.
vers. 19. Non mutat decretum & sententiam suam Servator
qui dixit: *Eum qui venit ad me, nequaquam ejecerim foras.* Ioan.
6. 37. Quisque nostrum Sponsum cœlestem oret cum fide-
li Spon-

li Sponsa: *Trahe me, post te curremus.* Cantic. 1. vers. 4. Et votum suum voto Ieremiæ Prophetæ jungat: *Converte me ut convertar, quia tu es Iehova Deus meus.* Jerem. 31. 18. Tu nos audi & exaudi, Deus Trin-Vnē. *AMEN.*

CONCIO SEXTA

IN

MATTH. XVIII. vers. 14.

Ita non est voluntas Patris vestri qui est in cælis, ut pereat unus ex parvis istis.

Obus, magnus ille & generosus Veritatis Pugil, ac fons & turris immota patientiæ, de variis suis hostibus & multiplicibus copiis afflictionum, Deo contra se ministrantium, differens, inquit: *Simul advenientes turmæ ejus, aggerarunt contra me viam suam, & castra fecerunt circa tentorium meum.* cap. 19. v. 12. In summo atque aperto periculo est civitas & propugnaculum, quod foris à sævis, potentibus atque astutis hostibus obsessum est, ac intus fovet infidos cives & milites, qui proditores induerunt. In maximo extremoque discrimine versatur cor piorum, quod extrà à Satana, valido illo armato, & vaferrimo insidiatore, mundoque impio, & crudelissimis tyrannis oppugnatur, intus verò à carne corruptâ veteriq; Adamo, hoste ut domestico, ita importunissimo, infestatur & inquietatur. Ac Satan quidē *Tentator* est callidissi-

mus

mus & indefessus, 1. Theff. 3. 5. qui ignitis suis tentationibus Dei filios adoritur, eosque *appetit quos ventilet sicut triticum*, Luc. 22. 31. nullam eis quietem permittens, quò fidem eis excutiat, ac salute eos privet. Mundus pios pravis exemplis & fallacibus promissionibus ad peccata sui que imitationem allecat: & si blanditiis nihil proficiat, odio insatiabili & implacabili eos persequitur. Nec meliorem ipsis in mundo sortem Christus promisit: *Quia, ait, ex mundo non estis, sed ego elegi vos ex mundo, propterea odit vos mundus.* Ioan. 15. 19. *In mundo afflictionem habebitis.* Ibid. cap. 16. 33. Caro corrupta, quam in sinu fovemus, in spiritum insurgit, cum Diabolo & mundo in perniciem nostram conspirat, ac offensa nobis in fidei stadio ac pietatis progressu objicit. Molestus aded & infestus hic hostis Paulo fuit, ut suspiria hæc ab imo pectore duxerit: *Non facio bonum quod volo: sed malum quod nolo, hoc ego. Quid si id facio ego quod ego nolo, non amplius ego id perpetro, sed peccatum quod in me habitat, id perpetrat. Invenio igitur volenti mihi facere bonum, hanc legem impositam esse, quod mihi malum adjaceat. Delector enim Lege Dei quod ad interiorem hominem: sed cerno aliam legem in membris meis belligerantem adversus legem mentis meæ, & captivum reddentem me legi peccati, quæ est in membris meis. Aerumnosus ego homo: quis me eripiet ex isto corpore mortis?* Rom. 7. 19—24. Istorum hostium insidiis, persecutionibus, & violentiæ expositi pii, suæ sibi infirmitatis conscii, triste illud Iosaphati regis Iehudæ ingeminant: *Non est in nobis vis obstandi multitudini magnæ istæ invadenti nos: & nos nescimus quid facituri simus, sed in te deficiunt oculi nostri.* 2. Chron. 20. vers. 12. Et sanè in lubrico salus piorum posita esset, nisi Pater noster cœlestis, Servatorque ac Pastor Iesus Christus, hostes istos compelleret & repelleret, curamque ipse & defensionem salutis suorum susciperet. Ille *magnus est consilio & amplius actione.* Jerem. 32. v. 19. Ille periclitantibus suppetias venit,

pro-

prostratos erigit, vulneratos obligat, vacillantes sustentat, infirmos corroborat, ac meticulosos inclamat: *Sufficit tibi gratia mea: nam potentia mea per infirmitatem consummatur.* 2. Cor. 12. 9. Hoc parastate frater Paulus, in suâ infirmitate, de omnibus hostibus & afflictionibus triumphat: *Deo habetor gratia, qui dat nobis victoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.* 1. Cor. 15. 57. Rursus: *Omnia valeo per eum qui me corroborat, nempe Christum.* Philip. 4. 13. Perlustremus animo textum prælectum, & omnem nobis scrupulum eximet sollicita illa & assidua Dei Patris cura, quâ parvos, in fide vel vitâ errantes, in regiam salutis viam reducit, maximumque gaudium ex eorum conversione capit: haud aliter atque pastor bonus oviculam palantem & perditam requirit, atque ob eam inventam ex animo lætatur. Verè ut dicat Christus, summus & fidelissimus, ac potentissimus ovium suarum Pastor: *Ego vitam æternam do eis, nec peribunt in æternum, neque rapiet eas quisquam è manu mea. Pater ille meus, qui mihi dedit eas, major omnibus est: neque quisquam potest eas eripere è manu Patris mei. Ego & Pater unum sumus.* Ioan. 10. v. 28. 29. 30. Istam similitudinem, quam fufius & plenius suprà interpretatione nostrâ illustravimus, jam ad curam Dei Patris pro pusillis, quos mundus fastidit & despiciatui ducit, applicabimus, occasionem nobis Christo ipso in verbis hisce præbente, quæ in quinque dispertimus membra:

I. QUAM CERTO.

II. QUIS.

III. QUARE.

IV. QUOS.

V. A QUO servare velit.

Pater coelestis, qui suos servatos vult voluntate sui beneplaciti, efficiat in nobis virtute sancti sui Spiritus, ut voluntati suæ sanctæ, in verbo suo revelatæ, promptè & alacriter pareamus. *AMEN.*

I. QUAM

I. QUAM CERTO.

ID Christus subindicat voculâ *ἐτως*, Ita, quâ similitudinem allatam ad curam Patris coelestis pro parvis accomodat, ac tantundem dicit: Certum est, quippe ex luce naturæ notum, affectu humano testatum, & experienciâ comprobatum, fidum pastorem qui centum habet oves, si una duntaxat ex eis aberraverit, non finire eam esse perditam: quin potius, quâvis non magni pretii una ovis sit ad reliquas collata, tamē majori sollicitudine amissâ hanc quærere, quàm reliquas servat, rursusque de eâ inventâ majori gaudio compleri, quàm de reliquis salvis. Nec minus certum, & unanimi sacrorum Scriptorum consensu firmatum, Patrem meum coelestem non velle vel unam de suis ovibus, h. e. unum ex electis suis (quos certo numero elegit) quantumvis pusillus & abjectus videatur, perire: quinimo singulari curâ unumquemlibet talium quærit, & reliquis electis rursus adjungere repertum satagit, quumque inventus & ab interitu revocatus fuerit, tum ingenti gaudio afficitur. Nemo, mentis bene sanæ compos, addubitare de eo potest, nedum illud negare. *Est enim Deus ipsa charitas,* teste Joanne 1. Epist. 4. v. 8. Omnis charitas & cura, quam homines de rebus sibi charis habent, tantum gutta est ex fonte inexhausto divinæ charitatis: scintillula est ex maximo & ardentissimo divino charitatis igne.

Ufus ad διδασκαλίαν.

QUotiens umbram aliquam vel flammulam amoris in nobis vel aliis conspiciamus erga personas vel res nobis charas & gratas; toties de immenso & immutabili Dei erga electos suos amore certiores reddamur. Eapropter Christus

Y

toties

lenæ à resurrectione suâ: *Proficiscere ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, & Deum meum, & Deum vestrum.* Ioan. 20. 17. Uti enim Moyses in arca scirpea in aquis expositus, ex eis à filia Pharaonis extractus est, & in filium adoptatus, *vocatusque est filius filia regis Pharaonis:* Exod. 2. 10. Heb. 11. 24. Ita Deus suos ex fovea & cæno peccatorum ac perditionis eduxit: ab æterno electos, reapse in tempore filios suos fecit: aded ut hi qui non erant populus ejus, filii Dei vivi videntur. O incredibilem & immensum amorem! quem miratus Ioannes exclamat: *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, nempe ut filij Dei vocemur.* 1. Epist. 3. v. 1. Quemadmodum ergo parentes terreni assiduam acrioremque curam suscipiunt & gerunt pro teneris, infirmis & ægrotis suis liberis: Ita nec imbecilles suos filios abiecturus & neglecturus est celestis Pater. Ipse novit fragmentum nostrum, ac nostrum, ut pater filiorum suorum, miseretur. Psal. 103. 13. 14. Et hoc sibi vult promissum ejus: *Arundinem quassatam non franget, & elychnium ipsum fumigans non exstinguet.* Esai. 42. 3. Significanter Christus addit: Patrem hunc nostrum esse in celis. Patres terreni sæpe optant cupiuntque liberis suis pusillis atque infirmis opitulari, sed viribus defecti non possunt. Vellent Hagara infantem Ismaëlem siti ferè enectum, in vita conservare: sed deficiente aqua ex utero, eum abiecit, vitam ejus desperans. Gen. 21. v. 15. Pater noster in celis quum sit, omnipotens est. Id quod David sic exprimit: *Deus noster in celo est: quicquid placet, facit.* Psal. 115. v. 3. Huic fundamento idem Regius Propheta & Psaltes fiduciam suam in summis periculis & calamitatibus superstruxit: *Ad te attollo oculos meos, o tu qui sedes in celis. Ecce ut oculi servorum spectant ad manum dominorum suorum, ut oculi ancilla spectant ad manum heræ suæ: ita oculi nostri spectant ad Iehovam Deum nostrum, donec gratiam exhibuerit nobis.* Psal. 123. 1. 2. Hunc unum coelestem & omnipotentem Patrem David er-

iam

iam hostibus omnibus opponit: *Is, inquit, qui sedet in celo, videt: Dominus subsannat eos.* Psal. 2. 4.

Ufus I. ad *παρακλησιν*.

IN hoc coelesti Patre confidamus. *Pater noster est*, ergo paternum suum erga nos affectum nunquam exuet. *In celis est*, ergo tueri pusillos potest. Quemadmodum coelum sublimius est omnibus rebus: Ita ille qui thronum suum in coelo habet, omnia sibi habet subiecta. His duabus columnis fiducia nostra innixa, non vacillat. Huic igitur certæ & firmæ anchoræ fluctuantem fidei nostræ naviculam affigamus. *Negare seipsum non potest* benevolus & omnipotens Pater. 2. Tim. 2. 13. Atque aded nec filios suos pusillos deferere. Supra captum & spem humanam est illud Patris nostri coelestis promissum: *An filius charus mihi est Ephraim? an natus summæ oblationis? est.* nam ex quo loquutus sum contra eum, omnino recorder ejus adhuc: idcirco perstrepunt viscera mea propter eum, omnino miserebor ejus, dictum Iehovæ. Ierem. 31. 20. Sit ergo Davidis filialis fiducia, nostra quoque fiducia: *Quamvis pater meus & mater mea dereliquerent me: tamen Iehova recipiet me.* Psal. 27. 10.

Ufus II. ad *παράκλησιν*.

AGite, reapse nos Dei Patris germanos filios demonstre-
amus. *Filius sapiens lætitiâ afficit patrem.* Prov. 10. v. 1. Nos coelestem Patrem fiduciâ, obedientiâ, & tolerantia filiali exilaremus. Sic experiemur veritatem paterni ipsius promissi: *Gaudebo de ipsis, benefaciendo ipsis.* Ierem. 32. 41. Implebitur in nobis illud: *Vt quum ducit juvenis virginem, quum uxores tibi ducunt filij tui, gaudio, inquam, sponsi cum sponsa, gaudebit tecum Deus tuus.* Esai. 62. 7. Ad hæc probi liberi debitum patri deferre honorem tenentur. Lex clamat: *Honora patrem tuum, & matrem tuam.* Exod. 20. 12. Prophe-

V. 3.

a. Le-

ta Legi congruenter: *Filius*, inquit, *honorat patrem*. Malachi 1. 6. Nos per animam caveamus, ne in nos quadret, quod Pater coelestis ibidem apud Prophetam subicit: *Quid si Pater sum, ubi est honor meus?* Honoremus Patrem nostrum precibus, gratiarum actione, fide cordis, pietate vitæ. Pareamus hortationibus sanctorum Dei virorum; Jeremiæ: *Cedite Iehovæ Deo vestro gloriam*. cap. 13. 16. Pauli: *Sive editis, sive bibitis, sive quid facitis, omnia ad gloriam Dei facite*. 1. Cor. 10. 31. Certi promissi Dei Patris nostri: *Honorantes me honorabo*. 1. Sam. 2. 30. Præterea liberis divinitus præceptum est: *Liberi, auscultate in Domino parentibus vestris. id enim est justum*. Eph. 6. 1. Præstemus & nos obedientiam paternis Dei mandatis. Petri est illud: *Estote filii obedientes*. 1. Epist. 1. 14. Certius & evidentius testimonium non est, quo probemus nos sinceros Dei Patris filios, & Christi, Dei Filii, fratres. Ex ipsius Christi ore id discamus: *Quisquis facerit, quod vult Pater ille meus, qui est in cælis, is est meus frater, & soror, & mater*. Matth. 12. 50. Porro liberi parentes suos ante omnes diligere, charosque habere debent. Nobis Dei filiis dictum est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota cogitatione tua*. Matth. 22. 37. Facem sinceræ dilectionis nobis præfert Propheta & Rex David: *Ex intimis visceribus diligam te, Iehova, firmitas mea*. Psal. 18. 2. A germanis etiam filiis exigitur, ut patrem suum revereantur. Sic nihil magis Dei filios exornat, quam timor Dei filialis. Unde tantâ sermonis evidentiâ, tantoque spiritus ardore David: *Colite Iehovam cum reverentia, & exultate eum tremore*. Psal. 2. 11. Equidem nihil isto timore Deo Patri gratius, nihil Dei filiis utilius atque salutaris, eodem Davide teste: *Vt miseretur Pater filiorum, miseretur Iehova timentium ipsum*. Psal. 103. 13. Item: *Quam multa est bonitas tua, quam recumbit reverentibus te!* Psal. 31. 20. Laudi quoque & honori est probis liberis, ut patriissent, & pia pii patris vestigia

vestigia premant. Decet & nos imitari exemplam coelestis Patris. *Sanctus* est Pater noster. Ioan. 17. 11. Circumsolent aures nostræ paternæ ejus monito: *Sancti estote, quia sanctus sum, ego Iehova Deus vestrorum*. Levit. 19. 2. Plenæ sunt sacræ Literæ exhortationum ad imitationem Patris nostri coelestis. Ioannes, ad fraternam charitatem nos exstimulaturus: *Dilecti, inquit, diligamus alii alios: nam charitas ex Deo est: quisquis diligit, ex Deo natus est, & novit Deum. Qui non diligit, non novit Deum: nam Deus est charitas. Dilecti, si Deus nos ita dilexit, debemus & nos alii alios diligere*. 1. Epist. 4. 7-8. 11. Christus ipse, misericordiam nobis erga miseros, afflictos, & egenos commendaturus, Patris coelestis exemplum imitandum proponit: *Estote misericordes, prout & Pater vester misericors est*. Luc. 6. v. 36. Et ad benefaciendum hostibus nos invitaturus, ad idem exemplum nos remittit: *Diligite inimicos vestros, benedicite eis, qui devoverunt vos, benefacite illis qui oderunt vos, & precamini pro illis qui vobis infesti sunt, & persequuntur vos. Ut sitis filii Patris illius vestri, qui est in cælis: facit enim ut Sol suus exoriatur super malos & bonos, & pluit super justos & injustos*. Matth. 5. 44. Denique uti filij frugi æquo animo castigationem paternam admittunt, neque patri suo obmurmurant, juxta illud Salomonicum: *Filius sapiens auscultat eruditioni patris; at deridet ne ulli quidem auscultat increpationi*. Prov. 13. 1. Ita & nos crucem, quomodocunque eam Deus & Pater noster imponat, patienter feramus: Ne obliviscamur, Paulo monitore, exhortationis quæ nobis tanquam filiis lequitur: *Fili mi, ne parvi facito castigationem Domini, neque animo frangitor, quum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem quemcumque filium agnoscit. Si castigationem sustineris, Deus sese vobis exhibet ut filiis. quis enim est filius quem non castigat pater? Quid si estis absque castigatione, cujus participes sunt omnes, nempe supposititii estis, non filii. Deinde patres quidem carnis nostre casti-*

castigatores habuimus, & reveriti sumus: annon multo magis subiciemur Patri spirituum, & vivemus? Nam illi ad paucos dies, prout ipsis videbatur, nos castigabant: hic autem ad commodum nostrum, ut participes simus sanctimonie ipsius. Omnis autem castigatio in præsens quidem non videtur esse gaudij, sed tristitia: at postea fructum tranquillum justitiæ reddit, iis qui per eam fuerint exercitati. Hebr. 12. 5. — II.

III. QUARE

Dhertè Servator: Non, inquit, est voluntas Patris vestri. Respectu parvorum, de quibus hîc agitur, duplex est Dei voluntas; una præcipiens, altera decernens & efficiens. Præcipiens voluntas est quâ à nobis, ea quæ præcepit, exigit & fieri vult. Hanc Christus intelligit, cum orare nos jubet Patrem coelestem; *Fiat voluntas tua, sicut in caelo, ita etiam in terra.* Matth. 6. 10. Et de ea Paulus loquitur, dicens: *Ne vos configurate seculo isti; sed transformate vos per renovationem mentis vestræ, ad hoc ut probetis quæ sit voluntas Dei, bona illa, placens, ac perfectâ.* Rom. 12. 2. Voluntas Dei decernens & efficiens est, quâ salutem electis dare ab æterno decrevit, & certò atq; efficaciter in tempore propter Christum confert. De ea Christus, optimus paternæ voluntatis interpres, & executor promptissimus & fortissimus: *Hæc est voluntas ejus qui misit me, id est, Patris, ut quicquid mihi dederit, non perdam ex eo, sed suscitem illud in ultimo illo die.* Hæc est autem voluntas ejus qui misit me, ut quisquis conspicit filium, & credit in eum, habeat vitam æternam: & suscitem ipsum ego ultimo illo die. Ioan. 6. 39. 40. De eadem Dei voluntate Paulus: *Prædestinati sumus secundum præstitutum ejus qui agit omnia ex consilio voluntatis suæ.* Eph. 1. 11. De hac voluntate verba Christi capienda sunt. Deus certò, immutabiliter & infallibiliter parvos vult salvos fieri, non vult ullum ex iis perire. Ut jure hîc exclamare possimus cum Esaiâ: *Iehova exercituum inivit consilium, & quis irritum faciat? & manum ejus extentam, ecquis avertat?* cap. 14. 27. Et cum Paulo: *Ejus voluntati quis obstitit?* Rom. 9. 19. A quo non separo illud ejusdem: *Dona illa & illa vocatio Dei ejusmodi sunt, ut eorum ipsum pœnitere non possit.* Ibid. cap. 11. 29. Quemadmodum immutabilis est essentia Deus; quum nulla apud eum insit transmutatio, aut conversionis obumbratio: Iacob. 1. 17. Ita nec voluntas isthæc ejus ulli mutationi aut pœnitudini est obnoxia. De quo nequis ambigat, Deum ipsum testem sisto dicentem: *Consilium meum stabit, & omnem delectationem meam facturum sum.* Esai. 46. 10. Item: *Quia ego Iehova non mutor: ideo vos filij Iacobi, non consumpti estis.* Malach. 3. 6. De hac Dei voluntate decernente & efficiente tria notanda sunt: *in gloria.*

I. Parvorum salus non pendet ab eorum fide operibusque bonis prævisis, sed à Dei voluntate, quæ prima ac suprema est causa, neque ab ullo alio principio vel causâ priorē ad volendum impellitur ac movetur. In hac supremâ salutis causâ Christus hîc acquiescit. Nec supra & ultra eam progreditur Paulus, in descriptione causarum salutis. Supremus apex, est *consilium voluntatis Dei.* Eph. 1. 11. *Electio non est ejus qui velit, neque ejus qui currat, sed ejus qui misereatur, nempe Dei. Cujus vult, misereatur.* Rom. 9. 16. 18. Et hac in parte etiam valet illud Christi, quod prætermittendū haud est: *Gloriam tibi tribuo Pater Domine cæli & terræ, quod hæc occultaveris à sapientibus & intelligentibus, & ea retexeris infantibus. Et jam Pater, quia ita placuit tibi. Omnia mihi tradita sunt à Patre meo: & nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quisquam novit nisi Filius, & cuicumque voluerit Filius retegere.* Matth. 11. 25. 26. 27. Non quia nos priores voluimus, electi sumus, & servamur: sed quia prior Deus voluit, elegit & servat nos. Alioqui, non Deus nos, sed nos priores Deum elegissemus. Longè secus Christus: *Non vos me elegistis, sed ego*

ego elegi vos, & constitui vos ut abeuntes fructum feratis. Ioan. 15. 16. Quod etiam illud Ioannis vergit: *Nos diligimus eum, quoniam ipse prior dilexit nos.* 1. Epist. 4. 19. Res ipsa clamat: Quid velle potuimus; quum nondum essemus? Et qui bonum velle potuimus jam existentes, quum naturā propensissimus ad odium Dei & proximi? Quoniam quod sapit caro, inimicitia est adversus Deum. Legi enim Dei non subicitur: nam ne potest quidem. Rom. 8. 7. Quid? quod idonei non sumus per nos ipsos ad cogitandum quicquam, velut ex nobis ipsis: sed quod idonei sumus, id ex Deo est. 2. Cor. 3. 5.

II. Infallibiliter servantur, quotquot servatos vult cœlestis Pater. Ipse enim hostes omnes vincit, qui huic ipsius voluntati obstitunt, parvosque vel per vim vel per insidias salute private conantur. Neque enim fallit pronunciatum Ioannis: *Vos ex Deo estis, filii, & vicistis eos: quoniam potentior est qui est in vobis, quàm qui in mundo est.* 1. Ioan. 4. v. 4. Efficaciter quoque Christus: *Excitabuntur pseudochristi & pseudoprophetae, & edent signa magna & miracula: ita ut seducant (si fieri possit) etiam electos.* Matth. 24. 24. Ecce, salutis nostræ firmitas non in nobis, sed in arcana Dei electione locatur. Cui adjungi meretur illud ejusdem: *Ego vitam eternam do vobis, nec peribunt in eternum, neque rapiet eas quisquam à manu mea. Pater ille meus, qui mihi dedit eas, major omnibus est: neque quisquam poterit eas eripere à manu Patris mei.* Ego & Pater unum sumus. Ioan. 10. 28. 29. 30. Idem sonat Petri hoc: *Virtutis Dei præsidio custodimini per fidem ad salutem.* 1. Petr. 1. 5. Porro parvi ipsi, qui naturā sunt filii iræ, & ad malum proni, isthuc efficaci Dei voluntati non obstant, imò ne obistere quidem possunt. Quando enim Deus benevolū affectum hujus suæ voluntatis in electis exequitur, seu veram in iis conversionem operatur, Spiritus regenerantis efficaciam ad intima eorum penetrat, cor clausum aperit, durū emollit, preputiatū circumcidit, voluntati novas quali-

qualitates infundit, facitque eā ex mortuā vivā, ex malā bonā, ex nolente volentē, ex refractariā morigeram, agitque & roborat eam, ut, ceu arbor bona, fructus bonarum actionum proferre possit ac velit. Loquitur uberrimum Dei promissum: *Dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri; & amovens cor lapideum à carne vestrā, indam vobis cor carneum: & Spiritum meum ponam in medio vestri; quo faciam ut in statutis meis ambuletis, & jura mea observetis facientes ea.* Ezech. 36. 26. 27. Cui respondet effatum istud Paulinum: *Deus is est qui efficit in vobis & ipsum velle, & ipsum agere, pro gratuita sua benevolentia.* Phil. 2. 13. Non est actio Dei omnipotentis, humanæ subjicienda voluntati. Secus Spiritui sancto contradiceremus, qui ait per Apostolos; Petrum: *Divina vis ipsius omnia nobis donavit quæ ad vitam & pietatem pertinent.* 2. Epist. 1. 3. Itemque per Paulum: *Et supereminens illa magnitudo potentiæ ipsius in nobis qui credimus, pro efficacitate roboris verum ipsius.* Eph. 1. 19. Et Deus noster complet omnem suæ bonitatis gratuitam benevolentiam & opus fidei potenter. 2. Thess. 1. 11.

III. De hac Dei erga se voluntate certi sunt parvi; non ascendendo in cœlum, librumque voluntatis & electionis divinæ inspiciendo (id enim fieri non potest) sed voluntati ejus præcipienti & in Verbo revelatæ parendo. Quos enim Deus voluntate beneplaciti salvos esse voluit, salvosque facit; eosdem voluntati suæ præcipienti obedire vult, & morigeros eos reddit. *Quos prædestinavit, eos etiam vocavit; adeoque sancti sui Spiritus virtute in eis efficit, ut vocationi pareant,* Rom. 8. 30. Quare uti firmum fixumque est illud Christi: *Non est voluntas Patris vestri qui in cœlis est, ut pereat unus ex parvis istis: Ita immorum juxta stat istud ejusdem: Non quisquis dicit mihi, Domine, Domine; introibit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est.* Matth. 7. 21. Cui congruenter Ioannes: *Mundus præterit, &*

cupiditas ipsius: qui vero præstat voluntatem Dei, manet in æternum. 1. Epist. 2. 17. Et Petrus electos ac per Christum redemptos hortatur, ut non amplius cupiditatibus hominum, sed voluntati Dei, quod in carne reliquum est temporis vivant. 1. Epist. 4. 2. Vin' ergo certò persuasum habere, servatum te iri ex Dei voluntate? Subinde tecum illud Pauli recogita: Deus elegit nos in Christo ante jactum mundi fundamentum, ut simus sancti & inculpati in conspectu ejus cum charitate. Eph. 1. 4. Sanctitatis & charitatis studium certum est *ὑποπικία* electorum servandorum. Hoc sibi volunt illa Pauli: *Hæc est voluntas Dei, nempe sanctificatio vestra, id est, ut abstineatis à stertatione: ut sciat vestrum unusquisque suum vas possidere in sanctificatione & honore.* 1. Theff. 4. 3. 4. Cui consonat illud Ioannis: *Dilecti si Deus nos ita dilexit, debemus & nos alij alios diligere.* 1. Epist. 4. 11. Prædestinavit nos Deus ad laudem gloriosæ sue gratiæ. Eph. 1. 6. Ergo in se ipsos singuli descendant, ac se se explorent, num laudem Deo pro acceptis beneficiis tribuant. Expressè Apostolus: *In omnibus gratias agite: hæc enim est voluntas Dei per Christum Iesum erga vos.* 1. Theff. 5. 18. Vult Deus servatos electos; sed per fidem. Pauli illud est: *Crediderunt quotquot erant ordinati ad vitam æternam.* Act. 13. 48. Unde fides, *electorum fides* appellatur. Tit. 1. 1. Ergo, ex monito Pauli, vos ipsos tentate, an sitis in fide, vos ipsos explorate: annon agnoscitis vosmetipsos, videlicet Iesum Christum in vobis esse? 2. Cor. 13. 5. Credentes in Christum vita æterna manet. *Hæc, inquit, Servator, est voluntas ejus qui misit me, ut quisquis conspiciat Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam.* Ioan. 6. 40. Quos servari Deus vult, eos etiam conformari prius vult *imagini Filij sui* in perfectionibus. Rom. 8. 29. Probate igitur vosmetipsos, an crucem divinitus immisissam toleranter sustineatis. Sic enim Petrus: *Qui, inquit, malis afficiuntur ex voluntate Dei, tanquam fidei Conditori commendant animas suas bene agendo.* 1. Epist. 4. 19. Nec aliter Paulus: *Hæc*

Heredes Dei sumus, coheredes autem Christi, si modò cum eo patimur, ut & cum eo glorificemur. Rom. 8. 17. Et, *Si substerimus, etiam conregnabimus.* 2. Tim. 2. 12. Liber vitæ, in quo conscripta sunt nomina parvorum, quos æternum Deus servabit, obsignatus est sigillo Dei. 2. Tim. 2. 19. Ejus libri anteriori parti verba hæc inscripta sunt: *Novit Dominus eos qui sunt sui.* Ne ergo hæc arcana & occulta scrutemur. Sed attendamus ad patefactam Dei voluntatem, inprimis ad verba posteriori libri vitæ parti inscripta: *Abcedat ab injustitia quisquis nominat nomen Christi.* Ibid. Sic de nostri electione, & voluntate Dei circa salutem nostram, omnium optimè & certissimè judicare poterimus. Exigit Apostolus ab omnibus & singulis Dei filiis, ut *nomen Christi invocent*; id quod sine fide fieri nequit. *Quomodo invocabunt eum in quem non crediderint?* Rom. 10. 14. Postulat præterea ab iisdem, ut ab injustitiâ, adeoque omni iniquitate, abcedant. Ex fidei igitur & studij pietatis sensu quemque nostrum de collatâ sibi quoque electionis gratiâ, & Dei voluntate circa salutem suam vult colligere. Itaque quot fidei, quot propositi Deo vivendi habes testimonia, tot electionis tui *ἁποδείξεις* habes:

IV. Quos?

ID arguunt verba hæc: *Vnus ex parvis istis.* Nomen parvorum & physicè & spiritualiter capi potest. *Physicè* pro pueris qui ab ipsâ infantia & pueritiâ à Deo in fedus gratiæ sunt asciti, ex quibus ne unus quidem periturus est. In horum censu fuit Ieremias, quem Deus sanctificavit, quem nondum prodisset ex vulva. Ierem. 1. 5. Et Ioannes Baptista, qui *Spiritu sancto impletus fuit etiam à ventre matris sue.* Luc. 1. 15. Huc & illi parvi pertinent, de quibus Christus in Evangelica historia: *Sinite puerulos venire ad me, & ne prohibete eos, talium enim*

enim est regnum Dei. Marc. 10. 14. Quod ipsum de omnibus federatorum infantibus Deus testatur: *Stabilio*, dicit Abrahamo, *fedus meum inter me, & te, ac semen tuum post te per aetates suas, ut fedus sit perpetuum: me esse tibi Deum, & semini tuo post te.* Gen. 17. 7. Cui consonat illud Petri: *Vobis facta est promissio, & liberis vestris, & omnibus longè post futuris, quoscumque videlicet advocaverit Dominus Deus noster.* Act. 2. 39. Atque sic retunditur calumnia eorum, qui asserere non erubescunt, nos docere parentes pios dubitare de salute pusillorum suorum, qui in infantia moriuntur. Imò verò affirmamus, *non esse voluntatem Patris coelestis ut vel unus ex illis parvis pereat*: ut non sit cur parentes Dei timentes de eorum salute addubitare debeant. *Sancti sunt liberi vestri*, inquit Apostolus 1. Cor. 7. 14. Nec aliorum tendunt hæc ejus verba: *Si radix sancta est, etiam rami.* Rom. 11. 16. Ne ergo de infantium suorum salute desperent parentes fideles; quum David salutem filioli sui ex adulterio suscepti, & die septimo à nativitate mortui, in dubium non vocarit, sed confidenter dixerit: *Ego sum abiturus ad ipsum, at ipse non est reversurus ad me.* 2. Sam. 12. 23. Ac nequis dicis tantum causam, & ad fucum simplicioribus faciendum, à nobis hæc dici existimet, ipsius Synodi Nationalis Dordracenæ judicium & confessionem ingenuam audiat: *Quandoquidem de voluntate Dei ex verbo ipsius nobis est judicandum, quod testatur liberos fidelium esse sanctos, non quidem naturam, sed beneficio federis gratuiti, in quo illi cum parentibus comprehenduntur, pii parentes de Electione & salute suorum liberorum, quos Deus in infantia ex hac vita evocat dubitare non debent.* Cap. 1. de divina Prædestinatione, artic. 17.

Verum vox *parvorum* hic spiritualiter videtur præcipuè intelligenda: nam ἐμψυχοῦς additur vocula ἡρώων, quæ innuitur, sermonem hic esse de istis parvis qui in Christum credunt, de iis enim Christus loquitur supra vers. 6. Hi, etsi

staturam

staturam magni & proceri, & ætate provecti, opibusque, auctoritate, atque sapientiâ eminentissimi; parvi tamen sunt in oculis suis, ac humiliter & demissè de se sentiunt. Nam terrenas prærogativas nihil ad salutem facere norunt: in salutis negotio nihil sibi, sed omnia in solidum Deo tribuunt: *persuasum hoc ipsum, cum Paulo, habentes, fore ut qui incepit in ipsis bonum opus, etiam perficiat usque ad diem Iesu Christi.* Philip. 1. 6. *Libentissimè, cum eodem Apostolo, de suis gloriantur infirmitatibus, certi potentiam Christi in se tanquam in tabernaculo inhabitare.* 2. Cor. 12. 9. Hæc summa gloriationis ipsorum est: *Omnia valeo per eum qui me corroborat: nempe Christum.* Philip. 4. 13. Sic pusillum se agnoscit David, Rex sapientiâ & pietate pollentissimus, fortitudine nulli secundus, honore eminentissimus. Ipsum audi, & mecum mirare: *O Iehova, non superbit cor meum, nec efferuntur oculi mei: nec ambulo in rebus magnis, & mirabilioribus quàm ut ego eas asequar. Nisi composui & sedavi animam meam, sicut ablactatus apud matrem suam facit, nisi sicut ablactatus, apud me fuit anima mea: puniat me Deus.* Psal. 131. 1. 2 De Abrahamo servus ejus: *Iehova benedixit Domino meo valde, adeò ut magnus effectus sit. dedit enim ei greges & armenta, & argentum & aurum, servosque & ancillas, & camelos & asinos.* Gen. 24. 35. Vix tamen eo quicquam in oculis suis minor. In Dei conspectum proditurus modestissimè se excusat: *Ecce nunc cuperem alloqui Dominum, tametsi ego sim pulvis & cinis.* Gen. 18. 27. Audite etiam suæ parvitatæ præconem nepotem ejus Iacobum, virum cumulatissimè à Deo benedictum uxoribus, liberis, pecore, rebusque omnibus ad hanc vitam necessariis: *Impar, ait, sum omnibus his beneficiis, totique illi fidei quam præstitisti servo tuo: etenim cum baculo meo solum transiveram Iardinem istum; nunc autem in duas acies Dominus effectus sum.* Ibid. cap. 32. 10. Centurio Capernaemicus, magnus inter suos servos ac milites, quos dicto habuit audientes, minimus in oculis suis su-

iti. Di.

it. Dixit enim Domino Iesu, offerenti adventum in ædes suas: *Domine, non sum dignus ut sub tectum meum ingrediaris.* Matth. 8. 8. Quis major, quis honoratior Maria, genitrice Filii Altissimi? Verum & illa in sua parvitate & humilitate exultat: *Magnificat, inquit, anima mea Dominum, & exultat spiritus meus super Deo servatore meo: quia respexit humilem ancillam suam.* Luc. 1. 46. 47. 48.

Ulus ad dida^{ca}ndum.

Illi demum de salute suâ certi esse possunt, qui parvi sunt in oculis suis, ac in Christum credunt. Clamant adversarii nostri, doctrinam de salutis certitudine & infallibilitate, homines reddere securos atque profanos. Imò verò nutritrix est fidei, pietatis, & submissionis animi. Ideo *electorum fides* nuncupatur ab Apostolo. Tit. 1. 1. Insolubili nexu copulatæ sunt electio & fides; ut causa & effectum, mater & filia. *Credunt quotquot ordinati sunt ad vitam æternam.* Act. 13. 48. De pietatis studio Paulus: *Deus elegit nos in Christo ante jactum mundi fundamentum, ut simus sancti & inculpati in conspectu ejus cum charitate.* Eph. 1. 4. Hic vides, sanctitatem vitæ à gratia electionis non posse separari. Consimiliter Petrus: *Studete vocationem & electionem vestram firmam efficere, sc. per bona opera & virtutes, quarum longum catalogum texuerat.* 2. Epist. 1. 10. Paulus asserens fundamentum electionis divi-
næ *solidum stare*, non jubet electos securè vivere, sed graviter eos hortatur, *ut abscedat ab injustitia quisquis nominat nomen Christi.* 2. Tim. 2. 19. Idem postquam dixisset: *Deus is est qui efficit in vobis & ipsum velle, & ipsum agere, pro gratuita sua benevolentia;* Philip. 2. 13. non subjicit: Ergo non est opus, ut ulla vos salutis cura attingat; sed dicit: *Cum timore ac tremore vestram ipsorum salutem conficite.* Ibid. vers. 12. En parvitatem commendat Apostolus, & vult media, quæ Deus salutis

salutis promotioni destinavit, adhiberi, salutemque nos operari cum humili opinione de nobismetipsis, & cum magna atque filiali sollicitudine, metuentes ne quicquam committamus vel omittamus, quo Deum ad iram provocemus, vel quod saluti officiat. Dixerat quoque Petrus: *Virtutis Dei presidio custodimini per fidem ad salutem.* 1. Epist. 1. v. 5. Atqui tantum abest, ut ad carnalem securitatem fenestram aperiat, ut potius salutarem hanc exhortationem subnectat: *Cum timore versamini commemorationis vestre tempore.* Ibid. vers. 17. Magnâ fiduciâ Paulus: *Mihi, inquit, persuasum est nullam rem conditam posse nos separare à charitate Dei quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Rom. 8. 39. Alibi tamen cautus nos esse vult in perficienda salute, ac securitatem exenterare, dicens: *Qui sibi videtur stare, videat ne cadat.* 1. Cor. 10. 12. Et desemetipso pronunciat & profitetur idem Apostolus: *Fratres, ego metipsum non reor metam apprehendisse. Unum autem ago: ea quidem quæ à tergo sunt obliviscens, at ea verò quæ à fronte sunt contendens; scopum versus feror, ut premium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu.* Philip. 3. 13. 14.

Ex istis parvis ne unus quidem perire potest. Si enim pastor terrenus una ovis perdita & errans curæ sita est; ut notius quiescat, donec eam invenerit: Quomodo Christus, celestis Pastor, perire pateretur unam ex oviculis suis, quæ non corruptibilibus rebus, argento vel auro, sed pretioso suo sanguine redemit, 1. Petr. 1. 18. 19. & pro quibus animam suam deposuit? Ioan. 10. 15.

Ulus 1. ad dida^{ca}ndum.

Singulos electos celestis Pater novit: quemadmodum pater terrenus liberos ex se natos, & pastor oves suas numero habet. Disertè Apostolus: *Novit Dominus eos qui sunt sui.* 2. Tim. 2. 19. Et de Christo, supremo ovium Pastore,

store, scriptum extat: *Vocat oves suas nominatim*. Joan. 10. 3. Idem electorum nomina dicuntur scripta esse in libro vitæ. Philip. 4. 3. Quod probè notandum contra eos, qui Deum, non certas & singulares personas, sed bonas qualitates in hominibus elegisse asserunt. Imò verò non nisi ad particulares certasque personas se extendit electio gratuita. Clarissimè Deus ipse: *Iacobum dilexi, Esavum autem odio habui*. Rom. 9. 13. His illud Filii Dei adfidel: *Non de omnibus vobis loquor: ego scio quos elegerim*. Ioan. 13. 18. Idem Servator manifestè distinguit inter eos quos Pater dederit sibi electos è mundo, & quos non dederit. Ibid. cap. 17. 6. Ipsa electionis vox hoc arguit. Nemo potest dici aliquos eligere, nisi alios prætereat. Confer 1. Sam. 16. 8. 9. 10. 11. 13.

Urus I L. ad πικράλη Civ.

IN tuto collocata est salus electorum Dei filiorum, ut ne unus quidem ex iis perire possit. Paulus solido atque immobili electionis divinæ fundamento, salutem electorum inniti asserit, neque ut arundinem, in aquis radicatum esse. Stat illud Christi toties celebratum, neque satis unquam celebrandum: *Fieri non potest ut seducantur electi*. Matth. 24. 24. Nec omittendū istud ejusdem: *Nemo rapiet oves meas è manu mea*. Ioan. 10. 28. Nempe dona illa, & illa vocatio Dei ejusmodi sunt ut eorum ipsum pœnitere non possit. Rom. 11. v. 29. Ipsa Dei natura mutabilitati decreti electionis repugnat. Qui enim consilium suum mutat, vel propter defectum sapientiæ in liberando, vel propter defectum potentiæ in exsequendo, mutare illud solet: quorum neutrum sine blasphemiam attribui Deo potest. Unde & David exclamat: *Consilium Iehovæ in seculum consistit, cogitationes animi ejus in ætates singulas*. Psal. 33. 11. Nec obstant verba Christi de Iuda proditore: Pater, quas dedisti mihi, ego custodivi, & ne-

mo ex eis perit, nisi filius ille perditionis: at Scriptura impleatur. Ioan. 17. 12. Etenim 1. Phrasis illa, datum esse Christo, ambigua est. Nonnulli Christo dati sunt ut Mediatori & Redemptori, videlicet electi omnes, quibus certò daturus est vitam æternam. De his Patri suo dicit: *Dedisti ei*, id est, Filio tuo, *authoritatem in omnem carnem, ut quotquot dedisti ei, det eis vitam æternam*. Ibid. vers. 2. Ita nunquam Christo datus fuit Iudas. Neque enim fallit Christi pronunciatum: *Quicquid dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, nequaquam ejecerim foras*. Ibid. cap. 6. 37. At nunquam veræ fidei & serix resipiscentiæ pedibus Iudas proditor ad Christum venit. Christum ipsum adeamus & audiamus: *Non, inquit, de omnibus vobis loquor: ego scio quos elegerim: sed oportet impleatur Scriptura, Qui edit mecum panem, sustulit adversum me calcem suam*. Ioan. 13. 18. Atque ideo hoc loco filius perditionis appellatur, h. e. justo Dei iudicio compactus ad interitum. Rom. 9. 22. itemque Diabolus, seu filius Diaboli, & Diabolo similis. Ioan. 6. v. 70. Quò & illud spectat quòd εἰς τὸν τόπον τὸν ἰδιόν, id est, ejusmodi latroni, furi ac profligatori destinatum, abijisse dicitur Act. 1. 25. Alii verò Christo dati sunt, ut Domino & Regi. Ita enim Christus ipse: *Omnia, ait, mihi tradita sunt à Patre meo*. Matth. 11. 27. Et uberius adhuc: *Data mihi est omnis potestas in celo & in terra*. Matth. 28. 18. Sic Iudas Christo ad Apostolorum datus fuit, id quod ex verbis illis liquet: *Vt Scriptura impleatur*, sc. quæ extat Psal. 109. 8. *Præfecturam, seu Episcopatum ejus accipiat alius*. Confer Act. 1. 20. ubi eodem sensu verba illa de Iuda explicat Ecclesia Apostolica. 2. Etiam si daretur, Christum loqui de electione ad vitam æternam, tamen aliud inde colligi non posset, nisi solum Iudam proditorem periisse, quum exclusivè loquatur Dominus: *Nemo ex iis perit, NISI filius ille perditionis*. Verum adversarii de aliis etiam electis idem affirmant & ὁμοῦς. Nemo ex iis qui dati fuerunt

Christo perit, nisi Judas proditor. Ergo alii quoque electi possunt perire. Imò contrariam potius colligendum erat: Ergo alii electi non possunt perire. 3. Vocula *ἐἰ μὴ*, vel *ἐάν μὴ*, nisi, non semper notat exclusionem, seu exemptionem partis à toto, sed sæpe de contrariò intelligitur, idemque sonat quòd particula *Sed*. Exempla passim obvia sunt in sacra Novi Testamenti Scriptura. *David panes proposititios edit, quibus visci non erat ipsi licitum, ἐἰ μὴ, sed Sacerdotibus solis.* Matth. 12. 4. Confer 1. Cor. 7. 17. Gal. 1. 7. & cap. 2. 16. Apoc. 9. 4. & cap. 21. 27. Sensus ergo verborum Christi hic est: Pater, nemo ex iis quos mihi dedisti perit: *ἐἰ μὴ, sed* quod ad Iudam attinet, is secundum Scripturam est filius perditionis: ac per consequens, licet ad tempus mecum & cum meis fuit, haud mirum ipsum perire.

Ufus III. ad *μαδείαν*.

Summopere nobis caveamus ne vel minimum ex Dei filiis contemnamus, neu errantem, & nostro iudicio, perditum perire sinamus, sed in viam veritatis & pietatis reducamus, & à perditione, pro viribus, servemus. Imitantes in eo Patrem coelestem, qui nullum ex suis vult perditum. Verè Caini posteros dixeris eos, qui manum à fratre periclitante abstrahunt, ac impudenter eructant illud: *An custos ego sum fratris mei?* Gen. 4. 9. Næ maxima istorum hominum est improbitas, qui in amissâ overequirendâ & reducendâ tantam adhibent curam: at de fratre de viâ erroris depellendo parum sunt solliciti. Kisch filium Saullem unâ cum servo emisit *quæsitum a sinas amissas*. 1. Sam. 9. 3. De Simejo (cui à Salomone mandatum erat, ut se contineret Hierosolymæ, & intra torrentem Kidronem, sub poena capitis) historia sacra: *Fuit exactis tribus annis, quum fugissent duo servi Simej ad Acischem filium Mahacæ regem Gathi, & inuicassent Simej quidam*

dam dicendo, ecce servi tui sunt Gathi, ut surgens Simej strato asino suo abiret Gatham ad Acischem, quæsitum servos suos: rediensque Simej reduceret servos suos Gath. 1. Reg. 2. 39 40. Fuit hæc mandati regii transgressio & violatio, occasio & causa iusta supplicii de Simejo sumti. Quòd si illos tanta de asinis amissis & servis fugitivis quærendis & reducendis affecit sollicitudo; indignissimū facinus est, hominē errantē, Dei; filium, & in Christo fratrem, lapsum negligere. Certè Lex divina, quo maiorem tuendi fratris curam excitaret, vel *bovem* proximi *devium* reduci vult, & domum deduci. Deut. 22. 1. Quidni proximum ipsum errantem reduceremus? Agnoscamus nos singulos esse aliorum debitores, atque nos mutudjuvare debere, ut omnes verâ fide & indefesso pietatis studio dignitatem filiorum Dei retinere, & æternam salutem in Christo Iesu consequi valeamus. Palàm id indicat Paulus, cum ait: *Fratres, etiam si præoccupatus fuerit homo in aliqua offensa, vos spirituales reconcinnate huiusmodi hominem cum spiritulenitatis: considerans unusquisque temetipsum, & ne tu tenteris.* Gal. 6. 1. Seduli in eo extiterunt sancti Viri, qui suâ perditione aliorum salutem redimere parati fuerunt: inter quos excelluerunt duo ista Ecclesiæ lumina, Moyses & Paulus. Quum enim Israelitæ, constantes sibi Dei loco vitulum aureum, iram divinam gravissimè contra se provocassent, Moyses se interponens, Deo dixit: *Obsecro, peccavit populus iste peccato maximo, quòd fecerunt sibi deos aureos. Attamen nunc an condonaturus es peccatum eorum? nam si non ita est, dele me nunc de libro tuo quem scripsisti.* Exod. 32. v. 31. 32. Pari charitatis ardore Paulus: *Optârim ego ipse anathema esse separatum à Christo, pro fratribus meis, cognatis, inquam, meis secundum carnem.* Rom. 9. 3.

V. A Quo servare velit?

VERBO dicam: Ab ἀπωλεία. Non est voluntas Patris vestri, ut unus pereat ex parvis istis. *Perditio* duplex est, ac de utrâque Christi verba sunt intelligenda. Prima est ipsum peccatum, quod humanam naturam corrumpit, ac omnis *perditionis* & poenarum causa est. De hac corruptione & perditione loquuntur hæc Scripturæ testimonia. Mosis est illud: *Corruerat omnis caro*, id est, homo, *viam suam super terram*. Gen. 6. 12. Deus ipse de populo Israelitico, qui vitulum sibi conflârat, Mosis edixit: *Abi descende, nam corripit se populus tuus, quem eduxisti à terra Ægypti*, q. d. idololatriâ suâ sibi exitium comparavit, effecitque ut non amplius habeatur pro populo meo. Exod. 32. 7. Similiter Tzephania Propheta de Iudaica gente: *Inde à diluculo corruerunt omnes actiones suas*. cap. 3. 7. Et de Corinthiis Paulus: *Metuo, inquit, ne quo modo, sicut serpens ille Evam seduxit calliditate sua, ita corruptæ cogitationes vestræ degenerent à simplicitate quæ est in Christo*. 2. Cor. 11. 3. Ab hac corruptione & perditione Deus per Filium suum parvos liberavit. Nam *sanguis Iesu Christi Filij Dei purificat nos ab omni peccato*. 1. Ioan. 1. 7. Remanent tamen in electis peccati originalis reliquiæ, carnis corruptæ cupiditates & affectus: quæ etsi non prorsus eos occupant, uti non-regeneratos, attamen regeneratos remorantur. Expresse enim Paulus de se: *Novi, ait, non habitare in me (id est in carne mea) bonum*. Rom. 7. 18. Sæpe etiam per Christum à perditione servati in peccata prolabantur, ac, sibi permisi, æternum perirent. *In multis enim impingimus omnes*. Iac. 3. 2. Hinc oritur lucta illa carnis & spiritus, satis lactuosa Dei filiis, quam paucis sic Apostolus describit: *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem: hæc autem inter se opposita sunt, ut non quæcumque volueritis, eadem faciatis*.

faciatis. Gal. 5. 17. Verum ab hac perditione Deus Pater suos gratosè & potenter servat: 1. Ne ex destinatâ malitiâ peccent. Inde natum votum illud Davidicum: *Etiam à contumaciis subtrahes servum tuum, fac ne dominantur in me: tunc integer & innocens ero à transgressione magna*. Psal. 19. 14. 2. Ne peccatum in eis regnet. Exploratè Ioannes: *Quisquis in eo manet, h. e. per veram fidem communionem cum eo habet, non peccat*, h. e. non dat operam peccato, non finit peccatum sibi dominari. 1. Epist. 3. 6. id quod Paulus sic enunciat: *non ambulat secundum carnem*. Rom. 8. 1. & *non est servus peccati*. Ibid. cap. 6. 17. Uberius adhuc Ioannes: *Quisquis natus est ex Deo, peccatum non committit: quoniam semen ipsius in eo manet: nec potest peccare, quoniam ex Deo natus est*. Ibid. vers. 9. Atque huc propriè facit monitum illud Pauli: *Ne regnato peccatum in mortali vestro corpore; ut auscultetis ei in cupiditatibus corporis. Neque sistite membra vestra arma injustitiæ peccato: sed sistite vos Deo, ut ex mortuis vivos, & membra vestra arma justitiæ Deo. Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim estis sub Lege, sed sub Gratia*. Rom. 6. 12. 13. 14. 3. Ne in peccato perleverent. Significanter Paulus: *Permanebimus in peccato ut gratia audior fiat? Absit. qui mortui sumus peccato, quo modo adhuc vivemus in eo?* Rom. 6. 1. 2. Errant pii; sed erroribus non immoriuntur: redeunt gemebundi dicentes cum Davide: *Erro ut parva pecus quæ perit, require servum tuum: nam præceptorum tuorum non obliviscor*. Psal. 119. 176. 4. Ne in Spiritum sanctum peccent, quod fit ab eis, qui non ex infirmitate vel metu, ut Petrus, neque ex ignorantia, ut Paulus, Evangelicam veritatem abnegant aut oppugnant; sed ei exmero odio & pertinaciâ, contra testimonium Spiritus sancti, obstant, eamque blasphemant & persequuntur. Hoc peccato se non obstringunt filii Dei. De eo Ioannes: *Si quis, inquit, viderit fratrem suum peccare peccato quod non est ad mortem, potest & dabit ei vitam: peccantibus dico non ad mortem. Est peccatum*.

peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget. Omnis iniustitia peccatum est: sed est peccatum quod non est ad mortem. Scimus quod quisquis natus est ex Deo, non peccat, i. e. ad mortem: sed quod qui genitus est ex Deo, conservat seipsum, & Improbus ille non attingit eum. 1. Epist. 5. 16. 17. 18.

Usus ad διδακλίαν.

Immensa & inexhausta Dei est misericordia, qui suos à peccatis abstrahit, ne in eis pereant. Hinc in gratiarum actionem David erumpit: *Benedic, anima mea, Iehovæ: & omnia intestina mea nomini sancto ejus. Benedic, anima mea, Iehovæ: & ne obliviscaris ullius beneficiorum ejus. Qui propitius est omni iniquitati tuæ, qui medetur omnibus morbis tuis. Qui vindicet à fovea vitam tuam, qui coronat te benignitate & miserationibus.* Psal. 103. 1. — 4. Equidem plura & atrociora peccata committeremus, nisi ab eis Deus nos forti suâ manu ac virtute Spiritus sancti retraheret. Nam omnium peccatorum semen semper in nobis remanet: Diabolus ad peccata nos tentare non cessat: caro nostra corrupta ad malum perpetuo est proclivis. Deus verò vel per mortem nos ab omni opere malo eripit: 2. Tim. 4. vers. 18. vel superstites nos abluit, Psal. 51. 9. *peccata nostra tegit, & iniquitatem nobis non imputat:* Psal. 32. 1. 2. atque à lapsu nos erigit, ne fides nostra deficiat. Luc. 22. 32. Quin etiam, pro suâ inscrutabili sapientiâ, efficit ut peccatorum admissorum recordatio salutis nostræ inserviat. Conscientia & sensus peccatorum fecit, ut se submiserit Publicanus coram Deo. Nam *procul stans, volebat vel oculos in cælum attollere: sed credebatur pectus suum, dicens, Deus, placator mihi peccatori.* Luc. 18. 13. Peccatorum recordatio in Iudæis Babylone captivis. detentis peperit pudorem vultus, & humilem atque ingenuam transgressionum confessionem. Dan. 9. 8. Scelerum perpetratorum & à Deo

à Deo remissorum memoria facit, ut pii cautiùs imposteorum ambulent, ac sollicitiùs sibi à relapsu in similia peccata caveant, & cum timore reliquo suæ commorationis tempore versentur. 1. Petr. 1. 17.

Altera perditio est æterna condemnatio; de qua Servator: *Timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehenna.* Matth. 10. vers. 28. Et Paulus: *Qui seminat carni suæ, ex carne metet interitum.* Gal. 6. vers. 8. Hujus æternæ perditionis causa est prior perditio, seu peccatum, à quo peccator non resipiscit. Petrus asserit, *falsos doctores, hæreses exitiales subintroducetes, sibiipsis celerem perniciem accersere.* 2. Petr. 2. 1. Et huc spectat illud: *Perditio tua ex te est, ô Israel.* Hos. 13. 9. In hac perditione seu exitio æterno, corpus perditorum sempiternis cruciatibus uretur, anima beatâ Dei visio-ne privabitur, æternisque & ineffabilibus angoribus torquebitur. Propheta infernales perditorum cruciatus in unum fasciculum colligens, ait: *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non exstinguetur, eruntque nausæ omni carni.* Esai. 66. 24. Ab hoc exitio seu perditione Deus suos servat. Neque enim peccatum committunt quod est ad mortem. 1. Ioan. 5. 17. Stat enim immortum Christi promissum: *Ita Deus dilexit mundum, ut Filium suum illum unigenitum dederit, ut quisquis credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam.* Ioan. 3. 16. Ideo Pater coelestis nos tantopere dilexit: Filius tam atrociam passus est: Spiritus sanctus descendit; ne nos periremus. Adde & aliam Christi promissionem æquè illustrem atque confortatoriam: *Amen amen dico vobis, qui sermonem meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in condemnationem non veniet: sed transiit a morte in vitam.* Ioan. 5. 24. Et dubitarem adhuc, electos ab æterna perditione servandos? Imò verò ab æternâ perditione liberati, æternâ salute beabuntur, æternumque apud Deum Patrem, Filium & Spiritum sanctum præsentibus, experientur veritatem pronuntiati

illius Prophetici & Apostolici: *Oculus non vidit, nec auris
audivit, nec in mentem hominis venerunt, quæ paravit Deus iis à
quibus ipse diligitur.* Esai. 64. 4. 1. Cor. 2. 9. Obfigno hæc
omnia sanctissimo Pauli voto ex 1. Theff. 5. 23. 24. *Ipse Deus
pacis sanctificet nos totos, & integer noster spiritus, & anima
& corpus inculpatè in adventum Domini nostri Iesu Christi con-
serventur. Fidelis est qui vocavit nos, qui etiam id effi-
ciet.* A M E N.

F I N I S.

I N D E X

I N D E X P R I M U S

Locorum S. Scripturæ, quæ
explicantur, & ab adversariorum
corruptelis vindicantur.

CAP. VERS. PAGIN.

GENES.

I.	27.	65.
III.	15.	66.
X.	3.	47.
VVI.	13.	30.
*LVIII.	16.	35.

EXODUS.

XXXII.	7.	190.
--------	----	------

DEUTERONOMIUM.

VI.	6. & seqq.	25.
XXXIII.	3.	140.

ESDRAS.

VII.	14.	50.
------	-----	-----

JOBUS.

XIX.	12.	166.
------	-----	------

PSALMI.

XV.	4. 5.	12.
LXVIII.	18.	52.
XCV.	11.	152.
CIV.	4.	38.
CXXXIX.	21. 22.	12.

PROVERBIA.

XIV.	21.	19.
	Bb 2	

XVII.

CAP.	VERS.	PAGIN.
CVII.	5.	19.
XXI.	30.	37.
XXII.	15.	84.
XXV.	16. 17.	61.
XXVI.	1.	12.
	8.	13.

ESAIAS.

V.	3. 4.	92.
XXX.	18.	154.
LIII.	2. 3.	70.
LXIII.	9.	55.

HOSEAS.

XI.	8. 9.	146.
-----	-------	------

ZACHARIAS.

II.	12.	37.
IV.	9.	88.

MATTHEUS.

XVIII.	10.	1. 30.
	II.	61.
	12.	88.
	13.	140.
	14.	91. 166.

LUCAS.

XV.	6. 9.	156.
	10.	155.

JOANNES.

XVII.	6.	98.
	9.	82.
	12.	187.

ACTA

CAP.	VERS.	PAGIN.
		ACTA APOSTOLORUM.

XI.	26.	1.
XII.	15.	36.

EPISTOLA AD ROMANOS.

V.	3. 4.	69.
	14.	83.
VIII.	37.	42.
XIV.	15. 20.	74.

I. AD CORINTHIOS.

IV.	5.	6.
	7.	70.
VIII.	12.	26.
XI.	10.	46.

II. AD CORINTHIOS.

X.	12.	3.
----	-----	----

AD PHILIPPENSES.

II.	2. 3.	7.
	12.	184.
III.	1.	1.

AD COLOSSENSES.

IV.	I.	18.
-----	----	-----

II. AD TIMOTHEUM.

II.	19.	181.
-----	-----	------

AD HEBRÆOS.

I.	3.	47.
II.	17.	66.
VI.	4. 5. 6. 7. 8.	163. 164.

EPISTOLA JACOBI.

II.	I. & seqq.	27.
	Bb 3.	

LIO

INDEX SECUNDUS

I. JOANNIS.

HE.

6.

191.

APOCALYPSIS.

I.

6.

41.

FINIS

INDICIS LOCORUM S. SCRIPTURÆ.

INDEX SECUNDUS

Verborum, phrasium, & rerum insigniorum, quæ explicantur.

A.

A Men aseveratio est, quam jure juramentum dixeris. 150.
Angelus Petri, quis & quare dicatur. 36.
Angeli vox sæpe Christum notat. 35.
Angeli vox pro nuncio. 36.
Angeli boni, quid sint. 32.
Angeli boni sunt in coelis. 34.
Angeli boni cur dicantur Angeli parvorum. 34.
Angeli boni cur venti vocentur. 38.
Angeli quomodo semper videant faciem Patris coelestis. 50.
Αγγέλων, quid. 78.
Augustini encomium. 145.

C.

Christus quomodo gaudeat super inventam ovem perditam. 153.
 Christus pastor noster cur se hominem vocet. 95.
 Christus cur *Angelus faciei Iehova* appelletur. 56.
 Christus cur *filius hominis* dicatur. 6.

Christus

INDEX SECUNDUS

Christus servavit eos qui perierant. 81.
 Christus dicens discipulis suis, *Quid vobis videtur?* iudices eos constituit. 91.
 Christi Pater cur dicatur Deus. 47.
 Christi adventus triplex, in carnem, gratia, & ad iudicium. 72.
 Christi studium proficiscentis in montes, ut quærat ovem quæ erraverat. 129.
 Coelum est certus locus, non ipsa beatitudo coelorum. 60.
 Contemnere aliquem, quid sit, & quomodo fiat. 11.
 Contemptus parvulorum, offenculorum eis objectorum fons est. 11.
 Crucifigere rursus sibi Filium Dei, & ignominia exponere, quid sit. 163.
 Currus Dei cur vocentur sancti Angeli. 52.

D.

Datum esse Christo, quotupliciter intelligatur. 187.
 Deus cur videns dicatur. 30.
 Deus cur in coelis esse dicatur. 48. 172.
 Deus quomodo exaltetur, cum miseretur electorum suorum. 154.
 Deus quare sit Pater noster. 171.
 Dei Patris coelestis facies quid notet. 49.

E.

Errare, pro sed. 188.
 Errare, quid sit in sacris Literis. 112.

F.

Fidem cum acceptione personarum habere, quid sit. 29.
 Filius hominis, & Homo synonyma sunt. 64.

H.

Humiles quomodo eos existiment prestantiores, quos procul à se discant
 videmus. 7.

Iudas

INDEX SECVNDVS.

I.

Iudas quomodo Christo datus, & non datus fuerit. 127.

L.

Loq̃v, quid. 78.

N.

Nisi, profed. 188.

O.

Oq̃v quid significet. 3.

Ovem unam perditam quomodo Christus profectus quarat. 128.

Oves Christi errant in fide, vel in vita. 112.

Oves nonaginta novem, quomodo Christus deserat, ut unam perditam quarat. 127.

Ovibus cur comparentur electi. 101.

P.

Parvi seu pusilli, qui à Christo dicantur. 20. 181.

Pastor quomodo magis gaudeat super ove perditâ si inveniatur, quàm si per nonaginta novem, quæ non erraverunt. 157.

Pastores terreni cur sæpe oves amissas non inveniunt. 142.

Perditio duplex est, peccatum & æterna condemnatio. 190.

Petri Apostoli peccata varia. 147.

Proximi contemptores sunt peccatores κατ' ἐξοχήν. 19.

S.

Scandalorum authores quomodo in Christum peccent. 26.

V.

Voluntas Dei, respectu parvorum, est vel precipiens, vel decernens & efficiens, & quid utraque sit. 176.

Zc.

INDEX TERTIUS.

Z.

Zerubbabel, dux populi Dei, fuit typus Christi. 88.

FINIS

INDICIS VERBORUM, PHRASIVM,
& RERUM INSIGNIORUM.

INDEX TERTIUS Locorum communium Theologicorum.

A.

AFFLICTIO.

Afflictionum nostrarum sensu Christus homo factus afficitur. 69.
Afflictionibus pressi coelestem Adjutorem invocant. 110.
Afflictionibus errantes Christi oviculæ ad gregem reducuntur. 133.

AMBITIO.

Ambitio fugienda est. 14.

AMOR DEI ERGA SUOS.

Amor Dei erga suos immensus & fortissimus est. 140.

Amorem Dei erga electos suos confirmat amor hominum erga personas vel res ipsis charas. 169.

AMOR ERGA PROXIMUM.

Amor inter homines facile frigescit, si quis molestus sit amico. 61.

Amor hominum erga personas vel res ipsis caras, confirmat amorem Dei erga electos suos. 169.

Cc

ANGELI

INDEX TERTIVS.

ANGELI BONI.

- Angeli duo non sunt cuius homini ab infantia divinitus assignati; bonus, ad tutelam; & malus, ad flagellum. 34.
 Angeli Dei modò omnes, modò singuli, ex nutu Dei, castrametantur in circuitu piorum. 34.
 Angeli boni parvos ætate, conditione, opinione hominum, cognitione & infirmos in fide defendunt. 39.
 Angeli electos & credentes omnes tutantur. 40.
 Angeli boni ministrant piis in vita, in morte, & in fine seculi. 42.
 Angeli non sunt sermonibus obscenis, vel vitæ impuritate abigendi. 45.
 Angeli boni non sunt invocandi. 58.
 Angeli boni gaudent super peccatoribus resipiscen- tibus. 155.
 Angelorum bonorum graphica descriptio proponitur, & ex sacris Li- teris probatur. 32.
 Angelorum bonorum potentia invicta est. 38.
 Angelorum præsidio pij se solantur contra Diaboli & omnium hosti- um insidias atque potentiam. 46.
 Angelos esse contra Sadducæos & Libertinos probatur. 38.
 Angelos bonos quod ministros nobis & custodes addiderit, Deus cele- brandus est. 44.

ΑΥΤΑΡΚΕΙΑ.

Αυτάρκεια valde ornat pios. 107.

B.

BAPTISMUS.

Baptismus infantium non negligendus nec procrastinandus est. 22.

BENEFICENTIA.

Beneficentia commendatur. 105.

BENEFICIA DEI.

Beneficiis Dei variis & ingentibus oves Christi errantes reducun- tur. 133.

C. CARO.

INDEX TERTIVS.

C.

CARO CORRUPTA.

Caro corrupta est hostis domesticus ovium & membrorum Chris- ti. 114.

CHRISTUS.

- Christus Angelus ille faciei Jehovæ pios contra hostes tutatur. 55.
 Christus Mediator noster est etiam ratione intercessionis. 58.
 Christus in amore & affectu erga suos constans est. 61.
 Christus est verus homo, & quare hominem esse oportuerit. 63.
 Christus non attulit cæleste vel spirituale corpus secum è cælo, neque per Mariam, tanquam per rimam, transiit. 66.
 Christus in omnibus tentatus, sensu afflictionum nostrarum duci- tur. 69.
 Christus nos servat dupliciter, merito, & meriti applicatione. 72.
 Christus pro peccatis nostris nostro loco satisfecit: contra Socinia- nos. 77.
 Christus solus salutis author & causa est. 79.
 Christus pro electis tantum mortuus est. 81.
 Christus Ecclesiam fundavit, & structuram ejus perfecit. 88.
 Christus verus est pastor, præfiguratus in majoribus suis rei pastoritiae deditis. 94.
 Christus pastor, homo factus est, ut melius à nobis ovibus suis cogno- sceretur, & ut oves suas redimere & sanare, ac miseriarum nostra- rum sensu affici posset. 95.
 Christus nos oves suas redemit, pascit, conservat. 98.
 Christus rectè quoad personam & officium cognoscendus est. 102.
 Christus est fidus pastor & custos suorum. 107.
 Christus pastor cælestis oves perditas quærit sollicitè, citò, fideliter & indefessè. 127. 143.
 Christus animarum pastor ne minimam quidem oviculam errantem perire sustinet. 130.
 Christus pastor oves errantes & amissas quærit & reducit voce Legis & Evangelij, beneficiis, cruce, Spiritus S. gratiâ. 132.
 Christus omniscius & omnipræsens suas oves amissas indagare, & in- venire potest. 144.

INDEX TERTIVS.

Christus oves errantes, ab hostibus & periculis liberare potest, tandemque liberat. 145.

Christus nos ab æterna perditione liberavit. 193.

Christi generatio æterna ex Patre ineffabilis & incomprehensibilis similitudinibus illustratur. 47.

Christi cum pastore comparatio dulcissima est & consideratione dignissima. 89. 95.

Christi persona & officium varijs similitudinibus in sacra Scriptura illustratur. 94.

Christi amor erga Ecclesiam suam infinitus, æternus & fortissimus est. 140.

Christi potentia & amor ad reducendas oves suas perditas. 146.

Christum sequi nos oportet. 103.

COELUM.

Cœlum non esse ubique, probatur contra Ubiquetarios. 56.

Cœlum est certus locus. 60.

COETUS PUBLICI ECCLESIASTICI.

Coetus publici Ecclesiastici diligenter sunt frequentandi. 106.

CONTEMPTUS PARVORUM, vide PARVORUM.

CONTEMPTUS.

CONTEMPTUS PROXIMI.

Contemptus proximi commune hominibus est vitium. 3.

Contemptus proximi fugiendus. 14.

CONVERSIO AD DEUM.

Conversionis gratia est irresistibilis. 178.

D.

DEUS.

Deus Videns est & dicitur, quia est Deus omnipotens & Pater clarissimus. 30.

Deus injuriam pusillis illatam sibi factam æstimat. 36.

Deus celebrandus quod Angelos nobis ministros & custodes addiderit. 44.

Deus Trinus gaudet ob resipiscientiam lapsoꝝ. 155.

Deus non abjicit infirmos suos filios. 172.

Deus.

INDEX TERTIVS.

Deus Pater suos à perditione gratiose & potenter servat. 191.

Deus pios à peccatis abstrahit, ne in eis pereant. 192.

Deus pios ab æterna perditione per Christum liberavit. 193.

Dei solius est de hominis corde & interiori constitutione judicare. 4.

Deo Patri cœlesti fidendum est. 173.

DIABOLUS.

Diabolus à Christo victus, nihil in nos juris & potestatis habet. 80.

Diabolus infensissimus est piorum hostis. 117.

DOLOR.

Dolor ex re, quæ cara nobis est, amissa, conceptus, excedit gaudium ex rebus non perditis acceptum. 157.

DOMINI.

Domini & heræ non debent servos & ancillas suas contemnere, nec eis scandala ponere. 18.

DONA DEI.

Donis nobis inferiores, propter donorum istorum paucitatem, non sunt contemnendi. 27.

E.

ELECTI AD SALUTEM.

Electi sunt oves Christi. 97.

Electi perire non possunt. 113. 148. 186.

Electi quomodo de Dei de se servandis voluntate certi sint. 179.

Electorum cum ovibus comparatio dulcissima est & consideratione dignissima. 89.

Electorum numerus est definitus, qui nec augeri potest, nec minui.

III.

Electos solos Christus servavit, ac pro eis mortuus est. 82.

Electos singulos cœlestis Pater novit. 185.

ELECTIO AD SALUTEM.

Electio & fides ac pietas insolubili nexu copulatæ sunt. 184.

Electio gratuita ad certas & particulares personas se extendit. 185.

Cc 3.

E. U.

INDEX TERTIVS. EVANGELIUM.

Evangelii voce Christus oves errantes quærit & reducit. 132.

EXEMPLUM.

Exempla multa possunt in utramque partem: ideoque bona præbenda,
à malis cavendum. 122.

F.

FILII DEI.

Filii Dei sunt reges spirituales in hac & futura vita. 41.

Filii Dei promptè ac alacriter, ardentè, sincerè ac semper Dei man-
data excipere atque exhaurire debent, ut Angeli in coelo. 54.

Filii Dei quomodo se erga coelestè suum Patrem gerere debeant. 173.

Filii Dei lapsi non sunt contemnendi, sed in viam veritatis ac pietatis
reducendi. 188.

Filiis Dei minimis promptè piji inservire debent. 52.

Filiis Dei post Baptismum lapsi non est neganda venia: contra Nova-
tianos. 162.

G.

GAUDIUM.

Gaudium Dei, Angelorum, & piorum ex inventu & reductione
vis amissæ. 154.

GRATITUDO ERGA DEVM.

Gratitudo Deo præstanda, quod Christum nos servatum miserit. 75.

H.

HÆRETICI.

Hæretici sæpe ipsos pios seducunt. 119.

HOMO.

Homines omnes peccato originali infecti sunt. 83.

Hominum singulæ ætates variis obnoxie sunt peccatis. 83.

HONOR.

Honor quatenus non sit deferendus impiis. 12.

HOSTES.

INDEX TERTIVS. HOSTES.

Hostes ovium Christi sunt; externi, Diabolus & Mundus, internus:
Caro corrupta. 114. 167.

HUMILES.

Humiles de salute sua certi esse possunt. 183.

HUMILITAS.

Humilitas maximum piorum ornamentum commendatur. 6. 70. 109.

I.

IMPERFECTIO PIORUM.

Imperfectio piorum in hac vita. 114. 120.

IMPII.

Impii quatenus contemnendi sint. 12.

INDULGENTIÆ PAPALES.

Indulgentiæ Papales refutantur. 79.

INFANTES.

Infantes peccato originali infecti sunt. 83.

Infantes piorum ad sedus Dei pertinent, ut de eorum salute parentes
non debeant dubitare. 181.

Infantium baptismus non est negligendus, nec procrastinandus. 22.

INFIRMI FIDE.

Infirmi fide non sunt contemnendi. 26.

Infirmos Deus non abjicit. 172.

JUDICIUM TEMERARIUM

Judicium temerarium de proximo ferentes, in Dei partes involant. 4.

JURAMENTUM DEI.

Juramenta Dei fidei nostræ sunt firmamenta, quibus tutè innititur. 151.

Juramenta Dei impiis & contumacibus peccatoribus sunt terribi-
lia. 152.

JUVENTUS.

Juventus indomita est bestia. 84.

LAPSI.

INDEX TERTIUS.

L

LAPSI.

Lapsi non sunt contemnendi, sed in viam veritatis & pietatis reducendi. 188.

Lapsi post Baptismum non est neganda venia : contra Novatianos. 162.

LEX DEI.

Lege quomodo Christus utatur ad reducendas oves suas errantes & amissas. 132.

LIBERI.

Liberi ad scholam à parentibus mittendi sunt. 24.

Liberi à parentibus in pietate enutriendi. 24.

Liberi à parentibus honesto opificio assuefaciendi. 25.

Liberis suis non debent scandala præbere parentes. 25.

M.

MAGISTRATUS.

Magistratus subditos suos non contemnere, sed magnificere debent, ne scandala eis ponant. 16.

Magistratus subditis omnibus inservire debent. 53.

MINISTRI ECCLESIAE.

Ministri Ecclesiae sæpe eandem veritatis doctrinam repetere debent. 1.

Ministri Ecclesiae auditores suos ne contemnant, sed magnificent, sic non objicient eis offendicula. 17.

Ministri Ecclesiae promptè suis auditoribus inservire debent. 54.

Ministri Ecclesiae eà in veritate asserenda, erroribus refutandis, & peccatis perstringendis decet integritas, ut iudicium ipsis auditoribus deferre non refugiant. 92.

Ministri Ecclesiae lapsos erigere, & errantes quærere ac reducere debent. 138.

MORS.

INDEX TERTIUS.

MORS.

Mortem non metuunt pii per Christum redempti. 80.

MULIERES.

Mulieres sunt homines. 65.

MUNDUS.

Mundus capitalis piorum hostis eos oppugnat malis exemplis, blanditiis, promissis fallacibus, hæresibus, tyrannide. 118.

O.

ODIUM.

Odiū piorum in impios, non in personas, sed in vitia eorum fertur. 12.

OPERA BONA.

Operum bonorum merita refutantur. 79.

ORATIO.

Oratio ad solum Deum dirigenda est. 57.

OVES CHRISTI.

Oves Christi sunt electi, & ad eum pertinent jure electionis, redemptionis, passionis & conservationis. 97.

Oves Christi lætari, sibi gratulari debent, quod Christi tam fidei bonique pastoris sint propriæ. 100.

Oves Christi vitam piè & sanctè ad pastoris gloriam instituere debent. 101.

Oves Christi quomodo se gerere debeant, tum erga Pastorem suum, tum erga totum gregem, seu proximum, tum erga seipsas. 102.

Oves Christi subinde in errorem relabuntur, in fide & in vita. 111.

Oves Christi sibi reliquæ æternum perire possent. 124.

Oves Christi non aberrant omnes. 125.

Oves suas errantes singulas Christus observat, & in numero habet. 125.

Oves suas errantes Christus reducit & tuerur. 126.

Dd

Oves

INDEX TERTIVS.

Oves Christi perditæ quomodo ab eo quærantur & reducantur. 132.
 Oves Christi errantes desperare non debent, quum Pastor eas reduci-
 rus sit, & à perditione liberaturus. 135.
 Oves Christi errantes non sunt mox ex Ecclesia extirbandæ, sed ex
 dispersione colligendæ & reducendæ. 137.
 Oves errantes pastorem reducentem mox sequantur. 139.
 Oves amissas, quas Christus quærit, certò invenit. 142.
 Oves suas, etiam si sæpius aberraverint, non deserit Christus. 147.
 Ovium Christi hostes, sunt Caro corrupta, Diabolus & Mundus. 114.
 Ovium Christi conversio & salus non est indubium vocanda. 136.

P.

PARENTES.

Parentes non debent contemnere, sed magnificere liberos suos, ne
 scandala eis præbeant. 17.
 Parentes multi liberos suos negligunt & contemnunt, dum vel bapti-
 zari justo tempore eos non curant, vel ad scholas non mittunt, vel
 ad pietatem non enutriunt, vel ad laborem aut honestum opificium
 non assuefaciunt, vel scandala eis præbent. 21. & seqq.
 Parentes ipsi infantes suos baptizandos offerre debent. 22.
 Parentes pii non debent dubitare de salute pusillorum suorum, qui in
 infantia moriuntur. 182.

PARVI.

Parvi non sunt contemnendi, quum Deo sanctisque Angelis custodi-
 bus gaudeant. 45.
 Parvi in oculis suis de salute sua certi esse possunt. 183.
 Parvorum salus à Dei voluntate, & non ab eorum fide operibusque
 bonis prævisis pendet. 177.
 Parvis promptè pii inservire debent. 52.
 Parvis Deus fortis opitulatur, cui nemo resistere potest. 37.
 Parvos ætate, conditione, opinione hominum, cognitione, ac infirmos
 in fide Angeli boni defendunt. 39.
 Parvos Deus à corruptione per Filium suum liberavit. 190.

PAR.

INDEX TERTIVS.

PARVORUM CONTEMPTUS.

Parvorum contemptus commune hominibus est vitium. 3.
 Parvorum contemptus sollicitè & studiosè est vitandus, & quibus id
 mediis obtineri possit. 4.
 Parvorum contemptus vitandus est; ne Dei iram in nos provoce-
 mus. 19.
 Parvorum ætate contemptus est vitandus. 21.
 Parvorum cognitione & donis contemptus est fugiendus. 26. 27.
 Parvorum contemptus vitandus est, ne sanctos Angelos offenda-
 mus. 51.
 Parvorum contemptus vitandus est, quum Christus eos servavit, & ho-
 mo pro eis factus sit. 67.
 Parvorum contemptus vitandus, quos Christus servatum venit.
 74. 86.

PATIENTIA.

Patientia summum piorum est ornamentum. 110.

PAX.

Pax cum proximo colenda est. 104.

PECCATOR.

Peccatores conversi, majori Zelò Dei gloriam, suamque & proximi
 salutem promotam cupiant. 159.
 Peccatores ad Christum redire debent, ut coeleste gaudium suà respi-
 scientiâ excitent. 161.

PECCATUM.

Peccato in Spiritum sanctum obnoxii, non convertuntur. 163.
 Peccata nostra omnia Christus homo factus expiavit. 68. 80.

PECCATUM ORIGINALE.

Peccato originali omnes homines infecti sunt. 83.

PERSEVERANTIA IN FIDE.

Perseverantia in fide probatur. 149.

Dd 2

PII.

INDEX TERTIUS.

PII.

- Pii sunt reges spirituales in hac & futura vita. 41.
 Pii divites esse debent bonis operibus. 103.
 Pii in varia incidunt peccata. 112.
 Pii sibi relicti ex peccato in peccata prolabuntur. 115.
 Pii ex reductione & conversione errantium lætitiā complentur. 156.
 Pii à lapsu conversi, majori Zelo Dei gloriam, suamque & proximi salutem promotam cupiunt. 159.
 Pii lapsi ad Christum redire debent, ut cæleste gaudium suā resipiscen-
 tiā excitent. 161.
 Pii non peccant ex destinata malitiā, nec peccatum in iis regnat, nec in
 peccato perseverant, nec in Spiritum sanctum peccant. 191.
 Piorum hostes sunt Satan, mundus, & caro corrupta. 167.
 Pii ex terra factis, terra adhuc sæpe grata est. 116.
 Pios Deus à peccatis abstrahit, ne in eis pereant. 192.

PLACABILITAS.

Placabilitas decet Dei filios. 104.

PROXIMUS.

- Proximus non contemnendus, quia ejusdem naturæ, gratiæ, & vitæ
 æternæ particeps est. 10. 19.
 Proximi virtutes magnificiendæ sunt. 8.
 Proximi contemptus est vitandus. 19.
 Proximi commodis serviendum est. 104.

PUERI.

Pueri stultitiæ, inobedientiæ, & petulantiae sunt dediti. 84.

PURITAS.

Puritati pii student. 103.

R.

REDEMTI PER CHRISTUM.

- Redempti per Christum Deo gratias agere debent. 75.
 Redempti per Christum vitæ pietati studere debent. 76.

RE.

INDEX TERTIUS

REPETITIO DOCTRINÆ VERITATIS.

Repetitio ejusdem rei, ac præsertim doctrinæ cælestis, utilis est & sæpe
 necessaria. 1.

RESIPISCENTES.

Resipiscences à peccatis non sunt contemnendi, vel averfandi. 160.

RESIPISCENTIA.

Resipiscencia necessaria est omnibus errantibus. 123.
 Resipiscencia lapsum gaudium affert Deo, Angelis & piis. 154.

S.

SALUS.

Salus extra Christum non est quærenda. 79.
 Salus lapsum & errantium non est in dubium vocanda. 136.
 Salutis impetratio & applicatio æquè latè patent. 82.
 Salutis parvorum causa est Dei voluntas, non prævisa ipsorum fides vel
 bona opera. 177.
 Salutis certitudo non reddit homines securos ac profanos. 184.

SANCTITAS.

Sanctitati pii student. 108.

SCANDALUM.

Scandala qui non vult aliis objicere, contemptum proximi & ambitio-
 nem vitet. 14.
 Scandala non sunt objicienda iis quos Christus servatum venit. 74.

SCHOLÆ.

Scholarum necessitas atque utilitas. 24.

SECURITAS.

Securitas vitanda est iis qui putant se firmiter stare. 124.

SENECTUS.

Senectutis varia peccata. 85.

D d. 3.

SIMILE

INDEX TERTIVS.

SIMILITUDO.

Similitudines aptæ & concinnæ multum valent ad simplices & pios in veritatis cognitionem ducendos. 93.

SINCERITAS.

Sinceritas decet pios. 107.

SPIRITUS SANCTVS.

Spiritus sanctus gratiâ & virtute suâ oves Christi errantes reducit. 134.

SVPERBIA.

Superbia, ob natalium splendorem, aliasque corporis vel ingenii dotes, est fugienda. 70.

ΣΥΜΠΑΘΕΙΑ.

Συμπάθεια erga lapsos & errantes decet pios. 122.

V.

VERBVM DEI.

Verbum Dei audiendum est. 102.

Verbum Dei ruminandum est. 109.

VIGILANTIA.

Vigilantiâ opus est ne in errores incidamus. 121.

VIRILIS ÆTAS.

Virilis ætas multis obnoxia est vitiis. 84.

VIRTVS.

Virtutes proximi magnificiendæ sunt. 8.

VOLVNTAS DEI.

Voluntas Dei prima ac suprema est causa salutis nostræ. 177.

Voluntati Dei de servando aliquo nemo resistere potest. 178.

Voluntati Dei in verbo revelatæ parendum, si certi esse velimus de voluntate ejus de nobis servandis. 179.

FINIS

INDICIS LOCORUM COMMUNIVM THEOLOGICORVM.

MENDA TYPOGRAPHICA.

Pag. 12. lin. 3. à fine, incommoda. pag. 29. lin. 5. aut. *Ibid.* hominis. pag. 96. lin. 5. Esai. 53. 5. pag. 114. lin. ult. De-
lector. pag. 143. lin. 14. obstitit. pag. 157. lin. ult. discer-
ptus.

MENDA